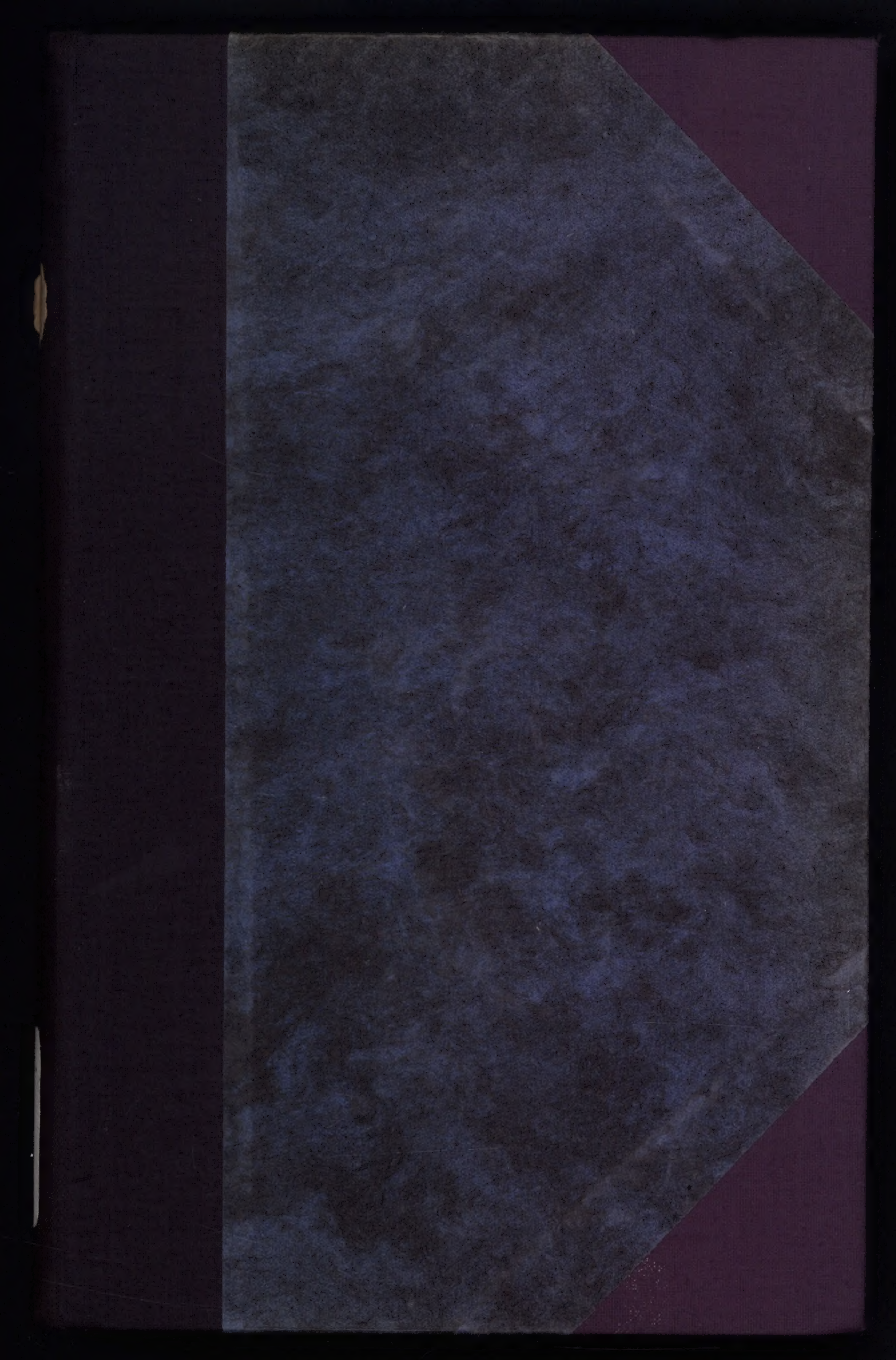
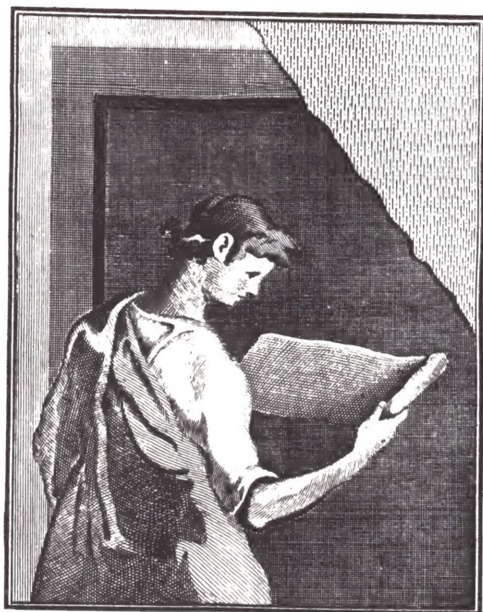




ANTWERPSCH ARCHIEVENBLAD

UITGEGEVEN

Op last van het Gemeentebestuur

DOOR

P. GÉNARD, Archivaris.

VEERTIENDE DEEL.

BULLETIN DES ARCHIVES D'ANVERS

PUBLIÉ

Par ordre de l'Administration communale

Coll. act. Juli 1577 – 15 Dec. 1578.

PAR

P. GÉNARD, Archiviste.

TOME QUATORZIÈME.



ANTWERPEN.
DRUKKERIJ WED. DE BACKER,
ZIRKSTRAAT, 35.

ANVERS.
IMPRIMERIE Ve DE BACKER,
RUE ZIRK, 35.

ANTWERPSCH ARCHIEVENBLAD.

BULLETIN DES ARCHIVES D'ANVERS.

ANTWERPSCH

ARCHIEVENBLAD

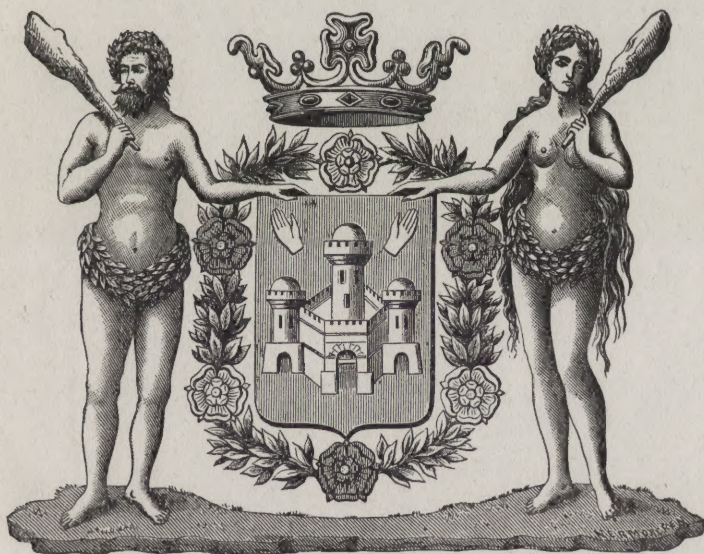
UITGEGEVEN

Op last van het Gemeente-Bestuur,

DOOR

P. GÉNARD, Archivaris.

VEERTIENDE DEEL.



Antwerpen,

DRUKKERIJ WED. DE BACKER, ZIRKSTRAAT, 35.

BULLETIN
DES ARCHIVES
d'Anvers,

PUBLIÉ

Par ordre de l'Administration Communale

PAR

P. GÉNARD, Archiviste.

TOME QUATORZIÈME.



Anvers,
IMPRIMERIE VEUVE DE BACKER, RUE ZIRK, 35.

INHOUDSTAFEL.

TABLE DES MATIÈRES.

HET

ARCHIEVENBLAD

VAN ANTWERPEN



1. Tijdordelijke tafel der namen van personen te Antwerpen in de XVIe eeuw voor het « feit van religie » gerechtelijk vervolgd.

De deelen VII tot XIII van het Archievenblad *bevatten de lijst der personen te Antwerpen in de XVIe eeuw voor het « feit van religie » gerechtelijk vervolgd. Zooveel mogelijk werden de ambtelijke stukken uit de archieven der Stad en het Staatsarchief te Brussel daarbij gevoegd. De nasporingen werden bovendien nog met andere oorkonden, aan verschillige verzamelingen ontleend, vervolledigd.*

Ten einde de opzoekingen te vergemakkelijken, heeft men, volgens tijdorde, de hierbijgevoegde lijst opgesteld bevattende de namen, voornamen en bedrijven van al de vervolgde personen, den aard en den uitslag der vervolging met aanduiding der dagteekening van het begin des gedings en van die van het vonnis.

BULLETIN

DES ARCHIVES

D'ANVERS



1. Tableau chronologique des noms des personnes poursuivies judiciairement à Anvers, au XVIe siècle, pour le « faict de religion. »

Les tomes VII à XIII du Bulletin des Archives *contiennent la liste des personnes poursuivies judiciairement à Anvers, au XVIe siècle, pour le « faict de religion. » On y a joint autant que possible les pièces officielles extraites des Archives de la Ville et de celles de l'État à Bruxelles. D'autres documents empruntés à diverses collections complètent ce travail.*

Pour faciliter les recherches on a dressé une liste chronologique indiquant les noms, prénoms et professions de toutes les personnes poursuivies, la nature et l'issue de la poursuite, en y joignant la date du commencement du procès et celle de la sentence. Ce document suit.

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPEL[IJKE] STAND of BEROEP.
1		Augustijnen	Saksische	. . . .
2	1521. Dec.	Spreng	Broeder Jacob	prior der Aug.
3		Voes	Henricus	Saks. Augusti[jnen]
4		Esch	Joannes	
5		Thoren	Lambertus	prior der Aug.
6		Muller *alias* van Zutphen	Henricus	id.
7	1522. 5 Feb.	Scribonius Grapheus	Cornelius	stadssecretari[s]
8	» » »	van Berchem	Roelant (Meester)	. . . .
9	»	*in de Roode Schotel*	Peeter	schoolmeester
10	» 30 Aug.	. . . .	. . . .	. . . .
11		. . . .	Adriaen	boekbinder
12		. . . .	Aernd	id.
13	» 13 Oct.	Boonams *alias* sGramhans	Margriete	. . . .
14		. . . .	Jan	kuiper
15	1524. 5 Maart	. . . .	Adriaen	schilder
16		. . . .	Jan	droogscheerde[r]
17		. . . .	Jan	beeldsnijder
18		Metten Ghelde	Jan	schilder
19		. . . .	Roel	id.
20		. . . .	Jan	mesmaker of versmid
21		Vranck	Willem	riembeslager
22		Gielbert	Jan	blauwverwer

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel VII.
	. . . .	bl. 125-128
	ontsnapt uit het gevang	125
	verbrand te Brussel	128
utheranen	herroept in 't openbaar zijne denkwijze	»
	door het volk verlost	»
	herroept in 't openbaar zijne denkwijze; ten eeuwigen dage gebannen, krijgt later genade	125-128
	losgelaten	126
	herroept in 't openbaar zijne denkwijze	126
eleediging van eenen prediker in O.-L.-V. kerk	. . . .	125
utheranen	aan de kaak gesteld	»
ostand tegen het Magistraat bij het bezoek van het Augustijnen klooster	bedevaart naar Nicosië (13 Oct.) (1)	126
jwonen van geheime vergaderingen	krijgt genade	129
en niet verschijnen voor het gerecht	voor 6 jaar gebannen, met bedevaart ten H. Bloede te Wilsenaken (26 Maart)	129, 131
	. . . .	129
	. . . .	
	krijgt genade	
jwonen van geheime vergaderingen	id.	
	id.	
	. . . .	130
	krijgt genade.	

(1) De dagteekeningen in deze kolom voorkomende, zijn die der uitspraak van het vonnis.

Nummer van volgorde.	Dagteekening der vervolging.	NAMEN of BIJNAMEN der vervolgde personen.	VOORNAMEN.	Maatschappel stand of beroep.
23		van Emric	Engel	droogscheerde
24		vanden Putte	Jan	nestelmaker
25		. . . .	Luciaen	satijnwerker
26		. . . .	Adam	droogscheerde
27		Bouwens	Hendrick	id.
28		van Regenmortere	Caryn	vettewarier
29		Hadet	Jan	schrijnwerker
30		Steen	Jan	lakenrouwer
31		. . . .	Ysebrant	timmerman
32		van Aken	Pauwels	schoenmaker
33		Boom	Willem	kleermaker
34		Coescot	Steven	ketelaar
35	1524. 5 Maart	Mossis	Claus	gareelmaker
36		Oudry	Machiel	blauwverwer
37		vanden Eycke	Andries	riembeslager
38		vanden Broeck	Willem	vettewarier
39		van Diest	Anthonis	kleermaker
40		de Grove	Adriaen	arbeider
41		de Greve	Jan	smid
42		de Coelnere	Jan	zijdeverwer
43		vanden Houte	Cornelis	slotmaker
44		vanden Vliete	Joos	wageman
45		van Hove	Gabriel	aardenpotverk per
46		Kersten	Petrus	smid
47		Cornelissen	Jacob	arbeider

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAC.
	. . . .	**Deel VII.**
	. . . .	
	. . . .	
	krijgt genade	
	id.	130
	id.	
	id.	
	id.	
	id.	
	id.	
	id.	
	id.	
wonen van geheime vergaderingen	id.	
	id.	
	id.	
	id.	
	. . . .	
	krijgt genade	131
	id.	
	id.	
	id.	
	id.	
	id.	
	id.	
	id.	

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPEL[IJKE] STAND of BEROEP.
48	1524. 5 Maart	van Zuylenborch	Willem	. . . . .
49		Metten Eeren	Jan	kleermaker
50		van Helmont	Herman	id.
51		Loems	Jan	ketelaar
52	» Juli	vander Elst *alias* de Bruxellis	Nicolaes	pastor van St-[Ja]cobskerk te A[nt]werpen
53	» 9 Dec. 1525. 29 Juli. 1526. 21 Jan.	de Vaille	Diego	. . . . .
54	1525. 14 Feb.	Berckmans	Jan	scheemaker
55	» » »	Peters	Henrick	boekverkoope[r]
56	» 6 Juli	. . . .	Steven (langen)	. . . . .
57	» 29 »	. . . .	. . . .	Augustijner
58	» » »	. . . .	Gielis	oud-parochia[an] van Melsen
59		(Dezelfde als die onder nr 57 ?)	Nicolaes	. . . . .
60	» 30 Aug.	verscheidene personen	. . . .	. . . . .
61	» 6 Sept.	Bramaert *alias* Smits	Michiel	makelaar
62	» 11 »	Noutsen *of* Noutsenus	Bastiaen *of* Augustus Bastianus	. . . . .
63	» » »	Lamberti	Judocus	dienaar des vo[orgaanden]
64	» 18 Nov.	Zomere	Lieven	pasteibakker
65	» » »	. . . .	Lysbeth	huisvr. des vo[orgaanden]
66		. . . .	. . . .	kuiper
67	1526. 30 Oct.	van Remunde	Hansken	boekprinter
68	» » »	Henricxsens	Henric	. . .
69	» » »	Zwolfs	Tanneken	. . . .

OORZAAK der VERVOLGING,	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
	krijgt genade	Deel VII.
jwonen van geheime vergade- ingen.	id.	131
	id.	
	id.	
. . . .	. . . .	134
Beleediging van het Magistraat	1° gebannen voor 3 jaar (23 Dec. 1524)	134, 140, 145-158
Teruggekomen, ondanks den ban, met oproerige inzichten	2° gebannen voor 6 jaar (29 Juli 1525) ; deze straf door den keizer geheven zijnde, herbannen voor 12 jaar (21 Jan. 1526)	
rspreiden van kettersche boeken n liederen	gebannen voor 6 jaar (14 Feb.)	139
rkoop van luthersche boeken	bedevaart ten HH. Drij Koningen te Keulen (14 Feb.)	140
nslag op eenen karmeliet	. . . .	»
	. . . .	
thersche preek		141
	. . . .	
edikant der lutheranen	verdronken	»
elden afgeworpen aan de Ter- ieken, in de Luythagen en elders	. . . .	142
dslastering	gebannen voor 10 jaar, na splijting der tong (6 Sept.)	»
isvesten van den afgestelden arochiaan van Melsen en niet erschijnen voor het gerecht	ten eeuwigen dage gebannen (18 Nov.)	143, 144
rkeer met lutheranen.	gebannen voor 10 jaar (18 Nov.)	143
roerstoker	gerecht	146
ukken van luthersche boeken	bedevaart ten H. Bloede te Wilsenaken (30 Oct.)	159
spreiden van luthersche boeken	bedevaart ter O.-L.-V. te Boenen (30 Oct.)	»
	bedevaart ter O.-L.-V. te Parijs (30 Oct.)	

Nummer der volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPEL[...] STAND of BEROEP.
70		. . . .	. . . .	huisvr. Peete[...] Frimoti
71		de Kelnere	Rochus	. . . . .
72		*gezegd* de taelspreker	Peeter	. . . . .
73	1526. 26 Feb. 1544. 23 Oct.	Pruystinck	Loy	schaliedekker
74		Schoelant	Jan	. . . . .
75		. . . .	. . . .	Formants hui[...]
76		Brodric	Than	. . . . .
77	1526. 26 Feb.	*Juffrou in de Tenne Schotel*	. . . .	. . . . .
78		. . . .	Rochus	droogscheerd[...]
79		. . . .	Peeter (Meester)	barbier
80		. . . .	Rut	kousmaker
81		Blanckaert	Joos	. . . . .
82	1528. 28 Feb. 1529. 4 Dec.	Boeye	Kerstiaen	oudkleerkoop[...]
83	1528. 23 Maart	Rodes	Jacob	zadelmaker
84	» 1 Oct.	Hermans	Ritchard	koopman
85	» 5 »	vander Plassen	Cornelis	. . . . .
86	1529. 27 Jan. 1536. 3 Mei	Wedemael	Lieven	schoenmaker
87		de Somere	Geert	. . . . .
88	1530. 21 Oct.	van der A	Mayken	huisvr. Jacob van Colen, s[...] werker
89		. . . .	. . . .	schoolmeester
90		de Riemere	Geert	. . . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel VII.
Lutheranen	bij bevel der Landvoogdes ontslagen	160
Lutheraan	bij bevel der Landvoogdes ontslagen	160
Lutheraan Later herdooper	id. na openbare boetpleging levend verbrand (23 Oct. 1544)	162, 310 (Deel VIII, 322, 323, 329)
Lutheranen	na openbare boetpleging, bij bevel der Landvoogdes ontslagen	162
1° Ketterij 2° Herval in de ketterij, met godslastering	1° openbare boetpleging (28 Feb. 1528) 2° tijdelijk gebannen, na verminking der tong (4 Dec. 1529)	163, 178, 180
Ketterij	. . . .	164
Ketterij en vervoer naar Engeland van luthersche en oproerstokende werken	vrijgesproken	164, 166
Verkoop van kettersche boeken	gebannen voor 1 jaar (5 Oct.)	164
1° Storen eener preek 2° Terugkomen zonder oorlof	1° bedevaart naar Rome (27 Jan. 1529) 2° bedevaart naar Nicosië (3 Mei 1536)	165, 392, 427
Geweld gepleegd op den parochiaan van Bouchout	geldboete	178
Ketterij	. . . .	179
Lutheraan, voortvluchtig	verbeurt zijn goed	180
Huisvesten van apostaten	geldboete	»

Nummer der volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJKE STAND of BEROEP.
91		van Henxsthoven	Jan	. . . . . .
92	1531. Feb.	Vaes *of* Vas	Antonio	kooplieden
93		Lopez	Diego	
94		Vaes *of* Vas	Adam	
95		Fourco	Alonzo *of* Alfonso	
96	1532. 19 Juli	Mennens *of* Mendes	Diego	
97	1533. 28 Maart	Verschueren	Jan	timmerman
98	» » »	Hoze *of* Hoese	Bernaert	harnasmaker
99		Serano	Emmanuel	koopman
100		de Nigro	Gabriel	. . . . .
101		de Belins *of* de Belbis	Jan	koopman
102		Perez	Ruyz	. . . . .
103		Fernandes	Anthonio	. . . . .
104	1534. 11 Juli.	Verlinden	Wouter	boekverkooper
105	» 28 Aug.	van Bergen	Adriaen	boekprinter
106	» » »	de Penyn	Franchoys	schoolmeester
107		. . . .	. . . .	huisvr. des voorg
108	» 16 Oct.	Roderigo *of* Rodriguez	Jan	facteurs van den koopman Hendrik Perys
109		Perys	Steven	
110	1533. 16 Maart	. . . .	Ysebrant	. . . .
111		. . . .	. . . .	minderbroeder
112		. . . .	Jerome (Meester)	kooplieden
113		Roderiguez	Francisco	
114		Loupez	Gregorio	

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel VII.
Onvrijwillige doodslag ten gevolge van religietwist	overeenkomst tusschen partijen	180
	. . . .	
	. . . .	
Nieuwe kerstenen, verdacht van schijnbekeering	. . . .	184, 186
	. . . .	
	overeenkomst getroffen met den Procureur generaal	190, 204-253, 304 429, 447 (Deel VIII, 339, 340)
Lutheranen	gehalsrecht en 't hoofd op eenen staak gezet (2 Mei)	188, 189
	vrijgesproken	204, 449
	. . . .	204
Nieuwe kerstenen, verdacht van schijnbekeering	id. als nr 96	253-257, 305
		253, 255-57
	. . . .	260-289,330-45,355-57, 393, 423, 424
Verkoop van luthersche boeken	. . . .	290
id. en hulp verleend aan lutheranen	bedevaart naar Nicosië (3 Jan. 1536)	290-92, 298-303, 323, 324, 345, 346, 350, 354, 363, 364, 367, 372, 374, 378
Behouden van verbodene boeken	vrijgesproken (1 Jan. 1535)	290-93, 298-300, 306
	id. (22 Jan. 1535)	293-300, 310
Nieuwe kerstenen etc.	. . . .	293-97
	. . . .	
Lutheranen		303, 304
	. . . .	
Nieuwe kerstenen etc.	id. als nr 96	305

Nummer der volgorde.	Dagteekening der vervolging.	Namen of bijnamen der vervolgde personen.	Voornamen.	Maatschappelijke stand of beroep.
115		Garchez	Manuel	
116		Loys	Nicolaes	
117		Monigues	Jehan	
118		Gommes	Jaspar	
119		Bas	Philippe	kooplieden
120		Jacobo	Fernando	
121		Alvarys	Gonsilvo	
122		Mendes	Jehan	
123		. . . .	Bernaert (Meester)	
124		Oeyen	Gheert	smid
125		. . . .	Lysbeth	huisvr. des voorg
126	1535. 12 Feb.	Jacobs	(Meester)	barbier
127		Jacopssen	Peeter	schipper
128		Vorninck	Jan	kurksnijder
129	» 17 »	Pael	Jeronymus	. . . . .
130		. . . .	Lieven (meester)	diamantslijper
131		de Ruytere	Gielis	bontwerker
132	» 20 »	*gezegd* Crysman	Jan	. . . . .
133		. . . .	Phillibaert	nestelmaker
134		. . . .	Jacob	droogscheerder
135	» 3 Maart	Sauvaige	Matheus	busmaker
136	» » »	van Holaer *of* Holaert	Godevaert	metsersdienaar
137	» 12 »	Mouwe *of* Monde	Peeter	. . . . .
138	» 16 »	. . . .	Digna	huisvr. van nr 1
139		Smeets	Lysbeth	wede » » 1

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel VII.
Nieuwe kerstenen etc.	id. als nr 96	305
	. . . .	310, 369
	. . . .	310
	. . . .	
	. . . .	
	. . . .	
	ter dood gebracht (17 Feb.)	316
Herdooperij	. . . .	317
	. . . .	
	. . . .	
	. . . .	
	. . . .	
	onthalsd, verbrand en de hoofden op staken gezet (3 Maart)	318
		318, 366
	onthalsd (12 Maart)	318, 366
	verdronken in de Schelde (16 Maart)	319, 366
		319

Nummer der volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING,	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJK STAND of BEROEP.
140	1535. 16 Maart	Clercx	Neelken	huisvr. Henrick de timmerman
141		Gheerts	Barbele	huisvr. H. van der Borcht, hoedemaker
142	» 11 Juni	van Hese	Peeter	vettewarier, en weerd *int Lelyke*
143	» 16 Juli	de Beuckeleere	Claus	advokaat bij de Raad van Hollan
144		. . . .	Jheronimo	droogscheerder
145		Peterssens	Barbele	. . . . . .
146		van Castele	Mathys	. . . . . .
147		. . . .	. . . .	huisvr. van nr 12
148		. . . .	Denys	kleermaker
149		van Munster	Hans	. . . . . .
150	1536. 26 Jan.	Baten	Joos	satijnwerker
151	» » »	Penninck	Dierick	oudkleerkooper
152	» 27 Maart	Dregge *of* Dieggo	Margriet	wed. van Hendr Bosbas
153	» 14 April	Janssens	Outgheert	boekprinter
154		Loupes	Roy	koopman
155		van Liesvelt	Jacob	boekprinter
156	1537. 18 Mei	van Middeldonck	Cornelis *of* Jacob	tengieter
157		de Clerck *alias* de Visschere	Loys	. . . . . .
158	» 16 Juni	Emsaems	Janneken	wed. des voorg.
159		Linthermans	Lambrecht	wollenwever
160		vander Hagen	Dierick	. . . . . .
161		de Hane	Jan	. . . . . .
162		Specke	Jan (Broeder)	predikheer

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD,
		Deel VII.
Herdooperij	verdronken in de Schelde (16 Maart)	319, 367 319
Verkeer met herdoopers en lutheranen	bedevaart naar Nicosië (24 Dec.)	319-21, 347, 367, 371, 377
Lutheraan	vrijgesproken (24 Maart 1536)	321, 323-30, 345-55, 358-66, 370, 372-92
	onthalsd en verbrand . . .	366
Herdooperij	verdronken in de Schelde	367
	onthalsd	367
	voortvluchtig ; borgtocht verbeurd	367
Vermaken van geestelijke kleederen	geldboete	368
Huisvesten van herdoopers	. . . .	369
Herdooperij	verbrand en 't hoofd op eenen staak gezet (26 Jan.)	381, 426, 428
1° Ketterij 2° Herval	1° na correctie krijgt genade van den keizer 2° bedevaart naar Nicosië (6 Sept. 1539)	381, 384, 387, 389, 392, 425, 426, 441-45
Herdooperij	verdronken in de Schelde (27 Maart)	392, 426
. . . .	krijgt genade (14 April)	392
. . . .	bij verstek gebannen	427
Drukken van kettersche boeken	vrijgesproken (23 Juni 1542); later ter dood gebracht (27 Nov. 1545)	428, 457, 463-66 (Deel VIII, 347-53)
Herdooperij	gehalsrecht	432, 433
id.	verbrand	433
Van herdooperij verdacht	tijdelijk gebannen (16 Juni)	433, 434
	verbrand	433
Herdooperij	verbrand en 't hoofd op eenen staak gezet	434

Nummer der volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJK STAND of BEROEP.
163		Smekens	Jan	. . . . . .
164	1538. 22 Juni.	de Keersmakere	Peeter	Janssone
165		Fruberch	Hansken	. . . . . .
166		van Grolle	Geert	. . . . . .
167	1539. 29 Jan.	van der Lith	Jacob	. . . . . .
168		. . . .	. . . .	wed. Thomas de Schrynwerker
169		de Potbeckere	Hans	. . . . . .
170		de Vere	Willem	. . . . . .
171		Meertzen	Symon	. . . . . .
172		Halfbunder	Rutgeert	. . . . . .
173	1542. 3 Juni	Jasparssone	Jaspar	. . . . . .
174	» 23 »	van Middeldonck	Coppen	. . . . . .
175	1544. 23 April	Blanck	Nicolas	kleermaker
176	» 22 Sept.	Herault *of* Draut	Christoffel	juwelier
177	» » »	Dorhout	Jan	oudkleerkooper
178	» 17 Oct.	Davyon	Jan	. . . . . .
179		Bousseraille *of* Bostoreille	Germain	. . . . . .
180		van Hove	Gabriel	vischkooper
181		Stevens	Adriaen	. . . . . .
182	1545. 2 Jan.	Wouters	Merten	schoolmeester
183		Janssens	Laureys	chirurgijn
184		Joos	Adriaen	zijdenlakenkooper
185		Heyns	Jacob	kleermaker

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel VII.
erdooperij	verbrand en 't hoofd op eenen staak gezet	434
HH. Sacramenten versmaad	voor 2 jaar gebannen (22 Juni)	438, 439
erdooperij	verbrand en 't hoofd op eenen staak gezet	439
erdoopsgezind	ten eeuwigen dage gebannen (29 Jan.)	440, 445
erdooperij	te Utrecht terechtgesteld	444
	verbrand en 't hoofd op eenen staak gezet	444, 445
. . . .	ter dood gebracht	445
rkeer met verdachten en voortvluchtigen	tijdelijk gebannen	456
uisvesten van uitgeloopen monniken	geldboete	456
elwijverij en beleediging van het gerecht	na schavotteering en splijting der tong, bedevaart naar Russemadouwe (3 Juni)	463, 467
hrijven van een spel smakende ketterij	vrijgesproken (7 Mei 1546)	464, 467 (Deel VIII, 347-62)
leediging en bedreiging tegen eenen geestelijke	bedevaart naar Russemadouwe (23 April)	468, 469
. . . .	onthoofd en buiten op het rad gesteld (8 Oct.)	469-472
. . . .	onthoofd (8 Oct.)	469-472
. . . .	ter dood gebracht (27 Feb. 1545)	472 (Deel VIII, 322-34, 418)
. . . .		472 (Deel VIII, 322-34, 362)
. . . .		472 (Deel VIII, 322-34, 363)
. . . .	geldboete ten voordeele der armen (27 Feb. 1545)	472 (Deel VIII, 322-35)
		Deel VIII.
. . . .	onder eed en borgstelling vrijgelaten.	328
. . . .	bleven borg voor den voorg.	
. . . .		
. . . .		

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPE[LIJKE] STAND of BEROEP.
186	1545. 9 Jan.	vanden Kerckhove	Michiel	kleermaker
187	» » » / » 10 »	Pauwen	Frederick	kleermaker
188	» 15 »	Schuddemate	Peeter	schoolmeester
189	» » »	Loys	Jan	. . . .
190	1550. 28 Feb.	de Billau	Jan	. . . .
191	» 14 Aug.	Lievens	Jan	. . . .
192	» 18 »	vanden Broecke	Peeter	bakker
193	. . . . .	. . . .	. . . .	lakenbereider
194	1551. 3 April	metter Eeren	Jan	. . . .
195	» 15 Mei	vanden Oesteynde *of* van Ostende	Jan	legwerker
196	. . . . .	van Aerde	Gielis	. . . .
197	. . . . .	van Roosbroecke	Tanneken	. . . .
198	. . . . .	Mertens	Godevaert	. . . .
199	. . . . .	Vlemincx	Marie	. . . .
200	» 26 Aug.	verscheidene personen	. . . . . .	. . . .
201	» 1 Sept.	Beverts	Henrick	zilversmid
202	» 1 Sept.	Segers	Jeronimus	ketelaar
203	» 1 Sept.	van Gheemont	Assuerus	zilversmid
204	» 5 Sept.	verscheidene personen	. . . .	. . . .
205	» 11 »	van Westele	Henrick	. . . .
206	» 21 Oct.	du Petitz *of* du Petis	Marten	stoeldraaier
207	» 21 Oct.	Peeters	Jacob	kuiper
208	» 21 Oct.	vanden Wouwer	Jan	. . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel VIII.
. . . .	ontslagen; doch zal een jaar lang de stad niet mogen verlaten (27 Feb.)	329, 331-33, 335
. . . .	tweemaal in hechtenis genomen, telkens onder borg losgelaten	330
etterij	ter dood gebracht (25 Mei 1547)	330, 332-38, 346, 347, 364-73
. . . .	openbare boetpleging en 3 jaar lang de stad niet te verlaten (27 Feb.)	331-34
etterij	vrijgesproken (25 April)	385-88
erdooperij	levend verbrand en 't hoofd op eenen staak gezet (14 Aug.)	389, 392
	id. (18 Aug.)	390, 393
en voorg., tijdens de strafuitvoering, tot standvastigheid aangemaand.	verbrand	390
utheraan	vrijgesproken (28 Aug.)	391, 392, 395-402
id.	levend verbrand en 't hoofd op eenen staak gezet (16 Oct.)	392, 395-99, 403-5, 414
erdooperij.	verbrand te Lier en 't hoofd op eenen staak gezet	393
ruisbeeld op den weg van Hoboken en beelden nabij Austruweel verbrijzeld.	. . . .	(Deel IX, 108)
erdooperij	levend verbrand en 't hoofd op eenen staak gezet (1 Sept.)	402, 414, 417
	id. (22 Jan. 1552.)	402-8, 415
lichamen der laatstgerechten afgedaan en weggedragen.	. . . .	(Deel IX, 108)
	levend verbrand (18 Sept.)	403, 404, 414
erdooperij	levend verbrand en 't hoofd op eenen staak gezet (21 Oct.)	405, 415, 417
		405, 415
		» »

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPEL[…] STAND of BEROEP.
209	1551. 21 Oct.	de Bruyne	Peeter	. . . . .
210		de Hoevele *of* vanden Huevele	Pleunis	lijnwever
211	» 11 en 18 Dec.	verscheidene personen	. . . .	. . . . .
212	1552. 29 Jan.	Elewyns *of* Aelwyns	Dierick	. . . . .
213	» 12 Feb.	Floris	Cornelis	. . . . .
214		van Roosbroeck	Magdalene	. . . . .
215	» 19 »	Aerts	Lisken	huisvr. van nr […]
216	. . . . .	Henricx *alias* Bosseneerken	Hansken	. . . . .
217	1552. 23 Sept.	de Druckere	Hans	. . . . .
218		Wouterssone	Adriaen	. . . . .
219		Melis	Mechtelt	huisvr. des vo[…]
220		van Roosendaele	Willem	. . . . .
221	1553. 20 Jan.	de Wintere	Adriaen	wageman
222		Jacobsone	Anthonis	. . . . .
223	» 14 Juli	Boulin *of* Boullyn	Jan	. . . . .
224		Jorissen	Frans	metsersdiena[…]
225		de Schoenmakere *of* de Scheemakere	Hans	ammelakenw[…]
226	1555, 27 Aug.	Verleyen	Tanneken	. . . . .
227		Doos *of* Deens	Frans	droogscheerd[…] zwaardvager[…]
228		Deels	Jan	lakenbereide[…]
229		Verhoeven	Hans	. . . . .
230		van Beringen	Peeter	bereider
231	» 22 Nov.	Cornelissens	Bertholomeus	potbakker
232	» 10 Dec.	Smit	Rombout	glasschrijver
233	1556. 4 Feb.	van Royen *of* van Roey	Abraham	smid

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel VIII.
Ierdooperij	levend verbrand en 't hoofd op eenen staak gezet (21 Oct.)	405, 415
Dproerig schrift opgemaakt en voor het stadhuis aangeplakt.	. . . .	(Deel IX, 108)
. . . .	vrijgesproken (20 Juli)	408-11, 420
. . . .		» » »
. . . .	id. (30 Dec.)	409-14, 419-21
	verdronken (19 Feb.)	409, 416, 417
	verbrand	417, 418
	levend verbrand en 't hoofd op eenen staak gezet (23 Sept.)	420, 422
		» »
	verdronken (23 Sept.)	» » 424
	levend verbrand (23 Sept.)	» »
	levend verbrand en 't hoofd op eenen staak gezet (20 Jan.)	421, 422
	levend verbrand (20 Jan.)	» »
		» 423
Ierdooperij	levend verbrand (17 Juli)	» »
		» »
	verdronken (4 Oct.)	426-28, 430, 468
		426, 428, 468
		426, 429
	levend verbrand (27 Aug.)	» »
		» »
	id. (22 Nov.)	427, 429
	id. (10 Dec.)	428, 429
	id. (4 Feb.)	428, 431

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELI STAND of BEROEP.
234		. . . .	. . . .	priester
235	1556. 4 Sept.	van Cussegem *of* van Cutsegem	Jan	metser
236	» 15 Dec.	verscheidene personen	. . . .	. . . . . .
237		van Koevoorden	Joris	oudkleerkooper
238		van Thye	Willem	. . . . . .
239	1557. 29 Jan.	Pluvier	Peeter	. . . . . .
240		van Steertegem	Merten	. . . . . .
241		Willems	Victor	. . . . . .
242		vander Capellen	Jeronimus	tengieter
243		Le Josne	Martin	. . . . . .
244	» 21 Mei	de Cruwele	Lauwereys	. . . . . .
245		van Beke	Peeter	. . . . . .
246		van Houte	Jacop	. . . . . .
247	» 12 Juni	Goris	Karel	knopmaker
248		Bocquette *of* Boucket	Clairette *of* Claerken	huisvrouw van 243
249	» 5 Juli	Venneau	Margriete	huisvrouw van 242
250		van Houte	Janneken	. . . . . .
251	» 9 »	van Aken	Gielis	. . . . . .
252	» 30 Dec.	Fraet	Frans	boekprinter
253	1558. 4 Feb.	Daneels	Jacob	. . . . . .
254		des Champs	Jehan	schoolmeester
255	» 22 April	Luycx	Loys	. . . . . .
256		du Boys	Jehanne	huisvr. Andr Vanneaux

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel VIII.
tter, voortvluchtig	lijftocht verbeurd. . . .	429
	levend verbrand (4 Sept.)	432, 435
n parochiaan op den predikstoel een lasterend geschrift fgegeven, rakende Steven de Linre, schilder	. . . .	(Deel IX, 109)
	levend verbrand (29 (Jan.)	433, 436
		433, 437
	verbrand (29 Jan.)	» »
	levend verbrand (29 Jan.)	433, 437, 469
	verbrand (29 Jan.)	433, 437
rdooperij	id. (21 Mei)	433, 437, 469
		434, 437
	levend verbrand (21 Mei)	434, 438
nende en dreigende rede gehouden tegen koningen, keiers, enz.	. . . .	(Deel IX, 109)
rdooperij	verdronken op het Steen (5 Juli)	434, 438, 469
		» »
raar der herdoopers	onthoofd (9 Juli)	435, 438, 440
ikken van oproerstokende oeken	id. (3 Jan. 1558)	441, 442, 445
dooperij	levend verbrand (4 Feb.)	443, 445
vinist		
	onthoofd (22 April)	444, 445
dooperij	verdronken (22 April)	» » 469

Nummer van volgorde.	Dagteekening der vervolging.	Namen of bijnamen der vervolgde personen.	Voornamen.	Maatschappel stand of beroep.
257	1558. 6 Mei	Rocke *of* de Rocke	Antonis	. . . .
258	» 6 Juli	Thybault	Frans	. . . .
259	» 6 Juli	Jonckhans . . .	Dierick	. . . .
260	» 19 Aug.	Mazille	Noelle	huisvrouw v 257
261	» 2 Sept.	Janssens	Herman	smid
262		Berckelaer	Lauwereys	. . . .
263		Haelwyck	Cornelis	slotmaker
264	» 7 Oct.	Dachos *of* Dacho	Henrick	. . . .
265		Effeleer	Dierick	. . . .
266		van Houtere	Antonis	. . . .
267	» 25 »	Phleynshorn	Hans	. . . .
268	» 18 Nov.	Janssens	Hans	. . . .
269		de Bode	Alexander	schrijnwerke
270	» 16 Dec.	Henricx	Peeter	vettewarier
271		Aertssens	Aerdt	. . . .
272		Collen *of* Coken *of* Colien	Jan	kleermaker
273		Franssens *of* Frasens	Geerdt	. . . .
274	» 30 »	Honts	Stynken	. . . .
275		Jacops	Lynken	schippersdoc
276		. . . .	Geertruyd	huisvrouw v 266
277		van Cluyten	Tanneken *of* Truyken.	. . . .
278	1559. 18 Jan.	Snoelaecke	Henrick	kleermaker
279		Coreman	Adriaen	schilder
280	» 16 Feb.	Ingelman *of* Ingelrams	Jan	apotheker
281		Boomans	Jacob	oudkleerkoo

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
	ter dood gebracht op het Steen (10 Juni)	444-47, 464
	id. (6 Juli)	447, 464
Herdooperij	ter dood gebracht op het Steen (20 Juli) id. (19 Aug.)	447, 464
	verbrand (27 Feb. 1559)	448-55, 457-59, 472
Ketterij	krijgt genade van den koning	448-55, 457-463
	verbrand (27 Feb. 1559)	448-60, 472
	ter dood gebracht op het Steen (7 Oct.)	450, 464 (Deel IX, 17)
		450, 465
		» » 469
	id. (15 Oct.)	451, 465
	id. (18 Nov.)	452, 465
		» »
Herdooperij	verbrand (16 Dec.)	454, 465
		» 466
		» 465, 470
		»
	ter dood gebracht op het Steen (30 Dec.)	456, 466
		» »
		» »
		» » 469
Ketterij	verbrand (18 Jan.)	457, 472
		» 471
Ketters, voortvluchtig	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen.	(Deel IX, 17, 111)
		(Deel IX, 111, 136)

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJKE STAND of BEROEP.
282		vander Borcht	Franchyne	. . . . . .
283	1559. 17 Maart	Lonts	Polonie	Jansdochter
284		Lambrechts	Adriana	huisvrouw van nr 264
285		de Buysson *of* Buyssont	Jan	. . . . . .
286	» 28 April	Marquin	Franchoys	. . . . . .
287		Chalon	Matheus	. . . . . .
288	. . . . .	Thonis *of* Thuenis	Marie	. . . . . .
289	1559. 29 April	Callenberge	Margarita	huisvrouw van nr 280
290	. . . . .	. . . .	. . . .	huisvrouw van nr 272
291	1559. 16 Juni	Bernaerts	Gielis	. . . . . .
292		Pan	Adriaen	Peeterssone
293		Filiers *of* Filgiers	Maeyken	. . . . . .
294	» 27 »	de Haze	Betken	. . . . . .
295		Jacops	Neelken	huisvr. van nr 292
296		de Catte	Maeyken	Joosdochter
297	» 18 Juli	. . . .	Magdalene	Andriesdochter
298		Joris	Aechtken	Adriaensdochter
299		Sprincen	Maeyken	. . . . . .
300	» 11 Oct.	van Halle	Margriet	wed. Willem Eggertings
301		de Corte	Maeyken	. . . . . .
302		de Smidt *of* de Smet	Matheus	. . . . . .
303	» 8 Nov.	Langedulle	Andries	. . . . . .
304		vander Leyen *of* Verleyen	Laureys	. . . . . .
305	» 26 Jan.	Christiaens	Joris	. . . . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel VIII.
Herdooperij	verdronken op het Steen (17 Maart)	460, 472
		460, 472 (Deel IX, 17)
Calvinist	onthoofd op het Steen (16 Juni)	461-63 (Deel IX, 2, 8)
Ketterij	uit het gevang geloopen ; bij verstek ten eeuwigen dage gebannen.	461, 462 (Deel IX, 112)
		462 (Deel IX, 112)
Ketterij	ten eeuwigen dage gebannen	(Deel IX, 17, 111)
	ter dood gebracht	470
		Deel IX.
	onthoofd op het Steen (16 Juni)	2, 8
		» » 16
	verdronken op het Steen (27 Juni)	» »
		3, 8, 16
		3, 9, 16
erdooperij	id. (18 Juli)	3, 9
	id. (11 Oct.)	3, 9, 16
		4, 9, 16
	ter dood gebracht op het Steen (8 Nov.)	4, 10, 16
		5, 10
		» »
		» »
	verdronken op het Steen (26 Jan.)	» »

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJ[K] STAND of BEROEP.
306	1560. 26 Jan.	Gielis *alias* de Backe	Jan (Hans)	. . . . . .
307		Cleys	Anthonis	. . . . . .
308		Naeberchs *of* Naebrechts	Thielman	kleermaker
309	» 31 »	Schot	Jacques	goudsmid
310		de Soza	Pedro	. . . . . .
311		de Clercq	Gommaer	metser
312	» 15 Maart	Huevels	Elizabeth	. . . . . .
313		Berentz *of* Berens	Elizabeth	. . . . . .
314		Kerstiaens *of* Christiaens	Elizabeth	. . . . . .
315	» 3 April	Pluvier *of* Plumer	Lenaert	. . . . . .
316		Eeghels *of* Eghels	Janneken	. . . . . .
317		de Hont	Maeyken	Jansdochter
318	» 10 Mei	Wilpyn	Nicolaes	. . . . . .
319	. . . . . .	Oliviers	Olivier	Manenssone
320	. . . . . .	Stevenssone	Cornelis	glazenmaker
321	. . . . . .	de Schildere	Willem	. . . . . .
322	. . . . . .	Stelte	Matheus	. . . . . .
323	. . . . . .	. . . .	. . . .	huisvr. van J[o]chim de suik[er]bakker
324	. . . . . .	Moenen	Maeyken	. . . . . .
325	. . . . . .	du Vivier	Nicolas	. . . . . .
326	. . . . . .	du Béhault	Anthonette	huisvr. des vo[...]
327	1560. 21 Juni	Aert	Gheert	Thyssone
328		Lenaert	Nicolaes	. . . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel IX. 6, 10
	verdronken op het Steen (26 Jan.)	» »
		» » 18
		6, 11
	id. (31 Jan.)	» »
		» »
Herdooperij		» »
	id. (15 Maart)	7, 11, 17
		» »
		» »
	id. (3 April)	7, 12
		» »
Geheime vergaderingen ten zijnen huize gehouden en verbodene boeken bewaard	. . . .	7
Ketterij	uit het gevang gebroken; goederen aangeslagen	15
. . . .	id.	17
Ketterij	uit het gevang gebroken	18
Ketterij (vervolging ingespannen door den deken van Ronsse, inkwisiteur van Vlaanderen en Doornik)	de gedaagden, door het Antwerpsch Magistraat gesteund, weigeren voor hem te verschijnen; de zaak blijft zonder gevolg.	19-107
Bijwonen van geheime vergaderingen	. . . .	108, 110
Behouden van verbodene boeken	. . . .	109

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJ[K] STAND of BEROEP.
329	1560. 21 Juni	Cocquiel	Anthoine	. . . . . .
330	» 9 Aug.	Cleeren	Jan	hertekensmaker
331	» 27 Sept.	du Boys	Nicolaes	. . . . . .
332	» 4 Oct.	Enckus *of* Enchus	Willem	kleermaker
333	» 8 Nov.	Leerse	Goris	. . . . . .
334		Ooms *alias* Janssens	Joachim	. . . . . .
335	1561. 10 Jan.	de Bosschere	Jan	. . . . . .
336	» » »	de Raymakere	Henrick	. . . . . .
337	» 19 Maart	de Keyser	Jan	garbeleurder
338		Hiems	Cleerken	Bertholomeus-dochter
339	. . . . . .	Vrancx	Franchois	. . . . . .
340	1561. 20 Juni	Vermeeren	Joos	. . . . . .
341	» 23 Juli.	Henricx *alias* Kistmakers	Adam	goudsmid
342		de Cortte	Franchoys	kleermaker
343	» 5 Sept.	Vaetz	Jan	. . . . . .
344		van Lyere	Jan	legwerker
345	1562. 31 Jan.	Stollaert	Isaac	. . . . . .
346	» 7 Maart	van Hamstede	Adriaen	. . . . . .
347		Bouwenssone	Lenaert	. . . . . .
348		Vermeeren	Joachim	. . . . . .
349		. . . .	Ozias	. . . . . .
350		. . . .	Joris (Meester)	. . . . . .
351		. . . .	Joos (Meester)	. . . . . .
352	» 3 April	de Penty	Nicolaes	. . . . . .
353		van Dale	Heyndrick	. . . . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel IX.
Behouden van verbodene boeken	. . . .	109-119
Herdooper	verdronken op het Steen (9 Aug.)	111, 121
. . . .	. . . .	113-118, 120
	verdronken op het Steen (4 Oct.)	114, 121
Herdooperij	id. (8 Nov.)	115, 121
		» 122
Calvinist	id. (28 Feb.)	116-119, 122
Herdooper	. . . .	117-120, 123
Calvinist	id. (19 Maart.)	119, 122
Herdooper		
Ketterij	bij verstek gebannen	121, 162
	levend verbrand (20 Juni)	123, 132
	verdronken op het Steen (23 Juli)	123, 133, 137
Herdooperij		124, 133, 138
	id. (5 Sept.)	124, 133
		124, 133, 161
	gebannen (16 Mei)	127
	. . . .	130
Ketterſche predikanten	. . . .	
	. . . .	
Leeraars en ministers der Sacramentarissen	. . . .	
	. . . .	
Bisschop der herdoopers	. . . .	
Herdooperij	verdronken op het Steen (3 April)	131, 140, 161
		132, 140

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJK[E] STAND of BEROEP.
354	. . . . . .	Domessent	Boudewijn	. . . . . .
355	. . . . . .	. . . .	Cornelis	kramer
356	. . . . . .	de Hoeymakere	Gabriel	. . . . . .
357	. . . . . .	. . . .	. . . .	kaardezetter
358	1562. 26 Juni	Seyn *of* Syen	Michiel.	stoelmaker
359	. . . . . .	de Pottere	Bastiaen	. . . . . .
360	. . . . . .	Verbeke	Joos	. . . . . .
361	. . . . . .	Goeybeken	Jan	schilder
362	. . . . . .	Van Houte	Jan	satijnwever
363	» 4 Sept.	Wendelyn	Lynken	. . . . . .
364		Eghels	Maeyken	. . . . . .
365	» 24 »	Verscheidene personen	. . . .	. . . . . .
366	» 16 Oct.	van Gershoven	Jacob	suikerbakker
367		. . . .	Aert	. . . . . .
368	» 30 »	van Dale	Marinus	. . . . . .
369		. . . .	Hans	zilversmid
370	» 13 Nov.	van Dale	Linken	huisvr. van n[r]
371		Laureys	Betken	. . . . . .
372	. . . . . .	. . . .	. . . .	parochiaan op Kiel.
373	1563. 30 Juli	Wrage	Wouter	metser
374	» 24 Sept.	de Hane	Aert	. . . . . .
375	» » »	de Wolff	Jan	. . . . . .
376	» 6 Oct.	Boazio *of* Brazio	Agostino	. . . . . .
377		a Serania	Andries	uitgeloopen m[o]nik
378	1564 9 Juni	. . . .	Cornelis	boekbinder

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel IX.
bezit bevonden van kettersche n oproerige fransche boekjes	. . . .	132
	ter dood gebracht	136
rdooperij	voortvluchtig ; goederen aangeslagen	137
	verdronken op het Steen (26 Juni)	» 141, 149
rdoopsgezind	krijgt genade	»
	verbrand	»
rdooperij	voortvluchtig ; goederen aangeslagen	138
	verdronken op het Steen (4 Sept.)	141, 149
nisbeeld aan de Ter-Zieken en p St.-Andrieskerkhof afgeworpen.	. . . .	142, 143
	verdronken op het Steen (16 Oct.)	142, 149, 162 » 150, »
rdooperij	id. (30 Oct.)	» » » 143, »
	id. (13 Nov.)	143, 150
terij	verjaagd	144-149
vinist	verdronken op het Steen (30 Juli)	152, 158
rdooper	. . . .	152, 156, 157
vinist	verdronken op het Steen (24 Sept.)	153, 159
	vrijgesproken (24 Jan. 1564)	153-158, 160
terij	voortvluchtig ; goederen aangeslagen	163
	voortvluchtig	164

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPP[…] STAND of BEROEP.
379	. . . . . .	. . . .	. . . .	huisv. des vo[…]
380	1564. 1 Juli	Fabritius *alias* de Smet	Christophorus *of* Christianus	gewezen ka[…] liet
381	. . . . . .	de Bock *of* Bockius	Oliverius	leeraar bij de[…] geschool te[…] delberg
382	. . . . . .	du Briel	Robert	. . . .
383	» 10 Nov.	van Dale	Pauwels	. . . .
384		Groenenborch	Melchior	. . . .
385	1565. 13 April	Gelders *of* Gellers	Geertken	huisvr. van Egbertsse[…]
386	» 28 Aug.	verscheidene personen	. . . .	. . . .
387	» 15 Sept.	Moons	Claes	arbeider
388		Bonet	Jacop	id.
389	1566. 16 Jan.	van Arnhem *of* van Anchen *of* van Authem.	Henrick	kleermaker
390		. . . .	Assuerus	goudsmid
391		Hermans	Niclaes	timmerman
392		. . . .	Herman	id.
393		Cierens *of* Chiryns	Willem	riembeslage[…]
394		Zegers	Simon	. . . .
395		. . . .	Jeronimus	kousmaker
396		. . . .	Jan	lijnwever
397		. . . .	Michiel	leertouwer
398		Spierinck	Francoys	. . . .
399		. . . .	Bastiaen	leertouwer
400		Wolff	Henrick	droogscheer[…]
401		Block	Conrard	. . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
. . . .	voortvluchtig	**Deel IX.** 164
inist	verbrand	169-273, 283-285
heraan	ten eeuwigen dage gebannen	170, 177-86, 284
rpen van steenen bij destraf- tvoering van C. Fabritius	onthoofd en buiten op een rad gesteld	170, 271, 283
terij	na den derden dag van purgie ontslagen (15 Dec.)	274-77
de sekte der libertijnen en edeplichtig aan straatschen- rijen	gehangen (13 April)	278, 283
isbeelden aan de Engelsche eurs en het Falconsklooster schonden	. . . .	286
elddadigheden in St-Andries- k	openbare boetpleging en 1 jaar lang de stad niet te verlaten	287
	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (16 Feb.)	289, 293, 295 (D. X, 11, 12, D. XII, 291)
ooperij		290, 294, 295
	. . . .	290
	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (16 Feb.)	290, 294, 295

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPP STAND of BEROEP
402		. . . .	Jan	wever
403		. . . .	Henrick	schilder
404		. . . .	Henrick	kleermaker
405		deWeese	Jan	metser
406		Weyns	Matheeus	id.
407		. . . .	Maeyken	huisvr. des
408		. . . .	Ghysbrecht	timmerman
409		. . . .	Stoffel	metser
410		*den gebranden wyn-man*	Jan	id.
411		Huybens	Willem	id.
412		Eertvelt	Jan	timmerman
413		. . . .	. . . .	huisvr. des
414	1566. 16 Jan.	. . . .	Henrick	droogsche
415		Bollaerts	Cornelis	timmerman
416		. . . .	Joris	id.
417		. . . .	. . . .	huisvr. des
418		. . . .	Wynant	kleermaker
419		van Amersvoort	Hans	kleermaker
420		. . . .	Joachim	metser
421		. . . .	. . . .	huisvr. des
422		. . . .	Gheertken	weduwe
423		. . . .	Lucas	metser
424		Elberdinck	Henrick	. . . .
425		. . . .	. . . .	huisvr. des

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel IX.
		290, 294, 295
		291, 294, 295
		» » »
		291, 294
		291, 294, 295
ooperij	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (16 Feb.)	
		291, 294, 296
	. . . .	291
	. . . .	

Nummer van volgorde.	Dagteekening der vervolging.	NAMEN of BIJNAMEN der vervolgde personen.	VOORNAMEN.	Maatschapp stand of beroep
426	1566. 16 Jan.	Peeters *alias* Mengnart *of* Meynarts	Simon	gewezen deu der in den van Hollan
427		Deym	Magdaleene	huisvr. des
428	. . . . . .	Catz	Barbara	. . . .
429	. . . . . .	»	Medarda	. . . .
430	. . . . . .	Dondt	Symon	horlogiema
431		van Damme	Peeter	. . . .
432	1566. 26 Jan.	. . . .	. . . .	huisvr. des
433		. . . .	Anthoni	. . . .
434	. . . . . .	. . . .	Frans (Heer)	predikant Kiel
435		Picquet *of* Picquart	Symon	. . . .
436	1565. 4 Juli	Péricart	Nycolaes	. . . .
437		Burry	Gabriel	. . . .
438		du Lac	Edmond	. . . .
439	. . . . . .	. . . .	Matthys (Heer)	tweede pr in de par kerk van h kordewage
440	1266. 7 Aug.	. . . .	. . . .	
441		. . . .	Severyn	. . . .
442	» 9 »	. . . .	Lucas	. . . .
443		Coremans	Aerdt	boekbinder
444		Connestable	Guilliame	. . . .
445		du Boys	Jacques	. . . .
446	» 28 »	Goyerssone *alias* Swertken	. . . .	speldenmak
447		Willemsens	Egbert	. . . .
448		Blateau	Jan	. . . .
449		van de Velde	Andries	. . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel IX.
	ontslagen (28 Maart)	291
dooperij		
	uit het gevang gebroken ; bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (12 Mei)	292, 295, 296
p verleend tot het uitbreken er voorgaande	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen	
heraan	gedwongen zijne predikatiën te staken	297
	. . . .	298
apend naar de preek buiten e Roode Poort gegaan	. . . .	
	. . . .	
	. . . .	
heraan	. . . .	303, 305-24
randing van eenen leeken inderbroeder	gevangen	303
	. . . .	304
kken van een ergerlijk billet		
	. . . .	
koop in 't openbaar van voor- eld schrift	gebannen voor 6 jaar	304, 363
dstormers	gehangen (28 Aug.)	327, 328, 360 (D. XI, 370)
euschelijke wandel tijdens beeldstormerij	gebannen voor 6 jaar (28 Aug.)	327, 328, 363 (D. XI, 349)
steenen in de hand bevonden O.-L.-V. kerk		328, 363 (D. XI, 349)
euschelijke wandel tijdens beeldstormerij	gebannen voor 2 jaar (28 Aug.)	329, 363 (D. XI, 353)

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPP[illegible] STAND of BEROEP.
450	1566. 12 Sept.	verscheidene personen	. . . .	. . . . .
451	» 9 Oct.	Molyns	Jan	boekdrukker
452	» 18 »	de Boubert *alias* Pergamont	Jan	edelman
453		Oubly	Toussain	passementwe[illegible]
454		Plumeur	Toussain	id.
455		van der Vueren	Aert	. . . . .
456		de Vos	Peeter	. . . . .
457		Siraffen *of* Franssen *of* Sirassen.	Aert	boekbinder
458	. . . . . .	Mingon	Jeronimus	dienstknecht
459	» 2 Nov.	Cuypers	Wynant	. . . . .
460		Ghys	Henrick	. . . . .
461		Ridderbeeck	Hans	. . . . .
462	» 12 »	van den Wyer *alias* Vuystken	Henrick	. . . . .
463	» 14 »	van Hoorenbeke	Willem	slotmaker
464		Raets	Jacop	. . . . .
465		van Hagenbeke	Peeter	. . . . .
466		Mertens	Peeter	speldenmak[illegible]
467	» 15 »	Walvaers *of* Walravens	Lysken	. . . . .
468	» 19 »	van Remonde	Thielman	. . . . .
469		la Mot *of* de la Mote	Dimenche	. . . . .
470		Boullon	Henry	. . . . .
471		Jorissen	Jacob	. . . . .
472		Noly	Anthoine	. . . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel IX.
Storen eener preek in O.-L.-V. kerk.	. . . .	330
Drukken en uitgeven van een schandelijk schrift	gebannen voor 6 jaar (9 Oct.)	331, 363 (D. XI, 352)
Handdadig in den 2n aanslag op O.-L.-V. kerk	gehangen (18 Oct.)	333, 360 (D. XI, 370) 333, 361 (D. XI, 370)
Zijnen meester vergezeld bij den 2n aanslag op O.-L.-V. kerk, en nadien bij hem in dienst gebleven	zes jaar galeistraf (2 Nov.)	335, (D. XI, 353)
Aangehouden in O.-L.-V. kerk bij den 2n oploop	losgelaten onder eed van altoos bereid te zijn voor het gerecht te verschijnen	335 » 336
Beleedigen van de landsknechten Z. M.	gebannen 1 jaar binnen de stadsdraaiboomen (12 Nov.)	336 (D. XI, 353)
Aanslag op het hof en den persoon van Geeraard Sterck te Deurne, tijdens de beroerten	levenslange galeistraf (14 Nov.)	337, 338, 363 (D. XI, 354)
	acht jaar galeistraf (14 Nov.)	337, 363 (D. XI, 354)
Haar nieuwgeboren kind zelve gedoopt en daarna versmacht	verdronken in de Schelde (15 Nov.)	339, 365
1° Feitelijkheden tegen de wacht op de markt 2° Terugkeer vòòr den tijd	1° gebannen voor 1 jaar (19 Nov.) 2° andermaal voor 1 jaar (4 Jan. 1567.)	339, 341, 364 (D. XI, 351, 354)
In de stad willen dringen ondanks verbod der poortwacht	gebannen voor 2 jaar (19 Nov.)	339, 364 (D. XI, 354)
. . . .	gebannen voor 1 jaar (19 Nov.)	364 (D. XI, 354)
Gevangen in O.-L.V. kerk bij den 2n oploop	losgelaten onder eed van altoos bereid te zijn voor het gerecht te verschijnen	339

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJKE STAND of BEROEP.
473	1566. 29 Nov.	Pottru	Jacques	knopmaker
474		del Tombe	Coryn *of* Goris	wolkammer
475	» 20 Dec.	de Laet	Franchois	. . . . . .
476	1567. 4 Jan.	Wattyn	Daniel	. . . . . .
477	» » »	van Rassevelt *of* van Rossenvelt	Willem	. . . . . .
478	» 17 »	Schenck	Wynant	kraankind
479	» 27 Feb.	de Coninck	Hans	wageman
480	» » »	Lanbioen *of* Lambronel	Jan	soldaat
481	. . . . . .	Lampol	Joan	handelaar
482	» 15 April	Peeters	Henrick	. . . . . .
483		de Febure	Jan	. . . . . .
484		Gillis	Noe	. . . . . .
485		Hellinck	Christiaen	. . . . . .
486	. . . . . .	Hey	Anthoni	. . . . . .
487	. . . . . .	van Vorsselaer	Melchior	. . . . . .
488	. . . . . .	Duchesne *of* du Chein	Henry	. . . . . .
489	. . . . . .	*de Neve (1)	Anthonis	koopman
490	. . . . . .	Geerlichs Latere	Henrick	. . . . . .
491	. . . . . .	Nuyts *of* Nuyfs	Franchoys	. . . . . .
492	. . . . . .	. . . .	Lynken	huisvr. des voorg
493	. . . . . .	Wychman	Beernaert	droogscheerder
494	. . . . . .	. . . .	Magdalene	huisvr. des voorg
495	. . . . . .	. . . .	Willem	timmerman

(1) De namen met een sterken geteekend, staan vermeld in het handschrift van Francis Paez : *Les moyens de remédier à Anvers 1566*. Deel IX, bl. 379 en volg.

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel IX.
Oproerstokers	gebannen voor 6 jaar (29 Nov.)	340, 364
		» »
Afzetten en verkoopen van oproerige schriften en schilderijen	id. (20 Dec.)	» » (D. X1,352)
Opstand tegen de stadswacht	id. voor 3 jaar (4 Jan.)	341 (D. XI, 357)
Verkoop van ergerlijke boeken en printen	id. voor 6 jaar (4 Jan.)	364 (D. XI, 352)
Beeldstormer	uit het Steen gebroken; bij verstek ten eeuwigen dage gebannen	342, 343, 347, 348, 351
Moedwil gepleegd aan het Minderbroedersklooster	. . . .	344
Oproerstoker	. . . .	344, 347
. . . .	. . . .	346
uitventen van slechte schriften en zingen van liederen	gebannen voor 4 jaar (15 April)	349, 364 (D. XI, 352)
Landlooperij en verkeer met slecht gezelschap	id. voor 3 jaar (15 April)	364
Beeldstormers	uit het Steen gebroken; bij verstek ten eeuwigen dage gebannen	350, 468
Herdooperij		351, 469
	id.; ondanks den ban teruggekomen zijnde, op 12 Oct. 1569 verbrand	

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJKE STAND of BEROEP.
496	. . . . . .	. . . .	Michielken	huisvr. des voorg.
497	. . . . . ,	Grooten	Lynken	. . . .
498	. . . . . .	. . . .	Nelleken	. . . .
499	. . . . . .	Wagemans	Tanneken	. . . .
500	1567. 28 April	vander Meren *of* van Mieren	Hans	landsknecht
501		van Beveren *of* van Bueren	Adolff	id.
502	» 2 Mei	Robrechts *alias* Schotz Hansken	Jan	schoenlapper
503		Bornicx *of* Bornis *of* Borincx *alias* Hannegat	Jan	id.
504		Robbrechts *alias* Schotz Thoomken	Thomas	. . . .
505	» 9 »	Borin *of* Bornis *of* de Baron *alias* de Doot	Claes	broeder van nr 503
506	» 10 »	Nieckelaerts	Peeter	. . . .
507	. . . . . .	de Keysere	Michiel	hovenier
508	» 30 Mei	Henricxsen	Peeter	. . . .
509		»	Wouter	zager
510		Ravels *of* Rauwels	Jacob	. . . .
511	» 6 Juni	Bisschop	Peeter	. . . .
512	» 3 Juli	Ongenade *of* Hongenade	Jan	leertouwer
513	. . . . . .	Pays *of* Paez	Francisco	. . . .
514	» 11 Juli	van Herenton	Merten	. . . .
515	» 30 »	Thiellens	Jacob	smid
516		de Deken	Hans	. . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel IX.
Herdooperij	uit het Steen gebroken ; bij verstek ten eeuwigen dage gebannen	351, 469
Aanranden der stadswacht	gehangen (28 April)	354, 362 (D. XI, 370)
		355, 362 (D. XI, 370)
Manslag en huisbraak	id. (9 Mei)	355, 357, 362
		356, 357, 362
Opstandelingen, te Austruweel	id. (26 Sept.)	356, 357, 367, 370, 372, 374, 378, 428, 454, 455, 457, 459, 462, 464, 465 (D. X, 66)
	id. (9 Mei)	357, 363 (D. X, 66, D. XI, 340)
Feitelijkheden tegen stadswachten	bedevaart ten HH. Drij Koningen, te Keulen (10 Mei)	359 (D. XI, 337)
Eenen priester « gesmeten »	overeenkomst tusschen partijen	364
Opstandelingen, te Austruweel	ten eeuwigen dage gebannen (20 Aug.)	370, 373, 427-29, 454, 455, 457, (D. XI, 340, D. XII, 403,440)
	gehangen (20 Juni)	370, 373 (D. X, 64. D. XI, 341)
Opstandeling, te Vianen		351, 370, 373 (D. X, 64, D. XI, 341)
Id., te Austruweel	ten eeuwigen dage gebannen (20 Aug.)	370, 373, 427-29, 454-56 (D. XI, 340, D. XII, 403, 440)
Gewapend ter preek gegaan	. . . .	374
Opsteller van het schrift: *Les moyens de remédier à Anvers*	. . . .	379-427
Kerkroof tijdens de beeldstormerij	vrijgesproken (20 Aug.)	428-30, 454-56
Beeldstormer te Merxem, Luythagen, enz.	gehangen (30 Juli)	429 (D. X, 65, D. XI, 341)
Opstandeling, te Austruweel	levenslange galeistraf (20 Aug.)	429, 454, 455, 457 (D. XI, 340, D. XII, 403, 440)

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJKE STAND of BEROEP.
517	1567. 16 Aug.	Cuypers	Lisken	. . . .
518	» 28 »	Claessens	Daemken	wisselaar
519		. . . .	. . . .	wageman
520		. . . .	. . . .	. . . .
521	» 5 Sept.	Claessens	Cornelis	. . . .
522		Janssens	Christiaen	. . . .
523		Janssens *of* Symoenssen	Simon Jan	. . . .
524		de Vecht *of* de Vicht	Matheus	. . . .
525	» 11 »	Heggen	Joos	Michielssone
526	» 17 »	Laps	Boudewyn	. . . .
527		de Camby	Jeronimus	. . . .
528	» 19 »	Heymans *of* Hegmans *of* Haechmans	Jacob	. . . .
529		Claes (van Schelle)	Jan	. . . .
530		van Beneden	Peeter	. . . .
531		Carpentier	Jan	. . . . .
532	» 26 »	van Paesschen	Peeter	. . . .
533		van Mol *alias* Floerden *of* Floerken	Frans	. . . .
534	» 24 Oct.	Beys *of* Bens	Henrick	. . . .
535	5 Nov.	van Bauhuysen	Hans	. . . .
536		van Schille	Hans	. . . .
537	14 »	van Muskaen *of* van Nusken *of* van Miskaen *of* van Muskam	Henrick	. . . .
538		van Couwenberch	Antonius	. . . . . .
539	. . . . .	van Goethem	Peeter	droogscheerder

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel IX.
Zingen van slechte en oproerige liederen	gebannen voor 6 jaar (16 Aug.)	456 (D. XI, 336, D. XII, 402)
Feitelijkheden tegen Spaansche soldaten	. . . . bij verstek gebannen voor 6 jaar	457, 460
Herdooperij	verbrand (12 Sept.)	459, 461 (D. X, 65) 460, 461 (D. X, 65) 460, 462 (D. X, 65, XII, 462) 460, 462 (D. X, 66)
Eenen landsknecht gestoken	. . . .	461
Soldaten beleedigd	openbare boetpleging (17 Sept.)	462 (D. XI, 338)
't Krijgsvolk Z. M. geweigerd te logeeren	id. en geldboete ten voordeele der armen (17 Sept.)	463 (D. XI, 339)
Opstandeling, te Austruweel	levenslange galeistraf (3 Oct.)	463-65 (D. XI, 340, XII, 403, 440)
Id., te Deurne		464-66 (D. XI, 340)
Id., te Austruweel	gehangen (3 Oct.)	464, 466 (D. X. 66, D. XI, 341)
Id., te Vianen	levenslange galeistraf (3 Oct.)	464-66 (D. XI, 340, D. XII, 403, 440)
Id., te Austruweel	gehangen (26 Sept.)	465
Beeldstormers te Mechelen		465 (D. X, 66, D. XI, 341)
	id. (24 Oct.)	467 (D. X, 67, D. XI, 341)
Bestellen van zekere printen	bij verstek gebannen voor 6 jaar	467 (D. X, 6)
Teekenen derzelver	. . . .	468
Beeldstormer te Mechelen	gehangen (14 Nov.)	470 (D. X, 67, D. XI, 341, D. XII, 440)
Opstandeling, te Austruweel		471 (D. X, 67, D. XI, 341)
		Deel X
. . . .	. . . .	2

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJK[E] STAND of BEROEP.
540	1568. 20 Feb.	Saligant	Marcus	. . . . . .
541	» 21 Feb.	*Peris *of* Perez	Marcus	. . . . . .
542		Lopes *of* Loupes	Vursula	huisvr. des voorg[...]
543		*van Bomberghen	Charles	advokaat
544		van Bomberghen	Cornelis	. . . . . .
545		Schotti	Clementia	huisvr. des voorg[...]
546		*Carlier	Jan	koopman
547		de Cordis	Isabella	huisvr. des voorg[...]
548		*vander Meeren	Harman (Henry ?)	. . . . . .
549		van Kessel	Ghertruyt	. . . . . .
550		*Harly *of* Hally *of* Hailly	Lucas	koopman
551		Cocquel *of* Cocquiel	Anna	huisvr. des voor[...]
552		*Harly *of* Hally	Jan	. . . . . .
553		van Blancklaer *of* Blancquelaer	Susanna	huisvr. des voor[...]
554		Boesyn *of* Bouzin	Cornelis	. . . . . .
555		Spruyt	Catharina	huisvr. des voor[...]
556		t'Serwouters	Peeter	. . . . . .
557		du Beey *of* de Brey	Ysabeau	huisvr. des voor[...]
558		Rosseau	Cornelis	. . . . . .
559		vander Noot	Jan	. . . . . .
560		*Bischops	Franchois	. . . . . .
561		Camby	Gillette	huisvr. des voor[...]
562		Alewyn	Floris	. . . . . .
563		du Bois *alias* Grand-Jehan	Jan	. . . . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
rkschennis bij de Minderbroeders	geschavotteerd, op 15 Nov. 1569, met eene strop om den hals onder eene halve galg, enz.	**Deel X.** 7, 8, 12-14, 16, 50, 56, 57, 60, 63 (D. XII, 207-85, 289, 291, 292, 296, 423)
		7 (D.. XII, 438)
		7 (D. XII, 439)
		7 (D. XII, 436, D. XIII, 156)
		7 (D. XII, 436)
	gebannen	" "
		7 (D. XII, 436, D. XIII, 156)
		7 (D. XII, 439)
		7 (D. XII, 437, D. XIII, 156)
		7 (D. XII, 436)
	gebannen; later, 21 April 1575, onthalsd en in kwartieren ter poorten uitgebangen	7 (D. XII, 438, D. XIII, 156)
vinisten, gedagvaard voor den Raad van Beroerten te Brussel		7 (D. XII, 435)
		7 (D. XII, 437)
		7 (D. XII, 439)
		7 (D. XII, 436)
		"
		7 (D. XII, 439)
	gebannen	"
		7 (D. XII, 436)
		7 (D. XII, 437)
		7 (D. XII, 436, D XIII, 156)
		7 (D. XII, 436)
		"
		7 (D. XII, 437)

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPE[…] STAND of BEROEP.
564		du Bois *alias* Petit-Jehan	Jehan	. . . . .
565		*Fleurquin	Pasquier	. . . . .
566		. . . .	Isabeau	Jansdochter, huisvr. des v
567		de Monstres *of* de Maistres	Jan	advokaat
568		de Nigegrave *of* Ingegrave	Tanneken	huisvr. des vo
569		de Sainct-Wast *of* Saint-Vaast	Pierre	koopman
570		Coenraets *of* Conrard	Anna	huisvr. des vo
571		*Bernaio *of* Bernuy	Ferdinando	. . . . .
572		de Coton *of* de Caron	Anna	huisvr. des vo
573		*van Wesenbeeck	Jacob	stadspension
574		Van Seurck *of* van Zurck	Melchior	. . . . .
575	1568. 21 Feb.	de Cordis *of* de Cordes	Madalena	huisvr. des v
576		*vanden Broeck	Heyndrick	. . . . .
577		de Greve *of* de Grave	Gilis	. . . . .
578		Ackermans	Lauwereys	. . . . .
579		*vanden Geere	Thomas	. . . . .
580		Lyon	Tanneken	huisvr. des v
581		Mertnes	Vincent	. . . . .
582		Bygot	Pierre	. . . . .
583		Dorck	Johanna	huisvr. des v
584		Cale *of* Cole	Jan	makelaar
585		*Heurkelon *of* van Hueckelon	Jacob	schepen de kenhal
586		*Noblet	Maria	huisvr. des v
587	» 27 »	van Schelle	Lysken	huisvr. van

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel X.
		7 (D. XII, 437)
		7 (D. XII, 439 (D. XIII, 156)
		7 (D. XII, 436)
		7 (D. XII, 437 (D. XIII, 156)
		7 (D. XII, 439)
		7 (D. XII, 439 (D. XIII, 156)
		7 (D. XII, 435)
		7 (D. XII, 436)
		7 (D. XII, 435)
		7 (D. XII, 437, (D. XIII, 156)
		7 (D. XII, 438)
lvinisten, gedagvaard voor den aad van Beroerten te Brussel	gebannen	"
		7 (D. XII, 437)
		8 (D. XII, 436)
		8 (D. XII, 438)
		8 (D. XII, 439)
		8 (D. XII, 437)
		8 (D. XII, 438)
wonen van geheime vergade-ingen en predikatiën der alvinisten.	. . . .	8

Nummer van volgorde.	Dagteekening der vervolging.	Namen of bijnamen der vervolgde personen.	Voornamen.	Maatschappeli stand of beroep.
588		de Huyn	Michiel (Meester)	schoolmeester
589		. . . .	Johanna	huisvr. des vo
590		*Daniels	Jan	. . . . .
591		Tollincx	Johanna	huisvr. des vo
592		Felenberch *of* Fellemberger	Marcus	notaris
593		van Male	Maria	huisvr. des vo
594		van Laye (van Laere?)	Francoys	. . . . .
595		. . . .	. . . .	huisvr. des vo
596		Pylkens	Segher	stadsspeelman
597		Duraetts *of* Everaerts	Claes	. . . . .
598		*de Chardis *of* de Sardes	Ambrosius	. . . . .
699		Goddyn	Franchois	. . . . .
600	1568. 1 Maart	. . . .	. . . .	huisvr. des vo
601		de la Croix	Peeter	. . . . .
602		van Aelst	Peeter	. . . . .
603		. . . .	. . . .	huisvr. des vo
604		Alewyn *of* Halewyn	Heyndric	. . . . .
605		. . . .	. . . . . .	huisvr. des vo
606		Mostenberger	Aert	. . . . .
607		. . . .	. . . .	huisvr. des vo
608		Dionisius *of* Dionisy	Gerard	procureur
609		Spirinck	Cornelis	geneesheer
610		van Oostenryck *of* van Oisterwyck	Gommaer	stadsspeelman
611		. . . .	. . . .	huisvr. des vo
612		van Hove	Steven	. . . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel X.
		10 (D. XII, 438)
		"
		10 (D. XII, 437, D. XIII, 156)
	gebannen	10 (D. XII, 437)
		10 (D. XII, 438)
		"
		10 (D. XII, 436)
	. . . .	10
		10 (D. XII, 439)
		10 (D. XII, 436)
	gebannen	10 (D. XII, 435)
		10 (D. XII, 436)
isdaad tegen de Koninklijke Iajesteit	. . . .	10
	gebannen	10 (D. XII, 439)
		10 (D. XII, 439)
	. . . .	10
	gebannen	10 (D. XII, 437)
	. . . .	
	. . . .	10
	. . . .	
	gebannen	10 (D. XII, 436)
	. . . .	10
	gebannen	10 (D. XII, 436)

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPE[LIJKE] STAND of BEROEP.
613	1568. 1 Maart	. . . .	. . . .	huisvr. des vo[orgaanden]
614		Huybrechts *of* Huberti	Ambrosius	procureur
615		Molet *of* Malet	Johan	. . . .
616		Salinghen *of* Salenger	Jan	. . . .
617		. . . .	. . . .	huisvr. des vo[orgaanden]
618		de Slachmulder *of* de Slachmoldere	Lieven	. . . .
619		Rumond	Henri	. . . .
620		Wyn (Warin ?)	Anthonis	. . . .
621	» 2 »	Vier en twintig burgers, sommige met hunne huisvrouwen, waaronder :	. . . .	. . . .
622		*Silvius	Willem	kon. drukke[r]
623	» 3 »	Verhagen	Mattheeus	oudkleerkoo[per]
624		. . . .	Goossen	. . . .
625		Struys	Joris	oudkleerkoo[per]
626		van Ee	Jan	id.
627		van Aken	Lenaert	kleermaker
628		. . . .	. . . .	. . . .
629		. . . .	Michiel	leertouwer
630	» 16 »	Diericsens	Jacop	. . . .
631		Jacopsens	Hans	kleermakers, des voorg.
632		Jacopsens	Adriaen	
633		Cockenhols	Jacop (Jan *of* Simon ?)	kleermaker
634		van Heese	Jan	. . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel X.
	. . . .	10
	gebannen	10 (D. XII. 435)
	gebannen	10 (D. XII, 437)
isdaad tegen de Koninklijke Majesteit	gebannen	"
	. . . .	10
	gebannen	10 (D. XII, 438)
	gebannen	10 (D. XII, 437)
	gebannen	10 (D. XII, 435)
	. . . .	10
eldstormerij	vrijgesproken (16 Juli)	11, 17-50, 52, 54,56, 57, 60, 61, 63, 64, (D. XII, 288, 291, 292, 296)
	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (19 Juni)	11, 12 (D. XII, 291, 464)
wonen van geheime en openbare vergaderingen der Calvinisten	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (19 Juni)	11, 12 (D. XII, 291, 465)
	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (19 Juni)	11, 12 (D. XII, 291, 464)
aap der voorg.	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (19 Juni)	11-12 (D. XII, 291)
edikant der voorg.	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (19 Juni)	11-12 (D. XII, 291)
edikant der herdoopers	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (19 Juni)	11-12 (D. XII, 291)
	levend verbrand (16 Maart)	13, 67
rdoopers	levend verbrand (16 Maart)	14, 68
	levend verbrand (16 Maart)	" "
uden van geheime vergaderingen	ter dood gebracht (9 Juli)	14-16, 52, 56-58, 62-64 (D. XII, 288, 290-93, 296)
	ter Vierschaar gaande, gestorven; op het Galgenveld begraven	14, 15, 51, 56 (D. XII, 410)

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPEL[IJKE] STAND of BEROEP.
635	1568. 21 Maart	Dertig burgers	. . . .	. . . . . .
		Zeventien personen	. . . .	meestal Wale[n]
636	» 26 »	Brugmans	Anthony	in stadsdienst
637		Block	Wynant	. . . . .
638		Le Gillon *of* Guillon	Jan	zilversmid
639	» 2 April	van Sevenhoven	Hans	. . . . .
640	» 9 »	Peeters *alias* Evenbly	Cornelis	. . . . .
641		van Stichele	Michiel	in stadsdienst
642	» 23 »	de Schermer	Anthonis (Meester)	. . . . .
643	» 28 »	verscheidene personen	. . . .	. . . . .
644	» 18 Mei	honderd mannen en vrouwen	. . . .	. . . . .
645	» 4 Juni	Saisoie	Hans	. . . . .
646		Roelants	Nicolaes	. . . . .
647	» 12 » 1570. 14 Maart	Raes	Hansken	. . . . .
648	1568. 9 Juli	Schobbelant Bertels	. . . .	borduurwerk[er]
649	» 3 Aug.	Hulsemans *of* Houlselmans *of* Husselmans	Cornelis	schoolmeeste[rs]
650		Alleyns	Lauwereys	

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel X.
. . . .	. . . .	15
Bijwonen van Calvinistische vergadering te Borgerhout.	. . . .	
	onthoofd (3 Sept.)	16, 52, 54, 56, 61, 62 (D. XII, 288, 290-92, 294, 296-98, 300-302, 440)
Deel genomen aan den oproer op de Meir		
	gehangen (25 Juni)	17, 52, 54, 56-58, 60-62 (D. XII, 288, 290-92, 440)
	verbrand (24 Sept.)	17, 51, 53, 55, 57, 59, 60-63 (D. XII, 287, 290-92, 294, 296, 297, 300-302, 305, 307, 440)
Beeldstormers		
	vrijgesproken (16 Juli)	53, 54, 56, 57, 60, 61, 63, 64 (D. XII, 287, 290-93, 296)
Opstandelingen, te Austruweel	8 jaar galeistraf (21 Mei)	55-58, 60-62 (D. XII, 439)
	gehangen (26 April)	55-57, 59, 68
Deel genomen aan den oproer op de Meir.	onthoofd op 5 Sept. 1568	57, 60 (D. XII, 291, 301, 302)
Geheime vergaderingen gehouden te Austruweel; van daar te water gevlucht.	. . . .	59
Geuzerij, voortvluchtig	. . . .	61
		Deel XII.
Deel genomen aan den oproer op de Meir	6 jaar galeistraf (4 Juni)	289, 402
Landlooperij en verkeer met slecht gezelschap	gebannen voor 6 jaar (4 Juni)	» »
1° Pijperschap bij de opstandelingen van Deurne en Austruweel 2° Wederkomen vòòr den tijd	1° gebannen voor 4 jaar (12 Juni) 2° acht jaar galeistraf (14 Maart 1570)	290, 402, 447, 454
Herdooper	volgens het *Antw. Chronykje*, verbrand, volgens de reken. des Markgraafs, gehangen (9 Juli)	295, 393, 440
Luthersch onderwijs	bij verstek gebannen	298, 436 (D. XIII, 156) 298, 438, 470

Nummer van volgorde.	Dagteekening der vervolging.	Namen of bijnamen der vervolgde personen.	Voornamen.	Maatschappelij[k] stand of beroep.
651		de la Roye *of* de la Royere	Vincent	
652		*de Vois *of* de Vos	Jacquens	
653		Ullens (Vullenens ?)	Peeter	
654		Sleckenborch (Flinckenborch ?)	Jaspar	
655		Migheem *of* Meghem	Willem	
656		Huynen (Lehun ?)	Michiel	
657		de Corcellis	Davit (Daniel ?)	
658		Tack	Cornelis	
659		Petrins *of* Petrius	Jacob	
660		van Hemert *of* van Hemmart	Jan	schoolmeesters
661	1568. 3 Aug.	Cuypers	Sebastiaen	
662		Dra *of* Adra	Jan	
663		Vermers *of* Verneys *of* Werneys	Franchois	
664		Hesius	Arnoldus	
665		vanden Brande	Jan (Jaspar ?)	
666		Deys *of* Dens	Peeter	
667		Peeters	Jan	
668		Hamels *of* Havels	Govaert	
669		de Cordis	Bastiaen(Baptista?)	
670		Vermeurs *of* Vermuers	Anna	
671		Masys *of* Masseys	Anna	schoolvrouwen
672		Thesius *of* Thœnis (Anthonis ?)	Anna	
673		Gielis of Gilles	Mechtele	

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XII.
		298, 439
		298, 437, 470
		298, 439
		298, 437
	bij verstek gebannen	» »
		298, 438
		298, 436
		298, 436, 470
		298, 437, 470
Luthersch onderwijs	. . . .	298, 316-18, 320, 325, 328, 330, 331, 334, 335, 365, 366, 375, 376, 383, 384, 386, 388, 390, 392, 419, 421, 422, 425-27, 431
		298, 439, 470
		298, 437
		298, 436, 470
		298, 435, 470
		298, 437, 470
		298, 439, 470
	bij verstek gebannen	298, 437
		» »
		298, 436
		298. 435
		» »
		298, 435, 470
		298, 438

Nummer van volgorde.	Dagteekening der vervolging.	Namen of bijnamen der vervolgde personen.	Voornamen.	Maatschappelijk stand of beroep.
674		Smits	Maeyken	
675		Splyters	Adriana	
676		Chandron *of* Chaudron	Jacomynthien	
677		Leewaerts	Catharina	
678	1568. 3 Aug.	van Lare	Margarita	schoolvrouwen
679		Vermeyen *of* Verneyen	Catharina	
680		Cuypers *of* sCuypers	Anna	
681		Pheleps (Philips ?)	Archana (Adriana ?)	
682		van Dist	Elisabet	
683	» 7 »	Henricxssone	Reynier	slijkvoerder
684		vanden Berghe	Cornelis	. . . . .
685	» 13 »	Boellaert	Jeronimus	kuiper
686		Coomans	Joris	schoenlapper
687		Verbrugge	Anna	
	» 10 Sept.			schoolmeesterss
688		Prieels	Engelken	

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XII.
		298, 438
		298, 435
		298, 437, 470
		298, 436
Luthersch onderwijs	bij verstek gebannen	298, 438, 470
		298, 436, 470
		298, 435, 470
		298, 435
		298, 436, 470
Moedwilllig storen der processie met zijne slijkkar	openbare poetpleging en verbanning voor 8 jaar met geesseling (7 Aug.)	299, 403
Beeldstormers	gestorven op het Steen	300-302, 305, 309, 311-13, 317, 318, 320, 324, 329-31, 334
		300-302, 305, 307, 309, 310-13, 317, 318, 320, 325, 319-31, 334
In kettersche vergaderingen en preeken geweest, en in bezit bevonden van verbodene boeken	verbrand (13 Aug.)	300, 394
Kettersche preeken bijgewoond en de kinderen in de luthersche leer onderricht	. . . .	303, 304, 306, 308-12, 314, 316, 317, 324, 330, 331, 334, 366, 375, 377, 383, 384, 386, 388, 390, 392, 419, 421, 422, 425-27, 431, 440, 443, 450, 452, 458, 460 (D. XIII, 1, 4)
	. . . .	303, 306, 307, 309, 310, 312, 313, 316, 317, 324, 329, 331, 334, 336, 366, 375, 377, 383, 384, 386, 388, 390, 392, 419, 421, 422, 425-27, 431, 440, 443, 450, 452, 458, 460 (D. XIII, 1, 4)

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJ[K] STAND of BEROEP.
689	1568. 15 Sept.	de Vogelaere	Peeter	schoolmeester
690	» 18 »	150 personen	. . . . . .	. . . . .
691	. . . . .	van Backerzeel (Heer)	Jan	secretaris van d[e] prins van Oran[je]
692	. . . . .	*van Stralen	Anthonis	oud-burgemeest[er] van Antwerp[en]
693	1568. 16 Oct.	*gezegd* van Vossenholen	Hans	drukker
694	» 5 Nov.	Mattheeussens	Willem	bootsgezel
695		van Landonck	Hans	vischvoerder
696	» 26 »	Lions	David	. . . . .
697	» 27 »	de Vrient	Merten	kousmaker
698	» 28 » 1570. 18 Maart	Blauwaert *alias* Labay	Anthony	in stadsdienst
699	1568. 7 Dec.	Scharemberghe *of* van Scharenborch	Franchoys	handelaar
700	» »	Tregiel	Adriaen	schoolmeester
701	10 »	van Harlem	Merten	. . . . .
702	» »	vander Torren	Hans	. . . . .
703	17 »	Wagemans	Henrick	meuldersknech[t]
704	1569. 4 Feb.	Snyers *alias* Calis	Hans	vleeschhouwer[s]knecht
705		Mertens	Vincent	vleeschhouwer
706		Crock	Peeter	id.

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XII.
Beleedigen der Commissarissen der scholen	boetpleging	304, 305
Oproerig tegen Z. M.	bij bevel des konings ten eeuwigen dage gebannen	306
Hoogverraad	onthoofd te Vilvoorden op 24 Sept. 1568	308 (D. II, 242)
Beschuldigingsakte, D. VIII, blz. 197)		308, 439 (D. II, 240, D. VIII, 194-219)
Uitgeven van oproerige boeken en liederen	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (23 Nov.)	312, 317, 404, 411
. . . .	. . . .	315
. . . .	. . . .	
Beeldstormer	gehangen (26 Nov.)	318, 395, 439
Verspreiden van een streng verboden schrift	gebannen	318, 439
1° Opstandeling, te Austruweel 2° De gevangenis helpen openbreken	1° 6 jaar galeistraf (28 Nov.) 2° andermaal 6 jaar galeistraf (18 Maart)	319, 403, 448, 454
. . . .	. . . .	321
. . . .	. . . .	321, 326
Ketterij en verspreiden van een smaadschrift	. . . .	325, 329-31, 334, 365, 366, 375, 377, 380, 383, 384, 386, 388, 390, 392, 418, 420, 422, 425-27, 431, 432, 440-42, 447, 451
Gezegd schrift aan den voorg. medegedeeld	vrijgesproken	326, 329-31, 334, 364-366, 368, 375, 376-78, 380, 383, 384, 386, 387, 388, 390, 392, 419, 420, 422, 425-27, 431, 432, 440-42
Opstandeling, te Austruweel (en beeldstormer ?)	gehangen (17 Dec.)	328, 329
Opstandeling, te Austruweel, daarna te Vianen; ook schuldig aan diefstal	volg. het *Antw. Chronykje*, onthoofd, volg. de Reken. des Markgraafs gehangen (4 Feb.)	332, 395
Opstandelingen, te Austruweel ; medeplichtig aan diefstal	onthoofd (4 Feb.)	» »
		» » 466

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJ STAND of BEROEP.
707	1569. 18 Feb.	Leemssen	Jacob	gebroeders
708		Leemssen	Merten	
709	. . . . .	de Cruysere	Joos	. . . . .
710		van Beke	Joos	riembeslager
711		Vermandele	Hans	wever
712		Poote *of* Poeten	Jan	kleermaker
713	1569. 19 Feb.	Vermandele	Geert	wever
714		Semou *of* Senion	Jacques	id
715		Verlongen	Peeter	wambuislakenw ver
716		de Clercq	Guillamme *of* Jan	smalwever
717		de Rosières *of* Rogiers *of* Rogieris	Baltasar	id.
718		Ghyselinck	Jan	schoenlapper
719	» 21 »	de Tymmerman *of* Thimmerman	Jan	smalwever
720		Crawels *of* Crauwels	Baetken	huisvr. van nr 7
721		Christiaens	Marken	huisvr. van nr 7
722		Akeren *of* van Aeckeren	Jan	smalwever
723		. . . .	Adriaen	. . . . .
724		vanden Greyn (?)	Herman	timmerman
725		. . . .	Michel	. . . .
726		. . . .	Pauwels	. . . . .
727	» 3 Maart	. . . .	Michiel	smalwever
728		Hermans	Guillielme	id.
729		. . . .	Michiel	leertouwer
730		. . . .	Jaspar	teschmaker

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XII.
eldstormer te Axel en Hulst	gehangen (18 Feb.)	335, 396
de der Calvinisten en beeld- stormer te Hulst		
	ter dood gebracht	336
		336, 368, 398, 440, 477
	verbrand (18 Maart)	337, 368, 398, 440
		338, 367, 397, 440, 477
	id. (29 Maart)	341, 369, 398, 439
	id. (18 Maart)	344, 368, 398, 440
		346, 369, 398, 440
rdooperij	id. (29 Maart)	348, 369, 399, 439
	id. (1 April)	350, 370, 399, 439
	op de pijnbank gestorven, buiten aan eenen staak gehangen, het hoofd boven hem, op 16 Maart	353, 367, 414
	verbrand (1 April)	355, 370, 399
		358, 376, 399
	id. (29 April)	360, 376, 399
	id. (1 April)	361, 370, 399, 440
	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (29 Maart)	364, 370, 405, 435
raars der herdoopers	bij verstek gebannen (29 Maart); weder ingekomen zijnde, verbrand op 25 Mei	364, 371, 382, 400, 405, 436 (D. XIII, 23)
		364, 370, 405, 438
		» » 439
	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (29 Maart)	365, 370, 405
dooperij		» » »
		» » »
		» » » 477

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPEL STAND of BEROEP.
731		de Vos	Lucas	kleermaker
732		van Brueseghem	Adriaen	koopman
733		Ruts *of* Ruyts	Magdalena	huisvr. des vo
734		. . . .	Cornelis	zeeldraaier
735		. . . .	Jacques	kleermaker
736	1569. 3 Maart	. . . .	Lynken	huisvr. des vo
737		Vereertbriggen *of* Berentbruggen	Dierick	horenmaker
738		. . . .	. . . .	huisvr. des vo
739		. . . .	Grietken	huisvr. van n
740		. . . .	. . . .	» » »
741		. . . .	Franchois	riembeslager
742	. . . . . .	de Stercke	Boudewyn	. . . .
743	» 10 »	Mans	Benedictus	. . . .
744		metten Duynen	Jan	wagensmout
745	» 19 »	vijf personen	. . . .	boekverkoop
746	» 28 »	drie »	. . . .	id.
747	» 20 April	Sclyters	Lynken	huisvr. van n
748		. . . .	Betken	» » »
749	» 4 Mei	verscheidene personen	. . . .	. . . . .
750		. . . .	Adriana	waschvrouw
751	» » »	. . . .	Peeter	knopmaker
752		. . . .	Stynken	. . . . .
753	. . . . . .	Vranck *of* Vrancx	Jeronimus	gewezen adv

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XII. 365, 370, 405, 478
		» » » 477
		» » »
		» » »
		» » »
dooperij	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (29 Maart)	365, 370, 405
		» » » 478
		» » »
		» » »
		» » »
		»
vluchteling voor het Hof van raband gedagvaard	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen; en terug gekomen zijnde, gehangen op 2 Maart 1569	397
nden toegebracht aan Spaanhe soldaten	. . . .	366
	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (29 Maart)	» 406
Lodron's krijgsknechten vangen en op het Steen gezet	. . . .	368
gvaard voor den Raad van roerten te Brussel	. . . .	369
looperij	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (22 Juni)	375, 385, 406
nelijk een manspersoon op Andrieskerkhof begraven	. . . .	377
	. . . .	377, 420
looperij	. . . .	377, 420 (D. XIII, 19)
	. . . .	377, 420
nist; de preeken bijgewoond Wyneghem	uit het gevang te Brussel gebroken op 15 Sept.	378, 379, 414, 418, 440, 471

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPE[LIJKE] STAND of BEROEP.
754	1569. 16 Mei	van Swyndrecht	Bartholomeus	makelaar
755	» 24 »	Cooman	Jan	. . . .
756		van Haesbroeck	Jan	. . . .
757		Moens	Hans	. . . .
758	» 27 »	. . . .	Joos	. . . .
759	» 7 Juni	Joube *of* Jouwe	Hans	. . . .
760		. . . .	Susanna	huisvr. des v[o…]
761		de Bosscher *of* vanden Bosch	Josse	. . . .
762		. . . .	Jorynken	huisvr. van [den] volgenden
763	» 21 »	. . . .	Joos	hoedenmake[r]
764		Hermanssens	Jaspar	. . . .
765	» 8 Juli	van Marcke *of* de la Marche	Franchoyse	. . . .
766	» 28 »	. . . .	. . . .	engelschma[…]
767	» 5 Aug.	de Lanoye *of* de Lannoy	Marck	. . . .
768		Touwaert *of* Touart *of* Couwaert	Guillaume	. . . .
769	. . . . . .	(Wille ?)	(Jehenne ?)	huisvr. des v[…]
770	. . . . . .	Touwaert *of* Tonart	Guillaume	zoon »
771	» 5 Aug.	*le Grandt	Jan	. . . .
772	» 24 »	. . . .	. . . .	kleermaker
773	» 9 Sept.	van Roosendael	Joris	. . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XII.
HH. Sacramenten versmaad	dood lichaam op eene slijkkar naar het Galgenveld gevoerd en aldaar gehangen	380, 414, 436, 471
rdooperij	levend verbrand en buiten aan staken gehangen (24 Mei)	382, 400
HH. Sacramenten versmaad	id. als nr 754	383, 415
	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (7 Juli)	383, 386, 455, 475, 479
		383, 386, 455
rdooperij		383, 386, 455, 479
		384, 386, 455
	verbrand (21 Juni)	385, 401
		» 402
wonen van verbodene preek	. . . .	386-388, 390-92, 419, 421, 422, 424, 425, 427, 428, 431, 440, 443, 450, 452, 458, 460 (D. XIII, 1)
ider Sacramenten gestorven	dood lichaam op eene slijkkar naar het Galgenveld gevoerd en aldaar begraven	387
wonen der Calvinistische veradering ten huize van nr 847 n aldaar zijn kind laten doopen	levend verbrand en buiten aan den staak gesteld (5 Aug.)	388, 416, 438, 440, 478
wonen van gemelde vergadeing en behouden van ketterche boeken	gehalsrecht op het Steen (5 Aug.)	389, 416, 439, 473, 478
id.	bij verstek gebannen	473
id.		437, 473
wonen van Calvinistische reeken te Borgerhout	levend verbrand en buiten aan den staak gezet (5 Aug.)	389, 417, 440, 473, 478 (D. XIII, 168)
ider Sacramenten gestorven	id. als nr 754	391
tandeling te Austruweel; ad, aan het hoofd zijner makers, het huis Terlist aangeallen	van de aanspraak des Schouts ontslagen; zal voor het Magistraat te recht staan	392, 420-422, 424, 426, 427, 431-33, 441, 442

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPE[LIJKE] STAND of BEROEP.
774	. . . . . .	van Diest	Gillis	drukker
775	. . . . . .	Sauvaige	Laureys	. . . .
776	. . . . . .	Lynxdanck	Lynken	huisvr. van n
777	. . . . . .	le Joefve	Jehan	. . . .
778	. . . . . .	Berbier	Ancelle	. . . .
779	. . . . . .	Gayant	Pière	. . . .
780	. . . . . .	le Paige	Erasme	. . . .
781	. . . . . .	Macque	Anthoine	. . . .
782	. . . . . .	van Ameyen	Daneel	. . . .
783	. . . . . .	le Neckere	Franchois	. . . .
784	. . . . . .	Bonton	Andrieu	. . . .
785	. . . . . .	le Clercq	Simoen	. . . .
786	. . . . . .	Carpentier	Robert	. . . .
787	. . . . . .	. . . .	. . . .	. . . .
788	1569. 19 Oct.	van den Camere	Guilliam	gebroeders
789		»	Laureys	
790	» 4 Nov.	Gemert *of* Gemers *of* Gemaert	Adriana	huisvr. van
791		de Fonteyne *of* de Fontaine	Charle	. . . .
792	» 22 »	Janssens	Maria	huisvr. van
793	1570. 13 Jan.	du Merchier	Jacques	. . . .
794		du Merchier	Magdalene	. . . .
795		van Waesberge	Jan	drukker

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
rukken van het werk : *dInquisitie van Spaengnen*	. . . .	**Deel XII.** 409
etter	in 't gevang gestorven, op het Galgenveld begraven	410
. . . .	bij bevel Z. E. naar Brussel gevoerd	411
. . . .	bij bevel van Z. E. naar Brussel gevoerd (behooren waarschijnlijk tot de personen onder nr 635 vermeld)	412
. . . .		
. . . .		
. . . .		
. . . .		
. . . .		413, 471
. . . .		413
. . . .		»
. . . .		»
. . . .		414
	levend verbrand en op het Galgenveld aan eenen staak gehangen op 12 Oct.	420
rdooperij	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (17 Nov.)	421, 424, 455, 472, 478
	te 's Hertogenbosch gerecht	421, 424, 472, 478
jwonen van verbodene vergaderingen te Borgerhout en elders	in 't gevang gestorven en op het Galgenveld begraven	422, 424, 425, 427, 431-33, 441, 443, 447, 451, 457, 459, (D. XIII, 168)
	. . . .	422, 424-27, 431-33, 440, 443, 447, 453, 457, 459, 460, (D. XIII, 2, 3-5)
rdooperij	levend verbrand en op het Galgenveld gehangen (22 Nov.)	425, 453
waren van verbodene boeken en bijwonen van kettersche preeken	. . . .	428, 431-33, 444, 450, 452
	. . . .	428, 431-33, 444, 450,452(D. XIII,1)
stand verleend aan de sectarissen en verbodene psalmboeken gedrukt en verkocht	. . . .	429, 431, 432, 441, 443-445, 448, 450, 451

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPEL[IJKE] STAND of BEROEP.
796	1570. 13 Jan.	van Keerberghe	Peeter	boekdrukker
797		. . . .	. . . .	vrouwspersoo[n]
798	» 10 Feb.	Diedelmans	Peeter	. . . .
799		van den Borne	Janneken	huisvr. des vo[rigen]
800	» 10 Maart	Bosyn *of* Bouzyn	Dirick	suikerbakker
801	» 11 »	de Clerck	Peeter	. . . .
802	» 14 »	Thys	Carel	. . . .
803		Kuene	Hans	. . . .
804	» 22 »	van Ophooren	Jan	. . . .
805		. . . .	Niclaes	timmerman
806		Hermanssens	Claes	timmerman
807		van den Walle	Jan	lijnwerker
808		Ten	Peeter	twijnder
809		Suys	Susanneken	huisvr. van n[°]
810		. . . .	Boudewyn	rietmaker
811		. . . .	. . . .	huisvr. van n[°]
812		. . . .	Corryn	. . . .
813		. . . .	Heylken	huisvr. des v[origen]
814		van Dolborch	Steven	. . . .
815		. . . .	. . . .	huisvr. des v[origen]
816		. . . .	Henrick	. . . .
817		. . . .	Cornelis	timmerman

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XII.
Verbodene boeken verkocht en gebonden	onder borg losgelaten ; sterft ten zijnen huize	430-33, 442, 444, 447, 450, 452
In de ketterij gestorven	op O.-L.-V.kerkhof ontgraven en naar het Galgenveld gevoerd	430
Calvinisten	. . . .	433, 442
	. . . .	434, 442
Zonder Sacramenten gestorven ; ook deel genomen aan den oproer op de Meir	dood lichaam op het Galgengenveld gehangen	438, 443, 475, (D. XIII, 167)
Medeplichtig aan beeldstormerij ; ook bij de opstandelingen te Austruweel geweest	levenslange galeistraf (11 Maart)	445, 454
Herdooperij	levend verbrand en buiten aan staken gesteld (11 Maart)	445, 453
		446, 453
Leeraar der herdoopers	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (10 April)	448, 451
Officianten id.		449, 451
		449, 451, 456
Diaken en leeraar id.	id. ; later gevangen en op 26 Feb. 1571 verbrand	449, 451, 456, (D. XIII, 3, 11, 12, 13, 33, 43, 62)
Officiant id.		449, 451, 456
		449, 451, 456 (D. XII, 20)
		449, 451
Herdooperij	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (10 April)	449, 451, 456

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPEL STAND of BEROEP.
818		Piersson	. . . .	knopmaker
819		. . . .	. . . .	huisvr. des vo
820		. . . .	Willem	kleermaker
821	1570. 22 Maart	. . . .	Hans	»
822		. . . .	Saerken	huisvr. des vo
823		de Wale	Hans	busmaker
824		Faesens	Maeyken	. . . . .
825	» 5 April	Barachy	Jeronimo	. . . . .
826		Maratsa	Alvaro	. . . . .
827	» 14 »	Lauwers	Joos	. . . . .
828		Janssens	Herman	drukker
829	» 28 »	Woelput	Cornelis	. . . . .
830	. . . . . .	de Wolff	Willem	. . . .
831	. . . . . .	Somers	Leentken	. . . . .
832	1570. 5 Mei	. . . .	Maeyken	huisvr. Hans I
833	. . . . . .	Houthuys	Jan	schoolmeester
834	. . . . . .	. . . .	. . . .	huisvr. Cornel Hendrik Dort
835	. . . .	van Buyten	Cornelis	. . . . .
836	. . . . . .	. . . .	Josyne	huisvr. des vo
837	. . . . . .	Roelants	Jan	boekverkooper
838	. . . . . .	. . . .	Elisabeth	huisvr. des vo
839	. . . . . .	Wickaert *of* Vicquart *alias* langen Pauwels	Pauwels	boekverkooper
840	. . . . . .	van Huerne *of* de Huelne	Peeter	
841	. . . . . .	Smidt (de Smeth ?)	Jacop	. . . . .
842	. . . . . .	Colpin	Guillamme	. . . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XII. 449, 451, 456 (D. XIII,) 22, 43, 44, 63
Herdooperij	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (10 April)	449, 451, 456
Kerkschennis en weerstand aan het Gerecht	boetpleging (5 April)	450, 454
Herdooper	. . . .	451, 452, 458-61, (D. XIII, 2)
In bezit bevonden van verbodene boeken	. . . .	452, 458-61 (D. XIII, 1, 2, 3, 5)
Opstandeling, te Austruweel	. . . .	458-61 (D. XIII, 1, 3-5)
Herdooperij	voortvluchtig ; goederen verbeurd	462
Bijwonen van geheime vergaderingen der Calvinisten	bij verstek gebannen	465
Zelfmoord	dood lichaam op het Galgenveld in eene mik gehangen	468
. . . .	bij verstek gebannen	470
Zonder Sacramenten gestorven	in ongewijde aarde begraven, en hare goederen verbeurd	471
	gebannen	436, 472
Verkoop van verbodene boeken	bij verstek gebannen ; later in 't gevang gestorven	436, 472
	bij verstek gebannen	436, 472
	id.	439, 472
	id.	439, 472
. . . .	uit het gevang gebroken ; gebannen	438, 473
. . . .	bij verstek gebannen	437, 473

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJ[K] STAND of BEROEP.
843	. . . . . .	Colpin	Mahieu	broeders des voo[r]
844	. . . . . .	»	Pière	
845	. . . . . .	*Meerman	Anthonis	. . . . . .
846	. . . . . .	de Coninck	Hans	. . . . . .
847	. . . . . .	Nys	Philippe	. . . . . .
848	. . . . . .	. . . .	. . . .	huisvr. des voor
849	. . . . . .	Beernaerts (1)	Michiel	leertouwer
850	. . . . . .	Raey *of* Ray	Hans	. . . . . .
851	. . . . . .	Van	Digne	wede P. Snoeck
852	1570. 27 Juni	Hermanssone	Herman	. . . . . .
853		Jaspars	Nelleken	dochter Jaspa[r] Hermans
854	» 7 Juli	. . . .	Pauwels	. . . . . .
855		. . . .	Hans	wever
856		Peeters	Stynken	huisvr. van nr
857		van Overtvelt	Huybrecht	. . . . . .
858		Verkinderen	Willem	. . . . . .
859		. . . .	Jenneken	huisvr. des voo[r]
860		. . . .	Stoffel *of* Melsen	koperwerker
861		Plas	Loys	schilder
862		. . . .	Janneken	. . . . . .
863		. . . .	Maeyken	oudkleerkoops[t]
864		. . . .	Neelken	id.
865	» 11 Aug.	Cornelissen *alias* Dootperre *of* Dootpeert	Cornelis	schipper

(1) Wellicht dezelfde persoon als nr 729

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XII.
. . . .	bij verstek gebannen	438, 473
. . . .		439, 473
Bijwonen der Calvinistische vergadering ten huize van nagemelden	gebannen	435, 473, 478
		437, » »
Vergaderingen der Calvinisten in hun huis toegelaten		439, 473, 478
		» »
Leeraar der herdoopers	naar Brussel gezonden bij bevel van Z. E.	474, 478 (D. XIII, 23, 28)
Zonder Sacramenten gestorven	op 't Galgenveld begraven en goederen verbeurd	474 (D. XIII, 167)
		Deel XIII.
Herdooperij	verbrand (27 Juni)	1, 61
		2, 61
Leeraars der herdoopers	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen	3, 11
		» » 19, 20, 21, 23, 25, 27, 31, 34, 156 (D. XII, 438)
		4, 11
Herdooperij		4, 11, 21, 26, 35
		4, 11
Beeldstormer en opstandeling te Groeningen en op de Meir	gehangen (11 Aug.)	10, 59

Nummer van volgorde.	Dagteekening der vervolging.	Namen of bijnamen der vervolgde personen.	Voornamen.	Maatschappelij stand of beroep.
866	1570. 12 Sept.	Verkinderen	Joos	. . . . . .
867		Andriessens	Laureys	. . . . . .
868	» 3 Oct.	sGrooten	Jan	tennepotscheelm ker
869	1571. 6 Feb.	Meevels *of* Meeuwels	Lynken *of* Calleken	3e huisvr. van 807
870	. . . . . .	. . . .	Lynken	voordochter der huisvr. van de zelfden
871	. . . . . .	. . . .	Maeyken	in dienst van »
872	. . . . . .	Thomaessens	Marten	kleermaker
873	. . . . . .	Gabrie	Anthoni	. . . . . .
874		. . . .	Gillis	klavecimbelmak
875		. . . .	. . . .	huisvr. des voor
876		Cappoens	Matheeus	handelaar in su ker en wol
877		Margot	Jacob	wever
878		Craen	Peeter	knopmaker
879		. . . .	Maeyken	. . . . . .
880		. . . .	Adriaen	witwerker
881	1571. 7 Maart	. . . .	Guillamme	kleermaker
882		. . . .	Lyntken	huisvr. des voo
883		. . . .	Michiel	hoedenmaker
884		Mahieus	Gilles	legwerker
885		. . . .	. . . .	huisvr. des voor
886		. . . .	Jacob	legwerker
887		. . . .	Synken	spinster
888		. . . .	Jan	passementwerk

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XIII.
erdooperij	levend verbrand en buiten op 't Galgenveld gesteld (12 Sept.)	11, 61
		11, 62
ooster der Calvinisten, beeldstormer	id. (3 Oct.)	11, 62 (D. XII, 438)
erdooperij	verbrand (26 Feb.)	15, 28, 34, 38, 43, 63
. . . .	. . . .	15
. . . .	. . . .	»
erdooper	levend verbrand (26 Feb.)	30, 42, 62
Beeldstormer te Doornik Ondanks den ban, te Antwerpen gekomen	1° uit het land gebannen 2° bij bevel Z. E., alhier voor het stadhuis aan eene halve galg gesteld, en daarna buiten gehangen op 11 Feb. 1571	35, 59 (D. XII, 436)
	bij verstek gebannen (14 Aug.)	20, 35, 43, 44, 63
akens der herdoopers		43, 44, 63
		21, 35, 43, 44, 63
		20, 29, 43, 44, 63
		43, 44, 63
		20, 43, 44, 63
		» » »
		21, 43, 44, 66
rdooperij		» » » »
		» » » 63
		22, 43, 44, 66
		42, 44
		22, 44 ,64
		» » »

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELI[JKE] STAND of BEROEP.
889		. . . .	. . . .	huisvr. des voo
890		. . . .	Ceris	schoenlapper
891		. . . .	Lynken	huisvr. des voo
892	1571. 7 Maart	. . . .	Lynken	spinster
893		. . . .	Maeyken	weduwe
894		. . . .	Maeyken *of* Beyken	. . . . . .
895		Lambegois	Lievyne	. . . . . .
896	. . . . . .	. . . .	. . . .	. . . . . .
897		Bocquet	Jacques	franjemaker
898	» 4 Mei	. . . .	. . . .	huisvr. des voo
899		van Havere	Gilles	. . . . . .
900	» 8 »	Vermuelen	Lysken	huisvr. van nr
901	» 30 Juni	de Quieny	Andrieu	*admonitionna* in het kast van Doornik
902	. . . . . .	. . . .	. . . .	. . . . . .
903	. . . . . .	. . . .	. . . .	. . . . . .
904		Puthuys	Paulus *of* Frederik	. . . . . .
905		. . . .	Elisabeth	huisvr. des voo
906		*gezegd* Monsieur	. . . .	. . . . . .
907		. . . .	Gauthier	winkelier
908	» 4 Juli	. . . .	Nelleken	huisvr. des vo
909		Waerlins *of* Werlins	Anthoni	pakhuisverhu der
910		. . . .	Andries	horlogiemaker
911		. . . .	Fransken	huisvr. des vo
912		. . . .	Joachim	passementwerk

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XIII. 22, 44, 64
		» » »
		» » »
Ierdooperij	bij verstek gebannen (14 Aug).	» » »
		24, » »
		» » »
		44, 64
Beeldstormer	levend verbrand	52
alvinisten	bij verstek gebannen (12 Juni)	52, 54
Ierdooperij	levend verbrand (8 Mei)	53, 63
erhoor ondergaan ter zake van Floris de Montmorency, Baron van Montigny, in Spanje gehalsrecht October 1570.	. . . .	54
Ioord van den parochiaan van Berchem	op 't Galgenveld levend verbrand (30 Juni 1571)	56
eeraar der Calvinisten		56, 78, 162
. . . .		
eeraar der Walen Calvinisten		56, 78
	bij verstek gebannen (26 Sept.)	
iakens der Calvinisten		57, 78, 162
iaken en bode id.		

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELI STAND of BEROEP.
913		. . . .	Stynken	huisvr. des vo
914		Henricx	Aert	timmerman
915		. . . .	Neelken	huisvr. des vo
916		Boon	Jaspar	metser
917		. . . .	Neelken	huisvr. des vo
918		Geems	Aert	handelaar
919		. . . .	Thielman	doekschilder droogscheer
920		. . . .	Jacques	tengieter
921		Emels	Joos	vlashandelaar
922		. . . .	. . . .	huisvr. des vo
923		Boot	Jacques	boekbinder
924		. . . .	Niclaes	. . . . .
925	1571. 4 Juli.	. . . .	. . . .	huisvr. des vo
926		. . . .	Centurius	vettewarier
927		. . . .	Tanneken	huisvr. des vo
928		. . . .	Fernando	beurzenmaker
929		van Bullick *of* vanden Bulck	Anthonie	handschoenm
930		. . . .	L....	huisvr. des vo
931		. . . .	Andries	speldenmaker speelman
932		. . . .	Hans	smalwever
933		de Coninck	Michiel	behanger
934		. . . .	Philips	kous- *of* klee ker
935		Janssens	Maeyken	huisvr. des v
936		. . . .	Hans	. . . .
937		. . . .	Joos	. . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XIII.
		57, 78, 162
akens der Calvinisten		
	bij verstek gebannen (26 Sept.)	57, 78, 163
		57, 163
	. . . .	57
derlingen der Calvinisten		
		57, 163
	bij verstek gebannen (26 Sept.)	
		58, 163
en der Calvinisten		
	. . . .	58

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPE[LIJKE] STAND of BEROEP.
938	1571. 4 Juli.	. . . .	Chrispiaen *of* Christiaen	kousmaker
939		. . . .	. . . .	huisvr. des v[…]
940		. . . .	Hans	goudsmid
941		. . . .	Janneken	huisvr. des v[…]
942		de Vos	Goosen *of* Goosaert	. . . .
943		. . . .	Lynken	huisvr. des v[…]
944		. . . .	Jooris	tengieter
945		. . . .	. . . .	huisvr. des v[…]
946		. . . .	Roelant	knopmaker
947		. . . .	. . . .	weduwe van[…] lips, kleerm[…]
948		. . . .	. . . .	weduwe
949		. . . .	. . . .	jonge docht[…]
950		. . . .	Jan	timmerman
951		. . . .	. . . .	huisvr. des […]
952		Boucquet	Jaecques	. . . .
953		. . . .	. . . .	huisvr. des […]
954		. . . .	Melchior	barbier *of* c[…] gijn
955		. . . .	. . . .	huisvr. des […]
956		. . . .	Anthoni	slotmaker
957		. . . .	Pauwels	kleermaker
958		. . . .	Grietken	huisvr. des […]
959		vander Vaken (van Valen ?)	Andries	zeemledervi[…] per
960	. . . . .	Houghers *of* Hongers	Jan	. . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XIII.
		58, 66, 163
		163
		58, 67, 163
lvinisten ; vergaderingen ten hunnen huize toegelaten		58, 163
		163
	bij verstek gebannen (26 Sept.)	58, 163
vinisten		163
		»
		58, 163
		58, 164
		162
. . . .	ter oorzake der beroerten door Z. E. gebannen (21 Feb. 1568), en hier ter stede bevonden zijnde, gehangen	60, 168

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPE[LIJKE] STAND of BEROEP.
961	. . . . . .	Vasseur	Brixe	. . . .
962	. . . . . .	de la Chappelle	Jehan	. . . .
963	. . . . . .	Claeyssens	Jan	. . . .
964	1571. 23 Juli.	Cornelissen	Jan	. . . .
965		Dryvers *of* de Dryvere	Joris	. . . .
966	» 31 »	Moens	Mathys	. . . .
967		van Basserode	Magdalena	. . . .
968	» 4 Aug.	Peeters	Jenneken	. . . .
969		van Ryssele	Jan	. . . .
970	» 23 »	honderd personen	. . . .	. . . .
971	»	. . . .	. . . .	. . . .
972	» 12 Sept.	Wouters	Medart	. . . .
973		. . . .	Lynken	huisvr. des vo[orgaenden]
974	» 11 Oct.	Hulst *of* van Huls	Michielken	. . . .
975	» 30 »	Roels	Guillam	. . . .
976	» 10 Dec.	Dullebotere	Hans	schoenlapper
977		Regenboge	Willem	gebroeders
978		»	Lucas	
979		. . . .	Staesen	. . . .
980		metten Bellen	Henrick	. . . .
981		van Audernade *alias* Wit Guesken	Jan	. . . .
982	» 18 »	de Moy *of* de Moe	Hans, de jonge	timmerman
983	1572. 1 Juni	Lammens	Jaspar	metser
984	» 27 »	. . . .	Noel (Meester)	. . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XIII.
. . . .	id. (was gebannen op 30 Oct. 1568)	60
. . . .	id. (was gebannen op 14 Nov. 1568)	»
. . . .	id. (was gebannen 1 Sept. 1568)	61, 170
Leeraar der Calvinisten	verbrand (16 Aug.)	66, 68, 70, 72, 160
Bode id.	id. (17 Aug.)	67, 75, 161
Calvinisten; vergaderingen ten hunnen huize toegelaten en het « generael pardon » van Juli 1570 versmaad	onthoofd (16 Aug.)	68, 73, 159
	id. (17 Aug.)	69, 75, 160
Herdooperij	levend verbrand (16 Aug.)	71, 73, 161
	id. (17 Aug.)	71, 76, 161
Ketters en voortvluchtigen	. . . .	77
Herdooper	levend verbrand en buiten aan eenen staak gehangen op 10 Sept.	»
oelaten ten hunnen huize van vergaderingen der Calvinisten	gebannen (9 Nov.)	78, 82, 164
Herdooperij	verbrand (19 Oct.)	78, 79, 162
	id. (9 Nov.)	80-82, 162
Medeplichtig aan den moord van den parochiaan van Berchem.	. . . .	83
	. . . .	
	. . . .	
	. . . .	
	. . . .	
	. . . .	
In bezit bevonden van kettersche boeken, na het « generael pardon » genoten te hebben	levend verbrand (21 Maart 1572)	83, 85, 89, 170
Valsche en onrustwekkende geruchten verspreid	bij verstek voor 3 jaar gebannen (27 Juni)	92, 183
Minister der Calvinisten	bij verstek gebannen (12 Aug.)	92, 95, 183

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJ[K] STAND of BEROEP.
985	1572. 27 Juni	Plume	Jehan	lakenbereider
986		"	Niclaes	broeder des voo[r]
987		. . . .	Clara	. . . . .
988		. . . .	Calis	passementier
989		le Macle *of* Le Maile	Lion	. . . . .
990		Auxie	Franchois	passementier
991		. . . .	Jehenne	huisvr. des vol[g]
992		. . . .	Jehan	. . . . .
993	» 31 Juli	Ghelens de Cooman	Lieven	. . . . .
994	» 16 Aug.	Steemaart	Jenneken	. . . . .
995		Ghyselmans	Martyne	. . . . .
996	. . . . . .	van Wachtendonck	Robrecht	. . . . .
997	. . . . . .	vanden Vekene	Cornelis	kolfdrager
998	1572. 20 Nov.	Goyvaerts	Peeter	schipper
999	» 27 »	du Blois	Anna	. . . . .
1000	» 30 Dec.	. . . .	. . . .	. . . . .
1001	1573. 26 Jan.	van Hulten *of* Verhulten	Jacques	. . . . .
1002	» 27 »	vanden Steene	Grietken	. . . . .
1003		Croecx	Janneken	. . . . .
1004	» 30 »	Verbruggen	Jacques	. . . . .
1005		der Weduwe	Hans	. . . . .
1006		de Beaucoup	Jenneken	. . . . .
1007		Jan Dierícx *of* van Diericx	Jenneken	. . . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XIII.
lvinisten	bij verstek gebannen (12 Aug.)	92, 95, 183
standeling in den Briel	onder eed losgelaten	93, 94, 96
ar Vlissingen gereisd, om de 1e haren zoon, de 2e haren verloofde bij de opstandelingen op te zoeken	boetpleging (16 Aug.)	94, 181
rdacht van medeplichtigheid aan den moord van den parochiaan van Berchem, enz.	. . . .	96
chtzinnig zweeren	voor een half jaar buiten dienst gesteld (31 Oct. 1572)	182
rdacht te handelen met de opstandelingen te *Delft*	manden visch en andere goederen aangeslagen	97, 98
rkeer met de opstandelingen van den Briel en Vlissingen	boetpleging (18 Dec.)	97, 98, 182
nslag op den klerk aan de Keizerspoort gesteld om de binnenkomende personen op te teekenen	. . . .	99
		99, 100, 171
	verbrand (27 Jan.)	100, 101, 171
		» » 172
rdooperij		101, 102, 172
	id. (30 Jan.)	102, 103, 172
		» » »
	verdronken op het Steen (30 Jan.)	102, 103, 173, 188

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPEL STAND of BEROEP.
1008		Heville *of* de Hevilé	Gielis	. . . .
1009		Manstrop *of* Menstrop	Hans	. . . .
1010	1573. 16 Feb.	van Daele	Adriaen	. . . .
1011		Janssen	Tanneken	. . . .
1012		Baillaerts	Heylken	. . . .
1013		Huybrechts	Willem	. . . .
1014	» 20 »	Ghysseleers *of* Ghyssels	Lynken	huisvr. van n^r
1015		Pennaerts	Lysken	. . . .
1016	» 27 »	Hannon	Henry	. . . .
1017		Baillaerts	Lynken	. . . .
1018	» 22 April	Stevens	François	lakenverkoop
1019	» 5 Mei	van Merle	Henrick	. . . .
1020	. . . . .	. . . .	. . . .	. . . .
1021		Boccaert	Boudewyn	. . . .
1022	» 19 »	van Spelle	Trynken	. . . .
1023		Govaerts	Grietken	. . . .
1024		Baseliers	Mathys	. . . .
1025		Groffelaers	Maeyken	. . . .
1026	» 25 »	Inghelberts *of* Engelberts	Hans	. . . .
1027		Wandesoye	Pierre	. . . .
1028		du Coucq	Loyse	. . . .
1029	» 26 »	de Cortte	Peryne	. . . .
1030	» 27 »	Groffels *of* Groffelaers	Lynken	. . . .
1031		de Cautere	Jenneken	. . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XIII.
		104, 105, 173
		» » »
	verbrand (16 Feb.)	104, 106, 173
		105, 106, 174
		» » »
Herdooperij		106, 107, 174
	id. (20 Feb.)	107, 108, 175
		» » »
	id. (27 Feb.)	108, 110, 175
		109, 110, 176
Hulp toegezonden aan de tegenpartij Z. M.	. . . .	111
Aanranden van eenen bediende van het Magistraat, bij de processie van St-Joris	boetpleging (5 Mei)	111, 182
Herdoopster	verbrand op 18 Mei	111
		112, 113, 176
	id. (19 Mei)	112, 114, 176
		113, 114, 176
		» 115, »
		115, 116, 177
erdooperij		116, 117, »
	id. (25 Mei)	» » 177
		» » 178
	id. (5 Juni)	118, 121-124, 179
		119, 178
	id. (27 Mei)	119, 120, 178

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJ STAND of BEROEP.
1032	1573. 4 Juni	de la Moye *of* de Lannoye	Margriete	. . . . . .
1033		Ryckelmans *of* Ryghelmans	Gheerardyne	huisvr. van nr 1
1034	6 Juli	de Boeynan *of* Boyentin	Saulve	. . . . . .
1035	20 Aug.	Perman	Jan	. . . . . .
1036	28 »	de Vos	Jan	. . . . . .
1037	6 Oct.	vanden Velde	Jenneken	. . . . . .
1038		Goossens	Maeyken	huisvr. van nr 1
1039		Luchtens *of* Lichtens	Lysken	. . . . . .
1040		van Dissenbeke	Maeyken	. . . . . .
1041	» 16 Nov.	Roels	Diericxken	huisvr. van nr 1
1042		Snellaerts	Synken	. . . . . .
1043	» 20 »	. . . .	Hans	goudenhuivenn ker
1044		. . . .	Coenraert	kleermaker
1045		. . . .	Thomas	schoenmaker
1046		. . . .	Hans	kleermaker
1047		. . . .	Joris	oudkleerkoope
1048		. . . .	Aert	droogscheerder
1049		. . . .	Jacques	. . . . . .
1050		Schee	Symon	metsersdienaar
1051		Sallemon	Loys	borduurwerker
1052		. . . .	Gillis	kleermaker
1053		de Vriese	Geeraert	. . . . . .
1054		. . . .	Beyken	. . . . . .
1055		Symons	Symon	. . . . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XIII.
Herdooperij	. . . .	121, 125-27, 131, 132, 134
	verbrand (5 Juni)	122, 123, 178
Verkeer met de oproerlingen te Goes	gebannen voor 3 jaar (9 Juli)	126, 127, 181
Calvinist ; ten zijnen huize een kind laten doopen, waarvan hij peter is geweest	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen (6 Oct.)	128, 131, 184
Zenden van poeder aan de oproerlingen te Dordrecht en behouden van verbodene boeken.		128, 129, 131, 184
	verbrand (6 Oct.)	129, 130, 179
		130, 179
		130, 180
Herdooperij		130, 131, 180
	id. (18 Nov.)	132, 133, 180
		133, 181
Leeraar der herdoopers	bij verstek gebannen (19 Jan. 1574)	134, 135
Diakenen »		
Bode »		
Vergadering derzelve ten zijnen huize toegelaten		
Herdooperij		135

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPELIJ[K] STAND of BEROEP.
1056		Symons	Cornelis	. . . . . .
1057		. . . .	Andries	hoedenmaker
1058		. . . .	Hans	kousmaker
1059		van Obbergen	Hans	. . . . . .
1060		. . . .	Jacob	. . . . . .
1061	1573. 20 Nov.	. . . .	Saerken	huisvr. des voor[…]
1062		. . . .	Lynken	. . . . . .
1063		. . . .	Engelbert	passementwerk[…]
1064		. . . .	Janneken	huisvr. des voor[…]
1065		Terwe	Aert	. . . . . .
1066		Jacobs	Ghysbrecht	pasteibakker
1067	. . . . . .	vijf personen	. . . .	. . . . . .
1068	1574. 20 Maart	van Coosen	Lambrecht	. . . . . .
1069	» 1 April	Anthuenissen	Otto	. . . . . .
1070	» 27 Juli	Nicolai	Arnout	. . . . . .
1071	. . . . . .	. . . .	Hans	stoeldraaier
1072	. . . . . .	van Hoboken	Hans	busschieter Z. […]
1073	. . . . . .	Stercx	Jaspar	metser
1074	. . . . . .	Bouduwin	Tousain	. . . . . .
1075	. . . . . .	van Nyle	Augustin	metsersdienaar
1076	. . . . . .	de Davere	Guillaume	. . . . . .
1077	1574. 31 Dec.	Quirincx	Hans	. . . . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XIII.
rdooperij	bij verstek gebannen (19 Jan. 1574)	135
oedvrouw der herdoopers		
rdooperij		
uzen	buiten op 't Galgenveld gehangen op 23 Feb. 1574	
stand en gewelddadigheden	gehangen (2 April)	147, 148, 150, 188 149, 151, 189
ken en verkoopen van oproe-ige printen	boetpleging (27 Juli)	157, 189
	bij verstek gebannen (24 Nov.)	203
roerlingen	id. en later ten dienste Z. M. gesteld	» 204
wonen van geheime vergade-ingen en heimelijk begraven ijner geloofsgenooten	op een horde door de stad gesleept naar de Markt en aldaar verbrand op 23 Dec. 1574	157, 191
stand en verraad	id. en aldaar geworgd, gevierendeeld, 't hoofd aan den Vischverkooperstoren de lidmaten aan stadspoorten tentoongesteld op 23 Dec. 1574	158
	id. en aldaar gehangen op 23 Dec. 1574	» 159
Leyden geweest bij de vijan-den Z. M.	boetpleging (31 Dec. 1574 en 3 Jan. 1575)	202, 203

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPE… STAND of BEROEP.
1078	. . . . . .	vander Thoren	Hans	. . . .
1079	. . . . . .	Jacobs	Marten	. . . .
1080	. . . . . .	Paulets	Lysken	. . . .
1081	1575. 21 Jan.	Willemsens	Olivier	. . . .
1082	» 20 Mei	Anthuenis	Jacob	. . . .
1083		Leonets	Tanneken	. . . .
1084		Wynants	Margriette	wede Peeter G… sens
1085		Walravens	Tanneken	wede Jan Ver…
1086	» 27 »	Herque	Niclaes	. . . .
1087		de Grinopont *of* de Grimopont	Gillebert	. . . .
1088		du Puys	Jan	. . . .
1089	» 17 Sept.	Hendrickxsone *alias* Vleminckx	Hans	. . . .
1090		. . . .	Liesken	huisvr. des v…
1091	» 28 »	Foucquier	Antoni	riembeslagm…
1092	» 7 Oct.	de Stevele	Nicolaes	. . . .
1093	» 11 »	van Lobert	Franchoys	. . . .
1094	» 27 »	Gremers	Christoffel	goudsmid
1095		»	Frans	id.
1096		»	Tanneken	zusters der v…
1097		»	Betteken	
1098		»	Neelken	
1099		van den Bossche	Herman	passementw…
1100		»	Martha	zuster des vo…
1101	» 16 Dec.	de Vuelpere	Augustyn	. . . .
1102		Henricx	Lambrecht	. . . .

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
		Deel XIII.
nder Sacramenten gestorven	dood lichaam op het Galgenveld begraven	169
. . . .	. . . .	188
. . . .	. . . .	»
	verbrand (21 Jan.)	192, 200
		193, 200
rdooperij	verbrand (20 Mei)	» 202
		» 201
		» »
		193, 199
nslag en oproer	gehangen (27 Mei)	194, »
		» 200
	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen	» 196
terij		» »
	id. (10 Nov.)	» »
dooperij	ter dood gebracht (7 Oct.)	195
oer en verraad	gebannen voor 12 jaar (11 Oct.)	»
ken der Calvinisten		
vinisten.	bij verstek gebannen	196, 197
dooperij	ter dood gebracht (16 Dec.)	197

Nummer van volgorde.	DAGTEEKENING der VERVOLGING.	NAMEN OF BIJNAMEN der VERVOLGDE PERSONEN.	VOORNAMEN.	MAATSCHAPPE[LIJKE] STAND of BEROEP.
1103	1576. 21 Jan.	Bacx	Adriana	gezworen v[…] vrouw
1104	» 27 »	Pots	Jenneken	. . . .
1105	. . . . .	Clercx	Lynken	. . . .
1106		Kesecum	Henrick	buffelskolder[…] ker
1107	» 1 Feb.	. . . .	. . . .	huisvr. des v[…]
1108		Gremers	Willem	lijnwaadhan[…]
1109		. . . .	. . . .	huisvr. des v[…]
1110	. . . . .	. . . .	Neesken	. . . .
1111	. . . . .	. . . .	. . . .	vrouwsperso[…]
1112	. . . . .	. . . .	. . . .	manspersoo[…]
1113	. . . . .	. . . .	. . . .	vrouwsperso[…]
1114	. . . . .	. . . .	. . . .	id.
1115	. . . . .	Mahiu	Reynier	chirurgijn
1116	» 11 Aug.	Vander Brugghen	Jacob	. . . .
1117		Bret	Hans	. . . .
1118	1577. 4 Jan.	Cornelissoon *alias* de Ruytere	Jan	. . . .
1119		Mergaert	Jacques	. . . .
1120		Janssn	Laureys	. . . .
1121	» 18 »	Truyens	Mayken	. . . .
1122		Faes	Geertruyt	. . . .
1123	» 6 Aug.	Van Eynde	Hans	speelman
1124	1568. 26 April.	Van den Pas	Jan	landbouwer[…] Eeckeren

OORZAAK der VERVOLGING.	UITSLAG der VERVOLGING.	AANDUIDING DER DEELEN van het ARCHIEVENBLAD.
uwgeboren kind niet aan den 'arochiaan opgegeven	gebannen voor 12 jaar (21 Jan.)	**Deel XIII.** 197
	ter dood gebracht (28 Jan.)	198
rdooperij	bij verstek ten eeuwigen dage gebannen	199
ider Sacramenten gestorven in den kelder harer woning de Blauwbroeders begraven	dood lichaam naar het Galgenveld gevoerd en aldaar gehangen	205, 206
eenen hof bij den Kakhoek egraven	id.	
ketters op het Steen gestorven	doode lichamen naar het Galgenveld gevoerd	206
e ketterij gestorven		
looperij	. . . .	209, 210
oer en ontucht	levenslange galeistraf (11 Aug.)	»
	ter dood gebracht (4 Jan.)	210
looperij		
	id. (18 Jan.)	211
slag op twee Minderbroeders, itucht en weerstand aan het erecht	gegeeseld en voor 12 jaar gebannen (6 Aug.)	214
rd van den Schepen van 't rp; beleediging, met woord daad, van twee klooster- igen te Mishagen, enz.	onthoofd (9 Juli)	Deel XII 293-96, 393

Personen in de lijst van Deel XII bl. 435-440 opgegeven, als gebannen of ter dood gebracht, en niet in de Vierschaarboeken aangeteekend.

Gebannen.

1125 Anna van Kessele.
1126 Anna Tack.
1127 Aert van Rosemberge.
1128 Anna sBeckers, huisvr. van Anthoine Warin.
1129 Anna Tshertogen.
1130 Allart Sacx.
1131 Adrien Mannackere.
1132 Arnoult Bernard.
1133 Anthoinette Fourmentreau.
1134 Anthoine Bollart.
1135 Alix Compin.
1136 Adam Lemaire.
1137 Mr Arnoult Denaen, notaris.
1138 Anthoine Olhain.
1139 Arnoult vanden Veken.
1140 Anna Henricx.
1141 Agnete Bacler.
1142 Anna Merchy.
1143 Arnoult Bouwens, wever.
1144 Andrieu Bollart, bakker.
1145 Anthoine de Bombergen.
1146 Alart Laignel.
1147 Anthoine Meerman (huisvr.)
1148 Adriaen van Hamsbeke.
1149 Anthuenis Verdict.
1150 Adan Verstraten.
1151 Adrian de schildere.
1152 Adriaen, knopmaker, en Tanneken, zijne huisvrouw.
1153 Adriaen, de nestelmakere.
1154 Aert van Empden.
1155 Adam, de droochscheerdere.
1156 Anna Frisoir.
1157 Arnoult de Nostre-Dame-du Bois *dict* Noulle.
1158 Antoine le Jardenier.
1159 Andreas Metz.
1160 Adrien, knopmaker *of* vormdraaier.
1161 Adrien van Brem.
1162 Clara de Susato.
1163 Chatarine van Tethy.
1164 Me Charles de Maistres.
1165 Charles Emmericx.
1166 Chatarine, huisvr. des voorg.
1167 Chataryne Thysmans.
1168 Chatarine Marselaer.
1169 Chatarine Rasteau.
1170 Chatarine de Lo.
1171 Cornille van Damen.
1172 Mr Cornille Retius, advokaat, (zie ook D. XIII, 156).
1173 Cornille de Bruyn.
1174 Clara de Hersbeke.
1175 Christien van Cortenberge.

1176 Cornille Merle.
1177 Claude.
1178 Claes opde Vliet.
1179 Cornelis van Mechelen.
1180 Cornelis van Otten.
1181 Digne Selle.
1182 Digne Piggen.
1183 Dictus Henrick Morsels.
1184 Eloy Rudam en zijne huisvrouw, bijgenaamd Mulier.
1185 Eelken, wed^e Bartolomieu van Zwyndrecht.
1186 Franchois de Maistres (zie ook D. XIII, 156).
1187 Franchois Hackart.
1188 Franchois Beghin.
1189 Franchois Hocquet.
1190 *Gille vanden Baenderyen.
1191 Gérard de Lobbel.
1192 Germain de Drue.
1193 Gérard de Leeu, bakker.
1194 Gille de Bruyne.
1195 Gille de Ville en zijne huisvrouw.
1196 Geert Borgers.
1197 Godevaert Horemackere, contador....
1198 Guillaume, dienaar van Glaude le poinctere.
1199 Gilles van Hernen.
1200 Hans Cysers, hakebusmaker.
1201 Hans Fel.
1202 Hubert Fourmanoir.
1203 Hercules du Bly.
1204 Henrick van Dortmont.
1205 Hendricxken vanden Houte, vrouw van Jehan Condele.
1206 Haskin, schoolmeesters.
1207 Hans vanden Wier.
1208 Hans de diamantslijper.
1209 Hans Brockier.
1210 Hans Ruttens.
1211 Hendrick Lievens.
1212 Henry van Aersen.
1213 Hildericus geboren van Vriesland.
1214 Jehanne de Kempenere.
1215 Jehanne Joly.
1216 Jehenne Dragon.
1217 Jehan Vingnon.
1218 Jehan Care.
1219 Jehenne Cat.
1220 Jacquelyns Loyas.
1221 Josse Faes, *crassier* (*graissier*, vettewarier?), in de Roos.
1222 Jaspar Houthuys.
1223 *Jehan Meerman.
1224 Jacquelyne Mortier.
1225 Isebrant Proyen, schrijnwerker.
1226 *Jacques Gellon.
1227 Jehan (?) Wargin, huisvrouw des voorg., bijgenaamd Flameng, van Valencijn.
1228 Jehan Bey.
1229 Jacques Rysbosch.
1230 Josse Deck, wever.
1231 Josse van Hilten.
1232 Jerosme Daca.
1233 Jehan du Bois.
1234 Jehan Condele.
1235 Jehan Panis en zijne huisvrouw.
1236 Jehan Joseph en zijne huisvrouw.
1237 Jehan de Ville en id.

1238 Jacques Beccu.
1239 Mr Jehan Blancquart en zijne huisvrouw.
1240 Jacques Lefebvre.
1241 Jehan Dufour.
1242 Jaspar vander Heyden.
1243 Joos van Westhuysen.
1244 Jaspar vander Linden.
1245 Jacques Matin.
1246 Jooris van Gemeren.
1247 Jehan Beaugrand.
1248 Jehan Bros.
1249 Jacob, wever, en zijne huisvrouw.
1250 Jehan de Wevre (zie ook D. XIII, 156). *
1251 Jehan Robin.
1252 Jehan Fiefvé.
1253 Jehenne Brutan.
1254 Jacques Pottier en zijne huisvrouw.
1255 Jehenne Desmarez.
1256 Jehan Oude, *gezegd* Houde.
1257 Jehan Freneau en zijne huisvrouw.
1258 Jehan, ouderling met grijzen baard. (Zie ook D. XIII, 156.)
1259 Jacquemine Vermuelen, vrouw van Jehan sGroeten.
1260 Lincken Borrens.
1261 Lucas Hally, tavernier.
1262 Liévin Calewaert.
1263 Loys Thiry.
1264 Lambrecht Lambrecssone.
1265 Lisken Franchois dochter, weduwe van Dierick Bousyn.
1266 Marie Huyssens.
1267 Marie Chastellains.
1268 Marie de la Oultre.
1269 Marie Merchy.
1270 Margriete de Fontaine.
1271 Marie Gamyn.
1272 Metkin Tellincx.
1273 Marie de Milde.
1274 Mathieu Sohier.
1275 Mathys vanden Stock.
1276 Marcus de Palma.
1277 Martin Loupes.
1278 Mathieu Damer.
1279 Michiel, chevetier.
1280 Margriete Saison, vrouw van Marcq de Lannoy.
1281 Michiel,... wezende van middelbaerder staturen.
1282 Mahieu Fremain.
1283 Mathys Mandemaekers.
1284 Martin Pramberch.
1285 Marie Ghyselmans.
1286 Marie Vasseur.
1287 Michiel, droogscheerder
1288 Nicolas Selin.
1289 Nicolas du Mortier.
1290 Stynken, vrouw van Pierre de la Croix.
1291 Pierre de Maistres.
1292 Pierre Everarts.
1293 Peeter Hazart.
1294 Peeter Trionel.
1295 Peeter Woelput.
1296 Philippe vander Meeren
1297 Quintin le Berry.

(*) Wellicht dezelfde persoon als nr 855.

1298 Rombout van Eynde.
1299 Robert de Neufville.
1300 Robert de Schryvere.
1301 Simon de Maretz.
1302 Simon, jong gezel.
1303 Sébastien de Mesmakere.
1304 Servaes upden Oever.
1305 Wed^e Symons de Vallenchiennes.
1306 Trynken vanden Steene.
1307 Wouter Gruyters.
1308 Victor Smoeren.

Ter dood gebracht.

1309 Jehan Legreyn.
1310 Jude Bonne-Nuict.
1311 Jan de Somme.

De volgende personen, niet in de Vierschaarboeken of in de voorgaande lijst vermeld, staan D. XIII bl. 156 aangeduid als uitgeslotene uit het « generael pardoen » Z. M. van 8 Maart 1574.

1312 Meester Herman, den predikant.
1313 *Jehan Karlier.
1314 Peeter Servaes.
1315 Gielis van Herven.
1316 Henrick van Hursen.
1317 Jean Hude. (1)

(1) Dezelfde persoon als n^r 1256 ?

2. Alphabetische tabel der namen van personen te Antwerpen in de XVI[e] eeuw voor het „feit van religie" gerechtelijk vervolgd.

2. Table alphabétique des noms des personnes poursuivies judiciairement à Anvers, au XVI[e] siècle, pour le „faict de religion."

(1) Deze cijfer verwijst naar de nummers der chronologische lijsten, blz. 2-103.

(1) De namen der echtgenoten dezer vrouwen zijn vermeld op de hier tusschen haakjes bijgevoegde cijfers. Hiervan zijn uitgezonderd Formants, Peeter Frimoti, Herman van den Greyn en Joachim de suikerbakker, die niet vervolgd zijn geweest.

3. De oude Antwerpsche glasblazerijen. *(Vervolg.* Zie D. XIII, blz. 421.)

VI.

SARA VINCX, WEDUWE MONGARDO.

In 1595, na de dood van Ambrosio de Mongardo, nam zijne weduwe het bestuur van het forneis in handen, en bleef aan het hoofd daarvan tot in 1598, alswanneer zij een tweede huwelijk aanging met Philippo Gridolphi. Talrijke bescheiden over dit tijdstip zijn voorhanden. In het voorlaatste dier stukken, gedagteekend van 29 April 1598, bestadigt Sara Vincx andermaal dat wijlen Jacomo Pasquetti de « eerste uitvinder » was « dezer nieuwe en fraaie uitvinding » der « kristallijne glazen » van het « Antwerpsch forneis. »

In eene nota vindt men aangestipt dat er alsdan in de werkhuizen acht meesters werkzaam waren, die door elf werklieden werden bijgestaan. Bovendien was er nog een fakteur en een winkelknecht.

De meesters waren allen van Italiaanschen oorsprong. Wij laten hier hunne namen volgen: Daniel Belonato, Dominico en Aluise Manoli, Agos-

3. Les anciennes verreries d'Anvers. *(Suite.* Voyez T. XIII, p. 421.)

VI.

SARA VINCX, VEUVE MONGARDO.

En 1595, après la mort d'Ambrosio de Mongardo, sa veuve prit la direction de la fournaise, et continua à la régir jusqu'en 1598, époque à laquelle elle convola en secondes noces avec Philippo Gridolphi. Les documents qui se rapportent à cette période sont assez nombreux. Dans l'avant dernière de ces pièces datant du 29 Avril 1598, Sara Vincx constate de nouveau que feu Jacomo Pasquetti était le « premier inventeur » de « ceste nouvelle et gentille invention » des « voires cristallins » de la « fournaise d'Anvers. »

Une note prouve qu'à cette époque huit maîtres travaillaient dans les ateliers; ils étaient assistés de onze ouvriers. L'établissement comptait en outre un facteur et un garçon de comptoir.

Tous ces maîtres étaient des Italiens et avaient pour noms: Daniel Belonato, Dominico et Aluise Manoli, Agostino Bresigella, Pietro di Santo Schinco,

tino Bresigella, Pietro di Santo Schinco, Vincenzo Ziola, Lorenzo Ferro en Francesco Siveran.

In het hooger gemeld tijdverloop oefende Sara Vincx hare nijverheid voortdurend uit in het Gelaeshuys *op de Meir, alwaar zij met hare tien kinderen en drie meiden gehuisvest was.*

Vincenzo Ziola, Lorenzo Ferro et Francesco Siveran.

Durant le laps de temps précité, Sara Vincx exerça constamment son industrie dans la maison het Gelaeshuys *située à la place de Meir, où elle demeurait avec ses dix enfants et trois servantes.*

A.

Meesters ende dienaers besoingnerende inden fourneyse van cristalyne gelasen vande weduwe Mongarda.

Meester Daniel Belonato.
Meester Dominico Manoli.
Meester Aluise Manoli.
Meester Augustino Bresigella.
Meester Pietro di Santo Schinco.
Meester Vincenzo Ziola.
Noch 2 meesters van Italien te comen.

Dienaers.

Geronimo Favora.
Gian a Price.
Giuris Beys.
Heyndrick de Wolf.
Antonio Canario.
Noch 2 dienaers van Italien te comen.
Noch 4 knechts die dese bovengenoempde persoonen dienen ende vier draghen.
Hans Gheerts, facteur.
Hans vander Boven, winckelknecht.
Jouffrouwe met thien kinderen ende 3 joncwyffs.

B.

Contribucie die betaelt wordt byde persoonen besoingnerende inden fourneyse vande Jouffrouwe de weduwe Mongarda.

Jouffrouwe Mongarda voor haer ende haer kinderen betaelt onder den Capiteyn Emanuel Adriaenssens	20 guldens sjaers.
Hans Gheerts voor synen persoon alleen onder den Capteyn Hans Wiels, betaelt. .	10 guldens sjaers.
Meester Daniel Belonato	6 guldens sjaers.
Meester Aluise Manoli	6 guldens.
Meester Augustino Bresigella	6 guldens.
Meester Pietro di Santo Schinco. . .	6 guldens.
Meester Marco Cingano heeft betaelt oock maer is nu wech.	6 guldens.
Meester Vincent Ziola betaelt oock. .	6 guldens.
Francisco Sancho heeft oock betaelt. . maer is nu wech.	6 guldens.
Geronimo Favora betaelt oock . . .	6 »
Gian a Price betaelt oock	6 »
Heyndrick de Wolff betaelt oock . .	6 »

C.

Wercklieden nacht ende dach werckende inden forneyse van christalyne gelasen van Jouffrouwe Sara Vincx, weduwe wylen Sieur Ambrosio Mongarda.

Meester Daniel Belonato.
Meester Aluise Manoli.
Meester Augustino Bresigello.
Meester Pietro de Santo Schinco.
Meester Lorenzo Ferro, cortelinge van Italien gecomen.
Meester Francisco Siveran, cortelinge van Italien gecomen.
Meester Vincenzo Ziola.

Meesters dienaers.

Giorge Bays.
Geronimo Favora.
Gian a Price.
Gian Pedro Saraina, cortelinghe van Italien gecomen.
Fantin Biondo, cortelinghe van Italien gecomen.
Heyndrick de Wolff.
Hans Gheerts.
Hans vander Boven.

Vierdragers :

Hans Janssens.
Gregorio de Wael.
Peeter de Hollander.
Peeter Cras.

Jouffrou Mongarda met thien kinderen ende 3 jonckwyffs.

Somma syn 33 persoonen.

D.

(Vrijdom van accijns vergund aan de weduwe Mongardo).

Op heden datum van desen hebben myne Heeren Borgermeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen der weduwen van Ambrosio Mongardo tot behoef van heuren huysgesinne, soolange zy binnen deser stadt de conste ende exercitie van gelasen te blasen sal doen, gegunt ende geaccordeert den vrydom van accyse van hondert ende twintich tonnen oft amen witte bieren ende vyftich andere tonnen halfstuyversbieren tsjaers, daerop myne voors. Heeren den taux vande selve exemptie ende vrydom by provisie hebben gemodereert, mits desen ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeesteren deser stadt hun desen volgende te reguleren ende der voors. weduwe van nu voordane den vrydom vanden

voors. quantiteyt van bieren te doen ende laeten genieten. *Actum ultima Augusti* 1596. Onderteeckent : A. DYCK.

Aldus by my Jan Walewyns, openbaer Notaris residerende tAntwerpen, bevonden accorderende mette originale acte. Des toirconden hebbe ick dese onderteeckent :

WALEWYNS.

E.

Requeste voer Jouffrouwe Sara Vincx, weduwe wylen Ambrosio Mongarda.

Aen mynen Heeren Bourgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen.

Gheeft oetmoedelyck te kennen Jouffrouwe Sara Vincx , weduwe wylen Ambrosio Mongarda, meesterse vanden cristalynen fornayse alhier, hoe dat sy, suppliante, omtrent veerthien daghen geleden, vanden Capitayn vande wyck is gestelt op twintich guldenen contributie alle jaer, daer nochtans wylen Ambrosio Mongarda, der suppliante man, nyet meer en plach te geven binnen zynen leven dan twelff guldenen, ende want de suppliante een weduwe is belast met thien cleyne levende kinderen, die onnae soevele van contributie nyet en soude behooren te geven gelyck wylen haer man plach te geven, ende dat het fornais daghelycx veel cost te onderhouden, soe soude daerop wel behooren regard genomen te worden, midts dat den tyt tzedert dafflyvicheyt van haeren man seer is verergert. Bovendyen soe is men oyck inde provincien die rebel zyn Zynder Majesteyt, te weten in Hollandt ende Seelandt, tegenwoordelyck gewoon te maecken cristalyne gelasen, tot groote schade van het fornais alhier, soedat den meester vanden cristalynen fornaise aldaer met syn werckmeesters, knechten ende geheel huysgesin exempt ende vry syn van alle contributien ende wachten, om het fornais aldaer te mainteneren, in sulcker vuegen dat de suppliante, met de werckmeesters ende de knechten den for-

naise dienende, alhier wel soude behooren deselve exemptie ende vryheyt te genyten, om de conste binnen dese landen te houden. Nyettemin, opdat de vendelen souden moegen onderhouden worden ende dat nyet en soude schynen dat de suppliante soude onwillich wesen daertoe te willen contribueren gelyck andere goede borgeren ende ingesetenen zyn doende, soe soude de suppliante wel behooren te gestaen met een tamelycke contributie naer haer qualiteyt, sulcx dat de meesters ende de knechten het fornais dienende souden wel behooren te wesen exempt ende vry van alle contributien, gelyck dat zy in Hollant ende Zeelant syn, want soeverre de werckmeesters ende knechten den fornaise dienende souden moeten contributie geven, soe syn sy geresolveert van hier te willen vertrecken naer andere landen, alwaer dat zy vry syn, waerdeur dat de conste soude worden geabandonneert, tot groot achterdeel van deser stadt ende oyck der suppliante groote schade; welcken aengemerct, soe bidt de suppliante oetmoedelyck dat Uwer Eerw. believen wille haer te laten gestaen midts alle jaer betalende twelf guldenen die wylen Ambrosio, haeren man, plach aenden Cappitayn vande wyck te betalen, ende dat de werckmeesters ende knechten het fornais dienende souden van alle contributien moegen wesen exempt ende vry, gelyck dat zy in andere landen zyn, opdat de conste alhier soude moegen worden gemainteneert. Dwelck doende etc.

J. Mayael.
1597.

(Op den bladrand:) Sal de suppliante hebben de patientie. Actum V July XV^c^ jaer XCVII.

F.

(Rekwest der weduwe Mongardo aan het Magistraat).

Aen myne Eerweerde Heeren Borgermeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen.

Geeft oetmoedelyck te kennen Jouffrouwe Sara Vincx, weduwe wylen Ambrosio Mongarda ende meestersse vanden

christalinen fornaise alhier, hoe dat zy, zuppliante, van vyffde, thiende ende honderste penninghen schuldich is deser stadt de somme van hondert ende thien guldens van het huys gestaen ende geleghen inde Meere alhier, alwaer men tegenwoordelyck het fornays van cristalinen glasen te backen is houdende; desgelycx soo heeft de suppliante achter het groot huys, vuytcomende inde Bargiestraete, die men plach te noemen de Vuylstraete, alnoch vyff cleyne huyskens daer nu tegenwoordelyck egeenen vuytganck en is, ten achter zynde van schattinghe sessentachentich guldens ende vyff stuyvers, beloopende al tsamen hondert ende sessentnegentich guldens ende vyff stuyvers, ende gemerct de suppliante van te vooren nyet is gemaent geweest, noch wylen haeren man binnen syn leven, om den achterstel van alle deselve huyskens te betaelen, soo eest dat de collecteurs opde camere opden sevenentwintichsten Novembris lestleden de suppliante hebben gedaecht opde camere alhier, ten eynde sy soude comen betaelen de voors. hondert ende thien guldens die de camer pretendeerde ten achter te syne van het groot huys gestaen ende geleghen inde Meere alhier, zonder vande vyff cleyne huyskens mentie te maecken. Nu eest alsoo dat wylen de suppliante man is by mynen Eerw. Heeren geaccordeert, by vonnisse opden XXIII^{en} April inden jaere XV^{c} ende eenentnegentich, een pensioen van hondert guldens tsjaers, tot onderstant van syne huyshuere, oncosten vanden brande ende anderssints, geduerende den octroye van Zyne Majesteyt aende suppliante verleent naede afflivicheyt van wylen haeren man, breeder blyckende byden vonnisse daeraff zynde hieraene gehecht (1), ende want de suppliante noyt eenighe betalinghe vande stadt en heeft gecreghen, noch oock van te vooren wylen haeren man, voor sooveele belangt het pensioen van hondert guldens tsjaers; welcken aengemerckt, soo bidt de suppliante in alder ootmoet dat Uwer Eerw. believen wille den achterstel vande honderste, vyfde ende thiende penninghen te rescontreren tegens het jaerlycx pensioen dwelck de stadt de suppliante is schuldich ende gehouden vuyt te reycken ende haer van alles te quic-

(1) Dit stuk ontbreekt.

teren. Dwelck doende etc. Was onderteeckent: J. Mayael.

Inde marge stondt geappostilleert aldus :

Sy dese gestelt in handen van Meester Joos de Weert, Pensionaris deser stadt, omme hem te informeren op dinhoudt van desen, om, tselve gedaen ende trapport des voors. Commissaris gehoort, daernaer geordonneert te worden naer behooren. Actum VII Decembris XV[c] ende XCVI. *Signatum* : A. Dyck.

Onder stont aldus : Daernaer gehoort het rapport vanden voors. Commissaris, myn Heeren Burgermeesteren ende Scepenen hebben geconsenteert, gelyck sy consenteren mits desen, dat de suppliante den achterstel van ongelde in desen geruert, bedragende 196 guldens 5 stuyvers, sal moghen rescontreren tegens de verloopen tot den dage deser verschenen van het pensioen insgelycx aldaer vermelt. Actum V[a] February XV[c] XCVII. *Signatum* : A. Dyck.

Aldus by my Jan Walewyns, openbaer Notaris residerende tAntwerpen, bevonden accorderende met zynen originalen, desen 15 Novembris 1597.

Walewyns.

G.

(Rekwest der weduwe Mongardo aan het Magistraat).

Aen myne Eerweerde Heeren Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen.

Verthoont oitmoedelick Sara Vincx, weduwe wylen Ambrosy Mongardo, meesterse vanden fornayse vanden christallyne gelasen binnen deser stadt, hoe dat by actien van Uwer Eerw. predecesseurs in date den dertichsten Juny vanden jare XV[c] sessenvyftich ende den vyftiensten Decembris anno eenentsestich(1), mits den gewichtigen redenen daerby verhaelt ende onder andere om alhier te onderhouden de edele ende excellente conste van christallynen gelasen te

(1) Zie D. XIII, blz. 450.

maecken opde maniere van die van Venegien, (dwelck nyet geschieden en can dan tot groote excessive costen,) deselve Uwer Eerw. der remonstrante voirsaten gegunt hebben onder andere dat hun tot onderstant vande selve hunne sware lasten, namelick voor recompensie vande huyshuere, brant, materialen, wercklieden ende andere nootelicke costen, van doen voortane van deser stadts wegen jaerlicx soude vuytgereyct worden dry hondert achtien guldenen ende dexemptie van daccyse van vyftich amen wyns ende van hondert tonnen biers ; waernae, te weten by apostillen van Uwer Eerw. voorsaten in date den tweentwintichsten Novembris anno dryentachtentich (1), gestelt op sekere requeste, mits den redenen daerinne verhaelt ende naer voorgaende kennisse van saecken, deselve Uwer Eerw. onder andere geordonneert hebben byden Tresoriers ende Rentmeesters deser stadt den voors. wylen Ambrosio Mongardo jaerlicx betaelt te worden het voors. pensioen van dry hondert achtien guldenen ende hem te laeten genieten de andere vryheden ende exemptien die zyne voorsaten hadden genoten ; synde by eene andere apostille van Uwer Eerw. *de data* den sevensten Aprilis anno negentich (2), gestelt op des voors. wylen heurs mans requeste, syne octroyen hem byde hooge hant verleent geconfirmeert ende dat hy soude genyeten syne vryheden ende exemptien soo syne voirsaten genoten hebben, ende in respecte van wynen ende bieren die hy met syn huysgesin slyten soude, al tot sulcken tax ende getal als hem naer synen behoeve soude gestelt worden, ende dat men voorts hem van stadts wegen soude vuytreycken jaerlicx een hondert guldenen tot onderstant van syne huyshuer, oncosten vanden brande ende andere, welcken tax, volgende dacte van Uwer Eerw. in date den dryentwintichsten Aprilis anno eenentnegentich (3), geweest heeft van tweendertich amen wyns ende tsestich tonnen wit ende tseventich tonnen cleyn biers tsjaers, behalvens dat hy soude vuytreycken dimposten ende dycagiegelt vande wynen, ende mits den anderen remonstrantien by haer, remonstrante, Uwer Eerw. gedaen, hebben deselve Uwer Eerw., by hunne acte in date

(1) Zie D. XIII, blz. 462.
(2) Zie D. XIII, blz. 468.
(3) Zie D. XIII, blz. 473.

den lesten Augusti anno sessentnegentich, (1) der remonstrante gegunt, tot behoeve van heuren huysgesin, den vrydomme van accyse van hondert twintich amen witte bieren ende vyftich andere tonnen halfstuyversbiers tsjaers, gelyck van allen tselve blyct byden bescheeden hierane gehecht. Ende want (volgende de relatie hiermede gaende (2), zy, remonstrante, mede tot continuatie vande voors. conste dagelicx tonderhouden heeft tweendertich persoonen, zoodat heur onmogelick is met onna noch eens soovele quantiteyts van wynen ende bieren den voors. consteneers ende werckluyden te onderhouden, waerdeur ende deur de andere sware oncosten die zylieden tot het vervallen vande exercitie der voors. conste heur nyet mogelick en valt, ende veel min yemants anders wesen soude, de voors. conste te continueren, dwelck oick causeert dat de meesters, constenaers ende hun dienaers heur dagelicx afvallen, vertrecken in Hollant ende Zeelant, ende aldaer de conste exerceren, als aldaer ongelyck vele meer exemptien hebbende ende byde Magistraet geloct wordende als alhier, wesende eene saecke van groote cleynicheyt van deser soo vermaerde stadt, die deur de voors. conste oick eensdeels heure vermaertheyt heeft gecregen, ende nu gediverteert ende andere provincien gegunt wort. Waeromme zy, remonstante, (allen tselve Uwer Eerw. oitmoedelick verthoonende ,) bidt dat deselve believe heur jaerlicx , duerende privilegie ende confirmatie derselver , te gunnen dassyse ende de imposten, in plaetse vande voors. hondert twintich tonnen wits, hondert tachtentich tonnen, ende voorde voors. vyftich tonnen halfstuyvers biers, tseventich tonnen, ende vande tweendertich amen wyns, oick mede dexemptie vande assyse vande bieren die zy int voorleden jaer meer gesleten heeft als heuren tax bedragende is, aenschouw nemende wat ende hoevele quantiteyts van wynen ende bieren dagelicx aldaer ende besunder byde voors. meesters consteneers ende hun dienaers, voorden brandigen hoven dach ende nacht sittende, slytende syn, gelyck tselve by Uwer Eerw. voorsaten byde voors. hunne acte vanden jare eenentsestich wel geconsidereert is, hebbende hun alsdoen geconsenteert dassyse

(1) Zie D. XIII, blz. 476.
(2) Zie blz. 130.

van vyftich amen wyns, opdat daerdeure zy, remonstrante, den voors. meesters consteneers ende hun dienaers alhier mach locken ende behouden ende verhueden mach dat zy nyet meer en vertrecken, tot groote cleynicheyt ende schade deser stadt. Dwelck doende etc.

(Op den bladrand :) Sy gestelt in handen vande Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt omme, derzelver advys gehadt, geordonneert te worddene naer behoiren. Actum XX February XV^c jaer ende XCVIII. A. DYCK.

Daernaer gehoort het advys vande Tresoriers ende Rentmeestere, myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen hebben denzelven Tresoriers ende Rentmeestere geordonneert ende ordonneren midts desen die suppliante te laten genieten vrydom vande accyse ende impost van thien amen wyns ende vier amen halffstuversbier ter maendt, by zoeverre zy die van doene heeft binnen haere huyse, zonder dat zy voortane zal vermogen de voors. bieren buyten heuren huyse inne te leggen of met potten ende stoopen te laten halen. Actum XXVII February XV^c jaer ende XCVIII. A. DYCK.

H.

(*Rekwest der weduwe Mongardo aan den Geheimen Raad*).

A Messeigneurs Messeigneurs du Conseil Privé de Sa Majesté.

Remonstre en toute humilité et révérence Sara Vincx, vefve de feu Ambrosio Mongarda, en son temps tenant la fournaise des voires de cristallin en la ville d'Anvers, comme du commenchement de l'érection de la dicte fournaise Messieurs du Magistrat de la dicte ville auroyent, en récompense de ceste nouvelle et gentille invention, accordé à feu Jacomo Pasquetti, premier inventeur, et aprez au dict feu Ambrosio, son mary, successeur et héritier du dict Pasquetti, aulcunes exemptions et immunitez, et nommément de vin et cervoise pour l'usaige de sa maison et famille, maistres, serviteurs et aultres ouvriers de la dicte fournaise, de cent tonneaux de forte bière et cincquante ames de vin par an, et oultre ce une pension de la dicte ville de trois cens dix-huict

florins, en subside des grandz despens et fraiz que le dict feu Ambrosio et son dict prédécesseur avoyent porté et portoyent journellement à l'entretien de la dicte fournaise, ce que depuis par mes dicts Seigneurs du Magistrat de la ville d'Anvers a esté amoindry jusques à cent florins de pension par an, franchise de XXXII ames de vin et soixante tonneaux de forte et LXX de petite bière, desquelz cent florins par an la remonstrante ny son mary en dix ou unze années n'ont receu ung pattars, et combien que la suppliante ait à diverses fois remonstré aus dicts du Magistrat d'Anvers que la franchise de soixante tonneaux de bière estoit trop petite pour sa provision ordinaire, à cause que elle a faict aggrandir la dicte fournaise de deux potz ou places à besoigner, et par conséquent luy fault avoir plus de maistres et gens pour la dicte fournaise, et que les dicts maistres et ouvriers se passans pour la cherté du temps de vin, avoyent besoing de plus de cervoise que auparavant, ce nonobstant ont les dicts du Magistrat persisté en leur déclaration, ne s'estans eslargyz davantaige que à dix ames de forte cervoise par mois et quatre ames de petite bière, par où, attendu que avecq la dicte provision la remonstrante ne peult contenter ses gens, qui sont en nombre de XXXII personnes avecq la famille, et que desjà elle at envoyé à Venise pour faire venir trois aultres maistres et trois serviteurs, par où le nombre augmentera, suplie très humblement qu'il plaise à Vos Seigneuries escripre en faveur de la remonstrante aus dicts du Magistrat d'Anvers, affin qu'ilz permectent à icelle la franchise de quinze tonneaux de bière par mois au lieu des dix de cervoise forte, et six de petite bière au lieu de quatre, estant contente que en récompense de cela les XXXII ames de vin se rabattent jusques à XXIIII ames. En oultre, comme la dicte remonstrante et ses maistres et ouvriers sont journellement molestez pour faire guet et garde avecq les autres bourgeois, ou bien en faire une annuelle composition, chose de grand desgoust et fascherie pour les dicts maistres, et que redonde du tout à la charge de la remonstrante, estant vefve et chargée de dix enfans, il plaise parellement à Voz Seigneuries ordonner aus dicts d'Anvers de la tenir exempte de la dicte garde avecq ses dicts ouvriers et serviteurs ; aultrement elle veoit apparemment que mal elle pourra entretenir la dicte fournaise, attendu que telles personnes, comme sont

les dicts ouvriers, ne sont recouvrables sinon avecq grand paine, danger et frayz incroyables, et comme en la ville de Middelborch en Zélande et naguère en celle d'Amsterdam, l'on a érigé fournaises de cristallin, est advenu que divers des maistres et ouvriers de la remonstrante se sont transportez celle part, et mesmes deux d'iceulx encoires depuis ung mois enchà ou environ, parce qu'on leur y donne beaucoup plus de franchises et immunitez qu'ilz n'ont au dict Anvers, au grand dommaige de la remonstrante et préjudice de ceste art et noble science jà tant de temps exercée en la dicte ville d'Anvers, et laquelle, par faulte de bon traitement, seroit à la parfin taillée de périr, à la desréputation de la dicte ville et enthière ruyne de la remonstrante et de ses enfans, suppliant partant très humblement Voz Seigneries d'y pourveoir, comme dict est.

(Op den bladrand :) Lettres favorables à ceulx du Magistrat d'Anvers aux fins cy-contenus. Faict à Bruxelles, ce 29 d'Apvril 1598. D'ENGHIEN.

I.

(Zendbrief van den Geheimen Raad aan het Magistraat).

A Noz chiers et bien-amez les Bourgmaistres, Eschevins et Conseil de Nostre ville d'Anvers.

Par le Roy.

CHIERS ET BIEN-AMEZ,

De la part de Sara Vincx, vefve de feu Ambrosio Mongardo, a esté presentée en Nostre Conseil Privé la requeste cy-enclose, et ayant icelle esté mise en délibération de conseil, nous a samblé que ce qu'elle requiert mérite toute bonne et favorable considération, pour les raisons plus amplement et au long y reprinses, occasion que vous avons bien voulu

remectre la dicte requeste, afin que, prenans équitable esgard sur tout, veuillez accorder à la dicte suppliante ce dont elle supplie, quoy faisans le recevrons à plaisir bien aggréable, et sera donné à la dicte suppliante moyen de continuer de bien en mieulx l'exercice et entretien de la fournaise mentionnée en la dicte requeste, à la grande commodité publicque, décoration et ornement de Nostre ville d'Anvers. A tant, chiers et bien-amez, Nostre Seigneur vous ait en sa sainte garde. De Nostre ville de Bruxelles, le XXIXe en Avril 1598.

D'ENGHIEN.

VII.

PHILIPPO GRIDOLPHI.

Zooals wij gezien hebben, hertrouwde de weduwe van Ambrosio de Mongardo, Sara Vincx, met Philippo Gridolphi, weduwenaar van Octaviana Loxi (1). *Deze plechtigheid had plaats in St.-Jacobskerk, den 24 Juli 1598, in het bijwezen van Lodewijk of Aluise Manoli en Jan a Price. Uit dit huwelijk sproten drij kinderen :*

1° Laura, geboren den 9 Februari 1599 ; zij huwde in St.-Jacobskerk, op 24 April 1618 met Jonker Lazarus Haller von Hallenstein ; getuigen :

VII.

PHILIPPO GRIDOLPHI.

Comme nous l'avons vu, Sara Vincx, la veuve d'Ambrosio de Mongardo, épousa en secondes noces Philippo Gridolphi, veuf d'Octaviana Loxi (1). *Cette cérémonie eut lieu dans l'église St.-Jacques le 24 Juillet 1598, en présence de Louis ou Aluise Manoli et de Jean a Price. De ce mariage naquirent trois enfants :*

1° Laure, née le 9 Février 1599 ; elle épousa dans l'église St.-Jacques, le 24 Avril 1618, Messire Lazare Haller von Hallenstein ; témoins : Signor

---

(1) Van zijn eerste huwelijk had Philippo Gridolphi een zoon gehad die op 8 Juni 1597 in St.-Jacobskerk onder den naam van Jeronimus werd gedoopt.

(1) De son premier mariage Philippo Gridolphi avait eu un fils qui fut baptisé dans l'église St.-Jacques, le 8 Juin 1597, sous le nom de Jérôme.

Signor Philippo Gridolphi en Signor Jacob Haller.

2° Maria, gedoopt den 20 April 1600 ; peter : Cesar Pollys; meter: Gertrudis Vincx. Zij werd de vrouw van Bartholomeo Camponeso.

3° Violanta, gedoopt den 30 Juli 1601 ; peter : Signor Francesco Sena; meter: Esther Polyc.

Omtrent het vierde eener eeuw, bleef Philippo Gridolphi aan het hoofd van het Antwerpsch forneis. Onder zijn bestuur nam het gesticht eene groote uitbreiding : ten bewijze daarvan, de talrijke bescheiden zoo in de Rijksarchieven, als in de stadsarchieven van Antwerpen en Rijsel voorhanden.

Van 1607-18 arbeidde hij in een soort van vennootschap met Jan Bruyninck « leverancier » der glazen van het hof Zijner » Doorluchtige Hoogheid ».

Philippo Gridolphi en zijne vrouw (1) *gaven gezamentlijk aan het klooster der Victorinnen, in de Jezusstraat, een glasraam ten geschenke dat* Christus aan het kruis genageld *voor-*

Philippo Gridolphi et Signor Jacques Haller.

2° Marie, baptisée le 20 Avril 1600 ; parrain : César Pollys ; marraine : Gertrude Vincx. Elle contracta mariage avec Bartholomeo Camponeso.

3° Violanta, baptisée le 30 Juillet 1601 ; parrain : Signor Francesco Sena ; marraine : Esther Polyc.

Pendant près d'un quart de siècle Philippo Gridolphi fut à la tête de la fournaise d'Anvers. Sous sa direction l'usine prit un grand développement, à preuve les nombreux documents qui se trouvent tant aux archives générales du Royaume qu'aux archives communales d'Anvers et municipales à Lille.

De 1607-18, il y eut une espèce d'association entre lui et Jean Bruyninck « livreur » des verres pour l'hostel de » Son Althèze Sérénissime. »

Conjointement avec sa femme (1), *Philippo Gridolphi fit don au couvent des Victorinnes rue de Jésus, d'un vitrail représentant le* Christ attaché à la croix. *Cette peinture était*

---

[1] De familie Vincx had haren grafkelder in de St.-Jacobskerk. Alexander Vincx, echtgenoot van Gertrudis Wiggers, werd vader van Sara Vincx, gedoopt op 17 September 1596 ; peter : Jan Pauwels ; meter : Sara Vincx, (de vrouw van Philippo Gridolphi ?)

[1] La famille Vincx avait son caveau funéraire dans l'église St.-Jacques. Alexandre Vincx, le mari de Gertrude Wiggers, devint père de Sara Vincx, baptisée le 17 Septembre 1596 ; parrain : Jean Pauwels ; marraine : Sara Vincx, (le femme de Philippo Gridolphi ?)

stelde. Deze schildering was van de wapens en het opschrift hierachter geplaatst, voorzien :

ornée des armoiries et de l'inscription suivantes :





A° 1607
Sr Philippo Gridolphi
eñ Sara Vincx syn huys :
vrouwe A° 1607 (1)

Gridolphi stierf omtrent het jaar 1625. Opmerkenswaardig is het dat hij dezelfde zorg aan de belangen der kinderen Mongardo als aan zijne eigene toewijdde.

Gridolphi mourut vers 1625. Un détail digne de remarque, c'est qu'il veilla aux intérêts des enfants Mongardo avec le même soin qu'aux siens propres.

(1) In hetzelfde koor zag men eene glasschildering voorstellende *De verrijzenis van Christus* ; in het ondergedeelte de wapens van Sara Vincx door eenen engel gehouden.

(1) Dans le même chœur on voyait un vitrail représentant *La résurrection de Notre Seigneur ;* dans la partie inférieure les armes de Sara Vincx tenues par un ange.



Prudentes ut serpentes
Simplices ut columbæ.

A.

Requeste pour Philippe Gridolffi, maistre général de la fournaise aux voires de cristallin en Anvers.

A Messeigneurs Messeigneurs du Conseil Privé de Son Altèze.

Remonstre en toute humilité Philippe Gridolffi, ayant espousé la vefve du feu Signor Ambrosio Mongarda, en son temps maistre général de la fournaise aux voires de cristallin en Anvers, que passez quelques mois, la dicte vefve ait obtenu lettres favorables de Vos Seigneuries à ceulx du Magistrat du dict Anvers, affin qu'ilz fussent contens de laisser suyvre pour elle, sa famille et ouvriers, la franchise et exemption de vin et cervoise, qui en sa maison tous les ans viennent à estre despenssez, assez en conformité (eu regard à l'estat présent de la dicte fournaise,) de ce que par cy-devant ilz ont consenty tant au feu Signor Jacomo Pasquetti, premier instituteur de ceste art en Anvers, que au dict feu Mongarda, sinon qu'elle avoit requiz que on luy voulsist augmenter la quantité de cervoise qu'on luy at accordé franche, en diminuant à l'advenant la quantité et portion du vin à elle par le dict Magistrat anchiennement et d'an en an consentye ; aussy qu'elle et ses dicts ouvriers (en contemplation de ceste invention et les fraiz excessifz miz à icelle en la dicte ville d'Anvers,) peussent jouir de la franchise de guet et garde, qu'est chose fort discommode pour les dicts ouvriers, qui de six heures en six heures sont travaillens pour donner relasche l'ung à l'aultre, et lesquelz estans miz à composition en lieu de venir à la garde en personne, pour estre estrangers et la pluspart point maryez, s'enfuyent vers le pays d'Hollande et Zélande, où les rebelles ont dressez quelques fours, nonobstant lesquelles lettres et semblables raisons, comme dessus en sa requeste comprinses, les dicts d'Anvers jusques oires n'ont riens résoulu ny déterminé en ce fait, suplie partant bien humblement le remonstrant pour itératives lettres ausdicts du Magistrat d'Anvers à la fin que dit est.

(Op den bladrand) : Face apparoir de la présentation des lettres icy mentionnées. Faict à Bruxelles le 22 en Octobre 1598.

Le suppliant déclaire avoir fait présenter les lettres icy-mentionnées au mois de Mars dernier ès mains du Bourguemaistre d'Anvers Halmale, par son facteur ayant soubzsigné ceste :

H. GHEERTS.

Lettres itératives afin de satisfaire aux précédentes déans quinze jours aprez l'insinuation, à peine de provision. Fait à Bruxelles le 4 de Novembre 1598.

A. LECOMTE.

B.

(Zendbrief vanden Geheimen Raad aan het Magistraat).

A Noz chiers et bien-amez les Bourgmaistres, Eschevins et Conseil de Nostre ville d'Anvers.

Par Son Altèze.

CHIERS ET BIEN-AMEZ,

Philippe Gridolffi ayant espousé la vefve de feu Ambrosio Mongarda, en son temps maistre général de la fournaise aux voirres de cristalin en Nostre ville d'Anvers, Nous à faict remonstrer, comme verrez par sa requeste, que vous envoyons cy-enclose, que n'auriez encoires satisfaict à ce que vous avions enchargé par Noz précédentes, en Nous requérant d'ultérieure provision. Parquoy et désirans que Noz ordonnances ne soyent négligées, ains bien promptement obéyes, Nous vous mandons et ordonnons derechef par ceste bien expressément et à certes qu'ayez à satisfaire au contenu de Nos dictes lettres précédentes et ce endéans quinze jours après l'insinuation de ces présentes, à peine que décernerons ultérieure provision à vostre charge; partant n'y ferez faulte. Chiers et bien-amez, Nostre Seigneur vous ait en sa sainte garde. De Nostre ville de Bruxelles, le IIII[e] de Novembre 1598.

A. LE COMTE.

Recepta 17 *Novembris* 1598.

C.

(Requeste pour Philippe Gridolffi).

A Messeigneurs Messeigneurs les Chief, Président et aultres du Conseil Privé de Son Altèze.

Remonstre en toute humilité et révérence Philippe Gridolffi comme, passez plusieurs mois, la vefve de feu Ambrosio Mongarda, en son temps maistre général de la fournaise aux voires de cristallin en Anvers, et à présent espouze du suppliant, avoit présenté requeste à Voz Seigneuries pour avoir lettres favorables au Magistrat d'Anvers, affin qu'il leur pleust contynuer la franchise de vin et cervoise, que les patron, maistres ouvriers et serviteurs de la dicte fournaise estoient accoustumez d'avoir. Et attendu que la dicte fournaise avoit esté aggrandye de beaucoup et par conséquent le nombre des ouvriers plus grand, il leur pleust aulcunement augmenter le nombre des tonneaux de cervoise qu'ilz avoient, en amoindrissant en récompense de ce le nombre des tonneaux de vin qu'on leur avoit accordé, et que oultre ce le dict patron, maistres et serviteurs puissent estre exemptz de guet et garde, chose qui empeschoit fort leur ouvraige et redondoit aultrement aussy à la charge et préjudice du suppliant, et qui desgoustoit les dicts ouvriers, qu'ilz se retiroyent du dict Anvers, cherchans aultre party ou en Angleterre ou Hollande et Zélande, où pour les attirer, on leur accorde toutes les franchises et immunitez qu'ilz peuvent désirer, dont à la parfin suivroit la totale ruine de la dicte fournaise, lesquelles lettres favorables Voz Seigneuries luy auroyent accordé, et passez quatre mois encoires aultres itératives aus dicts d'Anvers à l'effect que dessus, lesquelles dernières le suppliant at en propre personne présenté aus dicts du Magistrat d'Anvers, mais quoy qu'il aye sceu faire ou solliciter, n'a jusques oires obtenu aulcune résolution, par où supplie très-humblement que Voz Seigneuries soient servies de encoires une fois escrire au dict Magistrat en faveur du suppliant, lequel ne demande chose desraisonnable ny de grande conséquence, puisqu'il se contente que chacun de ses maistres, avecque leur superintendent, serviteurs, ouvriers et caissier de la bouticque, tous en nombre

de dix-sept personnes, puissent chacun avoir seulement ung tonneau de forte cervoise par mois, que n'est trop pour ceulx qui nuict et jour sont devant le feu, et que au lieu de vingt tonneaux de vin, que le suppliant ou son prédécesseur souloit avoir, il n'en aye que douze francqz et exemptz de toutes charges et impositions, en quoy (à correction,) les dicts d'Anvers ne debvroient faire difficulté, attendu qu'ilz ne donnent riens en advanchement du louaige de la maison de la dicte fournaise, comme ilz avoient promis, jusques à la somme de cent florins par an, dont en dix ou douze ans ilz n'ont rien donné, et que d'aultre part, par ceste industrie et invention, la dicte ville at non seulement ung ornement singulier et célèbre, mais aussy du prouffict journellement en sa police et moyens, par les marchands de dehors, quy à la fois y séjournent dix, douze et vingt jours, pour se furnir de toutes sortes de voires à leur fantazie et désir. Et au regard de la garde seroit peu de chose de conniver en cela, pour le nombre de dix-sept personnes, que ne peult emporter beaucoup en une ville sy peuplée. Supplye partant le remonstrant aultresfois bien humblement pour lettres favorables ung peu expresses. Quoy faisant, etc.

(Op den bladrand :) Lettres itératives à ceulx du Magistrat d'Anvers aux fins icy contenuz. Faict à Bruxelles, le 7 de Janvier 1599.

S. de Grimaldi.

C.

(Zendbrief van den Geheimen Raad aan het Magistraat).

A Noz très chiers Seigneurs et espéciaulx amys les Bourgmaistres, Eschevins, Trésorier, Superintendent des guet et garde, et Conseil de la ville et cité d'Anvers.

Très-chiers Seigneurs et espéciaulx amys,

Par la requeste cy-enclos à Nous présentée de la part de Philippe Gridolffi, maistre et patron de la fornaize des verres

christalins en la ville d'Anvers, vous verrez ce qu'il Nous remonstre et supplie au regard des exemptions par luy requises, y plus amplement reprinses, et comme présentement Son Altèze Sérénissime at, sur le nom du dict suppliant, à luy acordé confirmation et renouvellement de l'octroy que feue Sa Majesté, de très haulte et glorieuse mémoire, avoit accordé à feu Ambrosio Mongardo et à sa vefve, laquelle entendons le suppliant avoir espousé, et que summes bien informez qu'il fera tout le debvoir requiz au furnissement (qui convient,) d'icelles verres ès pays de par-deçà, par où désirerions bien qu'il fust par vous favorisé en toutes choses raisonnables, mesmes pour les raisons par luy alléguées en sa dicte requeste, et signamment qu'il ne seroit juste ny permissible que par moyen des villes et lieux rebelles ou aultres, l'on luy feist le préjudice qu'il répète par sa dicte requeste, comme verrez ce particulier y aussi plus amplement allégué. A ceste cause, oires que Nous avions estimé que aux lettres précédentes, que à ceste mesme fin vous ont esté par cy-devant escriptes, eussez porté quelque respect plus que de luy donner occasion de autre fois venir à supplier le mesme, Nous n'avons peu délaisser de vous escripre autre fois par cestes et vous requérir itérativement, le plus encarressement que faire pouvons, affin que, en suyte des dictes lettres précédentes, vous ayez à le tenir exempt avec ses ouvriers y nombrez, tant pour le guet et garde comme aussi des accises et maltottes de vin et servoise jusques à la quantité de ung tonneau de grosse bière chascun par mois, et au lieu de vingt tonneaux de vin par an qu'ilz souloient avoir, en puissent jouyr seullement de douze, francz des dictes maltottes, en quoy ferez chose agréable à Sa dicte Altèze et à Nous, qui vous escripvons cestes, désireulx de vostre bien et décoration de la dicte ville, et afin que le dict suppliant n'aye plus cause de aultres fois à ce recourrir à ceste Court. A tant, très chiers Seigneurs et espéciaulx amys, Nostre Seigneur vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles, ce VIIe de Janvier 1599.

Les Chief, Président et Gens du Conseil Privé de Son Altèze Sérénissime.

S. de Grimaldi.

D.

(Brief van Philippo Gridolphi aan den Stadspensionaris).

A Monsieur Monsieur le Pensionère.

MONSIEUR,

Après avoir salué voustre bonne grâce, je vien à vous supplier de voustre faveur, aient parlé à Monsieur le Burghemestre qu'il m'ay dict que vous le souvenés au conseill qu'il me dépécherait ; encore ay parlé à Monsur le Trésorier et bien resmonstré le besoin qu'il m'est faut, qui est d'un toneau pour mois chequn de la fornèse sans noustre maison, laquelle je racomende bien humblement ; le nombres de jens de la fornèse sont :

Sis maistre ;

Sis serviteurs ;

Trois homme qui porte(nt) les bois y stamper ;

Un homme qui governe la matière des pots qui est dedens la fournèse.

Un homme qui tire continuèlement les voirs ambas du four, qui soint en toutt 17 persone, sans noustre maison.

Il nous plerait me favoriger afin que je ne vous soit plus importun, reconesent la grâce que Mesigneurs me feront.

Voustre très-humble serviteur,

PHILIPPE GRIDOLFI.

E.

(Ordonnantie van het Magistraat).

Op heden, datum van deser, soe hebben myne Heeren Borghemeester en ende Schepenen deser stadt van Antwerpen, geleth hebbende opde brieven vanden Hove ende midts andere redenen hun moverende, de Tresoriers ende Rentmeester geordonneert, gelyck sy ordonneren midts desen, aen Philippe Gridolphi, gehoudt hebbende Sara Vincx, weduwe van Ambrosio Mongardo, meestersse vanden fornaise vande

cristallyne gelasen binnen dese stadt, te laeten volgen vry van accysen sesthien tonnen wyts ende vier thonnen halffstuversbier ter maent, ende thien amen wynssjaers, tot behoeff van syner huysinge, meesters ende dienaers vanden voors. fornaise, soelange hy binnen dese stadt de conste ende exercitie vande gelasen te blasen sal doen, op conditie dat de voors. bieren ende wynen binnen synen huyse sullen gedroncken wordden, sonder deselve buyten synen huyse te laeten inleggen, vuytveuren oft vuytdragen, met kannen oft stoopen, opde verbeurte vande voors. vrydom, ende dat hiermede sal comen te cesseren het jaerlycx pensioen van hondert guldens met alle de verloepen van dyen by acte vanden VII April XV^{c}XC Ambrosio Mongardo toegevuecht. *Actum in Collegio* opden... *(sic)* January 1599.

F.

15 *Februari* 1599.

Toelating voor Ph. Gridolphi zijn privilegie in druk te geven en in al de steden « van hierwaertsover » te laten verschijnen.

J. Houdoy. *Verreries à la façon de Venise*, p. 43.

G.

Requeste pour Philippe Gridolffi, maistre général de la fournaise des voires en Anvers.

A Leurs Altèzes Sérénissimes.

Remonstre en toute humilité et révérence Philippe Gridolfi, maistre général de la fournaise des voires de cristallin en ceste ville d'Anvers, comme ayant ses prédécesseurs Jacomo Pasquetti et Ambrosio Mongarda (duquel il at espousé la vefve,) introduyt en ces pays l'art et science de faire voires de cristallin à la façon de Venise,

ceulx du Magistrat de la dicte ville d'Anvers leur ont accordé francsise de quelque vin et bière, mais avecq le temps et les guerres survenues, la quantité du vin a esté amoindry par ceulx de la dicte ville jusques à quinze tonneaulx par an au lieu de quatre-vingtz, ayant augmenté le nombre des tonneaulx de cervoise que le suppliant et ses ouvriers consument annuellement, parce que la cherté du vin at empesché d'en boire comme auparavant. Or, comme despuis naguerres les vins sont venuz à pris ung peu plus raisonnable, désireroyent ses dicts maistres ouvriers, Italiens de nation, jouyr aulcune fois d'ung traict de vin parmy leurs grandz travaulx, s'ilz le pouvoyent avoir et boire sans charge des grandz impostz et gabelles qu'on a mis dessus. Partant désireroit bien aussi le dict suppliant, pour tant mieulx conserver la dicte art et ceulx qui l'exercent, d'avoir consentement de pouvoir mettre en cave tous les ans, au lieu de quinze tonneaulx (que le Magistrat d'Anvers luy at accordé,) vingt et cincq tonneaux francqz de toutes charges en général et en particulier, pour la comodité des dicts ouvriers et sa famille, qui sont ordinairement trente-cincq personnes journellement, ensemble que le suppliant et ses dicts maistres puissent estre exemptz de guet et garde. Et comme cecy est chose de petite importance, s'est enhardy le supplier Voz Altèzes. comme il faict par cestes, très humblement, qu'elles soyent servies luy accorder ce que dict est, et que le remonstrant ayant eu l'heur de la présence de Voz Altèzes à sa maison, puisse recevoir ceste faveur à une si bonne conjuncture. Et sera tant plus animé à s'acquitter en l'entretien de ceste belle science, tant pour le service de Voz Altèzes que de leurs pays.

(Op den bladrand:) Advis du Magistrat d'Anvers. Faict à Bruxelles, le 22 Décembre 1599.

H.

(Zendbrief der Aartshertogen aan het Magistraat).

A Noz chiers et bien-amez les Bourgmaistres, Eschevins et Conseil de la ville d'Anvers.

Les Archiducqz.

CHIERS ET FÉAULX,

Vous verrez par la requeste cy-joincte ce que Philippe Gridolfi, maistre général de la fournaise des voires de cristallin en Nostre ville d'Anvers, Nous a fait remonstrer, et comme, avant y ordonner, Nous désirons sur ce avoir vostre advis, Nous vous enchargeons de veoir et visiter la dicte requeste et sur le contenu en icelle Nous advertir de vostre dict advis, pour, yceluy veu, y avoir le regard que de raison. A tant, chiers et féaulx, Nostre-Seigneur vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles, le XXII[e] de Décembre 1599.

ALBERT. ISABEL.

VERREYCKEN.

(Op de keerzijde de volgende apostille :) Syn by myne Heeren Borghemeesteren ende Schepenen gecommitteert Heer Niclaes Roecocx, Schepene, Joncker Henrick van Etten, Tresorier, ende Meester Joos de Weert, Pensionaris deser stadt, om hen tinformeren opt dinhoudt van dese, om, tselve gedaen ende hun rapport gehoort, voorts geadviseert te wordden naer behooren. *Actum in Collegio* 30 Decembris 1599.

I. JACOBEUS.
1599.

I.

14 *Maart* 1600.

Verlenging van Gridolphi's octrooi voor eenen termijn van 5 jaar.

J. HOUDOY. *Verreries à la façon de Venise*, p. 43.

J.

26 *Januari* 1607.

Privilegie verleend aan Gridolphi en Jan Bruyninck tot het vervaardigen en verkoopen van Venetiaansch glaswerk.
J. Houdoy. *Verreries à la façon de Venise*, p. 45.

K.

18 *December* 1609.

Rekwest van Gridolphi, waarin hij vertoont dat zijn privilegie met 17 September 1612 een einde neemt, en eene vergunning van twaalf jaar verlangt. — Vergunning van zes jaar.
J. Houdoy. *Verreries à la façon de Venise*, p. 49.

L.

5 *Februari* 1611.

Verlenging van het octrooi van Philips Gridolphi en Jan Bruyninck verleend om alleen het oprecht Venetiaansch glaswerk in de Nederlanden te mogen binnenvoeren.
J. Houdoy. *Verreries à la façon de Venise*, p. 50.

M.

12 *December* 1615.

Bevel van het Magistraat van Rijsel de voorrechtsverlenging van Gridolphi te doen afkondigen.
J. Houdoy. *Verreries à la façon de Venise*, p. 58.

N.

12 *December* 1615.

Verlenging van zes jaar van Gridolphi's privilegie.
J. Houdoy, *Verreries à la façon de Venise*, p. 50.

O.

Advijs van het Bureel der Finantiën.

Rapport faict à Son Altèze Sérénissime, le troiziesme d'Octobre dernier, du contenu en la requeste de Philippe Gridolphi, maistre de la fournaise des verres en la ville d'Anvers, et Jehan Bruyninck, livreur des verres pour l'hostel d'icelle, tendante à continuation des lettres d'octroy, pour eulx seulz pouvoir faire apporter et amener verres de Venise ès pays de son obéissance, icelle ne s'est inclinée à la continuation d'icelluy. Faict à Bruxelles au bureau des Finances, le vingt-nœufiesme d'Octobre seize cens et dixhuict. R. *vt*.

H. V. Croonendaele.

VIII.

Ferrante Morone.

Susanna, eene der dochters van Ambrosio Mongarda en Sara Vincx, was gehuwd, op 17 Februari 1613, met Ferrante Morone. Bij het afsterven van Philippo Gridolphi, viel het Gelaeshuis *deze echtgenoten ten deele, alsmede het bestuur van het forneis.*

VIII.

Ferrante Morone.

Susanne, une des filles d'Ambrosio Morgarda et Sara Vincx, avait épousé, le 17 Février 1613, Ferrante Morone. A la mort de Philippo Gridolphi, les deux époux acquirent la maison het Gelaeshuis *à la place de Meir et obtinrent en même temps la direction de la fournaise d'Anvers.*

Ook verkreeg Morone van de Regeering de bekrachtiging der voorrechten aan zijne voorgangers Pasquetti, Mongardo en Gridolphi toegestaan ; van het Antwerpsch Magistraat, den vrijdom van accijnzen. Niettegenstaande schijnen zijne zaken niet in bloeienden toestand verkeerd te hebben, want, op 9 Maart 1630, werd door den Amman van Antwerpen het Gelaeshuis *te koop gesteld en aan Jan Dandeleu toegewezen.*

Le Gouvernement accorda à Morone la confirmation des privilèges octroyés à ses prédécesseurs Pasquetti, Mongardo et Gridolphi ; le Magistrat d'Anvers, la franchise des accises. Ses affaires cependant ne paraissent pas avoir prospéré, car le 9 Mars 1630 l'Amman d'Anvers mit en vente le Gelaeshuis, *qui fut adjugé à Jean Dandeleu.*

A

Acte voor Schepenen Willem Despomereaux en Francisco Gallo Salamanca.

Louis Vincent Octavio ende Marco Anthonio Mongarda, sonen van wylen Signor Ambrosio Mongarda, binnen synen leven meester was vanden *Gelaeshuyse* binnen deser stadt, ende van Jouffrouwe Sara Vincx, Jouffrouwe Catharina Mongarda, hunne sustere, met Adriaen de Pape, heuren wettigen man ende momboir, Jouffrouwe Sara Mongarda, oock hunne sustere, ongehoudt ende meerder van jaren, *cum tutore*, de voors. Luis Octavio Vincent, Marc Anthonio, Jouffrouwen Catharina ende Sara Mongarda, elck voor een achtste deel inde helft ende een elfste deel in een vierendeel vande huysingen metten toebehoorten nabeschreven, Jouffrouwe Laura Gridolfi, dochtere van Signor Philippo Gridolfi, daer de voors. Jouffrouwe Sara Vincx oock moeder aff was, met Joncker Lazarus Haller van Hallerstain, heuren wettigen man ende momboir, Jouffrouwe Maria Gridolfi, heure sustere, met Signor Bartholomeo Campomenoso, heuren wettigen man ende momboir, de voors. Joncker Lazarus Haller ende Signor Bartholomeo Campomenoso, als momboiren ende metten rechte gelevert van Jouffrouwe Violanta Gridolfi, oock hunne

sustere, dewelcke zy hierinne vervingen ende geloeffden te vervane, hen daervore sterckmakende, by consente vande Heeren Weesmeesteren deser stadt, welck consent, wesende in date den elfsten deser maendt Meerte ende onderteeckent J. DE WITTE *vidimus*, tsamen voorde drye elfste deelen int vierde deel vande selve nabescreven huysingen, alle de voors. comparanten inder voors. qualiteyt, tsamen met Jouffrouwe Susanna Mongarda, oock der voors. Ambrosii Mongarda ende Jouffrouwe Sara Vincx dochtere, erffgenamen van wylen Balthazar Mongarda, mede desselfs Ambrosii ende Jouffrouwe Sara sone was, voor een achtste deel inde helft vande voors. huysingen ondergenoempt, ende noch de voors. Signor Bartholomeo Campomenoso, inden name ende hem sterckmakende ende *de rato* caverende voorde voors. Signor Philippo Gridolfi, voor het vierde deel ende een elfste deel in een ander vierde deel vande huysingen nabeschreven, ende inder voors. qualiteyt bekenden de voors. comparanten dat zy, omme eene somme gelts die hun al ende wel is vergouden, vercocht hebben wel ende wettelyck Signor Ferrante Morone ende Jouffrouwe Susanna Mongarda, syne huysvrouwe, de sesse achtste deelen ende de seventhien twintichste deelen in noch een achtste deel inde helft ende de eenentwintich tweentwintichste deelen in dander helft vande huysingen metten gronde ende toebehoorten nabeschreven, waervan de resterende een achtste ende drye twintichste deelen int voors. achtste deel inde helft ende een tweentwintichste deel in dander helft de voors. Jouffrouwe Susanna Mongarda van te vorens toebehoorende zyn, ende ierst van eene huysinge met poorte ende een cleyn poorte daerneffens al voor aent strate, plaetse, hove ende edifitien daerinne staende, gronde ende allen den toebehoerten, wezende *het Gelasen huys*, metten fornaishuyse ende andere appendentien van gelasen maken, gestaen ende gelegen inde Meire alhier, tusschen Alexander Vincx huysinge aen deen syde westwaert ende de huysinge toebehoorende den erffgenamen wylen Lenaert Vinckens aen dander zyde oostwaert, commende achter zuytwaert aende stallinge oft huysingen van Signor Simon Rodriguez, Baron de Rodes, ende metten voors. hove oock ter syden westwaerts aen desselffs Signors Simon Rodriguez erve ; item van noch drye huysen daervan de twee suytwaertste (derwelcker de vensters ende deuren onder

toegemetst syn), tot den voors. *Gelaeshuyse* syn geapproprieert, gestaen ende gelegen neffens malckanderen inde Bargiestrate oft Vuylisstrate, tusschen Abraham Rombouts huys ende erve aen deen zyde noortwaerts ende des voornoempden Signors Simon Rodriguez erve ende huysingen voors. aen dander zyde suytwaerts, gelyck ende in alle der manieren alle de voors. huysingen metten gronde ende toebehoorten achtergelaten ende opde voors. comparanten inder voors. qualiteyt ende voorde voors. gedeelten respective gesuccedeert ende gedevolueert syn. Droegen oppe, etc. Te waerne etc., vuytgenomen vier guldenen erffelyck Cornelia Smidt; item hondert dryentseventich guldenen ende eenen halven brasdenier erffelyck in drye partyen van renten den voors. Marc Anthonio Mongarda, nu den voornoempden Signor Ferrante Morone, dewelcke mits desen coop syn smiltende en hy in syn selven vindende is; item hondert achtentwintich guldenen erffelyck Meesteren Janne Brandt ende tweentachtentich guldenen erffelyck derffgenamen Jans de Visschere daer jaerlycx vuytgaende, naer inhoudt der brieven ende anders nyet, behoudens den medepandt over negen schellingen Brabants erffelyck den goidtshuyse van Sinte-Michiels, die Jan van Macheren oft zyns actie hebbende betaelen moet vuyt syne huysingen hierby, neffens ende omtrent gestaen, sonder deser huysingen cost, last of schade. Gebraeck yet aenden coop, opdracht, waernisse ende claernisse voors., oft oock aende respective qualiteyten, dat geloeffden de voors. comparanten elck van hun voorde gedeelten voors. altyt wel ende volcommelyck op te rechten ende te voldoen, ende hebben daervore verbonden ende te pande gestelt hunne eygene persoonen ende goeden, ruerende ende onruerende, present ende toecommende. Sonder argelist.

Die decima tertia Martii 1625.

(Scabinale Protocollen van het jaar 1625 *onder Rousseau, fol.* 276*).*

B.

(Vrijdom van accijns verleend aan Ferrante Morone).

Op heden datum deser hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt van Antwerpen, geleth hebbende opde requeste van wegen Ferrante Moroni aen hen gepresenteert opden vyffden Martii lestleden, denselven Moroni (zoolanghe als hy binnen deser stadt de conste ende exercitie van gelasen te blaesen sal doen,) gegunt ende geaccordeert, tot behoeff van synen huysgesinne, meesters ende dinaers vanden fournaeyse, vrydom van accyse van hondert tonnen oft aemen witte bieren ende vyffentseventich tonnen halffstuyversbieren, mitsgaders seven aemen wyns tsjaers, allen tselve ingevalle hy sooveel van doen heeft ende anders niet, op conditie nochtans dat de voors. bieren ende wynen binnen synen huyse sullen gesleten worden, sonder deselve buyten synen huyse te moegen laeten inneleggen, vuytvueren oft vuytdraegen, met cannen oft stoopen, in eeniger manieren, opde verbeurte van hondert gulden ende vanden voors. vrydom, ter oorsaecke vande welcke penen, de voors. Ferrante Moroni sal instaen voor syne dienaers, meesters ende knechten vanden voors. fourneyse ende van syne familie. Actum in Collegio XIX^a^ Aprilis anno XVI^c^ XXV.

LIERE ^vt^.

J. DE PAPE.

1625.

Ende is de voors. acte byde voors. Moroni inder vuegen ende manieren voors. geaccepteert, gelovende die alsoo tonderhouden ende doen onderhouden, opde pene aldaer gemelt. Op heden den XXX^en^ Aprilis anno XVI^c^ XXV^tich^.

FERRANTE MORONE.

C.

(Rekwest van Ferrante Morone aan het Antwerpsch Magistraat).

Aen myne Eerw. Heeren Borgermeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen.

Verthoont reverentelyck Ferrante Morone hoe dat U. E. gedient zyn geweest inden jaere XVI[c] vyventwintich hem te gunnen ende te accorderen, oft, om beter te seggen, te continueren de gunste ende vrydom die hy ende syne voorsaeten vanden forneyse vande crystelyne gelaesen alhier altyt hebben gehadt, tot behoef van zynen huysgesinne, meesters ende dienaers vanden forneyse, onder anderen van accyse van hondert tonnen oft aemen witte bieren ende vyvenseventich tonnen half stuyvers bieren, naer vuytwysen vande acte collegiael daervan synde hiermede gaende. (1) Nu alsoo die vande bieraccyse hun weygerich maecken den suppliant zynen voors. vrydom van bieren te laten volgen, pretexterende dat de suppliant geen forneys meer en soude houden, dwelck nochtans nyet en staat tot hunnen ondersoecke oft oordeele, maer wel ende alleenlyck ten oordeele van U. E.; soo keert hem de suppliant tot deselve U. E., ootmoedelyck biddende ten eynde deselve U. E. believe die vande bieraccyse voors. te ordonneren dat sy den suppliant synen voors. vrydom laeten genyeten ende dyenvolgende laeten volgen sonder accyse de tonnen hem byde voors. acte geaccordeert, regard nemende dat hoewel het forneys nu eenige maenden is vuytgeweest ende heeft ledich gestaen, dat tselve evenwel nu wederom is opgerecht, ende verwacht de suppliant wederom daegelycx nyeuwe meesters om te comen blaesen als voere. Synde geweest meer tot voordeele als tot achterdeele deser stadt, dat de suppliant tvoors. forneys nu eenigen tyt heeft laeten ledich staen, want behalvens dat de suppliant dyen nyettegenstaende eenieder abundantelyck heeft connen versien van gelaesen ende noch jegenwoerdelyck can versien, als in effect alle de solders noch vol hebbende, waerdoore hy heeft geraeden ende nootsaeckelyck gevonden tvoors. forneys wat te laeten ledich staen (daerinne naervolgende

---

(1) Zie blz. 158.

die van Morano te Venetien, van waer die conste van gelasenblaesen is gecomen, welcke jaerlycx hunne forneysen eenige maenden *studio* laeten ledich staen, om ondertusschen hunne gelaesen te distraheren, soo heeft de suppliant oock daerdeure desen winter verspaert groot houdt ende alsoe verhoedt de dierte van dyen. Ende heeft wel de suppliant in dyen tyt nyet verdaen oft gehadt het vierendeel vande voors. bieren, als geene andere nemende dan hy nootsaeckelyck van doene heeft. Tselve doende etc.

H. Ytterius,
1629.

(Op den bladrand :)

Sy dese requeste gestelt in handen van Thresoriers ende Rentmeester deser stadt, om, hun advys gehoort, voorts geordonneert te worden naer behooren.

Actum 16 May 1629.
C. Gevarts.

D.

Acte voor Schepenen Lanceloot Tserarts en Anthonis Behagel.

Joncker Adriaen Happaert, onsen Medeschepene inder Weth alhier, als stadthouder vanden Heer Coenrard van Ursel, Riddere, Heere van Hingene, Borchgrave van Vives, Amptman deser stadt, bekende ende verclaerde alsoe de weduwe ende kinderen van wylen Heer ende Meester Joos de Weerdt, Pensionaris deser stadt was, achtervolgende der rechterlyker leveringen etc. dat den voors. Heer Amptman executerende de vonnissen daeroppe geslagen ende gewesen, heeft ten versuecke ende vervolge, laste ende pericle vande voors. evincenten, door Hans van Hinsborch, als substitut van Jan Lindermans, gesworen oudecleercooper des voors. Heer Amptmans, ter vryer Vrydaegsmerct deser stadt ende yegelyck even naer, doen vuytroepen ende veylen te coope eene huysinge met poorte daerneffens, al voor aent strate, plaetse, hove ende edificien daerinne staende, gronde ende allen den toebehoirten, wesende *het*

Gelaeshuys, metten fournaise ende andere appendentien voor gelasen te maecken, gestaen ende gelegen inde Meere alhier, tusschen Alexanders Vincx huysinge ende erve aen deen syde westwaerts ende de huysinge toebehoorende den erffgenaemen van wylen Lenaert Rinckens aen dander syde oostwaerts, commende achter suytwaerts aende stallinge oft huysinge van wylen Symon Rodriguez ende metten voors. hove oock ter syden westwaerts aen desselffs Symons Rodriguez erve ; item noch drye huysen daeraff de twee suytwaertste zyn gestaen ende gelegen neffens malcanderen inde Bargiestrate oft Vuylisstrate, tusschen Abraham Rombouts huys ende erve aen deen syde noortwaerts ende des voors. Symons Rodrigues huys ende erve aen dander syde suytwaerts, wesende altsamen totten voors. grooten huyse geapproprieert, soe ende gelyck deselve huysinge toebehoorende is Ferrante Morone ende syne kinderen, waeraff, naer vele ende lange roepens, naementlyck des Vrydaegs den XVen Febuary lestleden, den palmslach vanden coop ontfangen ende behouden heeft Meester Guillamme Bollaert, tot behoef van Heer ende Meester Jan Dandeleu, voorde somme van sesse hondert ende vyftich Carolus guldenen erfflyck, naer luyt vanden coopcele daeraff synde, geteeckent J. van den Huffel, Notaris. Ende omme den voors. Heer ende Meester Jan Dandeleu dienvolgende, naer deser stadt ende Vierscharen recht, behoorlyck ende wettelyck daerinne te goeden, terven ende te vestigen, soe eest dat hy, comparant, vuyt crachte synder voors. offitie, de voors. huysinge metten gronde ende toebehoirten, gelyck voors. is, opgedragen, gecocht ende getransporteert heeft, droech oppe etc., opden commer ende last ierst van vier guldens erflyck Cornelia Smits; item van een hondert tsestich guldens erfflyck Philips Ruebens ; item van een hondert twee guldens thien stuyvers erfflyck den erffgenamen Jans de Visschere ; item van een hondert vyventwintich guldenen erfflyck de voors. evincenten ende van gelycke hondert vyventwintich guldens erfflyck Heer Niclaes Rococx,daer jaerlycx wtgaende *prout litteræ* ende anders nyet, welcken commer ende last de voors. cooper, *qui etiam comparuit*, geloeft heeft ende geloefde midts desen vanden voors. vyfthiensten February lestleden voordane eeuwelyck duerende jaerlycks te gelden

ende te betaelen sonder etc., de voors. huysinge *et ulterius se et sua* daervore verbindende ende te pande settende, behoudelyck dat de voors. huysinghe medepandt is ende blyft over negen schellingen Brabants erfflyck den goidtshuyse van Ste.-Michiels alhier, die Jan van Macheren oft actie hebbende betaelen moet vuyt sekere huysen daerby ende neffens gestaen, sonder deser huysinge cost, last oft schade ; wel verstaende dat soeverre naermaels bevonden werde deselve huysinge belast te wesen met eenige deser stadts chysen, pudt- oft brantgelt, dat de voors. cooper deselve metten verloope sal moeten dragen sonder cortten syns coops. Voordane verclaerde de voors. comparant dat hy vuyt handen vanden voors. cooper ontfangen heeft de somme sestien hondert negen guldens twelf stuyvers eenen halven, omme daermede te betalen de voors. rentieren, henne tachterheyt ende doncosten hieromme gedaen. Gelovende etc.

Nona Martii 1630.

(*Scabinale Protocollen van het jaar 1630 onder L. van den Berge* en *Ammansgoedenissen*, fol. 120).

IX.

Jan Baptist van Lemens.

Op 4 September 1629, gaf koning Philips IV aan J. B. van Lemens de vergunning «in » onze landen van herwaarts- » over kristallen en kristal- » lijnen glazen te vervaar- » digen, voor eenen termijn » van vijftien jaren te rekenen » van datum dezer, met uit- » drukkelijk verbod aan allen » welkdanig vreemd kristal- » glas op dat van Venetiën » nagemaakt, of ook kristallijn » uit Frankrijk, Duitschland,

IX.

Jean Baptiste van Lemens.

Le 4 Septembre 1629, le gouvernement de Philippe IV accorda à J. B. van Lemens l'autorisation « de fabriquer » en nos pays de par-deça » des voires des christal et » christallins pour le terme de » quinze ans à commencer » doiz la date de cestes, » défendant bien expressément » l'entrée de tous voires estran- » gers de cristal, contrefaicts » à ceux de Venise et des cris- » tallins du pays de France

» Bohemen, Loreinen of el-
» ders voortskomstig hier in
» te brengen, op straf van
» verbeurdverklaring en eene
» geldboete van drij Karolus-
» gulden voor elk stuk, te ver-
» deelen : een derde ten onzen
» voordeele, een derde voor
» den aanbrenger, en het
» overige voor den ambtenaar
» met de zaak gelast. »

De vrijdom van oktrooirechten, welken hij insgelijks bekomen had, werd door het Magistraat van Antwerpen bij akte van 15 April 1630 bekrachtigd.

J. B. van Lemens behoorde tot een invloedhebbend geslacht. Hij was gehuwd met Catharina Godines, dochter van Frans en van Agnes-Philippina Gondi, zuster van Philips Godines, Heer van Cantecroy.

In 1636 deed hij Sibille van den Berghe, weduwe des laatstgenoemden, een proces aan, dat verscheidene jaren duurde en waarschijnlijk tot het verval zijner fabriek bijdroeg.

Daar hij, in 1640, zijne vergunning voor het glasvervaardigen aan Gillis Colinet overgelaten had, werd hem deze, op 29 November 1642, door Philips IV onttrokken en aan Jan Savonetti (1), *een*

(1) Zie Houdoy. *Verreries à la façon de Venise.* Tot heden zijn er in het Antwerpsch Archief geene stukken over Savonetti ontdekt geworden.

» et d'Allemagne, Bohème,
» Loraine et aultres, à paine
» de confiscation, et oultre de
» trois florins Carolus d'aman-
» de pécuniaire pour chaque
» pièce de voire, à répartir :
» un tiers à notre prouffict,
» l'aultre au dénonciateur et
» le troisième à l'officier qui
» en fera l'exploit. »

Les franchises d'octroi, dont il jouissait également, lui furent confirmées par le Magistrat d'Anvers le 15 Avril 1630.

J. B. van Lemens appartenait à une famille influente. Il avait épousé Catherine Godines, fille de François et d'Agnès-Philippine Gondi, et sœur de Philippe Godines, Seigneur de Cantecroy.

En 1636, il intenta à Sibille vanden Berghe, veuve de ce dernier, un procès qui dura plusieurs années et qui probablement contribua à la décadence de son établissement.

Comme, en 1640, il avait cédé à Gilles Colinet son octroi pour la fabrication des verres, le roi Philippe IV révoqua ce privilège le 29 Novembre 1642, pour le donner à Jean Savonetti (1), *gentilhomme de*

(1) Voyez Houdoy. *Verreries à la façon de Venise.* Jusqu'à présent les Archives d'Anvers ne nous ont fait découvrir aucun acte concernant Savonetti.

edelman van Murano bij Venetië gegeven. Nogtans op 22 November 1653 verkreeg hij dezelve weder van Frans Savonetti, Jans' opvolger, om ze op nieuw, in 1658, aan Hendrik en Leonard Bonhomme af te staan.

Murano près de Venise. Cependant le 22 Novembre 1653 il récupéra de François Savonetti, successeur de Jean, l'octroi concernant la manufacture des verres, pour le céder à nouveau, en 1658, à Henri et Léonard Bonhomme.

A.

(Advijs van het Antwerpsch Magistraat op den brief van den Geheimen Raad van 5 October 1629).

Opde brieven vanden Secreten Rade de date 5 October 1629, onderteeckent Prats, tenderende tot avis opt versueck by oft van wegen Jean Baptiste van Lemens inden Secreten Rade gedaen ten eynde van octroy om te mogen wederoprechten *tGelaeshuys* alhier ende tmaecken van spigelen etc. is geappointeert :

Syn by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommitteert Heer Robrecht Tucher, Riddere, Binnen-Borgemeester, ende Meester Jacques Edelheer, Pensionaris deser stadt, om hen opt inhout van dese tinformeren ende, hen rapport gehoort, voorts gerescribeert te worden naer behooren. Actum 9 Octobris 1629. J. de Pape.

(Requestboeck 1629-30, *fol.* 11 *v°).*

B.

12 *Maart* 1630.

(Rekwest van Jan Baptist van Lemens aan het Antwerpsch Magistraat.)

Aen myne Eerw. Heeren.

Gheeft reverentelyck te kennen Jan Baptista van Lemens hoe dat hy gheerne soude doen vercondigen aen eeniegelyck dinhout van syn octroy van het fournais ende gelasen

maecken van christal ende christalyn hier te lande, ende alsoe daertoe publicatie ende plackinghe van zyn octroy van noode is, soo bidt hy dat UE. hem believe te consenteren deselve publicatie ende plackinghe te moghen doen. Dwelck doende, etc. Onderteeckent : C. HUSTIN.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben de suppliant tversoeck byde dispositive deser gedaen geaccordeert. Actum 12 Martii 1630. Onderteeckent : E. FABRI.

(Requestboeck 1629-30, *fol.* 177 *v*°.)

C.

(Rekwest van Jan Baptist van Lemens aan het Antwerpsch Magistraat).

Aen myne Eerweerde Heeren.

Gheeft reverentelyck te kennen Jan Baptista van Lemens hoe dat hem, by octroy van Syne Majesteyt vanden 22 December lestleden, hieraene gehecht by copye, is geconsenteert « qu'il puisse et pourra fabricquer au pays de Brabant et » Oultre-Meuse des voires de christal et christallins et des » miroirs que jusques à présent ne s'y sont faicts pour le » terme de 15 ans, » nae breeder inhout van tselve octroy, ende alsoo hy in dese stadt doet doen ende begeert te continueren de voors. fabricque, die alleenelyck ten deele hier voortyt is gedaen by Vincentio Mongardo, Philippo Gridolphi ende Ferrante Moron, ende dat hy ten minsten behoort getracteert te worden ende voor alsnoch te genieten den vrydom die deselve hebben genoten, soo versueckt hy dat UE. hem believe te accorderen dat hy met syn familie, assistenten ende dinaers vanden fournaise sal hebben ende genieten denselffsten vrydom dien gehadt hebben de voornoemde meesters van tfournais. Dwelck doende etc. Onderteeckent : C. HUSTIN.

Advis aen Tresoriers ende Rentmeester, om, tselve gehoort, voorts gedaen te worden naer behooren. Actum 7 Martii 1630. Onderteeckent: J. DE PAPE.

Dairnair gehoort Tresoriers ende Rentmeester, mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben den suppliant vergunt, gelyck zy denselven vergunnen mits desen (soolange hy binnen dese stadt de conste van gelasen sal doen exerceren,) tot behoeff van zynen huysgesinne, meesters ende dinaeren vanden fourneyse, vrydom van accyse van hondert tonnen oft amen witte bieren ende vyffentseventich tonnen oft amen halffstuyversbieren, mitsgaders seven amen wyns tsjaers, alle tselve ingevalle hy zooveele van doen heeft ende anders niet, op conditie nochtans dat de voors. bieren ende wynen binnen zynen huyse sullen gesleten worden, sonder deselve buyten zynen huyse te mogen laten inleggen, vuytvueren ofte vuytdragen, met cannen oft stoopen, in eeniger manieren, opde verbeurte van hondert gulden ende vanden voors. vrydom. Ter oorzaecke vande welcke penen de voors. suppliant sal innestaen voor syne dienaers, meesters ende knechten vanden voors. forneyse ende van syne familie. Actum in Collegio 15 Aprilis 1630. Geparapheert: Tucher vt. Onderteeckent: E. Fabri.

(Requestboeck 1629-30, *fol.* 180.*)*

X.

Vincentio Pompeio.

In 1677 kwam Vincentio Pompeio zich te Antwerpen vestigen met het inzicht er eene glasblazerij te stichten. Deze nijveraar was geboortig van Murano, republiek van Venetië, en had zich voorheen, voor het uitoefenen zijner kunst, ten dienste gesteld van den Koning van Groot-Britanje. Hij was zeer kundig in zijn vak, als blijkt uit een getuigschrift hem door Meester Mattheus du Quesne gegeven.

X.

Vincentio Pompeio.

En 1677, Vincentio Pompeio vint s'établir à Anvers dans le but d'y ériger une verrerie. Cet industriel était né à Murano, dans la république de Venise, et avait été aux gages de Sa Majesté Britannique. Il avait acquis une grande expérience dans son art et avait obtenu à ce sujet une attestation de Maître Mathieu du Quesne.

Vincentio Pompeio vroeg aan het Magistraat den accijnsvrijdom van bieren en brandhout, alsook eenen grond aan de Leguit (1), *dienstig tot zijn forneis. Het Gemeentebestuur bewilligde de twee eerste vragen : voor het derde punt, werd hem eene som van 25 ponden Vlaamsch toegekend, als voorschot van een jaar huurprijs van een lokaal dat hij zich zelf bezorgen kon. Op een stadsplan van het einde der XVII*e *eeuw staat een terrein afgeteekend nabij het Tuchthuis in het* Boerenkwartier (*thans de dokken*) *als werkplaats eener glasblazerij. Of deze eenig betrek heeft met de inrichtingen van Vincentio Pompeio, is ons onbekend.*

Vincentio Pompcio sollicita du Magistrat d'Anvers la franchise des accises sur les bières et les bois à brûler, ainsi qu'un emplacement au Leguit (1) *pour y établir sa fournaise. L'autorité communale accéda aux deux premières demandes : quant au troisième point, on lui accorda pour une fois une somme de 25 ₶ de Flandre comme équivalent d'une année de loyer d'un local à son choix. Un plan de la ville de la fin du XVII*e *siècle indique un terrain situé près de la Maison de force au* Boerenkwartier (*aujourd'hui le quartier des bassins*) *comme étant approprié à une verrerie ; nous ignorons si cette usine a quelque rapport avec celle de Vincentio Pompeio.*

A.

Requeste voor Vincensio Pompeio, gelasblaser.

Aen myn Eerw. Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt Antwerpen.

Verthoont reverentelyck Vincentio Pompeio, gebooren tot Moranum (*sic*) in Italien, onder het gebiet vande republycke van Venetien, hoe dat hy, suppliant, eenighen tydt langhe is gegageert geweest van Syne Coninncklycke Majesteyt van Groot-Bretaignen als gelasblaser inde gelasblaserye desselffs, waerin den suppliant, sonder jactantie gesecht, seer expert ende ervaren is, ende dat niet allene in het fabriceren van

(1) De *Leguit*, stadseigendom, was eertijds toegewijd aan den handel in leder die door de kooplieden van Amsterdam alhier werd gedreven.

(1) Le *Leguit*, local appartenant à la ville, affecté autrefois au commerce des cuirs exercé par les négociants d'Amsterdam.

alderande soorten van gelasen, maer oock in het prepareren vande stoffe ende materie tot de fabricque van christallen, gelyck compt te blycken byde annexe attestatie ende verclaeren van Mattheus du Quesne, ende want den suppliant gelegentheyt is hebbende om binnen dese stadt op te rechten een oven ofte forneys om te wercken ende te maecken de voors. gelaesen, spiegelen ende alderhande curieuse stucken van syne suyvere stoff, ende mede om te maecken ordinarisse gelaesen, hetwelcke voor dese stadt soude wesen een groot voordeel ende proffyt, alsoo daerdoore wel hondert persoonen sauden gemainteneert worden ende connen leven, dwelck groote consumptie binnen dese stadt saude maecken ; oock saude hetselve veroorsaeken groot proffyt voorde gemeynte, die by dien middel deselve gelasen veel beter coop binnen dese stadt sauden connen coopen dan sy tegenwoordelyck is doende, mits die vuyt andere plaetsen alhier gebrocht moeten worden, oock soude daermede door de ingesetene coophandel gedreven connen worden, dieselve alhier voor eenen civilen prys incoopende, op andere plaetsen wederomme sauden verventen, ende dat alle degene dewelcke voor desen hebben opgerecht ende int werck gehouden de forneysen ofte gelasovens, hebben gehadt hunne vrydommen, soo verhopt den suppliant dat Uwe Eerw. nietmin als heure voorsaeten genegen sullen wesen tot avancement vande oeffeninghe vande conste van gelasblaserye, dewelcke alhier perpetuelyck gemainteneert sal connen worden, soo mits den suppliant deselve sal connen ende belooft voort te leeren aen iemant die capabel saude wesen om deselve naer des suppliants doot te mainteneren ende in staet te houden als mits het maecken van eene compagnie, die den suppliant van intentie is tot dien eynde op te rechten, bidt den suppliant oversulcx ootmoedelyck ten eynde UE. gelieve hem ende syn compaignie te permitteren het oprechten van eene gelasfabricque binnen dese stadt, ende hem ende syne compaignons by hem te assumeren, tot 4 ofte 5 in getalle, te vergunnen het poorterschap ende vrydom van wachte ende andere lastighe stadtsdiensten, ende van accys voor eenen jaerlyxen taux van eenighe tonnen goet ende cleyn bier, mitsgaders vrydom van accys voor het branthoudt dienende tot stoken ende onderhouden vanden voors. op te rechten gelasoven, ende voorders aen hem suppliant te vergunnen eene plaetse

vande gene aende stadt competerende tot het maecken vanden selven gelasoven. Dwelck doende, etc.

Syn gecommitteert Joncker Hendrick vande Werve, Oudt-Borgemeester, ende Meester Andries van Valckenisse, Secretaris deser stadt, om etc. Actum 15 Septembris 1677. Onderteeckent : G. van Bueren.

Tweede appostille.

Daernaer gehoort het rapport vande voors. Commissarissen, myne Heeren hebben aenden suppliant ende de andere persoonen, voor soolanghe sy effectuelyck sullen wercken in het gelasenhuys in dese vermelt, vergunt den vrydom van poorterye ende wacht, bovendien den vrydom van accyse voor 15 tonnen goet ende dertigh tonnen cleyn bier op ider jaere, ende nopende den last gestelt opt incommende branthoudt, daervan sal den suppliant inde toecommende pachte als vry worden vuytgesteken ende voorde tegenwoordighe int eynde vant jaer worden gerecompenseert, voor sooveele sy in het gelasenhuys selen commen te gebruycken ende voort toecommende aldaer noodigh hebben, ende raekende de plaetse byden suppliant gepretendeert, hebben myne Heeren geauthoriseert Tresoriers ende Rentmeester deser stadt om daerover met den suppliant te tracteren, ordonnerende myne Heeren aen iedereen die hetselve soude mogen raeken hen daernaer te reguleren. Actum in Collegio 15 Septembris 1677. Geparapheert: Hove *vidit*, ende onderteeckent: G. van Bueren.

B.

Requeste voor Vincentio Pompeio, gelasblaser.

Aen myne Eerw. Heeren Borgemeestere ende Schepenen der stadt Antwerpen.

Verthoont reverentelyck Vincentio Pompeio hoe dat by U. E. aen hem suppliant is vergunt permissie om binnen

dese stadt op te rechten eenen glasoven, tot welcken eynde U. E. genegenheyt syn hebbende om aenden suppliant te vergunnen eene plaetse tot het stellen vanden voors. glasoven, hebbende aen hem, suppliant, gedesigneert eene plaetse inde *Lachuyt* alhier, dewelcke niet bequaem en is tot het stellen vanden voors. glasoven, uytdien de voors. huysinghe daertoe geensints bequaem en is, hebbende den suppliant gevonden ende gesien eene plaetse, alwaer tegenwoordelyck is staende eenen calandermeulen, toecommende aen Jeremias Haegens ende gestaen inde Clappeystraete alhier, dewelcke niet meer als dertigh pont Vlaemsch sjaers verhuert en wort, dewelcke tot dit exercitie seer nut ende bequaem is, soo mits de bequaemicheyt van het edificie als de commoditeyt vande vliet daerachter aen commende, lanx dewelcke de schepen met houdt gelaeden connen gebrocht worden aende voors. huysinghe, oorsaecke waeromme den suppliant ootmoedelyck is biddende ten eynde U. E. gelieven deselve plaetse aen hem suppliant te vergunnen ende voorden suppliant te huren. Twelck doende, etc.

Appostille.

Syn gecommitteert Joncker Hendrick vande Werve, Oudt-Borgemeestere, beneffens Tresoriers ende Rentmeester, ende Mr Andries van Valckenisse, Secretaris deser stadt, om etc. Actum 6 October 1677. Onderteeckent: G. van Bueren.

Tweede appostille.

Daernaer gehoort het rapport van voors. Commissarissen, myne gemelde Heeren hebben aenden suppliant vergunt de somme van 25 pont Vlaemsch eens, om daermede te betaelen een jaer huyshuere van hetselve gelasenhuys by hem alhier op te rechten wanneer hetselve sal wesen vervallen, ordonnerende myne Heeren Tresoriers ende Rentmeesteren deser stadt hem daernaer te reguleren. Actum 9 October 1977. Geparapheert: Hove *vidit* ende onderteeckent: G. van Bueren.

XI.

Bijlagen.	Annexes.
Zie D. XIII, blz. 457.	Voyez T. XIII, p. 457.

A.

Acte voor Schepenen Jacob van Wachtendonck en Mattheus de Lannoye.

Joncker Jan van Stralen, Heere van Merxem ende Dambrugge etc., Ampman deser stadt, bekende ende verclaerde alsoo Jouffrouwe Adriana Heemssens, weduwe wylen Diricx de Visschere, achtervolgende haere rechtelycke leveringhe, by verreycxsele ende verdaginghe, met alle pointen van rechte daertoe dienende, ter Hooger Vierschaeren alhier vuytgewonnen ende geevinceert heeft gehadt de huysinghe naebeschreven, voor tgebreck van haere erffrente die sy daerop heffende is, metten achterstelle daeraff verschenen, dat hy, comparant, executerende, vuyt crachte van synder voors. offitien, de vonnissen daerop geslagen ende gewesen, heeft, ten versuecke ende vervolge vande voors. Jouffrouwe Adriana Heemssens, tot vele ende diversse Vrydagen ter vryer Vrydaechsmerct deser stadt, by synen ghesworen outcleercooper, openbaerlyck doen vuytroepen ende veylen te coope, eenen iegelycken even nae, een huysinghe met poorte voor aen tstraete, plaetse, hoven, somercamerken, sale, comptoire, vyff verscheyden neercameren, baetstove, cueckene, gaelderye, pletse, borneput, regenback, *fundo et omnibus pertinentiis*, gestaen ende geleghen inde Meere alhier, tusschen Jouffrouwe Anna de Vaille oft actie hebbende huysinghe ende erve *ex una*, westwaert, ende de huysinghe toebehoirende Peeteren de Smit, *ex altera*, oistwaert; item noch dry wooningen, nu eensdeels tot eene stallinghe geappliceert, wesende, *cum fundo et omnibus pertinentiis*, gestaen ende geleghen int Vuylstraetken, tusschen Jans Verduyst oft actie hebbende wooninghe ende erve noortwaert ende sekere andere wooninghe ende erve eertyden by Janne van Macheren terve gegeven aen Diego de Sainct-Jehan, zuytwaert, comende achter westwaert aenden hoff van dese voors. huysinghe,

ende noch een huysken, dwelck een cleyn camerken ende cuekentken is, metter pletse, toeganck vanden borneputte, *fundo et pertinentiis*, gestaen ende geleghen achter neffens de hoochcamer vande voors. huysinghe, gelyck ende in alle der manieren de voors. huysingen toebehoirende syn geweest Heeren Diricken van Brecht, Riddere, ende consoorten, ende op alle alsulcke conditien ende servituyten van waterleydinghe, lichtscheppinghe ende anderssins als Jan van Macheren de voornoemde huysinghe den XI^en^ Octobris anno XV^c^ XLVIII^tich^ terve gegeven heeft Diego de Sainct-Jehan, naer luydt vanden schepenenbrieve daeraff synde, waeraff, nae vele ende lange roepens, des Vrydaechs den XXIIII Novembris lestleden, als leste ende hoochste verdierdere ende meest daervore biedende, den coop ende palmslach ontfanghen heeft Jan Boccaert, tot behoeve van Ambrosio Mongarda ende geselschap oft compaignie, deselve Mongarda daer mede present synde ende den coop accepterende, voorde somme van tnegentich ponden twee schellingen Brabants erffelick, naer luydt vande coopcedulle daeraff synde, ende omme den voors. Ambrosio Mongarda ende geselschap dienvolgende, nae deser stadt ende Vierschaeren rechte, behoirlyck ende wettelyck daerinne te goedene, tervene ende te vestigene, soo eest dat hy, comparant, vuyt crachte als boven, de voors. huysinghen, *cum fundo et omnibus pertinentiis*, gelyck voors. staet, opgedragen, gecedeert ende ghetransporteert heeft, droech oppe etc. tes voors. Ambrosio Mongardo ende compagnie ende tot heure naecomelingen behoeff, met allen den rechte dat de voors. Heer Dirick van Brecht ende syne consoorten daeraene gehadt hadden ende houdende waeren, ende bekende dat deselve egheen recht meer daeraene en behielden, ende dit opten commer ende last van sevenentachtentich ponden ende tweelff schellingen Brabants erffelyck, te wetene sesthien ponden Brabants erffelyck den kinderen wylen Cornelis Adriaenssens, item XXXII ponden Brabants erffelyck der voors. Jouffrouwe Adriana Heemssens, item dry ponden vyff schellinghen Brabants erffelyck Franchoise de Greve, ende vyffentwintich ponden Brabants erffelyck Anthoni Muet, daer jaerlycx vuytgaende, *prout litteræ*, ende dien commer heeft geloeft ende geloefde mits desen de voors. Ambrosio Mongarda, *qui etiam comparuit*, *pro se* ende inden name van syne voors.

compaignie, daervore hy hem sterck maecte, vanden voors. XXIIIIen Novembris lestleden voordaene eeuwelyck duerende jaerlycx te geldene ende te betalene, de voors. huysingen *cum fundo et pertinentiis et ulterius se et sua* daervore verbindende ende te pande settende, ende dat de voors. huysinghe medepant is ende blyft over IX schellingen Brabants erffelyck den Godshuyse van Sinte-Michiels, die Jan van Macheren oft syne actie hebbende betalen moet vuyt synen huyse hier by, neffens ende omtrent gestaen, sonder dese voors. huysinghen ende wooninghen cost, last oft schade, *etiam prout litteræ* ende anders nyet. Gebraeck iet aenden coop ende opdracht voors., *hoc promisit dictus Ampmannus satisfacere* totter sommen van derthien ponden ende seventhien schellingen Brabants erffelyck, die hy bekende mits desen vanden voors. coopere in ghereeden gelde tegens den penninck XVIe ontfanghen te hebbene, omme daermede te betalene tverloop vande voors. renten ende doncosten ter saeken van desen gedaen, volgende den state daeraff synde ende voorder nyet, *unde obtulit se et sua* etc. *donec* etc. *dies* etc. wel verstaende indien men bevonde meer commers ofte chys vuyte voors. huysinghen te gaene dan hierboven vuytgestelen is, oft dat eenighe commeren, grontchys oft ontquytbaer waeren, oft met swaren gelde ter quytingen stonden, dat men deselve den coopere aen synen coop nyet hooger oft anderssins corten en sal, dan tegens den penninck XVIe.

IIa Octobris 1581.

(*Collectanea*, 1573-82, *fol.* 446).

B.

(*Rekwest van Pedro Pedralis aan het Antwerpsch Magistraat*).

Aen myne Heeren, etc.

Gheeft te kennen Pedro Pedralis (1) hoe dat hy den

---

(1) In de Lange Nieuwstraat is een huis gelegen het *oud Gelaeshuys* genaamd, waarin volgens de overlevering het forneis van Antwerpen zou opgericht zijn geweest vooraleer het in 1581 naar de Meir werd overgebracht. Met dit huis staat de volgende akte in verband :

XXV^en^ deser verleder maendt Septembris als verweerder te rechte betrocken is gheweest by Rochus de Gabrieels, dewelcke hem, suppliant, ende Ambrosio Mongardo heeft geheyscht betalinghe ende, by provisie, namptisatie van drye hondert XLI £ XIII schellingen IIII deniers Vleems metten intreste van dyen, welcken heysch aengaende hem suppliant dach is gegunt om tantwoorden. Soo ist nochtans dat hy, suppliant, opden XXVII^en^ derselver maendt is versteken gheweest van antwoorde ende, by faulte van antwoorde, gecondemneert gheweest te namptiseren, dwelck toegecomen is vuytdyen partyen nae date vanden daghemente hun hadden gesubmitteert int seggen van eenighe ghoede mannen daertoe ghenomineert, welcken nyettegenstaende ende hoewel de voirs. Rochus metter voors. proceduere hadde behooren te supersederen, soo heeft hy hem nochtans vervoordert nae date vander voors. submissie de saecke alhier in rechte te presenteren ende tegens hem, suppliant, tobtineren tvonnis hiervoren gheruert, pretenderende hem daermede texecuteren, gelyck hy hem tot dyen fyne alreede heeft doen som-

---

ACTE VOOR SCHEPENEN R. TUCHER EN N. DE MEYERE.

« Jaecques Goossens, coopman, *oppidanus*, bekende dat hy in voldoeninge ende volder betalinge van allen tgene wes hy eenichssints schuldich is Jannen Boote, oock coopman, denselven Jannen Boote vercocht, overgegeven, gecedeert ende getransporteert heeft, vercocht, gaff over, cedeerde ende transporteerde mits desen een groot huys met poorte, plaetse, gemeynen borneputte, hove, *fundo et pertinentiis*, groot al tsamen sevenentwintich roeden dry hondert sesthien voeten ombegrepen der juster maten, gestaen ende gelegen inde Lange Nieuwstrate alhier, tusschen de huysinghe genaemt *Sinte Lucas*, toebehoorende Meesteren Philips Mallery, aen deen zyde, ende de huysinge genaemt *den Vliegenden Vogel*, met verscheyde andere huysen inde Marckgravenstrate gestaen, aen dander zyde, gelyck ende in alle der manieren hy, comparant, den XX^en^ Octobris anno sevenentachentich lestleden dairinne by myn Heere den Amptman deser stadt, *nomine officii*, gegoet ende geerft is geweest, *prout littera quam tradidit.* Droech oppe. Te waerne op vyvenvyftich ponden negen schellingen negen grooten Brabants erflyck in diverse parcheelen diverse persoonen, *prout litteræ* ende anders nyet. Welcken commer ende chyns de voers. Janne Boote, *qui etiam comparuit*, geloeft heeft ende geloefde mits desen van nu voirdane eeuwelyck durende jaerlicx te geldene ende te betalene sonder etc., tvoors. huys *cum pertinentiis et ulterius se et sua* daervore verbindende ende te pande settende. Gebraeck iet aenden coop, opdracht, waernisse ende claernisse voors., *hoc promisit* de voors. Jaecques Goossens *satisfacere* , *unde obligaverunt se et sua*, sonder argelist. »

(*Scabinale Protocollen van het jaar* 1589 *onder Moy & Neesen, vol. II, fol.* 231 *v*°).

meren. Bidt daeromme, mits redenen voors., haer te admitteren om vanden voors. vonnisse te moigen provoceren mits inneleggende etc.

VERSTRATEN.

Sal de suppliant vanden vonnisse hierinne geruert moigen cruycen, mits inneleggende volgende dordonnantie, *salvo* dat hy syne redenen van provocatien *ad primam* sal proponeren ende partye adverse wete doen, oft anders sal het vonnis *a quo* effect sorteren. Actum 1ª Octobris 1586. DYCK.

(*Requestboeck* 1586-87, *fol.* 46 *v°*).

C.

ACTE VOOR SCHEPENEN G. GERARDI EN P. VAN LYERE.

Jouffrouwe Cornelia vander Borcht, met eenen momboire haer gegeven metten rechte, als weduwe zynde van wylen Petro Petralis ende als desselfs wylen Petro Pedralis, heurs mans, sterfhuys ende achtergelatene goeden aenvoert hebbende, onder beneficie van inventaris, volgende sekeren brieve by Zyne Majesteyt heur daerop verleent den derden Decembris anno LXXXVII lestleden, in Zynder Majesteyts Rade van Brabant, geteeckent opde plycke: SERVAIS ende besegelt met Zynder Majesteyts segele, ons originelicken gethoont, verclaerde alzoo de voors. wylen Petro Petralis, ter eenre, ende Sieur Ambrosio Mongardo, ter andere zyden, opten XVIII^en July anno LXXX lestleden, voorden Notaris Jan Nicolai ende sekere getuygen, met malcanderen op diversche conditien aengegaen ende gemaect hebben zeker contract van compaignie raeckende den traficq ende negotiatie vanden fornaise van christelaine gelasen ende dexercitie derselver, tot welcken eynde de voors. compaignie opten tweeden Octobris anno LXXXI lestleden van mynen Heere den Amptman, vuyten name van zynder officie, by transporte gecregen hebben de huysingen metten gronde ende toebehoorten int eynde vande Meere alhier gestaen ende gelegen, alwaer tgelasenforneys gehouden wordt, op zekere commeren ende lasten, ende dat zy, comparante, inder voors. qualiteyt (opdat de rekeningen ende andere illiquide saken, vuyt saecken vande voors. contracte van compaignie, ende de

loopende rekeningen tusschen hunlieden opengestaen hebbende minlicken ende sonder forme van proceduren te neder geleeght souden geweest hebben,) van myne Eerw. Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt by requeste versocht heeft ende heur gegunt zyn by apostille de data XIII[a] Septembris anno LXXXIX lestleden opde voors. requeste Comissarissen, namelick Meester Gillis Gerardi, Schepen, ende Meester Jan Boge, Secretaris respective deser stadt, voorden welcken, in tegenwoirdicheyt van Sieur Carlo Lamfranchi ende Carlo Francischi, als beyde der voors. partyen goede middeleers, de voors. Sieur Ambrosio Mongardo gepresenteert heeft haer, comparante, de rekeninge vande selver compaignie saken ende negocien, goeden, incomingen ende lasten der voors. compaignie aengaende ende competerende, oick mede hunne loopende rekeninge, welcke rekeninge den XVIII[en] dach deser maent (in tegenwoirdicheyt vande voors. Comissarissen ende de voors. goede middelars ende by Sieur Jan Maria Borcht, der voors. comparante broeder,) by haer, comparante, gelaudeert ende geapprobeert is, als in alle poincten goet ende deuchdelick zynde, volgende den bescheede daeraf gemaect zynde. Ende want de voors. Sieur Ambrosio Mongardo haer, comparante, in gereede penningen in onse tegenwoirdicheyt opgeleyt ende voldaen heeft tgene haer comparante oft tsterfhuys heurs mans vuyt saecke vande voors. compaignie ende hunne loopende rekeninge competerende is, namelick tweentwintich ponden eenen schellinck ende vier ende eenen halven grooten Vleems eens, boven ende behalvens de een duysent guldenen eens die de voors. Sieur Ambrosio Mongardo haer (volgende de voors. rekeninge ende by tusschenspreken vande voors. Heeren Commissarissen ende der voors. partyen vrienden,) goetgedaen heeft, voorde bate vande voors. huysinghe, die tvoors. sterfhuys huers mans daerinne gecompeteert soude mogen hebben, ende dat haer, comparante, noch volgen moet deen helft vande qualiteyt ende quantiteyt vande gelasen achter inde voors. rekeninge geinventarieert ende gespecificeert staende, soo eest dat zy, comparante, met heuren voors. momboire inder voors. qualiteyt, de voors. rekeninge haer byden voors. Sieur Ambrosio Mongardo overgegeven ende den XVIII[en] dach deser maent by haer gepasseert ende gelaudeert zynde, anderwerven alsnu lauderen, approbeeren ende ratificeeren. Voorts denzelven

Sieur Ambrosio Mongardo, syne goederen ende nacommelingen claerlyck quyte geschouden heeft ende schelt quyte mits desen, van allen tgene wes de voors. Sieur Ambrosio Mongardo in haer oft inden sterfhuyse heurs mans eenichsints gehouden zoude mogen wesen vuyt saecke vanden voors. contracte van compaignie, de voors. loopende rekeninge ende tgene des daeraf dependeert oft soude mogen dependeren, nyet vuytgenomen noch gereserveert. Ghelovende in goeder trouwen dat deselve Sieur Ambrosio Mongardo noch zyne nacomelingen ter saccken van dyen nyet en sal worden gemolesteert in rechte noch daerbuyten, by heur noch nyemant anders vanden sterfhuyse heurs mans wegen, in geenre manieren, *sub obligatione.* Mede compareerde voor ons de voors. Sieur Ambrosio Mongardo ende verclaerde dat hy (accepterende der voors. Jouffrouwe Cornelia voorgeruerden vercleren ende quitantie,) oick derselver Jouffrouwe Cornelia ende tsterfhuys heurs mans quytgeschouden heeft, mits desen, van alle tgene was hy vuyt crachte vande voors. compaignie oft loopende rekeninge thunnen laste soude cunnen pretenderen. Ghelovende hun der saken van dyen nyet te moeyen in rechte noch daerbuyten.

Die vigesimo primo Julii 1590.

(Scabinale Protocollen van het jaar 1590, *onder Moy et Neesen, fol.* 209).

D.

ACTE VOOR SCHEPENEN G. GERARDI EN P. VAN LYERE.

De voors. Jouffrouwe Cornelia vander Borcht, *dicta qualitate,* bekende dat zy (mits de een duysent guldenen eens die Sieur Ambrosio Mongardo haer, comparante, inder voors. qualiteyt goetgedaen heeft inde rekeninge die de voors. Sieur Ambrosio haer gedaen ende overgegeven heeft ende by haer geapprobeert (zoo den XVIII[en] dach deser maent voor ende by tusschenspreken ende minlicken accorde vande Heeren Comissarissen ende byde Weth deser stadt, heur verleent ende heure vrienden als op heden date deser met eenen anderen

brieve oick voor ons gepasseert), overgegeven, gecedeert ende getransporteert heeft, gaf over etc. den voors. Sieur Ambrosio Mongardo deen helft ende allen het recht, paert, actie ende gedeel dwelck haer, comparante, oft den sterfhuyse des voors. wylen heurs mans eenichsints gecompeteert heeft oft soude mogen competeren in ende ane de huysinge van achtere tot vore, *fundo et pertinentiis*, gestaen ende gelegen inde Meere alhier, daerinne Joncker Jan van Stralen, als Amptman deser stadt, opten II[en] Octobris anno LXXXI lestleden gegoeyt ende geerft heeft den voors. Sieur Ambrosio Mongardo ende compaignie, volgende de brieven daeraf zynde. Droegh oppe. Te waerne van allen commere ende calaengien die zy oft de voors. wylen Petro Petralis, heur man, daerop gemaect mocht hebben, in eeniger manieren.

Die vigesimo primo Julii 1590.

(*Scabinale Protocollen van het jaar* 1590, *onder Moy et Neesen, fol.* 210).

4 De haardtellingen van Antwerpen van 1480 en 1526.

—

Meest al de schrijvers die over de geschiedenis van Antwerpen handelen hebben de merkwaardige lijsten der haardtellingen van 1480, 1496 en 1526 aangehaald.

Alleen het tweede dezer handschriften ging in druk uit en werd door den geleerden heer Willems geplaatst in het Historisch onderzoek naer den oorsprong en den waren naem der openbare plaetsen en andere oudheden van de stad Antwerpen, *blz. 239-264.*

Het eerste en het laatste stuk volgen.

De heer Willems merkte op dat het uit de lijst van 1496 bleek dat de stad binnenkuips 6162 en buiten de muren 639 haardsteden telde. « De optelling van het jaer 1480, » zoo vervolgt de geleerde schrijver, « bracht het getal der haerdsteden binnen de kuip der stad tot slechts 5118, waervan 182 onbewoond, en 471 andere heiliggeest- of armenhuizen waren. Buiten de kuip telde men 415 bewoonde haerdsteden, 41 onbewoonde, en 94 van den H. Geest, te samen 550. De stad had aldus, in den tyd van zestien jaren, 1133 haerdsteden of woningen by-

4. Dénombrement des foyers ou familles à Anvers en 1480 et 1526.

—

La plupart des écrivains qui traitent de l'histoire d'Anvers ont fait mention des listes remarquables du dénombrement des foyers aux années 1480, 1496 et 1526.

Le second de ces manuscrits fut seul livré à l'impression et fut inséré par le savant M. Willems dans l'ouvrage: Historisch onderzoek naer den oorsprong en den waren naem der openbare plaetsen en andere oudheden van de stad Antwerpen, *p. 239-264.*

La première et la dernière de ces pièces suivent ci-après.

M. Willems faisait remarquer que d'après la liste de 1496 la ville comptait à l'intérieur de la cuve 6162 foyers et 639 hors des murs. « Dans le dénombrement de l'année 1480, » poursuit le savant auteur, « le nombre des foyers dans la cuve de la ville ne s'élevait qu'à 5118, dont 182 étaient inhabités, et 471 étaient assistés par la Table du St-Esprit ou des pauvres. Hors de la cuve on comptait 415 foyers habités, 41 inhabités et 94 du St-Esprit, ensemble 550. La ville s'était accrue par conséquent, dans un espace de seize ans, de 1133 foyers ou maisons (car à cette

gekregen (want in dien tyd overtrof het getal der haerdsteden zeer weinig dat der huizen).

« *Doch in 1526 (en volgens de optelling van dat jaer, in een register van Stadsarchief) was het getal der huizen van Antwerpen reeds tot 8785 gestegen, te weten, 7943 huizen binnen de kuip, van welke er 1262 met dubbel, 166 met drie, 32 met vier, 15 met vyf, 3 met zes en 5 met zeven haerdsteden waren, daer onder begrepen 211 onbewoonde huizen, 21 godshuizen, (met 156 huiskens of kameren daerin) en 14 kloosters, (met 555 personen).*

« *Buiten de vesten, doch binnen de vryheid, werden er 777 huizen geteld, waeronder 55 met dubbel, 4 met drie, 3 met vier en 2 met vyf haerdsteden; benevens 30 onbewoonde. Verders had het Beggynhof (buiten de stad) 65 huizen, namelyk 45 met ééne haerdstede, 10 met twee, 3 met drie, 3 met vier, 3 met vyf en 1 onbewoond.* »

époque le nombre des foyers surpassait de très peu celui des maisons).

« *En 1526 cependant (d'après le recensement de cette année, consigné dans un registre des archives communales) le nombre des maisons à Anvers montait déjà à 8785, savoir 7943 demeures dans la cuve, parmi lesquelles 1262 avec double foyer, 166 avec trois, 32 avec quatre, 15 avec cinq, 3 avec six et 5 avec sept feux, y compris 211 maisons inhabitées, 21 hospices (avec 156 maisonnettes ou chambres) et 14 couvents (avec 555 personnes).*

« *A l'extérieur des remparts, mais dans les limites de la franchise, on comptait 777 maisons, dont 55 avec deux, 4 avec trois, 3 avec quatre et deux avec cinq foyers, ainsi que 30 sans habitants. Ensuite le Béguinage (hors de la ville) renfermait 65 maisons, savoir 45 avec un seul feu, 10 avec deux, 3 avec trois, 3 avec quatre, 3 avec cinq et 1 maison inhabitée.* »

I.

(Haardtelling van het jaar 1480).

Heertellinge gedaen inder stadt van Antwerpen inde maent July anno XIIIIc LXXX, daerinne begrepen die huysen staende buyten den cuypen der voers. stadt ende inder vryheit derselver.

Inden yersten, BYNNEN DEN CUYPEN ENDE MUEREN VANDER VOERS. STADT.

Ierst inden yersten wyck.

Beghinnende van Jacops vanden Bloke, wisseleere, totter goten vander Melcmerct, metter Melcmerct, ende van Willems sWysen huys, geheeten *den Pepel*, tDoernicstraetken, de Braderystrate, de Silversmisstrate, de Vischmerct, neder te gane voere den Loecgate, dore de Appelstrate, totten Cordewagencruydersbrugge, de Corte Soutroeye, ende opde Merct totter Silversmisstrate, ende de geheel Lynmakerstrate.

Primo, bewoende heertsteden.	IIcXXXVI.
Onbewoende.	nyet.
Vanden Heyligen Geest ende dagelycx om huer broet gaende.	nyet.

Inden tweesten wyck.

Beghinnende aenden *Wissel* byder stadthuys, geheeten *de Blye*, de geheele Coremerct totter Cammerpoorten toe, de Kerchofstrate, de geheele Oude Veemerct, dLoembaertstrate, voer *tCoralenhuys*, de Corte Nyeustrate totter poorten, de Spoyestrate tot Jans vanden Moere, ende voer de Braderye.

Primo, bewoende heertsteden	IIcLXXXVII
Ombewoende	nyet.
Vanden Heyligen Geest ende dagelycx om huer broot gaende.	nyet.

Nota:

Een godshuys, geheeten *der Vrouwen convent*, heeft XIX personen.

Ten Bogaerden syn . . XV personen.

Ten Cellebrueders . . . XV personen.

tCoralenhuys heeft . . . VIII personen.

Ste Annengodshuys heeft . X jouffrouwen.

Item noch is aldaer bevonden ende int voers. getal niet begrepen:

Primo, der Oesterlingen huys boven getelt maer voer I huys.

Item, *de Gans*, getelt maer voer I huys.

Item, Gielys Meyngiaerts, maer voer I huys gerekent.

Item thuys vanden Heere van Mallegeem, voer I huys.

Inden derden wyck.

Beghinnende de geheel Hoogstrate, tReynerstraetken, de Vlasmarct, de Stoeftstrate, tgeheel Sant, ende de Muynsterstrate.

Primo, bewoende . . . . IIcLXXVII.

Ombewoende . . . . nyet.

Vanden Heyligen Geest ende dagelycx om huer broot gaende . . . . nyet.

Nota:

Een godshuys gefondeert by Peteren Pot, geheeten *tSinte-Salvatoers*, heeft . . . . XXII personen.

Hierenboven noch:

Yerst, eenen winckel inde Bargie met synre scouwen.

Noch eenen winckel aldaer.

Ende tegenover, I winckel.

Item een Heilich Geesthuys naest des Heeren van Ravesteyns herberge.

Item een gasthuys aen Sinte-Janspoerte.

Nota: dAssyshuys nevens dLoeckgat.

Inden vierden wyck.

Beghinnende opte Borchbrugge opten hoec vander Vischmarct, dore de Borchtpoorte, de geheel Borcht, de Sackstrate, voer Janne Lems, voer den Drinck al wte, voer den Guldenen Berch, voer Harman Haecks, opten Harincvliet, op Nyeu werck tot Facons toe, inde Broecstrate, daer tVinerlinc plach te stane, den Driesch tot Faconsbrugge, voer Heylen-inde-stove geheeten metter hoeyke, voer den Predickerenpant, dOude Veemarct, voer de stove geheeten *den Swaen*, voer tVleeschuys totten *Coevoet* toe, ende de geheel Cuyperstrate.

Primo, bewoende heertsteden	VI^c^LXX.
Ombewoende	XXIII.
Vanden Heyligen Geest ende dagelycx om huer broot gaende	I.

Nota :

Een godshuys staende op Nyeu werck heeft . . .	VII oude mannen.
Ten Predickeeren syn .	LX personen.
Een godshuys vanden Blauen Brueders heeft . .	XIII personen.
Ten Zwesteren syn . .	XXV personen.

Hierenboven noch :

Yerst, inde Borch, XIIII harinchangen.
Nota : dOesthuys gerekent voer I huys.
Nota : thuys aende Borchkerke, voer I huys.
Item, opten Gulden Berch XV harinchangen.

Inden vyfsten wyck.

Beghinnende inde Wolstrate vanden huyse geheeten *den Horen*, daer de cuypere inne woent, over deen syde, ende over dander syde naest Jans sBeeren tenghieters huyse, naest den hoechuyse totten *Coevoet* by tVleeschuys, dVermoesstraetken, de Predickeerenstrate, vanden *Salme* over deen syde ende Calis over dander syde, totten Predickeeren toe, inde Sierixstrate totten hoechuyse vander Coeperstraten ende tgheel Hofstraetken.

Primo, bewoende heertsteden . . . . . CXXX.
Ombewoende . . . . VI.
Vanden Heyligen Geest ende dagelycx om huer broot gaende . . . . nyet.

Hierenboven noch :

Nota : *de IIII Hemskinderen*, voer I huys.
Item, *den Kemel*, voer I huys.
Item, *Blienberge*, voer I.
Item, te Gielis Vrancx, voer een.
Item, *den Boom*, voer een.
Item, *den Vligenden Hert*.
Item, *den Beer* heeft II winckelen.
Item, *den Ryn*, III winckelen.
Item, *den Regenboge*, II winckelen.
Item, *den Pellicaen*, II winckelen.
Item, daer tegenover I winckel.
Item, *den Spiegel* achter, IIII winckelen.
Item, *den Winckel* achter, V winckelen.
Item, tegenover, II winckelen.
Item, de backerie aenden *Coevoet*, voer I huys.
Item, *den Pellicaen* achter.
Item, *den Hert* met II doeren, voer I huys.

Inden sesten wyck.

Beghinnende inde Coeperstrate, naest Willem sWysen huys over deen syde ende Jans sGreven, bontwerkers, over dander syde, totter Coepoertstrate toe, den Goddaert, de Wygaertstrate, opte Melckmarct, Groot Coppenhoel ende Cleyn Koppenhoel.
Primo, bewoende heertsteden . . . . . II^{c}XXXIX.
Ombewoende . . . . III.
Vanden Heyligen Geest ende dagelycx om huer broot gaende . . . . nyet.

Inden sevensten wyck.

Beghinnende aen Sinte-Janspoorte, metten Cleynen Scelleken tot Cronenborchpoorte, de Lepelstrate, de Predicke-

renstrate, de Vlierstege, de geheel Ridderstrate ende de Steenhouwersveste.

Primo, bewoende heertsteden . . . . . IIII^c II.
Ombewoende . . . . XX.
Vanden Heyligen Geest ende dagelicx om huer broot gaende . . . . CXVII.
Nota :
Ste Michielscloester heeft CXXV personen.

Inden achtsten wyck.

Beghinnende inde Cammerpoorte, de Cammerstrate tot Sint-Jorys toe, dEverdeystrate totter Duynen, dOuddane, den Roesier totten Beghynhove, de Beghynestrate, den Blyden Hoeck, tSint Anthonistrate ende de Bocstege.

Primo, bewoende heertsteden . . . . . VI^c XXXI.
Ombewoende . . . . L.
Vanden Heyligen Geest ende dagelicx om broet gaende. . . . . CL.
Nota :
Een gasthuys van . . XXVI jouffrouwen, geheeten de Witte Jouffrouwen.

Inden negensten wyck.

Beghinnende vander Meerpoorten voerby *de Ramshoode*, de Huydevettersstrate metter Schuttersstege, de Groote Gasthuysstrate met tSint-Joryspoorte, de Everdeystrate totter Duynen over deen syde ende Mathys Bouderycx aen dander syde, de Corte Gasthuysstrate metten Gruynendale, metter Lombaerder veste, tot Jacops Danckaerts, barbiers, huys opte Cammerpoortsse brugge staende.

Primo, bewoende heertsteden . . . . . III^c XIII.
Ombewoende . . . . XIX.
Vanden Heyligen Geest ende dagelycx om huer broot gaende . . . . XIIII.
Nota :
tGodshuys vander Der-der-Ordenen heeft . . . XVI vrouwenpersonen.
tRycke Gasthuys heeft. . VII jouffrouwen.

Hierenboven noch :

Yerst, de Huydevetters-
capelle. . . . . II oude mans.
Item, I vrouwengasthuys.
Nota : de Lombaerde gerekent voer I huys.

Inden thiensten wyck.

Beghinnende inde Lange Nyeustrate, dAchterstraetken van Kypdorp totter Meeren, de geheel Houtmeere ende de veste achter den Boogaerden.

Primo, bewoende heertsteden . . . . . IIIIc I.
Ombewoende . . . . XIIII.
Vanden Heyligen Geest ende dagelycx om
huer broot gaende . . . . LXVII.
Nota :
Ster Clausgodshuys heeft. VIII personen.
tCloester van Sinter Cla-
ren heeft . . . . XLIII jouffrouwen.
Sinter-Clauscapelle inde
Lange Nyeustrate van . . VIII personen.

Inden elfsten wyck.

Beghinnende in die Keyserstrate, den Coudenberch, den Paddengracht, tSinte-Jacopstraetken, tgeheel Kypdorp ende vander Keyserstraten totter Langer Nyeustraten.

Primo, bewoende heertsteden. . . . . IIIIc XCIIII.
Ombewoende . . . . XVII.
Nota :
Ste.-Jacopsgasthuys heeft.... IIII personen.

Inden tweelfsten wyck.

Beghinnende vanden huyse geheeten *de Caerde*, opten hoec vander Keyserstraten, buyten de bynnenmueren vander stadt, de Minnebruedersstrate, dAchterstrate, tVekenstraetken, Claepdorp, vander Roeder Poorten totter Slycpoorten, met Faconscloester, de Infermeriestrate, ende alsoe totter Minderbruederbruggen toe.

Primo, bewoende heertsteden IIIcXL
Ombewoende XXX

Vanden Heyligen Geest ende dagelycx om
huer broot gaende. LIIII
Ten Minnerbrueders syn XL personen.
Een godshuys staende
inde Minnebruedersstrate
heeft . . . . VII arme vrouwen
Mertens vanden Hove
godshuys heeft . . . . . VII personen.
tCloester van Facons heeft C jouffrouwen.
De fermerie opten Toeght
heeft . . . . XV personen.
tGodshuys van Malle
heeft . . . . VII arme vrouwen
tGodshuys van Wolffer-
dyc . . . . IX personen.

Op *kerchof ende den bivange vanden selven,* syn bevonden :
Geestelike huyse. XXI
Ende . . . . XXIIII andere

Somma vanden bewoenden heertsteden tAnt-
werpen, bynnen cuypen . . . . IIII^{m}IIII^{c} LXV
Item ombewoende CLXXXII
Ende vanden Heyligen Geest ende dagelycx
om huer broot gaende . . . . IIII^{c} LXXI

Buyten cuypen ofte mueren der voers. stadt ende
bynnen der vryheit derselver syn bevonden :
Bewoende huyse . . . . III$_{c}$XLV.
Ombewoende . . . . XXXVI.
Vanden Heyligen Geest ende dagelycx om
huer broot gaande . . . . LXXXVIII.

Opt Beghynhof, staende oic buyten der stadt van Antwerpen
ende bynnen der vryheyt :
Bewoende huyse ende heertsteden, na die
gewoente vanden Beghynhove . . . . . . LXX.
Ombewoende . . . . V.
Vanden Heyligen Geest. . . . . XI.
Nota :
De infermerie aldaer, daer-
inne syn . . . . XVII personen.

Somma :
Bewoende, metten Beghynhove . . . . . IIII^{c}XV.
Item, ombewoende . . . . XLI.
Ende vanden Heyligen Geest etc. . . . XCI.

Somma vander stadt van Antwerpen met huerer vryheit :
Bewoende huyse . . . . IIII^{m}VIII^{c}LXXX.
Item, ombewoende . . . . II^{c}XXIII.
Ende vanden Heyligen Geest ende dagelycx om huer broot gaende . . . . V^{c}LXII.

Somma van allen den heertsteden voers. V^{m}VI^{c}LXV.

Ter Ziekerliede . . . VII jouffrouwen.
Ter Nonnen . . . . XI jouffrouwen.
Te Chartroysen . . . XXII persoenen.

BERGEN-OPTEN-ZOOM, *bynnen cuypen.*

Ierst, bewoende heertsteden . . . . . VIII^{c}XVI.
Ombewoende . . . . XCIII.
Vanden Heyligen Geest ende dagelycx om broot gaende . . . . CXVI.

Somma . . . . MXXV huyse.

Buyten mueren, bynnen vryheiden.

Bewoende . . . . III^c.
Ombewoende . . . . L.
Vanden Heyligen Geest etc. . . . . . . CXXIX. (1)

Somma . . . . IIII^{c}LXXIX.

Somma van al . . . . XV^{c}IIII huyse.

---

(1) *(Op den bladrand :)* Nota dat aldaer syn ongetelt bleven V oft VI soutketen ende IIII huyse staende omtrent den dycke, onder voers. vrijheyt oft oic onder geen andere dorpen sorterende.

Nota, bynnen Bergen :
Ten Cellebrueders zyn . VII personen.
Ten Observanten zyn. . XXX personen.
Ste Magrietecloester *in valle Josaphat* . . . . . LXXX jouffrouwen.

BREDA, *bynnen cuypen, metten Hagedycke.*

Ierst, bewoende heertsteden . . . . . VIcVII sonder thof aldaer.
Ombewoende . . . . XX.
Vanden Heyligen Geest, etc. . . . . . . XCV.

Int Beghynhof syn . . . . XVI huyse metter infermerien, ende . XXXVII personen.

Somma, metten Beghynhove. . . VIIcXXXVIII.

Nota :
Een godshuys van . . VII arme mannen.

Buyten mueren ende bynnen vryheiden metten gehuchte van Tateringen.

Bewoende heertsteden . . . . IIcLIII.
Ombewoende . . . . XVII.
Vanden Heyligen Geest, etc. . . . . . . CII.

Somma . . . . IIIcLXXII.

Somma van al . . . . XIcX.

Nota :
tCloester van Sinte-Katlinendale heeft . . XV jouffrouwen ende V andere personen.

HOOGSTRATEN.

Ierst, bewoende huyse . . . . CLXXIX.
Ombewoende . . . . XXVI.
Vanden Heyligen Geest, etc. . . . . . . XXXVIII.

Int Beghynhof syn alles. . . . . XIII huyse ende . . . . XXX personen.

Somma, metten Beghynhove. . . . IIcLVI.

TURNHOUT.

Bewoende heertsteden . . . . IXc XV.
Ombewoende . . . . XXXVI.
Vanden Heyligen Geest, etc . . . . . LXX.
Int Beghynhof syn alles. . . . . XVIII heertsteden ende . . . . LX personen.

Somma, metten Beghynhove. . . . Xc XXXIX.

Nota :
tClooster vanden Regeliers tot Corssendonc heeft LXII personen.

De stadt van HEERENTALS, *bynnen cuypen.*

Ierst, bewoende heertsteden . . . . . . VIc LIII.
Ombewoende . . . . XXXVIII.
Vanden Heyligen Geest, etc. . . . . . . XCV.
Int Beghynhof syn alles. . . . . LI huyse ende . . . . IIc LXVI personen.

Somma, metten Beghynhove. . . VIIIc XXXVII.

Nota :
Een besloten nonnencloester heeft. . . . . I prior,
XL jouffrouwen ende
VI dienstboden.
Ten Observanten syn . XXXIIII personen.
tGodshuys vander Drievuldicheyt heeft. . . . XVI oude mannen ende
I maerte.
Ste Petersgasthuys heeft X oude personen ende
I maerte.

Ste Annengasthuys heeft.	VIII oude mannen ende I maerte.
Ste Marien-Magdalenen gasthuys heeft	III oude mannen ende I maerte
Doude gasthuys heeft .	VII jouffrouwen ende VIII dienstboden.

Buyten mueren van Heerentals ende binnen vryheiden derselver.

Ierst, bewoende huyse	LIX.
Ombewoende	IIII.
Vanden Heyligen Geest, etc.	III.
Somma	LXVI.
Somma van al	IXcIII.

De stadt van LYERE, *bynnen cuypen.*

Ierst, bewoende heertsteden	VIIIcXIX.
Ombewoende	LXX.
Vanden Heyligen Geest, etc.	CLXXIII.

Int Beghynhof syn alles. . . . . XXVIII huyse ende . . . . LXIX persoonen.

Somma, metten Beghynhove. . . . . XcXC.

Nota :

Ste Barbelengasthuys heeft	X oude vrouwen.
Ste Anthonisgasthuys . .	XIII oude vrouwen.
tCloester van Syon . .	C personen.
Ten Cellebrueders syn. .	III personen.
Ten Zwesteren zyn . .	VII personen.
tGodshuys vander Derder-Ordenen heeft	I man.
tGasthuys vanden ouden wevers	VII mannen ende I maerte.

tGasthuys aende Berlaerpoorte heeft	VII jouffrouwen, II dienstboden.
tGodshuys van Sint-Annen heeft.	V personen.
Ste Jacopsgodshuys heeft .	XII arme mannen ende II dienstboden.

Den bivange van Lyere, gelegen buyten poorten ende bynnen vryheiden.

Ierst, bewoende heertsteden	IIc XCIII.
Ombewoende	XXVII.
Vanden Heyligen Geest, etc.	LXXXVIII.
Somma	IIIIc VIII.
Somma van al	XIIIIc XCVIII.

Nota :

tCloester van Nasareth, bynnen den bivang gelegen, heeft	XXXIII personen.

(Heerdtellingen, quartier van Antwerpen, XVe-XVIIIe eeuw.)

II.

(Haardtelling van het jaar 1526*).*

Want byden Gedeputeerden van wegen der vier hoosteden, cleyne steden ende platten lande des lants van Brabant, opten vyfsten dach der maent van Octobri nu lestleden, zeker concept genomen waere geweest, ende by hen een cortte informatie gestelt in een acte, om byden Secretarissen van wegen der Keyserlycke Majesteyt totter jegewoirdiger heertellingen geordineert, inde vier quartieren des voers. landts van Brabant deselve heerttellingen in gescrifte gestelt te worddene int claere ende genoech op eenen voet oft fundament, dat dyen navolgende die vier

Secretarissen van wegen der Keyserlycke Majesteyt als boven geordineert, gemaect hadden huere registeren oft coyeren vander selver heerttellingen, die de voers. gecommitteerde van wegen der steden ende platte landen int lange visiterende ende ernstelyck oversiende, bevonden hadden in hueren fundamente oft voet nyet accorderende, mair in eenige poincten discorderende, soe is byden voers. gecommitteerde geraempt ende geconcipieert dat men in gescrifte in twee capittelen stellen sal tgetal van alle de bewoende huysen bevonden binnen de mueren oft cuypen vande groote ende cleyne steden, sonder dair eenichssins inne te bringene huysen met twee, drye oft meer heersteden bewoent, mair sal men tgetal vande lest voers. huysen stellen in een capittele alleene, distinguerende nochtans de huysen by twee heertsteden bewoent vande huysen by drye heertsteden ende vier, vyf, zesse oft meer heertsteden bewoent, desgelycke tgetal van alle de cloosteren bevonden binnen de mueren vande steden ende tgetal vande goidshuysen ende gasthuysen, elck apaert, ende vanden cloosteren, goidshuysen ende gasthuysen buyten den steden, mair binnen huere vryheden, by twee capittelen, behoudelyck de gasthuysen by man ende wyff oft by eenen conchierge bewoent, die men inde bewoende huysen rekenen sal voer een heertstadt, item tgetal vande onbewoende huysen oyck in een capittele, ende dairnae byder selver vuegen ende manieren sal men stellen de huysen, cloosteren, goidshuysen ende gasthuysen bevonden buyten de steden binnen huere vryheyden oft assysen in een capittele, ende denselven voet sal men houden opt plat landt, dyen nochtans stellende in elck dorp ende vryheyt apaert.

Ierst binnen de mueren ende cuypen der stadt van Antwerpen zyn bevonden huysen by eenen huysgesinne oft heertstadt bewoent. . . . . $VI^{m}II^{c}XLIX$.

Item hierenboven zyn aldair bevonden huysen elck by twee verscheyden familien oft heertsteden bewoent . . . . XII^{c} LXII.

Item noch boven desen anderen huysen elck by drye diversche heertsteden oft familien bewoent . . . . I^{c} LXVI.

Item noch andere huysen elck met vier verscheydene huysgesinnen bewoent . . . XXXII.

Item noch dairenboven huysen elck met vyf heertsteden bewoent . . . . XV.

Item boven desen zyn dair noch huysen elck by zesse verscheydene huysgesinnen oft heertsteden bewoent III

Item boven dit getal zyn dair noch huysen elck by zeven verscheydene heertsteden bewoent V.

Item dairenboven zynder bevonden huysen ombewoent wesende . . . . II^{c}XI.

Cloosteren.

Item zyn boven dit getal binnen der voers. stadt van Antwerpen bevonden cloosteren . XIIII.

Dairinne woenen persoenen . . . . . . V^{c} L.

Goidshuysen.

Item noch boven desen zyn aldair bevonden goidshuysen . . . . XXI.

Die vuytbringen huysen oft cameren bewoent CLIII.

Ende ombewoende . . . . III.

Buyten de vesten ende binnen der vryheyt der voers. stadt van Antwerpen zyn bevonden.

Ierst huysen by eender familien oft heertstadt bewoent . . . . VI^{c}LXXXIII.

Item noch dairenboven zyn bevonden huysen bewoent met dobbele heertsteden . . . . LV.

Item noch andere huysen elck met drye heertsteden bewoent . . . . IIII.

Item noch bovendyen huysen elck met vier heertsteden bewoent . . . . III.

Item noch met vyf heertsteden elck huys bewoent zynde . . . . II.

Item boven dit getal zyn aldair huysen ombewoent wesende . . . . XXX.

dBeghynhof.

Item hierenboven staet buyten de vesten der voers. stadt binnen der vryheyt ende assysen derselver een Beghynhof, inhoudende huysen by eender familien oft heertstadt bewoent . . . . XLIIII.

Item zyn int selve Beghynhof noch boven desen bevonden huysen elck met twee verscheydene heertsteden bewoent. . . . . X.

Item noch dairenboven zyn aldair huysen elck by drye heertsteden bewoent. . . . III.

Item noch boven desen zyn aldair huysen elck by vier heertsteden bewoent . . . . III.

Item bovendyen zyn int selve Beghynhof huysen ombewoent wesende. . . . . . I.

Item noch es aldaer de infirmerye vanden selven Beghynhove dairinne woenen persoenen XVI.

Cloosteren.

Item boven dit getal staen noch buyten de vesten, mair binnen der vryheyt der voers. stadt, cloosteren III.

Dairinne woenen alles persoenen . . . LXXIX.

Item noch dairenboven es dair een goidshuys van zeven arme vroukens woenende in zeven versceyden camerkens.

(Heerdtellingen, quartier van Antwerpen, XVe-XVIIIe eeuw).

5. Naamlijst der Burgemeesters van Antwerpen.

—

Er bestaan talrijke zoo gedrukte als ongedrukte lijsten der antwerpsche Burgemeesters ; meestal verschillen deze stukken van elkander.

Wij zullen de oorzaak dezer tegenstrijdigheid niet onderzoeken, maar ons bepalen te zeggen dat naastgaande lijst ter stedelijke Archieven werd gevormd met het behulp der Wethoudersboeken *en vooral met die der Scabinale Protocollen en der zittingsverslagen der municipaliteit en des Gemeenteraads.*

5. Liste des Bourgmestres d'Anvers.

—

Il existe de nombreuses listes des Bourgmestres anversois, tant imprimées que manuscrites ; la plupart de ces pièces présentent des différences assez sensibles.

Sans vouloir rechercher la cause de ces discordances, nous nous bornerons à constater que la liste ci-jointe a été dressée aux Archives communales à l'aide des Wethoudersboeken, *et surtout des Protocoles Scabinaux et des procès-verbaux des séances de la municipalité et du Conseil communal.*

	Buiten-Burgemeesters.	Binnen-Burgemeesters.
1409	Nikolaas van Wijneghem.	Gillis Bacheler.
1410	Nikolaas van den Moirtere.	Jan Zijmaer.
1411	Nikolaas van Wijneghem.	Jan Aleyn.
1412	Nikolaas van den Moirtere.	Peeter Bode.
1413	Arnold van Immersele.	Jan van den Werve.
1414	Gijsbrecht de Coninck.	Nikolaas van den Moirtere.
1415	Nikolaas van den Werve.	Nikolaas van der Elst.
1416	Nikolaas van Wijneghem.	Gillis Damaes.
1417	Nikolaas Aleyn.	Arnold van Immersele.
1418	Nikolaas van den Werve.	Andries Steenlant.
1419	Arnold van Immersele.	Gillis Bode.
1420	Nikolaas van Wijneghem.	Willem Noyts.

1421	Gijsbrecht de Coninck.	Nikolaas van den Moirtere.
1422	Jan van den Werve.	Nikolaas van den Werve.
1423	Kosten de Kets.	Jan van den Werve.
1424	Nikolaas Aleyn.	Nikolaas van den Werve.
1425	Jan van den Werve.	Willem Noyts.
1426	Nikolaas van Wijneghem.	Nikolaas van der Elst.
1427	Nikolaas van den Werve.	Nikolaas Aleyn.
1428	Peeter van Hambroeck *alias* van der Beversluys.	Gijsbrecht de Coninck.
1429	Jacob Steenlant.	Nikolaas van der Elst.
1430	Jan de Coninck *alias* de Meyer.	Nikolaas Aleyn.
1431	Kosten van Coelputte.	Jan van den Werve.
1432	Jan van Halmale.	Jan de Coninck *alias* de Meyer.
1433	Jan de Pape.	Peeter van Hambroeck *alias* van der Beversluys.
1434	Jan van Halmale.	Dankaard de Moelenere.
1435	Hendrik Colibrant.	Jan van Ranst.
1436	Wouter van Ranst.	Willem Noyts.
1437	Jan van der Elst.	Jan van Riethoven.
1438	Mathys van der Elst.	Jan van Riethoven.
1439	Wouter van Ranst.	Willem Noyts.
1440	Jan van Riethoven.	Jan van der Rijt.
1441	Willem Noyts.	Jan van Ranst.
1442	Jan van der Rijt.	Willem Mengiaert.
1443	Jan Noyts.	Jan van Ranst.
1444	Willem van den Wijngaerde.	Jan van der Rijt.
1445	Jan van Riethoven.	Jan van Ranst.
1446	Nikolaas van Herde.	Willem van den Wijngaerde.
1447	Jan Noyts.	Jan van Ranst.
1448	Wouter van Ranst.	Willem de Moelenere.
1449	Nikolaas van der Elst.	Jan Noyts.
1450	Jan van Ranst.	Jan van Halmale.
1451	Nikolaas van Herde.	Willem de Moelenere.
1452	Jan van Ranst.	Jan van Halmale.
1453	Hendrik van Mechelen.	Jan Noyts.
1454	Willem van den Werve.	Jan van Ranst.

1455	Jan van Mechelen.	Willem van den Wijngaerde.
1456	Jan van Ranst.	Jan Noyts.
1457	Nikolaas van der Elst.	Nikolaas van Herde.
1458	Jan van Ranst.	Willem van der Heyden.
1459	Hendrik van Mechelen.	Nikolaas van Herde.
1460	Jan van Ranst.	Willem van der Heyden.
1461	Jan van Mechelen.	Willem de Moelenere.
1462	Hendrik van Mechelen.	Willem van der Heyden.
1463	Walraven Draeck.	Jan Schoyte.
1464	Hendrik van Mechelen.	Willem van der Heyden.
1465	Jan van Mechelen.	Jan Pot.
1466	Jan van Ursel.	Jan Schoyte.
1467	Jan Pot.	Jan van Ranst.
1468	Jan van Ranst.	Jan van Berchem.
1469	Jan van Berchem.	Jan van Mechelen.
1470	Kosten van Berchem.	Willem van Doerne *alias* van Sompeken.
1471	Jan van Ranst.	Jan Schoyte.
1472	Jan van Berchem.	Nikolaas van der Voort.
1473	Jan van Ranst.	Hendrik van den Werve.
1474	Jan van Mechelen.	Nikolaas de Schermere.
1475	Willem van Liere.	Nikolaas van der Voort.
1476	Peeter van den Werve.	Hendrik van den Werve.
1477	Hendrik van der Moelen.	Nikolaas de Schermere.
	Jan van Halmale.	Jan Pels.
	Hendrik van der Moelen.	Nikolaas de Schermere.
1478	Nikolaas de Schermere.	Willem van Doerne *alias* van Sompeken.
1479	Hendrik van der Moelen.	Reinier van Ursel.
1480	Jan Colgennessen *alias* Colgensone.	Willem van Doerne *alias* van Sompeken.
1481	Jan van Bloys.	Reinier van Ursel.
1482	Jan Colgennessen *alias* Colgensone.	Nikolaas de Schermere.
1483	Hendrik van der Moelen.	Jacob van den Wijngaerde.
1484	Jan van Immersele.	Reinier van Ursel.
1485	Hendrik van der Moelen.	Wouter van Liere.
1486	Jan van Immersele.	Reinier van Ursel.
1487	Kosten van Halmale.	Willem van den Taverien.
1488	Willem Draeck.	Lodewijk van Ranst.

1489	Jan van Immersele.	Willem van Tichelt.
1490	Hendrik van der Moelen.	Reinier van Ursel.
1491	Koenraad Pot.	Kosten van Halmale.
1492	Willem Draeck.	Reinier van Ursel.
1493	Jan van Immersele.	Gillis de Schermere.
1494	Jan van Ranst.	Willem Draeck.
1495	Hendrik van der Moelen.	Gillis de Schermere.
1496	Willem Draeck.	Kosten van Halmale.
1497	Kosten van Berchem.	Gillis van Berchem.
1498	Willem Draeck.	Jan van der Dilft.
1499	Walraven Draeck.	Willem de Moelenere.
1500	Willem Draeck.	Gillis de Schermere.
1501	Willem Draeck.	Gillis de Schermere.
1502	Gillis van Berchem.	Kosten van Halmale.
1503	Hendrik van der Moelen.	Gillis de Schermere.
1504	Gillis van Berchem.	Kosten van Halmale.
1505	Kosten van Berchem.	Gillis de Schermere.
1506	Arnold van Liere.	Jan van den Werve.
1507	Jan van Berchem.	Willem Draeck.
1508	Willem Draeck.	Arnold de Buekelere. Jan van den Werve.
1509	Willem van Immersele.	Arnold van Liere.
1510	Arnold van den Werve.	Gillis van Berchem.
1511	Arnold van den Werve.	Gillis van Berchem.
1512	Arnold van Liere.	Willem Draeck.
1513	Willem Draeck.	Arnold van Liere.
1514	Jan van den Werve.	Willem Draeck.
1515	Gillis van Berchem.	Arnold van Liere.
1516	Gillis van Berchem. Willem Draeck.	Arnold van Liere.
1517	Willem Draeck.	Arnold van Liere.
1518	Jan van den Werve. Willem Draeck.	Filips de Buekelere.
1519	Peeter van der Moelen.	Arnold van Liere.
1520	Arnold van Liere.	Willem Draeck.
1521	Geeraard van den Werve.	Filips de Buekelere.
1522	Willem Draeck.	Arnold van Liere.
1523	Arnold van den Werve.	Arnold van Liere.
1524	Willem Draeck.	Kasper van Halmale.
1525	Arnold van den Werve.	Arnold van Liere.
1526	Willem van Liere.	Kasper van Halmale.

1527	Arnold van Liere.	Adriaan Hertsen.
1528	Kasper van Halmale.	Arnold van Liere.
1529	Geeraard van den Werve.	Arnold van Liere. Adriaan Hertsen.
1530	Willem van Liere.	Adriaan Hertsen.
1531	Arnold van den Werve.	Arnold Schoyte.
1532	Arnold van den Werve. Willem van Liere.	Lancelot van Ursel.
1533	Lancelot van Ursel.	Willem Draeck.
1534	Cornelis van Spangen.	Lancelot van Ursel.
1535	Willem van Liere.	Gabriel Triapain.
1536	Cornelis van Spangen.	Nikolaas van der Meeren.
1537	Frans van der Dilft.	Nikolaas van der Meeren.
1538	Cornelis van Spangen.	Lancelot van Ursel.
1539	Cornelis van Spangen.	Lancelot van Ursel.
1540	Lancelot van Ursel.	Frans van der Dilft.
1541	Cornelis van Spangen.	Jan van Crombach.
1542	Lancelot van Ursel.	Nikolaas de Schermere.
1543	Willem van Halmale.	Lancelot van Ursel.
1544	Jan van Crombach.	Lancelot van Ursel.
1545	Lancelot van Ursel.	Jan Scheyfve.
1546	Michiel van der Heyden.	Hendrik van Berchem.
1547	Cornelis van Spangen.	Lancelot van Ursel.
1548	Lancelot van Ursel.	Hendrik van Berchem.
1549	Nikolaas van der Meeren.	Jacob Hertsen.
1550	Nikolaas van der Meeren.	Nikolaas de Schermere.
1551	Dirk van den Werve.	Jacob Hertsen.
1552	Dirk van den Werve.	Jacob Hertsen.
1553	Nikolaas van der Meeren.	Jan Happaert.
1554	Hendrik van Berchem.	Dirk van den Werve.
1555	Antoon van Stralen.	Nikolaas Rockox.
1556	Antoon van Stralen.	Nikolaas Rockox.
1557	Antoon van Stralen.	Nikolaas Rockox.
1558	Alvaro d'Almaras.	Hendrik van Berchem.
1559	Alvaro d'Almaras. Jan van Schoonhoven.	Hendrik van Berchem.
1560	Jan van Schoonhoven.	Nikolaas Rockox.
1561	Antoon van Stralen.	Hendrik van Berchem.
1562	Lancelot van Ursel.	Nikolaas Rockox.
1563	Lancelot van Ursel.	Nikolaas Rockox.
1564	Hendrik van Berchem.	Jan van Schoonhoven.

1565	Antoon van Stralen.	Lancelot van Ursel.
1566	Hendrik van Berchem.	Jacob van der Heyden.
1567	Hendrik van Berchem.	Jacob van der Heyden.
1568	Jan van Schoonhoven.	Hendrik van Etten.
1569	Hendrik van Berchem.	Jan Wolfaert.
1570	Hendrik van Berchem.	Jan Wolfaert.
1571	Lancelot van Ursel.	Jan van der Meeren.
1572	Lancelot van Ursel.	Jan van der Meeren.
1573	Lancelot van Ursel.	Jan van der Meeren.
	Jan van Schoonhoven.	
1574	Jan van Schoonhoven.	Nikolaes Rockox.
1575	Jan van Schoonhoven.	Nikolaes Rockox.
1576	Hendrik van Berchem.	Jan van der Meeren.
		Jan Wolfaert.
1577	Jan van Schoonhoven.	Nikolaas Rockox.
	Jan van Stralen.	Willem de Vos.
1578	Jan van Stralen.	Willem de Vos.
1579	Jan Junius.	Rutgeert van Leefdale.
1580	Jan Junius.	Rutgeert van Leefdale.
1581	Filips van Schoonhoven.	Peeter van Aelst.
1582	Filips van Schoonhoven.	Peeter van Aelst.
1583	Filips van Marnix van St.-Aldegonde.	Jacob van Wachtendonck.
1584	Filips van Marnix van St.-Aldegonde.	Jacob van Wachtendonck.
1585	Eduard van der Dilft.	Adriaan van Heylwegen.
1586	Eduard van der Dilft.	Adriaan van Heylwegen.
1587	Eduard van der Dilft.	Adriaan van Heylwegen.
1588	Jan Damant.	Balten van Vlierden.
1589	Eduard van der Dilft.	Karel Malineus.
1590	Eduard van der Dilft.	Karel Malineus.
1591	Hendrik van Halmale.	Adriaan van Heylwegen.
1592	Blasius de Bejar.	Gillis Gerardi.
1593	Blasius de Bejar.	Gillis Gerardi.
1594	Eduard van der Dilft.	Karel Malineus.
1595	Eduard van der Dilft.	Karel Malineus.
1596	Jacob Dassa.	Hendrik van Etten.
1597	Jacob Dassa.	Hendrik van Etten.
1598	Blasius de Bejar.	Hendrik van Halmale.
1599	Blasius de Bejar.	Hendrik van Halmale.
1600	Jacob Dassa.	Gillis de Mera.

1601	Jacob Dassa.	Gillis de Mera.
1602	Eduard van der Dilft.	Jan van Brecht.
1603	Nikolaas Rockox.	Balten de Robiano.
1604	Jacob Dassa.	Hendrik van Etten.
1605	Nikolaas Rockox.	Kasper Rovelasca.
1606	Blasius de Bejar.	Hendrik van Etten.
1607	Blasius de Bejar.	Hendrik van Etten.
1608	Nikolaas Rockox.	Hendrik van Halmale.
1609	Nikolaas Rockox.	Hendrik van Halmale.
1610	Jacob Dassa.	Gillis de Mera.
1611	Nikolaas Rockox.	Hendrik van Etten.
1612	Blasius de Bejar.	Gillis Gerardi.
1613	Blasius de Bejar.	Gillis Gerardi.
1614	Jacob Dassa.	Jan Happaert.
1615	Nikolaas Rockox.	Hendrik van Etten.
1616	Blasius de Bejar.	Antoon van Berchem.
1617	Nikolaas Rockox.	Pauwel van Liere.
1618	Jan Happaert.	Hendrik van den Werve.
1619	Lancelot Tseraerts.	Frans de Schot.
1620	Hendrik van Etten.	Jan van Stembor.
1621	Nikolaas Rockox.	Karel de Mera.
1622	Jan van Stembor.	Robrecht Tucher.
1623	Jan Happaert.	Karel de Mera.
1624	Engelbrecht van Oyenbrugge.	Pauwel van Liere.
1625	Nikolaas Rockox.	Robrecht Tucher.
1626	Robrecht Tucher.	Frans Gallo de Salamanca.
1627	Frans Gallo de Salamanca	Filips van Vlierden.
1628	Antoon Sivori.	Robrecht Tucher.
1629	Antoon Sivori.	Robrecht Tucher.
1630	Antoon Sivori.	Robrecht Tucher.
1631	Hendrik van Etten.	Filips van Vlierden. Andries Gerardi.
1632	Antoon Sivori.	Robrecht Tucher.
1633	Jan de Bejar.	Karel de Santa Cruz.
1634	Robrecht Tucher.	Jan Roose.
1635	Robrecht Tucher.	Jan Roose.
1636	Hendrik van Etten.	Karel de Santa Cruz.
1637	Robrecht Tucher.	Jan Roose.
1638	Antoon Sivori.	Karel de Santa Cruz.

1639	Antoon Sivori.	Karel de Santa Cruz. Jan Roose.
1640	Jan Roose.	Robrecht Tucher.
1641	Jan Roose. Antoon Sivori.	Robrecht Tucher.
1642	Antoon Sivori.	Jacob van Buren.
1643	Antoon Sivori.	Jacob van Buren.
1644	Gooris del Plano.	Melchior Haeckx.
1645	Gooris del Plano.	Melchior Haeckx.
1646	Hendrik van Hamale.	Antoon Sivori.
1647	Hendrik van Halmale.	Antoon Sivori.
1648	Gooris del Plano.	Melchior Haeckx.
1649	Hendrik van Halmale.	Alexander Goubau.
1650	Hendrik van Halmale.	Alexander Goubau.
1651	Filips Schoyte.	Jacob van Buren.
1652	Alexander Goubau.	Gooris del Plano. Jacob van Buren.
1653	Alexander Goubau.	Jacob van Buren.
1654	Hendrik van Halmale.	Jan Snijers.
1655	Floris van Berchem.	Jan Snijers.
1656	Frans Paschier van den Cruyce.	Jan Snijers.
1657	Floris van Berchem.	Gooris Martens.
1658	Floris van Berchem.	Gooris Martens.
1659	Hendrik van Halmale.	Gillis Martens.
1660	Hendrik van Halmale.	Jan van Weerden.
1661	Jan Antoon Tucher.	Jan van Weerden.
1662	Jan Antoon Tucher.	Gillis Martens.
1663	Hendrik van den Werve.	Gillis Martens.
1664	Hendrik van den Werve.	Gillis Martens
1665	Hendrik van Halmale.	Willem des Pommereaux.
1666	Alexander Goubau.	Gillis Martens.
1667	Hendrik van den Werve.	Jan Snijers.
1668	Hendrik van den Werve.	Jan Snijers.
1669	Hendrik van Halmale.	Jan Baptist Greyns.
1670	Jan Antoon Tucher.	Floris van Berchem.
1671	Jan Antoon Tucher.	Floris van Berchem.
1672	Floris van Berchem.	Jan Vecquemans.
1673	Floris van Berchem.	Jan Baptist Greyns.
1684	Hendrik van Halmale.	Jan Baptist Greyns.
1675	Hendrik van den Werve.	Filips Schoyte.

1676	Hendrik van Halmale.	Librecht van den Hove.
1677	Hendrik van Halmale.	Librecht van den Hove.
1678	Floris van Berchem.	Jan Baptist Greyns.
1679	Filips Frans van Varick.	Filips Schoyte.
1680	Floris van Berchem.	Jan Baptist della Faille.
1681	Jan Baptist Greyns.	Nikolaas Josef van Halmale.
1682	Floris van Berchem.	Jacob Antoon de Witte.
1683	Nikolaas Josef van Halmale.	Jan Baptist Greyns.
1684	Peeter Happaert.	Jacob Antoon de Witte.
1685	Nikolaas Josef van Halmale.	Paschier Ignatius van den Cruyce.
1686	Jan Baptist Greyns.	Gooris Martens.
1687	Paschier Ignatius van den Cruyce.	Jan Augustijn de Lannoy.
1688	Nikolaas Josef van Halmale.	Theodoor Andries van Kessel.
1689	Jan Baptist della Faille.	Steven Cornelis Janssens.
1690	Jan Augustijn de Lannoy.	Leonel Stevens.
1691	Eduard van Broeckhoven.	Filips Rubens.
1692	Nikolaas Josef van Halmale.	Gooris Martens.
1693	Nikolaas Josef van Halmale.	Gooris Martens.
1694	Paschier Ignatius van den Cruyce.	Jan Augustijn de Lannoy.
1695	Jan Karel van Hove.	Gooris Martens.
1696	Nikolaas Josef van Halmale.	Jan Josef Vecquemans.
1697	Eduard van Broeckhoven.	Rochus van de Zande.
1698	Paschier Ignatius van den Cruyce.	Rochus van de Zande.
1699	Paschier Ignatius van den Cruyce.	Hendrik Comperis.
1700	Jan Karel van Hove.	Hendrik Comperis,
1701	Jan Karel van Hove.	Hendrik Comperis.
1702	Jan Karel van Hove.	Hendrik Comperis.
1703	Paschier Ignatius van den Cruyce.	Jan Karel van Hove.

1704	Paschier Ignatius van den Cruyce.	Jan Karel van Hove.
1705	Paschier Ignatius van den Cruyce.	Jan Karel van Hove.
1706	Karel van den Werve.	Alexander Josef van Halmale.
1707	Jan Baptist del Campo.	Peeter Domien Lams.
1708	Jan Baptist del Campo.	Peeter Domien Lams.
1709	Jan Baptist del Campo.	Peeter Domien Lams.
1710	Jan Baptist del Campo.	Peeter Domien Lams.
1711	Jan Karel de Cordes.	Jacob Geeraard Knijff.
1712	Jan Karel de Cordes.	Jacob Geeraard Knijff.
1713	Jan Baptist del Campo.	Peeter Domien Lams.
1714	Jan Baptist del Campo.	Peeter Domien Lams.
1715	Jan Baptist del Campo.	Peeter Domien Lams.
1716	Jan Baptist del Campo.	Peeter Domien Lams.
1717	Alexander Josef van Halmale.	Jan Karel van Hove.
1718	Alexander Josef van Halmale.	Jan Karel van Hove.
1719	Jan Karel van Hove.	Frans Jeroen Gansacker.
1720	Jan Karel van Hove.	Frans Jeroen Gansacker.
1721	Jan Karel van Hove.	Frans Jeroen Gansacker.
1722	Frans Jeroen Gansacker.	Jacob Geeraard Knijff.
1723	Frans Jeroen Gansacker.	Jacob Geeraard Knijff.
1724	Paschier Ignatius van den Cruyce.	Karel Josef della Faille.
1725	Paschier Ignatius van den Cruyce.	Karel Josef della Faille.
1726	Paschier Ignatius van den Cruyce.	Karel Josef della Faille.
1727	Karel Josef della Faille.	Jan Karel van Hove.
1728	Karel Josef della Faille.	Jan Karel van Hove.
1729	Karel Josef della Faille.	Jan Karel van Hove.
1730	Karel Josef della Faille.	Filips Lodewijk de Pret.
1731	Karel Josef della Faille.	Filips Lodewijk de Pret.
1732	Filips Lodewijk de Pret.	Jan Lodewijk Josef de Spenraey.
1733	Filips Lodewijk de Pret.	Jan Lodewijk Josef de Spenraey.

1734	Paschier Jan Augustijn van den Cruyce. Karel Josef della Faille.	Peeter Antoon Wellens.
1735	Karel Josef della Faille.	Peeter Antoon Wellens.
1736	Karel Josef della Faille.	Peeter Antoon Wellens.
1737	Karel Josef della Faille.	Jan Frans Xaverius Lunden.
1738	Karel Josef della Faille.	Jan Frans Xaverius Lunden.
1739	Peeter Antoon Wellens.	Jan Baptist Mertens.
1740	Peeter Antoon Wellens.	Jan Baptist Mertens.
1741	Peeter Antoon Wellens.	Jan Baptist Mertens.
1742	Peeter Antoon Wellens.	Jan Baptist Mertens.
1743	Jan Augustijn van Hove.	Jan Baptist Cornelissen.
1744	Jan Augustijn van Hove.	Jan Baptist Cornelissen.
1745	Jan Augustijn van Hove.	Peeter Antoon Wellens.
1746	Jan Augustijn van Hove.	Peeter Antoon Wellens.
1747	Jan Augustijn van Hove.	Peeter Antoon Wellens.
1748	Jan Augustijn van Hove.	Peeter Antoon Wellens.
1749	Jan Augustijn van Hove.	Jan Baptist Mertens.
1750	Jan Augustijn van Hove.	Jan Baptist Mertens.
1751	Jan Augustijn van Hove.	Jan Baptist Mertens.
1752	Jan Augustijn van Hove.	Jan Frans Knijff.
1753	Karel Josef della Faille.	Jan Frans Knijff.
1754	Karel Josef della Faille.	Jan Baptist Cornelissen.
1755	Karel Josef della Faille.	Jan Baptist Cornelissen.
1756	Karel Frederik van den Werve.	Jan Frans Knijff.
1757	Jan Frans Knijff.	Jan Baptist Mertens.
1758	Jan Frans Knijff.	Jan Baptist Mertens.
1759	Jan Frans Knijff.	Jan Baptist Mertens.
1760	Jan Frans Knijff.	Jan Baptist Mertens.
1761	Peeter Frans van Schorel.	Jan Baptist Mertens.
1762	Peeter Frans van Schorel.	Jan Baptist Mertens.
1763	Jan Frans Knijff.	Peeter Gooris Cuylen.
1764	Jan Frans Knijff.	Peeter Gooris Cuylen. Karel Frederik van den Werve.
1765	Jan Frans Knijff.	Karel Frederik van den Werve.

1766	Karel Frederik van den Werve.	Herman Josef van Parijs.
1767	Karel Frederik van den Werve.	Herman Josef van Parijs.
1768	Karel Frederik van den Werve.	Herman Josef van Parijs.
1769	Karel Frederik van den Werve.	Herman Josef van Parijs.
1770	Karel Frederik van den Werve.	Herman Josef van Parijs.
1771	Karel Frederik van den Werve.	Herman Josef van Parijs.
1772	Karel Frederik van den Werve.	Jan Augustijn van den Cruyce.
1773	Karel Frederik van den Werve.	Jan Augustijn van den Cruyce.
1774	Karel Frederik van den Werve.	Jan Augustijn van den Cruyse.
1775	Karel Frederik van den Werve.	Jan Augustijn van den Cruyce.
1776	Jan Augustijn van den Cruyce.	Jan de Wael.
1777	Jan Augustijn van den Cruyce.	Jan de Wael.
1778	Jan Augustijn van den Cruyce.	Jan de Wael.
1779	Jan Augustijn van den Cruyce.	Jan de Wael.
1780	Jan Augustijn van den Cruyce.	Jan de Wael.
1781	Jan Augustijn van den Cruyce.	Jan de Wael.
1782	Jan Augustijn van den Cruyce.	Jan de Wael.
1783	Jan Augustijn van den Cruyce.	Jan de Wael.
1784	Jan Augustijn van den Cruyce.	Jan de Wael.
		Jacob della Faille.
1785	Jan Augustijn van den Cruyce.	Jacob della Faille.

1786	Jacob della Faille.	Josef Albrecht Lunden.
1787	Jacob della Faille.	Josef Albrecht Lunden.
1788	Peeter Frans van Schorel.	Rombout Torfs.
1789	Peeter Frans van Schorel.	Rombout Torfs.
1790	Jacob della Faille.	Jacob Borrekens.
1791	Peeter Frans van Schorel.	Rombout Torfs.
1792	Peeter Frans van Schorel.	Rombout Torfs.
1793	Karel van den Werve de Vorsselaer.	Jan Frans van Gameren.
	Jan Baptist de Baillet.	
1794	Jan Baptist de Baillet.	Jan Frans van Gameren.

President.

Jan Bernaard de Visser.

Burgemeester.

Jan Baptist de Haan.

Maire.

1795 Jan Baptist de Haan. (1)

Presidenten.

1796 Jacob Reynaud.
1797 Jacob Reynaud.
Cornelis Josef Reyns.
Karel d'Or.
Peeter Guedon.
Steven Tétet Arbeltier.
Hendrik Franck.
1798 Jan Baptist Martinides.
Frans Josef Verbelen.

(1) De meier of *maire* de Haan was herbaalde malen afwezig ; alsdan werden de plakkaten der municipaliteit onderteekend door dezer voorzitter of dd. voorzitter, te weten : J.-H. Matthey, A. Le Paige, J.-A. Wouwermans, J. Verhoeven, L.-D.-J. Hermans, P.-F. Cooppal, M. D'Huyssens, Wauters, J. Reynaud.

1799 Frans Josef Verbelen.
Maurits Gouget des Landes.
Jan Frans Gabriels.
Josef Georgerie.
1800 Josef Georgerie.
Peeter Cornelis Raeymaeckers.

Maires.

1801-1812 Jan Steven Werbroeck.
1812-1815 Jan Baptist de Cornelissen.
1815-1817 Filips Josef Vermoelen.

Burgemeesters.

1817-1829 Ridder Floris van Ertborn.
1829-1830 Willem Adriaan de Caters.
1830 Frans Antoon Verdussen, dd.
Antoon Dhanis.
Frans Antoon Verdussen, dd.
1830-1831 Ridder Floris van Ertborn.
Antoon Alexis Gleizes, dd.
1831-1848 Geeraard Josef Antoon Le Grelle.
1848-1863 Jan Frans Loos.
1863 Xaverius Gheysens, dd.
1863-1867 Josef Cornelis van Put, dd.
1867-1872 Josef Cornelis van Put.
1872 Leopold Karel Norbrecht de Wael.

6. De volksopstand te Antwerpen in de maand Maart 1567.

—

Op blz. 201-225 van het Xe deel van het Archievenblad *bevindt zich in de* Verantwoording van het Antwerpsch Magistraat *aan den Hertog van Alba een verhaal der gebeurtenissen welke in den loop der maand Maart 1567 te Antwerpen plaats grepen.*

Over den volksopstand van 12, 13, 14 en 15 der gezegde maand en de neêrlaag van Tholouse te Austruweel bevinden zich op het stedelijk Archief van Antwerpen vier belangrijke stukken, waarvan het eerste aan de pen van den oud-Burgemeester van Stralen schijnt te zijn ontvloeid.

Het tweede is het verslag dat de afgevaardigden der stad Antwerpen op 19 Maart over dezelfde gebeurtenissen aan de Hertogin vaa Parma ter hand stelden. Deze afgevaardigden waren Hendrik van Berchem, Burgemeester, Lancelot van Ursel, Dierik van den Werve, Nikolaas Rockox en Meester Jan Gillis, Stadspensionaris. (1)

Het antwoord der gedeputeer-

(1) Zie over deze zaak den brief van Antoon van Stralen, *Archievenblad*, D. VIII, blz. 112.

6. L'émeute à Anvers au mois de Mars 1567.

—

Aux pages 201-225 du tome X du Bulletin des Archives *se trouve dans la* Justification du Magistrat d'Anvers *présentée au duc d'Albe le narré des évènements qui se passèrent à Anvers dans le courant du mois de Mars 1567.*

Les Archives communales d'Anvers possèdent quatre pièces intéressantes relatives à l'émeute du 12, du 13, du 14 et du 15 du dit mois et à la défaite de Tholouse à Austruweel ; le premier de ces documents semble être dû à la plume de l'ancien Bourgmestre Antoine van Stralen.

Le second est le rapport sur les mêmes évènements présenté le 19 Mars par les députés de la ville d'Anvers à la Duchesse de Parme. Ces députés étaient Henri van Berchem, Bourgmestre, Lancelot van Ursel, Thierry van den Werve, Nicolas Rockox et Maître Jean Gillis, Pensionnaire de la ville (1).

Les susdits documents sont

(1) Voyez sur cette affaire la lettre d'Antoine van Stralen, *Bulletin des archives*, T. VIII, p. 112.

den aan het Magistraat en het verhaal der gebeurtenis volgens een duitsch dagblad der XVI[e] eeuw, volledigen den inhoud der voormelde bescheiden.

complétés par la réponse des députés au Magistrat et le récit des évènements publié dans une feuille allemande du XVI[e] siècle.

I.

Mercredi, XII[e] de Mars, couroit icy par toute la ville ung comun bruict que les Calvenistes secrètement s'apprestoient en armes, de quoy toutesfois tout le long du jour, estant les choses fort paisibles partout, on ne se sceut appercevoir, fors seullement que entre six et sept heures du soir commencha sur la Mere (1) quelque peuple s'assembler, disants les ungz : « Que faictes-vous icy sans voz armes ; ne sçavez-vous poinct ce qui est ordonné ? » Les aultres au contraire les advertissoient qu'ilz s'eussent à retirer jusques à ce qu'ilz eussent aultres nouvelles, ce que aussi incontinent fut faict. Cecy estant venu en la cognossance de Son Excellence, a commandé qu'on renforceroit le guet, et s'est luy-mesmes avecq Monseigneur d'Hoochstraten et moy (3), dès les neuf heures du soir jusques à ung heure après minuyct, pourmené à cheval par la ville, et y avons trouvé toutes choses fort quoyes. Le lendemain matin, à cincq heures, fut Son Excellence derechief avecq Monseigneur d'Hoochstraeten à cheval par la ville, mais comme peu après le bruict venoit (ce que l'on povoit aussy clèrement veoir des rempartz,) que les gens de Son Altèze estoient aux mains près d'Austerweele avecq les aultres, subitement est accorru une grande multitude du peuple vers la Mereplace, entre eulx paravant conceue, plusieurs armez avecq toutes sortes d'armes et bastons et aulcuns désarmez. Son Excellence, Monseigneur de Hoochstraten et moy nous nous trouvasmes incontinent entre eulx pour les appaiser et donner belles parolles, leur demandantz ce

---

(1) De Meir.
(2) De Prins van Oranje.
(3) Antoon van Stralen (?).

qu'ilz vouloient, à quoy respondirent : « Nous voulons sortir et assister noz frères, lesquelz on meurdrit là dehors, » criantz : « agara » les uns des aultres. Cependant qu'on les entretenoit ainsy et qu'on les pensoit séparer, conduisant les uns à la porte de l'Empereur affin de la garder comme bons bourgeois et les aultres aulre part, pour les séparer par ce moyen, fîmes armer les soldatz et renforchâmes le guet du Merché. Ce néantmoings tant creust subitement leur nombre qu'en bien petite espace il y eust plus que douze mil personnes en armes, plus altérez et enragez que gens transportez et furieux ne furent oncques. Et ce commenchoient jà renger en ordonnance sur la dicte Meere, mais une grande et incroiable troupe marchoit vers la porte Rouge, voulantz à toute fortse en avoir les clefz pour povoir sortir au secours de leurs gens et frères (ainsy les appelloient-ilz) à Austerweel. De quoy Son Excellence, Monseigneur de Hoochstraten et moy estantz advertiz, subitement y accourrûmes, tant pour les garder de sortir comme aussy pour empescher la fortze de laquelle ilz prétendoient user envers les portes, mais avant qu'y pouvions arriver, avoient désjà brisé et rompu les serrures du guichet et commenchoient à sortir. Son Excellence et Monseigneur de Hoochstraten de faict se mectant devant la dicte porte et, par belles parolles, taschoient de tout leur povoir les destourner de leur entreprinse, leur mectant au devant leur mort et défaicte très certaine, se disantz estre asseuré qu'il y avoit environ quatre mil soldartz là dehors et bien plus que quattre cens chevaulx, lesquelz par aventure se pourroient saisir de la ville et y entrer quant et eulx peuple meslé, et pluisieurs semblables choses et persuasions. Ce que fut dict par Son Excellence pour gaigner temps, affin que cependant l'exploict de dehors se pourroit achever et les soldatz se retirer si d'aventure on ne les eut peu empescher de sortir par fortse. Toutesfois quand on a veu que l'exploict estoit achevé, et que les soldarts s'estoient retirez et qu'ilz persistoient encor en leur premier propos de vouloir sortir, Son Excellence leur a accordé que cincq cens de leurs pourroient sortir, sans plus, avecq ceste protestation toutesfois qu'ilz alloient trèstouts en leur ruyne et mort manifeste. Ce qu'ayant ouy et voyantz qu'on ne les vouloit tous laisser sortir, personne ne s'hasta

d'estre des premiers qui sortiroient, mais se retirarent avecq ceulx qui jà avant la venue de Son Excellence estoient sortiz par le guichet rompu, tous ensamble vers la Mere. Et comme Son Excellence avecq Monseigneur de Hoochstraten et moy se trouvoit tousjours entre eulx pour les induire à union, les suyvismes derechief jusques à la Mere, où les trouvasmes tous en ordonnance de bataille, voullantz tirer vers la Merché et la maison de la ville et aussy pour l'artillerye. Ce que voyant Son Excellence, leur propose qu'ilz eussent à députer quelques-uns pour communicquer avecq luy pour sçavoir leur intention et demande, veu que chascun crioit au plus fort, les ungs qu'ilz voulloient sortir, les aultres qu'ilz voulloient avoir la garde du Marché et de la maison de la ville aussy bien que les soldatz, pour se tenir aussy bien que les soldatz, pour se tenir aussy bon bourgeois que eulx, et les tiers qu'ilz voulloient que tous les prestres et moisnes fussent déchassez. Enfin à la longue, par instance de Son Excellence, ont déparé quelques-uns qui avecq Son Excellence et Monseigneur de Hoochstraten communicqueroient, suyvant quoy Son Excellence est incontinent descendue du cheval et entrée en une maison illecq voisine, où par manière de contract ont esté consceuz certains articles desquelz la teneur icy s'ensuyt :

« Premièrement, que les clefz des portes de la ville viendront et demeureront ès mains de Son Excellence et de Monseigneur de Hoochstraten.

« Secondement, que le guet sera tenu conjunctement par les bourgeois et les soldatz,et annommeront les dictz bourgeois quelques capitaines pour estre esleuz par Son Excellence.

« Tiercement, que ceste nuyct les bourgeois mectront ung guet de douce cens personnes de la bourgeoisie pour garder les portes, wickes et ce que concernera le service de Sa Majesté et le bien commun de ceste ville.

« Quartement, que ceulx du Magistrat ne permettront l'entrée des gens de guerre ou aultre garnison sans le consent de la commune indifférément.

« Quintement, que les bourgeois promettront par leur serment estre fidèles à Sa Majesté, à la ville et bourgeoisie d'icelle, à la conservation des privilèges et nommément de la Joyeuse Entrée.

« Sextement, que tout ce que cy-dessus est narré sera sans aulcun préjudice du contraict faict sur le faict de la religion et que tout ce qu'a esté faict ce jourd'huy en ceste ville et faict à la conservation d'icelle. Ainsy faict le 13 de Mars 1566 stil de Brabant. »

Pendant ce colloque aulcuns d'eulx, bien en nombre de huyct cens hommes, sont accouruz à la maison de l'artillerye et y ont prins quinze ou seize des plus grosses piesches et conduictz à la Mere, remparantz et fortifiantz toutes les advenues d'icelle. La multitude ne voulut des susdictz articles, qui avoient esté avecq leurs députez traictez, aulcunement estre contente, mais crioient tous qu'ilz vouloient estre au Marché, et avoit jà une troupe, bien de trois mille, à la Couperstrate, qui marchoit vers le dict Marché, ausquelz ceulx de la Mere se vouloient aller joindre, ce qu'apparchevant Son Excellence, pria Monseigneur de Hoochstraten d'y vouloir aller avecq copie du susdict contract et par bonnes parolles les destourner, en quoy s'efforça, mais point sans grand dangier de sa personne, car, voyantz marcher une enseigne ou deulx des souldartz de la ville vers le Marché, prindrent soupçon qu'on les voulloit trahir, affustantz leurs harcquebuses sur Sa Seigneurie, laquelle ne trouva aultre expédient de se saulver que de faire détourner l'enseigne vers la maison de Son Excellence soubz ombre de la garde de Madame la Princesse. Quoy faict, Sa Seigneurie les mena à la Mere vers Son Excellence pour entendre le traicté qui estoit faict, et alonguer cependant le temps. Ce voyant, Son Excellence me fit venir vers lui affin que j'asseurerois ceulx de la Mere que s'ilz demandoient seullement estre sur le Marché pour y tenir le guet et qu'ilz voulloient promectre et jurer fidélité à Sa Majesté et à la ville, et ne s'empescher du Magistrat ne de la maison de la ville, que j'irois parler aux Seigneurs affin qu'on les lairoit venir faire le guet sur le Marché en égal nombre que les soldatz, et que j'y demèrerons avecq eulx. Estant cecy ainsi accepté

par eulx, m'en allis en advertir le Sénat, lequel voyant le dangier qu'il y avoit si toute leur fortze y fut venue, le trouva convenable et prindrent le serment des députez de la dicte multitude qui y estoient avecq moy venu. Avecq ceste résolution du Sénat me suys retourné vers eulx et au son de tambourin, par charge de Son Excellence et de Monseigneur d'Hoochstraten, en leur présence l'ay déclaré à la dicte multitude, les requerrant que générallement en volussent faire le serment, ce qu'ilz firent, mais après l'avoir faict, cria une grande partie : « *Papen vuyt* » ou « *prestres dehors* ». Cependant, pour les entretenir et séparer, leur proposay estre besoing que les portes fussent bien gardées, et principallement celle de la porte Rouge, laquelle ilz avoient laissé ouverte, de peur que ceulx de dehors n'y entrassent, et aussy les portes de l'eau. Suyvant cecy estantz empeschez d'envoyer guet partout aux portes, la nuyct survient et n'en firent plus aulcune mention du Marché, mais, comme ilz avoient l'artillerie, vouloient avoir poudre et bouletz, menachans, en cas de refuz, qu'ilz les yroient querre où ilz penseroient trouver. Et combien qu'on leur fist remonstrance qu'il estoit trop tard, et que sans grand dangier on ne povoit aller de nuyct près de la poudre, mais que le matin on le leur feroit délivrer, ne cessàrent ceulx de la Mere de crier jusques à ce qu'on leur en eust délivré deux tonneaulx, ce qu'on traîna si longuement qu'on povoit, pour gaigner temps et les laisser comme qui n'avoient point tout le long du jour mangé, estantz menez incessamment deça et delà. Après qu'ilz avoient la pouldre, recommenchèrent à plus belles crier qu'ilz vouloient déchasser les prestres et les moisnes. Quoy entendans, leur demandâmes s'ilz ne se vouloient point tenir au contract auquel estoit contenu que chascun pourroit demourer en sa religion jusques à ce qu'aultrement par le Roy et ses Estatz seroit ordonné. A quoy respondirent que le contract estoit piéchà rompu par les prestres, que l'on avoit pendu leurs ministres, avecq semblables aultres choses qui seroient trop longues icy à escripre. Mais comme n'y avoit nulle raison en eulx, ne cherchâmes aultre chose qu'avecq dilation rompre et détourner leur entreprinse. Entretant la nuyct venoit grand avecq ung froid tellement qu'estant lassé du travail du jour, commenchèrent à allumer des feux de tous endroictz

et se mectre alentour pour s'y eschauffer. Et ainsy qu'en l'accord qui estoit conceu avecq eulx estoit accordé que les soldatz et bourgeois feroient le guet per ensemble, (1) y fut envoyé par le consentement une enseigne, lequel celle nuyct fist le guet avecq eulx sur la Mere. Son Excellence estant de retour en son logis, renvoya l'enseigne qui y estoit envoyé par Monseigneur de Hoochstraten. Ce que voyantz ceulx de la Mere, à toute fortze y ont envoyé une cincquanteine de leurs gens pour y faire le guet, nonobstant que Son Excellence les requist du contraire.

Vendredi matin, incontinent qu'il fut jour, se commenchoyent à remectre en ordonnance, mais aulcuns de leurs principaulx, qui estoient par nous gaignez pour faire bon office et les empescher de ne poursuyvre leur entreprinse, les tiendrent tousjours en ordonnance et les menoient maintenant à l'une porte, maintenant à l'autre. Cependant voyant qu'il n'y avoit ordre de les départir et que de heure à heure leur multitude augmentoit et que aulcuns d'eulx commenchoient courrir dedans les cloistres, Son Excellence leur manda qu'ilz députeroient quelques-ungs pour adviser avecq Son Excellence, Monseigneur de Hoochstraten, Bourgmaistres et Eschevins, Vieulx-Eschevins, Wyckmeesters, Conseilliers des mestiers et Doyens et Anchiens des confréries, des moyens qu'on auroit à tenir pour séparer ceste multitude assamblée et obvier par ce moyen que la ville entreprinse du populace, qui estoit de déchasser les prestres et ruyner les églises, ne vint à encourrir l'indignation de Sa Majesté, se préservant avecq ses bons bourgeois, marchans et inhabitantz de foule et spoliation, comme on estoit adverty que plusieurs d'entre eulx prétendoient de faire, veu qu'ilz s'osoyent bien déborder jusques à mander à ceulx de la Confession d'Ausbourg qu'ilz eussent incontinent à joindre et conformer eulx, non seullement ès poinctz différentz de la religion, mais en toute aultre chose et entreprinse, les menachantz aultrement déchasser enthièrement hors de la ville, car leur intention n'estoit y souffrir aulcune religion qu'à la leur fut contraire. A ceste communication les députez des deux

(1) Zie het stuk : *Archievenblad,* D, XI, blz. 293.

religions ont aussy esté appellez et présens, en laquelle finallement, après longues disputes, débatz et communications, qui durarent depuis le matin jusques au soir bien tard, ont esté conceuz et arrestez certains poinctz et articles qui s'ensuivent :

> « Après que par le Magistrat, Vieulx-Eschevins, Wickmeesters, Conseilliers, Doyens des confréries et députez des deux religions meurement a esté délibéré sur la proposition à eulx faicte par Messeigneurs les Prince d'Oranges et Conte de Hoochstraten, comment on pourroit appaiser ces présens troubles sans effusion du sang et remectre ceste ville d'Anvers et tenir les inhabitans d'icelle en leur tranquillité accoustumée, après longue délibération sur ce prinse par les dictz Prince et Conte, Gouverneurs, Marcgrave, Bourgmaistres, Eschevins, Vieulx-Eschevins, Wickmeesters, Conseilliers, Doyens et députez susdictz, ensamble et par commun accord ont esté concluz, accordez et ordonnez les poinctz et articles cy ensuyvantz, selon lesquelz chascun doresenavant se debvra conduire :

« Premiers, que tous les bourgeois et inhabitans de ceste ville, quelz ou de quelle des religions par provision admises qu'ilz soient, feront serment ès mains de Son Excellence et de Sa Seigneurie de demeurer loyaulx à Sa Majesté et à ceste ville et qu'à leur extrême debvoir ay droict à défendre ceste dicte ville au service de Sa Majesté, au bien de la ville, au repos publicq et à la seureté de tous les inhabitans.

« Item que les dictz Gouverneurs ny le Magistrat n'admectront ne recepvront dedans ceste ville aulcune garnison ne gens de guerre de dehors sans préallable consentement de tous les membres de ceste ville et leur plaine arrière-conseil, sans y faire aulcune destruction à cause de la religion.

« Item que ung chascun s'employera en tant qu'il peult à l'entretenance de l'anchienne liberté et privilèges de ceste ville et spéciallement de la Joyeuse Entrée.

« Item que pour la tranquillité publicque et le bien de la ville, ensamble pour la conservation du commerce et négociation en icelle, les contractz faictz avecq ceulx des dictes religions au mois de Septembre dernier demeureront en leur vigeur et seront entretenuz sans contradiction jusques à ce que par Sa Majesté, avecq l'advis de ces Estatz-Généraulx, sur le faict de la religion aultrement soit ordonné.

« Item que tous les membres, pareillement ceulx des dictes religions, ensamble aussy les ecclésiasticques de ceste ville, promectront les ungs aux aultres de ne se meffaire aulcunement, mais qu'au contraire se aideront et deffendront à tout leur povoir si avant que l'on leur fist quelque foulle ou oultraige.

« Item que pour plus grande asseurance et repos d'ung chascun, les clefz des portes de la ville seront incontinent portez ès mains de Son Excellence et Sa Seigneurie, à l'ordonnance (desquelz) s'ovriront et cloront les mesmes portes.

« Item que l'on tiendra doresnavant ung bon soigneulx guet en nombre compétent par les bourgeois et soldatz égallement, sans y faire aulcune distinction pour la religion, selon et ainsy que les dictz Gouverneurs, selon l'exigence du temps, ordonneront, lequel guet sera maintenu soubz telles corrections qu'il semblera requiz aus dictz Gouverneurs.

« Item que ce que jusques ores a esté faict sera estimé estre faict pour la conservation de la ville et que pour ce ne pour aultre chose devant-hier ou aujourd'huy advenues personne, en tant qu'en eulx est, ne sera recherché.

« Item que ung chascun n'estant du guet se retirera incontinent en sa maison et entendra à ses affaires comme il est accoustumé de faire.

« Item que, pour plus grande asseurance de la ville, seront par les dictz Gouverneurs, avecq advis des Membres, levez quatre cens chevaulx et la rivière faict garder par manières de guerre quant aus dictz Gouverneurs il samblera estre requiz, et ce soubz la conduicte de tels capitaines que iceulx Gouverneurs, par commun accord, à cet effect choisiront.

« Item que tous les inhabitans de la ville, tant ecclésiasticques que aultres, nulz exceptez, debvront contribuer aux frais et mises qu'à l'entretenance de ce que dessus et pour la défension de ceste ville sera nécessairement requis de faire.

« Item que l'artillerie se mettra sur les rampartz et sera doresenavant en la garde et soubz la conduicte des dictz Gouverneurs.

« Et à cause qu'aulcuns malveullans, soubz prétext de la religion, se pourroient advancher d'attempter quelque chose que pourroit perturber le repos, union et asseurance commune, s'assisteront les uns aux aultres, desquelz de religion qu'ilz soyent, à l'empescher à leur possible et pour atrapper telz malveullans.

« Pour plus grande asseurance et entretènement de ce que dessus, promectront les dictz Gouverneurs et le Magistrat sur leur parolle et les Membres de la ville, ensamble ceulx des dictes religions, par serment, d'entretenir et faire entretenir, en tant qu'en eulx sera, tous les poinctz susdictz, sans aulcunement y contrevenir. Semblablement les Capitaines et soldatz à présent estantz au service de la ville et qu'on pourroit encores lever cy-après, par commun accord seront aussy tenuz de jurer l'entretènement de cestes.

« Et affin que ceste généralle pacification soit mieulx entretenue, supplient tous les Membres de ceste ville, joinct ceulx des religions, à Son Excellence et Sa Seigneurie, que suyvant leur bonne affection et présentation, leur plaise voulloir entendre et continuer pour le service de Sa Majesté et repos publicq de ceste ville, et comme en ce du tout se

contient à iceulx, se submectent du tout à ce que leur ordonneront, les suppliantz très humblement qu'il leur plaise vouloir prendre à eulx la protection des suppliantz, ensamble de toute la ville et inhabitans, au service Sa Majesté, à repos et bien publicq.

« Ainsi faict, conceu et accordé ce XIIIIe de Mars 1566 *stilo Brabantiæ.* » (1)

Le lendemain a esté faict et publié la publication de ceste paix et articles susdictz, de la part des dictz Gouverneurs et de la ville, premièrement sur la Mere, en la congrégation de ceulx de la nouvelle religion et puis après sur le Marché et l'Ouvre (2), en la congrégation des soldatz de ceste ville, finablement aussy auprès du cloistre de St.-Michiel en la congrégation de ceulx de la confession d'Auguste, en toutes lesquelles congrégations tous les susdictz articles ont esté approbez, acceptez et jurez. Ce fait, toutes les susdictes congrégations et pluisieurs aultres qui en aultre place de la ville estoient en armes, se sont retirez et désarmez et la ville remise en sa tranquillité, et en confirmation et plus grande asseurance du dict accord, a esté ceste par les susdictz Seigneurs, Membres et députez subsignée.

Oultre ce, fut advisé que les susdictes personnes qui avoient esté présentz à la susdicte délibération (comme nommément Bourgmaistres, Eschevins, Vieulx-Eschevins, Wyckmeesters, Conseilliers, Doyens et députez des religions, iroient à la Mere vers la dicte congrégation et leur déclairoient que les articles que leur seroient leuz et exhibez estoient ainsy par eulx advisez et arrestez pour le service de Sa Majesté, bien et tranquillité de la ville et des inhabitans d'icelle, mais comme les susdictz remonstroient leur sambler nécessaire que Son Excellence et aussy Monseigneur de Hoochstraten y fussent présens, pour plus grand respect et aucthorité, Son Excellence et Seigneurie s'y sont aussy trouvez en personne. Toutesfois estantz les dictz

---

(1) Zie *Archievenblad,* D. X, blz. 211 en D. XI, blz. 294.
(2) De Oever, le Rivage.

Seigneurs advertiz par iceulx qu'ilz avoient gaignez que le susdict traicté ne plaisoit guerre à la compagnie et que la furie du dict populace n'estoit en riens diminuée, principallement contre les ecclésiasticques, aussy voyantz que la nuyct s'approchoit fort, advisarent de ne leur rien communicquer pour ce soir, mais leur advertir seullement qu'ilz y en avoit aulcuns articles conceuz lesquelz on leur feroit le lendemain matin communicquer par leurs députez, affin qu'ilz les pourroient ensuyvre ou contredire, ayant espoir qu'ilz les trouveroient fort raisonnables, et partirent ainsy Son Excellence et Monseigneur de Hoochstraten d'eulx, ne cessant la susdicte multitude de crier : « *Papen vuyt, papen vuyt* ». La nuyct venue, ont tenu fort grand guet et ont eu diverses communications ensamble, touchant leurs desseings et entreprinses que le lendemain pensoient mectre en exécution, lesquelz ce néantmoings par moyen de ceulx qui avoient promis à Son Excellence de s'employer et faire bon office, ont esté empeschez et leur ont proposez les articles qui le jour de devant estoient arrestez. Mais comilz ne se vouloient contenter des dictz articles, mais demandoient plusieurs aultres conditions et articles adjoustées, faisant samblant de vouloir exécuter leurs malvaix desseings, Son Excellence et Monseigneur de Hoochstraten résolurent qu'il estoit nécessaire de les combattre, ordonnant à cest effect que quattre enseignes avecq les confrères garderoient le Marché, trois l'Ouvre et ung le *Bolwerck* en la Nouvelle Ville. Ce fait, Son Excellence et Seigneurie trouvèrent estre expédient de mander les nations, assçavoir les Oisterlins et Allemans, affin qu'ilz se vouldroient aussy trouver sur l'Ouvre auprès des aultres soldatz, et que Son Excellence et Monseigneur de Hoochstraten pareillement se trouveroient en personne pour vivre et mourir avecq eulx pour le service de Sa Majesté, bien et repos de ceste ville. A quoy les susdictes nations se monstroient fort promptz et voulontaires, pourveu que ce ne fût contre le traicté faict avecq ceulx des religions en Septembre, mais pour le service de Sa Majesté et bien de la ville, ce que leur estant asseuré, s'y sont incontinent trouvez bien délibérez et en ordre.

Le mesme at-on mandé aux nations d'Espaigne, Italie

et Portugal, qui semblablement se sont mis en armes en la rue du Kipdorp, et les Anglois en la place de leur maison se sont aussy mis en ordre.

En ces entrefaictes, est courru ung tambourin par la ville, priant (1) quiconcque veult défendre l'Évangile et de la Confession d'Augsbourch se trouve incontinent sur la Mere avecq ses armes, qui fut cause que plusieurs de la dicte Confession (nonobstant qu'ilz ne s'estoient point encor monstré en armes, ains s'estoient contenuz à la garde de leur maison,) présumans, comme ilz disoient, que c'estoit commandement de Son Excellence, à laquelle ils avoient souvent promis que toutes et quantesfois ils seroient de la part de Son Excellence ou du Magistrat requis, se mettroient en armes, y sont accouruz avecq leurs armes. Ce qu'estant venu à la cognoissance de Son Excellence, a faict au contraire sonner le tambourin que tous ceulx de la Confession d'Augsbourg et aultres qui au service de Sa Majesté et repos de la ville estoient affectionnez se mettroient en armes et se lairoient trouver à l'Ouvre près de Son Excellence et Monseigneur de Hoochstraten, et à ce cry ceulx de la Confession et aultres bons bourgeis incontinent s'y sont trouvez en grand nombre. Cependant Monseigneur le Prince et Hoochstraten attendoient la résolution des Calvenistes sur les articles le jour précédent leur proposez, mais comme ilz y trouvoyent beaucoup de difficultés et y vouloient adjouster plusieurs aultres conditions et articles, ont envoyé à cest effect leurs ministres vers Son Excellence, laquelle leur a déclairé expressément qu'ilz advoueroient et ensuyveroient enthièrement sans restriction le dict traicté et le confermeroient tous avecq leur serment, aultrement qu'on regarderoit ce qu'on auroit avec eulx à faire, car n'estoit son intention de rien leur accorder davantaige, estant bien délibéré, en cas de refuz, de les combattre. Les ministres, ayans entendu ceste résolution, se sont retirez vers leurs gens et avecq eulx Monseigneur de Hoochstraten, pour veoir s'ilz vouldroient faire le dict serment ou non, ce que

(1) Waren hiertoe van de Calvinisten gedeputeerd Jonker Jan van der Noot, Oud-Schepene, en Fernando de Bernuy. Zie het *Antwerpsch Chronykje*, blz. 121 en 128.

peu après toute la dicte assemblée générallement fit. Ce fait, Son Excellence, avec Monseigneur de Hoochstraten, est allé vers le Marché et puys après vers l'Ouvre où le susdict contract aussy a esté publicquement leu et juré.

Mais comme il estoit dict que les susdictz de la Mere se debvoient désarmer les premiers et ramener l'artillerie, Son Excellence si est illecq alentour pourmenée jusques à ce que toute là susdicte multitude s'estoit retirée et désarmée, ce que traîna ung petit pour ce que une partie ne vouloit ne la place ne les armes quicter devant que les Espaignolz et Italiens se seroient retirez du Kipdorp. Ce qu'ayant faict les dictz du Kipdorp, incontinent la dicte multitude est esgarriée. Après cela se sont aussy les bons bourgeois et ceulx de la Confession désarmez avecq quattre enseignes, demeurans les aultres quattre enseignes avecq les confrériez et le guet ordinaire des bourgeois renforcé toute la reste du jour et la nuyct en armes. Ce jour trois enseignes ont faict le guet, assçavoir deulx sur le Marché et ung aux portes, desquelz on a ouvert deux du costé de la terre et aultres deux de la rivière.

Oultre toutes les forces et foulles susdictes, seroient longues à raccompter les menaces et injures desquelz ilz ont usé à l'endroict de Son Excellence et Monseigneur de Hoochstraten, comme de les avoir appellez traictres et merchantz par fois innumérables, jusques à venir au faict d'affuter et descharger harquebusades sur eulx (1), de quoi en mon endroict n'ay point aussy esté francq. (2)

---

(1) Zie het *Antwerpsch Chronykje*, blz. 118. Op blz. 169 leest men in dit opstel : « Den 26 deser (26 Juni 1568,) t'Saterdachs, is op de Groote Meert gehanghen geweest eenen droochscheerder die op de Meer geweest hadde teghen den Coninck in wapenen, en hadde den Prince van Orangien een sinckroer op syn borst gestelt willende hem doorschieten. » Deze droogscheerder was dus Wijnant Block, verwezen op 25 Juni 1568 en aangehaald in het *Archievenblad*, D. XII, blz. 288-292.

(2) Zie het verhaal van hetzelfde feit : *Archievenblad*, D. XII, blz. 201 en volgende.

II.

Le sommier de ce que verballement par les Députez de la ville d'Anvers at esté remonstré à Son Altèze le XIXe du mois de Mars XV^cLXVI stil de Brabant.

En premier lieu, comment que le Mercredi le XIIe du dict mois de Mars que on at entendu que les gens de Thoulouse estoyent du villaige de Duerne retourné au premier lieu de leur assemblée au villaige appellé Oisterweele sur la rivière,

Et à ceste occasion, et que le bruyct estoit desjà à la ville que les gens de guerre de Sa Majesté marchoyent vers iceulx pour les défaire,

Ceulx du Magistrat ont trouvé convenir (affin que ceulx de dedans, estantz de leur religion, ne l'assisteroyent,) que on romperoit le pont de bois de la porte de la ville tendant vers Outserweele,

Et de tenir icelle porte fermée et mis là entour emprès les rempartz de la ville une enseigne des piétons.

Et pareillement on at tenu fermée la porte Rouge tendante vers Dambrugge et rompu pareillement ung aultre pont de bois sur la *vaert* illecques, affin que ceulx de dedans ne pourroyent par le mesme chemin se joindre avec ceulx à Oisterweele.

Et sur le soir du dict Mercredy at-on faict tenir double guet des bourgeois, souldarts et aussy des guldes sermentez, et le mesme nuyct par toute la ville devant chascune maison tenu lumière.

Et tous lesquelz ordonnances sont esté faictes avecq advis des Gouverneurs, Monseigneur le Prince d'Orenges et le Conte de Hoochstraten et aussy effectuées.

Le lendemain Jeudi, le XIIIe du dict mois, entre sept et huyct heures au matin, on a veu sur les rampartz de

la ville que les gens de guerre de Sa Majesté commenchèrent à approcher les gens du dict Thoulouze,

Dont incontinent par toute la ville courroit le bruict que ceulx de la nouvelle religion les vouloyent assister et par force sortir de la ville.

Et soubdainement de tous costez sont accourruz en grande haste et furie très grand nombre des altérez en la religion, armez de toutes sortes d'armes en la *Meere*, place paravant par eulx désignée pour faire leur assemblée, comme depuis on at entendu, où les dictz Gouverneurs se sont incontinent trouvez pour les divertir et appaiser [non sans grand dangier de leur vie, et leur furie tournast lors sur le Capitaine Brecht, qui s'acheminoit vers les Gouverneurs.] (1)

Ce nonobstant une grande partie d'eulx estantz par leurs capitaines mis en ordre, sont marchez vers la dicte porte Rouge, sachantz que le pont de la porte tendant vers Oisterweele estoit rompu.

Et ont par force rompu le *wincket* ou petitte porte de la ville, où les dictz Gouverneurs sont aussy en grande haste accourru, non sans grand dangier de leur vie, les appellantz traistres et les menachants tuer avecq leurs pistoletz et harcquebutes [et de faict tirans quelques hacquebusades,] à cause que leurs frères là dehors estoient massacrez, comme ilz disoyent, et que les dictz Gouverueurs avoyent empesché de n'avoir laissé sortir, [qui fust cause qu'ilz feisrent deux ou trois lourdes remectides.]

Et les Gouverneurs les ayant longuement entretenuz jusques ad ce que les gens à Oisterweele estoient desfaictz et les gens de guerre de Sa Majesté retirez, accordoyent que cincq cens d'eulx pourroyent sortir, [avecq grandz protestz qui les estoient forchez et qui ne vouloyent estre coulpez du sang qui sçavoyent seroit respandu.]

---

(1) De woorden tusschen haakjes geplaatst zijn in het Hs. door den Stadssecretaris Alexander Grapheus bijgevoegd.

Et voyant que l'on ne vouloit laisser sortir davantaige, ilz se sont retournez vers la Meere, où avecq les aultres se sont mis en ordre de bataille pour venir sur le Marchié et la maison de la ville, où les dictz Gouverneurs se sont trouvez et ont faict tout debvoir pour les séparer, appaiser et réduyre à quelque raison et à telle fin entrer en communication avecq leurs députez.

Et cependant aulcuns d'eulx sont accourruz à la maison de l'artillerie nommée *den Eeckhoff* et illecques prins plusieurs grosses pièces d'artillerie et conduict à la Meere, et les ont mis à toutes les advenues de la Meere et chargez contre ceulx qui les vouldroyent assaillir en la dicte Meere.

Et estant l'accord conceu et signé par les Gouverneurs et VIII de leurs députez capitaines, la multitude ne se contenta d'icelluy, mais crioyent tous qu'ilz vouloyent estre au Marchié, estantz si bien bourgeois que les souldartz et aultres qui gardoyent le Marchié.

Et de faict à cest instant en ung aultre quartier à la Couperstrate estoyent une grande troupe de leurs gens armez et bien en ordre [jusques au nombre d'environ 3000,] pour se trouver au dict Marchié, lesquels par le Conte de Hoochstraten ont esté induictz de tourner leur chemin vers la Meere pour entendre illecq le dict accord, non sans grand dangier de sa personne; car voyantz marcher deux enseignes des souldartz de la ville vers le Marchié, prindrent soupchon qu'on les vouloit trahir, affustantz leurs hacquebuttes sur le dict Conte, lequel ne trouva aultre expédient de se saulver que de faire détourner les enseignes des souldartz vers le logis du dict Prince soubz umbre de la garde de Madame la Princesse. Quoy faict, le dict Conte les mena à la Meere pour entendre le traictié, comme dict est.

Et nonobstant le dict accord ilz ont voulu tenir le guet sur le Marchié la nuyct suyvant, ce que on at esté constrainct de leur accorder, parmy faisant le serment qu'ilz ne toucheroyent au Magistrat ny à la maison de la ville, et qu'ils tiendroyent en égal nombre le guet avecq les

souldartz et aultres bourgeois estant au Marchié, [combien après par aultres subtilitez cela ayt esté destourné.]

Lequel serment ont faict leurs capitaines, estant à telle intention venuz à la maison de la ville.

Et ce faict et par eulx entendu, ont déchargé par tous costez leurs hacquebuttes.

Et en après, pour empescher leurs mauvaises entreprinses et diminuer ce nuyct leurs forces sur la Meere et les séparer, on leur at proposé et persuadé (à cause qu'ilz craignoyent que par les gens de guerre de dehors qui pourroyent entrer seroyent surprins et tuez,) que mieulx vauldroyt pour leur seurté tenir bon guet aux portes et murailles, dont leur pourroit venir plus grand dangier, et que touchant la garde du Marchié, ilz se debvoyent fier aux Gouverneurs et Magistrat, qui leur avoyent tousjours tenu et observé leurs promesses.

Suyvant ce estantz empeschez d'envoyer guet partout aux portes, la nuyct survint sans venir au Marchié.

Mais sur le tard ont voulu avoir deux tonneaulx de pouldre et certains boulletz, menachant qu'ils les iroyent querre en cas de refuz.

Et après longues traînées, on at esté constrainctz leur accommoder.

Et la mesme nuyct ont tenu le guet sur la Meere avecq une enseigne des souldartz de la ville, puisqu'il estoit accordé que on tiendroit le guet par ensemble.

Et comme le soir et la nuyct par plusieurs fois avoyent crié : « *Papen vuyt* », nonobstant qu'on leur remonstroit que cela estoit contre le contract du mois de Septembre faict avecq ceulx de la religion,

Et que le lendemain, le XIIIIe de ce mois, ne se vouloyent séparer, quelque remonstrances qu'on leur fist, ny

tenir ce que avecq leurs capitaines estoit accordé, mais insistant de déchasser les prestres et moynes, et que aulcuns commençoyent courrir dedans les cloistres et paravant avoyent rompu la prison, les Gouverneurs ont demandé vers eulx les Députez du Magistrat, les Vieux-Eschevins, les Wyckmeesters, Raedsluyden et Doyens des guldes et aussy les députez des religions par provision tollérez, pour trouver moyen de faire cesser les troubles, séparer l'assemblée, préserver les gens d'église et les cloistres et obvier à la ruyne totale de la ville et les bons bourgeois, marchans et inhabitants de foulle et spoliation, comme on estoit adverty que plusieurs d'entre eux prétendoyent de faire comme de nuyct ilz s'estoyent vantez, et après plusieurs communications que ont duré dès le matin jusques environ le soir, ont esté accordez certains articles déclaratoires et additionales de ce que le jour devant avoyent esté concluz avecq leurs capitaines.

Lequel at esté faict pour l'extrême nécessité et pour conservation de la ville et des bons, sans intention d'aulcunement vouloir déroger à l'haulteur et obéissance de Sa Majesté.

Et que entre les dictz articles est faict mention de mectre l'artillerie sur les rampartz de la ville, at esté faict à l'intention de tyrer l'artillerie de leurs mains et dehors la Meere, comme l'effect a démonstré.

Et la levée des gens à cheval et armée des navires at esté accordé avecq les condicions y comprinses, à intention qu'on en advertiroit préallablement Son Altèze.

Quant au poinct de ne recepvoir garnison, ilz l'ont demandé pour ce qu'ilz tenoyent les Gouverneurs et Magisstrat pour suspect et qu'ilz craignoyent qu'on laisseroit entrer garnison pour les tuer ainsy que leurs frères (comme ilz les appeloyent,) estoyent tuez là dehors [et qu'il estoit advenu à ceulx de Tournoy.]

Et en général tout at esté faict pour les appaiser et détourner leurs entreprinses et préserver les gens d'église

et tous aultres bons inhabitans, et tout pour le service de Sa Majesté, et bien et repos de la ville.

Et comme les Gouverneurs et les Députez du Magistrat, des Vieulx-Eschevins, les Wyckmaistres, Raedtsluyden, Doyens des guldes et aussy les députez des deux religions sont allez à la Meere pour leur déclairer les dictz articles.

Mais ayant entendu que la canaille des dictes assamblées, à la Meere estant en grand nombre, ne plaisoit trop le dict accord et que la furie du populaire n'estoit en riens diminuée, principalement contre les ecclésiasticques, et que la nuyct survenoit, on a différé la publication du dict accord jusques le lendemain.

Et estant après encores adverty que la canaille ne se contenteroit du dict accord, les Gouvernenrs ont de nuyct mandé vers eulx ceulx de la Confession d'Auguste, qui par les Calvinistes estoyent sommez de se joindre avecq eulx, les menachant aultrement de les déchasser hors la ville.

Et ont tant faict que ceulx de la dicte Confession ont présenté se mectre en armes avec les catholicques et les Nations au cas que les dictz malveullants ne vouldroyent tenir le dict traicté ou accord et quicter les armes.

Et ce faict et le XVe de Mars entendant que aulcuns des Calvinistes ne se vouloyent contenter du dict accord, mais au contraire demandoyent avoir adjousté aultres articles,

On a faict assembler en toute diligence la bourgeoisie catholicque et ceulx de la dicte Confesssion, avecq les Allemands et Oisterlins, à l'Ouvre, à St Michel et là entour, et les Espaignolz, Italiens et Portugalois à la rue nommée Kipdorp,

Et les Anglois en leur maison,

Lesquels trèstous promptement et voluntairement se sont mis en armes et ordre pour les employer en cas de besoing.

Nonobstant que les Calvinistes par finesse pensoyent divertir la dicte assemblée, ayant faict publier par son de tambourin que ceulx de la Confession estoyent accordez avecq eulx et qu'ilz se debvoyent trouver à la Meere, à quoy ont obvié ceulx du Magistrat par cry publicq au contraire, aux mesmes lieux où les Calvinistes avoyent faict.

Et on at aux Nations, les bons bourgeois et à ceulx de la Confession remonstré qu'il n'estoit question pour la religion, mais que [aulcuns entre] les Calvinistes se servoyent de mensonges et cherchoyent les coffres et saccager les bons ; ce ouy ont esté contentz de combatre tous en général.

De quoy adverty, les malveullans des Calvinistes par ce moyen ont esté contrainctz d'accepter l'accord dès hier conclu comme dessus, et faict le serment, y comprins quicter les armes, cryer : « Vive le Roy », changer leurs escharpes et se retyrer en leur maison et abandonner l'artillerie.

Ce qui est le sommier qui at esté passé le XIIe, XIIIe, XIIIIe et XVe de ce mois.

Le Dimenche incontinent les églises et cloistres ont esté ouvertes, service divin et presches illecque continuez avecq grand auditoire.

Et l'après-disner ceulx du Magistrat ont ceux des Nations à part remerchié de leur assistence et debvoir. (1)

---

(1) (*Aanteekening* :) 23 Martii 1566 in Collegio gelesen ende byden Prince van Orengen ende den Grave van Hoochstraten goetgevonden. Daerby gevoecht hebbende tgene byde hant van Grapheus inder marge is gestelt, ende dient volgende den Gedeputeerden tot Brussel ten selven dage overgesondem ende Haerder Hoocheyt daernaer overgegeven.

III.

(Brief der Gedeputeerden te Brussel aan het Antwerpsch Magistraat.)

EERWEERDIGHE, EDELE, WYSE, VOIRSIENIGHE HEEREN ENDE MEDEBRUEDEREN.

Wy gebieden ons vuyt gansser herten tot Uwer Eerw., derselver adverterende hoedat wy desen naenoene neffens Haer Hoocheyt hebben audientie gehadt in heur vertreck-camere, present myn Heere van Barlaymont, Armenteros ende den Raedtsheere Assonleville, ende mondelinge verhaelt tgene den XII[en] dach deser maent ende navolgende dagen tAntwerpen is gepasseert, midtsgaders ennige redenen van justificatie vanden contracte met die vande vergaderinge inde Meere ende religie gemaect, midtsgaders oyck die continuatie vanden dienst Gods inde kercken en Sondage lestleden, ende dat ten selven dage Uwer Eerw. dien vande natien vande cooplieden bedanckt van heuren debvoir ende assistentie, ende dat dieselve versocht hadden dat men tot ruste vander stadt soude doen vertrecken het gepuffelt ende canaille, ende dyenaengaende Uwer Eerw. metten Gouverneurs hadde en Maendage gecommuniceert by wat middel men tselve gevuegelycxste soude kunnen gedoen, ende dat dieselve ons hadde nae onsen vertrecke ontboden gheen gereeder ende bequamer middel in desen turbulenten tyt voer handen en is dan dat men, met consente van Haer Hoocheyt, den vagabonden ende vrempdelinghen soude geven een passepoort oft saulfconduyt van mynen Heere den Prince oft van Uwer Eerw. voer zekere dagen, nae advenant dat elck thuys behoirt, om vryelyck te moegen wederkeeren in zyn woonstadt, sonder onderwegen oft duerende denselven tyt elders te moegen achterhaelt worden, ende dat anders te beduchten is dat men dieselve nyet en sal connen quyt geworden, met meer andere redenen daertoe dienende. Tselve gehoort hebbende, vraeghde oft wy yet meer wilden seggen. Hebben verclaert neen. Ende daernae gesproken hebbende metten voors. Heeren, heeft deur Assonleville begheert dat wy tselve souden stellen by gescrifte tgene wy Haer Hoocheyt hadden

mondelinge verhaelt ende mede die capitulatien vanden contracte metter vergaderinge inde Mere aengegaen, die wy Haer Hoocheyt by copye overgaven, maer nyet ons verthooninge, gemerct die int net nyet en was gestelt, ende gelyck dexcusatien midts den noot vanden contracte wordden noch eens verhaelt, opdat men tzelve nyet en wilde anders interpreteren dan ten eynde als tzelve is gebeurt. Is aengaende tpoinct vanden garnisoenen ende aennemen vande peerden ende scepen van orloghe ende geschut opde vesten over wederzyde woorden geresen. Hebbende Haer Hoocheyt geseeght oft die peerden aengenomen waren ende scepen gearmeert, hebben verclaert dat daeraff nyet en was, ende dat tzelve soude moeten gebeuren met advys vande Leden vander stadt ende als de Gouverneurs tzelve souden vinden nootelyck, ende dat die Capiteynen by gemeynen overdragen tot dien eynde souden moeten gecoren wordden, ende dat dieselve conditien ende restrictien noch nyet en waeren geeffectueert, ende dat men zulcke ende diergelycke sake in zulcken noot moet accorderen om steden ende gemeynten te preserveren, dat hetzelve poinct ende van gheen garnisoenen inne te nemen dan met consente van allen den Leden ende dat die sleutelen vander stadt souden zyn in handen van Zyne Excellentie als spruytende dat zy Uwer Eerw. nyet en betrouwen, maer waeren beduchtende dat men die knechten ende ruyteren van buyten, hebbende tvolck van Toulouse verslagen, soude inde stadt laten commen om haerlieden zulcx oyck te tracteren, begheerende dat Haer Hoocheyt, considererende de gelegentheyt vanden tyde, tgene gedaen was int goede wilde nemen, want nyet gebeurt en was om ennichssins te derogeren die hoocheyt van Zyne Majesteyt, maer tot conservatie vander stadt ende ingesetenen vander zelver, soo gheestelyck als weerlyck, dat men oyck Zyn Excellentie hadde te kennen gegeven dat die stadt nyet machtich en was zulcken oncosten te vervallen, daer die soe seere is belast. Haer Hoocheyt heeft ons oyck onder andere verclaert ende oyck doen verclaren dat die saken zulcx tAntwerpen waeren opgestaen ende die noch in zulcken state is, ende datse ons over sekere jaren geadverteert heeft dat men met die vrempdelingen meynde die stadtincompsten te meerderen, die ons ruyne nu causeren. Heeft ons oyck

geseeght dat zy verstondt dat men tAntwerpen knechten noch aennam ende Capiteynen gemaect waeren. Uwer Eerw. sal gelieven daernae te vernemen ende ons vander waerheyt adverteren. Wy wilden tfeyt vande Capiteynen excuseren dat tzelve soude oirspronck nemen vande Capiteynen die inde vergaderinge opde Mere gecosen waren. Wy zullen die mondelinghe verthooninge by gescrifte int net doen stellen ende Haer Hoocheyt overgeven, ende mede naerder oepenen ons voirdere commissie vande vergaderinge vande Generael Staten, pardon general ende vry vertreck vuyten lande metten goeden, gelyck ons by Uwer Eerw. is belast tzelve te doene, by discretien ende nyet metten iersten, ende hebben bedacht, aengaende den voirs. voirderen last van pardoen etc. morgen vroech te concipieren zekere remonstrantien, die wy Uwer Eerw. sullen ten selven dage in diligentie overseynden, om die te communiceren mynen Heere den Prince van Oraingien ende den Grave van Hoochstraten, ende, tzelve gedaen, ons in alder diligentie met heuren ende Uwer Eerw. advys wederomme willen seynden. Hiermede etc. Te Bruessel, XIX Martii 1566, *stilo Brabantiæ*.

Die Gedeputeerde: die Borgemeester Berchem, L. van Urssel, D. vanden Werve, Roecocx ende die Pensionaris Gillis. (1)

---

(1) (Op den bladrand:) *19 Martii 1566 stilo Brabantiæ per D. Joannem Zucca.*

IV.

Andtorffischer Empörung so sich zwischen den Papisten vnd den Geusen, als man sie nennet, nechst den 13. 14. vnd 15. tag Martij zugetragen, kurtzer Bericht, etc.

Des gleichen auch die Artickel der Vergleichung, welche durch fürsichtige vnterhandlung des Durchleuchtigen Printzen von Oranien, zwischen den beiden Partheien nach gestilleter Empörung auffgericht.

M. D. LXVII.

Kurtzer Bericht von der Empörung zu Antorff geschehen, etc.

Den 13. Martij negst verschienen im jtzt gegenwertigen Jar nach Christi geburt 1567 ist einer genant Hans de Greve, ein Drossart im namen der Hertzoginnen von Parmen, als Regentinnen der Niderlanden, mit fünffhundert Pferden vnnd vier hundert Fussknechten, vnuersehenlicher sache bey Antorff ankommen, auff das er etliche Kriegsleut der Geusen, als man sie nennet, so zu Austruel versamlet, niderleget vnnd zertrennet, wie denn auch geschehen, dann jrer etlich hundert zum teil vmbbracht, vnd zum teil im wasser ertrencket. Da aber die verwandten der newen Religion oder die Geusen, wie man sie nennet, solches inne worden, haben sie besorget das ein verreterey verhanden, weil auff dieselbige zeit on das die Pforte, da man nach Austruel ausgeht geöffnet, welche zuuor zugemacht war, haben sich derhalben von stundan auffgemacht, sein in Harnisch vnd wehr mit grossem hauffen der Merbrücken zugelauffen, vnd ist in einer kurtzen zeit da selbst eine grosse menge Volcks zusammen kommen, allda versamlet, wolten sie zur Pforten hinaus den andern zu hülff gen Austruel, jren Brüdern mit leib vnd leben beistandt zu thun. Der Hochgemelter Printz von Oranien reitet mitten vnter jnen, vnd bittet sie, das sie ja wolten in der Stadt bleiben, zeiget jnen an, wie sie denen draussen nicht helffen können, als die von den Reisigen jtzt all vbereilet, vmbgebracht vnd zertrennnet, Vnd so sie würden hinaus fallen, würd es jnen eben wie den andern ergehen, als die den Reisigen nit widerstehen köndten, auch wolt er jnen mit leib vnd gut vorste-

hen. Also seind sie seiner Durchleuchtigkeit gehorsam gewesen, vnd in der Stadt geblieben. Weil solchs geschicht hat sich der hauff jmer gemehret, Es sein auch etliche zu Pferde hinzu kommen, welche sampt denen so zu fusse waren, die strassen aus der Newe stadt vber die Engelsche Borsse bis an die Meerbrücke eingenommen, vnd sein also biss auff den nachmittag in der Rüstung stehen blieben. In des haben sich die Herrn der Stad vnd der Durchleuchtig Printz so weit mit einander vereiniget, dass sie jre Landsknechte, deren nur drey Fenlein, auff dem Marckt stunden, liessen abziehen, vnd das Geschütz so da ausgesetzt, widerumb an verordnete örter einziehen lassen, Vnd haben der newen Religion verwandten mit andern verordneten, die hut vnd wacht gehalten, Brecht, der einer von der Stad Capitanen oder Hauptleuten war, durfft sich nicht sehen lassen, jeder ruffet *Viuelegeus.* Vnd wiewol die sachen beyderseits, wie obgehört, durch gnedige vnderhandlung vnd fürsichtigkeit hochermelts Printzen von Oranien, zimlicher massen gestillet vnd vertragen, vnd sich niemand anders versehen, denn das alle ding ruhelich vertragen vnd gestillet, so hat sich doch hernach vnuersehens zugetragen, das widerumb ein ander Aufflauff worden, in welchem die Papisten, beide Teutsche vnd Welsche sampt den Italianern und Spanniern, sich auffgemachet, vnd haben die Italianer vnnd Hispanier den Kipdorff, vnd die andern Papisten, dar zu sich auch der Augspurgischen Confession verwandten gesellet vnd geschlagen haben, den Vfer vnd Pferdtmarckt eingenomen. Auff der andern seiten sein die Geusen, oder wie man sie auch sonst nennet, die Calvinischen gewesen, Vnd ist solches so bisher erzelt, von obgesetztem 13 bis in den 15 beschehen.

Jederman war in grosser angst, vnd gedachte das an diesem tag sich sein leben enden würde, Dann dieweil es sich ansehen liesse das sie an einander wolten, besorget man es würde sich ein jemmerlich morden erheben, vnd welcher die vberhand behielte, würde darnach fortfahren, den Leuten in die heuser fallen, alles vmbringen, vnd sich auff den raub begeben, In den heusern höret man ein grosses vnd jemmerliches geschrey, beide der Weiber vnd Kinder. Dieweil sie also wider einander in der rüsting stunden, ritten der hochgemeldte Printz von Oranien, die

Bürgermeister vnnd Herren zwischen beiden teilen, wehreten mit grossem vleis als verstendige vnnd kluge Herrn, das die Parteien nicht zusammen kamen, ansehende, das auff beiden seiten gros gefahr war, denn sie auff beiden theilen mit grossem geschütz versehen, vnd haben endtlich mit jrer verstendigen vnderhandlung durch Gottes gnaden so viel erhalten, das sie beide Partheien, wie folgt, vergliechen, vnnd seind hierauff die Hispanier vnnd Italianer, so den Kipdorff eingenomen, erstlich abgezogen, Darnach die so man die Geusen nennet, Vnd letzlich die Papisten mit den Verwandten der Augspurgischen Confession. Zu Ausruel seind auch zwey Capiteinen oder Heuptmenner, wie man meint, auff dem platz blieben, vnd viel hoffen das der Herr von Tolose dauon kommen. Die vrsach dieser Empörung ist diese: Das die Hertzoginne von Parme die Predigt des Evangelij, vnd vbung der Religion, so doch durch die General stende noch zur zeit erlaubet, zu verhindern, Knechte angenommen, vnnd der hiegegen confederirten vom Adel vnd andern Volck vnuersehener sach in der Antorffischen Jurisdiction vberfallen, vnd die Verwandten der newen, als mans nennet, Religion, ihren Brüdern, so in Gefahr waren, willens zu hülff zukommen, denn das sie nichts wider die Bürger in der Stadt fürnemmen wölten, ist aus dem offenbar, das sie begerten aus der Stadt zu fallen, weder der Stadt Feinde, vnd sich auch etwan sonsten einer Verretherey besorgt haben möchte.

Artickel der vergleichung, welcke binnen Antorff auff den viertzehenden Martij, Anno 1567, nach gestilleter Empörung zwischen beiden Parteien, durch vnderhandlung des Printzen auffgericht, vnd den 15. Martij, da jederman noch in seinem Harnisch war, offentlich publicirt.

Erstlich das alle Bürger vnnd Einwoner dieser Stad, so wol der alten als der newen noch zur zeit zugelassenen Religion, in die handt seiner Durchleuchtigkeit seiner gnaden sollen ein Eidt thun, das sie der Kön. Ma. wöllen getrewe bleiben zu gemeiner ruhe vnd wolfart dieser Stadt, dieselbige nach allem seinem vermögen zu beschützen vnd bewaren.

Item, das weder die vorgemelten Regenten noch die

Obrigkeit einig Kriegsvolck, oder ander mit Waffen, on vorgehende bewilligung von allen glideren dieser Stadt, vnd deren volkommenen Rath, allen vnderscheidt in Religions Sachen hindan gethan, in diese Stad sollen einlassen.

Item, das sich ein jeder sol befleissigen, die alten Freyheiten vnd Privilegien dieser Stad, vnd in sonderheit von der frölichen Einkunfft, nach seinem besten vermögen zu halten.

Item, das zu gemeiner rhu vnd wolfart dieser Stad, auch zur bewarung der Handtierung vnd Kauffmanschafft, die auffgerichte vergleichung in Religions sache, im negst verschienen Septemb. angefangen, in jren wirden vnd krefften, on alles widersprechen, bleiben sollen, bis zu der zeit, das seine Maiestet mit den generalen stenden in religions sache etwas anders ordenen wird.

Item, das beide die verwandten der Religion vnd die Geistlichen dieser Stad einander sollen geloben und zusagen, das einer dem andern in keinen fall sol leid thun, sonder einander mit jhrer macht helffen beschützen vnd beschirmen, wo jemand gewalt oder vberlast gethan würde.

Item, das zur versicherung vnd mehrer rust, von jedem die Schlüssel der Pforten von stundan in seiner Durchleuchtigkeit Hende, zu seiner Gnaden ordnung sollen gebracht werden. Bey welches Gnaden auch das auff vnd zuschliessen der Pforten stehen sol.

Item, das fortan sol gehalten werden ein grosse scharpffe wacht, von guter zal der Bürger vnd Soldener, gleicher weis on alle vnderscheidt der Religion, wie solches allzeit nach gelegenheit der zeit von den vorgemeldten Regenten wird verordnet werden, vnd sol solche wacht fortan gehalten werden auff die straff, welche die gemelte Regenten verordenen werden.

Item, das desselbige welches bisher geschehen, so sol verstanden werden, als das dahin vnnd geschehen ist, vnd das niemand, so viel an jm ist, solche vnnd der gleichen sachen, die heut vnd gestern geschehen, widerholen sol.

Item, das ein jeder, welcher nicht von der Wacht ist, sich von stund an in sein Behausung begeben sol, vnd seiner gewönlichen narung vorstehen.

Item, das zu mehrer versichering der Stadt bey den vorgemelten Regenten mit bewilligung der Glieder sollen

angenommen werden, vier hundert Pferde, vnnd das die fliessende ströme mit den streit Schiffen auch bewart werden, als offt die vorgemelten Regenten solches notwendiglich befinden werden, vnnd solches sol vnder solchen Hauptleuten geschehen, welche mit gemeiner bewilligung darzu erkoren.

Item, das alle Einwohner dieser Stadt, keine ausgenommen, sollen contribuiren vnd handtreichung thun, in den Bürden vnd Vngelt, welches zu diesem ende vnnd beschirmung der Stadt, notwendiglich mus gesamlet werden.

Item, das das Geschütz auff den Festungen sol gestellet werden, vnnd hernachmals sein in bewarung der vorgemelten Regenten.

Wenn sich auch einige mutwillige vnder dem deckel der Religion regen würde, vnnd etwas, welches zur verwirrung der gemeiner rust, frieden vnd versicherung dieser Stadt gereichen möchte, anfangen würden, sol ein jeder nach seinem besten vermögen, solches verhinderen, vnnd den mutwilligen fangen helffen.

Vnd zu mehrer versicherung vnnd observation dieser Puncten, sollen die Regenten, Obrigkeit, Glieder dieser Stadt, vnd die Religions verwandten bey jrem Eyde angeloben, alle diese vorgemeldte Puncten, festiglich nach jrem besten vermögen zu halten, vnd darwider nicht thun noch fürnemen.

Auch das die Hauptleute vnd Knechte, so jtzt im dienste seind, vnd welche man noch mit gemeinem vertrag annemen wird, diesem gegenwertigen Vertrag auch sollen müssen angeloben.

Vnd zu fester vnd mehrer volziehung dieses gemeinen friedens, so bitten alle Glieder von dieser Stadt, sonderlich die von der Religion, das seiner Durchleuchtigkeit gnade in jhrer guten vnnd willigen neigunge, gegen dieser Stadt wölle fortfahren, vnd zu dienste Kön. Maie. dieser Stadt Vorsteher bleiben, jhm dieselbige gentzlich vnderwerffende, nach ordnung derselbigen Herren. Sein Durchleuchtigkeit vndertheniglich bittende, das die sich schutzes und schirmes dieser Stadt zu dienst der Kön. Maiest. vnd gemeiner wolfart, vnterfahen, vnd auff sich nemen wölle.

---

7. De aanslag van den Hertog van Alençon op 17 Januari 1583.

—

Het IVe deel van het Archievenblad *bevat van blz. 81-111 een aantal bescheiden over den aanslag door den Hertog van Alençon op 17 Januari 1583 tegen de stad Antwerpen gepleegd en in de geschiedenis onder den naam van* Fransche Furie *gekend.*

Onder andere bevindt zich aldaar de Corte verclaringe, ghedaen by Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, nopende den aenslach teghen de selue stadt aengericht den XVII deser maent Ianuarij M.D.LXXXIII, stylo nouo ; midtsgaders de brieuen van Credentie ende Instructie by sijne Hoocheyt gesonden aende voors. stadt, ende sekere Missiue aen mijnen Heere vanden Tempel.

Volgens dit stuk, waren er van « de vrome ende goede » Borgerye, ontrent de tachtentich ghebleuen, behaluen » de ghequetste, ende daer onder de Collonel Vierendeels, » de Capiteynen Balthasar » Thas (1) *ende Reynout Michault, Jaspar den Hoemaker* (2), *Sargeant Maior van » het Collonelschap van Jonc-*

(1) Tasse.

(2) Kasper Sindeler, Hoogduitscher.

7. L'attentat du Duc d'Alençon du 17 Janvier 1583.

—

Le tome IV du Bulletin des Archives *contient aux pages 81-111 un certain nombre de documents relatifs à l'attentat commis le 17 Janvier 1583 par le duc d'Alençon contre la ville d'Anvers et qui est connu dans l'histoire sous le nom de* Furie Française.

Entre autres on y trouve la relation institulée : Corte verclaringe, ghedaen by Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, nopende den aenslach teghen de selue stadt aengericht den XVII deser maent Ianuarij M.D.LXXXIII, stylo nouo ; midtsgaders de brieuen van Credentie ende Instructie by sijne Hoocheyt gesonden aende voors. stadt, ende sekere Missiue aen mijnen Heere vanden Tempel.

D'après cette pièce, « la brave et bonne bourgeoisie laissa » sur le terrain, sans compter » les blessés, environ quatre-» vingts tués, parmi lesquels » le Colonel Vierendeels, les Capitaines Balthasar Thas (1) *» et Regnauld Michault, » Gaspard le Chapelier* (2) *» sergeant-major au service » du Colonel Messire Philippe*

(1) Tasse.

(2) Gaspard Sindeler, Allemand.

» ker Philips van Schoonhouen, » Heer van Waen-Roy, buyten- » Borgemeester. »

Van den kant der Franschen bleven er, buiten 14 of 1500 gevangenen, 1500 dooden, « die ghetelt ende begrauen zijn », volgens de overlevering, aan de Kipdorppoort. (1)

Na onderzoek der bescheiden blijkt het uit de door het Magistraat opgemaakte lijsten, dat er van den kant der burgerij 99 dooden waren, buiten een groot getal gekwetsten, « wyens namen wel bekent zijn, hoewel sy om alle emulatie te schouwen niet en worden genoemt. »

Wat de gekwetsten betreft, dezer namen kunnen voor het oogenblik bezwaarlijk nagespoord worden, en zulks is des te meer te betreuren, dat zich tusschen deze dapperen de befaamde bakker Peeter Valck bevindt, die vier wonden in het hoofd had ontfangen en zich, volgens de verklaring van het Magistraat, « met een slachsweert cloeckelijck had gehadt. »

Wij laten hier volgen :

1° De lijst der gesneuvelde burgers opgemaakt volgens talrijke bescheiden.

2° Twee uittreksels uit het Breederaadboek der Hoofdmannen der Poorterij en Wijkmeesters, 1585-90, *rakende het vergunnen van pensioenen*

» van Schoonhoven, Seigneur » de Waenrode, Bourgmestre » forain. »

Du côté des Français il y eut, hors 14 ou 1500 prisonniers, 1500 morts « qui ont été comptés et enterrés » d'après la tradition, dans le voisinage de la porte Kipdorp. (1)

L'examen des documents établit que les listes dressées par le Magistrat portent le nombre des bourgeois tués à 99, sans faire mention d'un grand nombre de blessés, « dont les noms sont bien connus, quoique, pour éviter toute rivalité, on les passe sous silence. »

Quant aux blessés, leurs noms ne sauraient être pour le moment l'objet de recherches ; nous le regrettons d'autant plus, qu'au nombre de ces braves se trouve le fameux boulanger Pierre Valck, qui reçut quatre blessures à la tête, et, d'après la déclaration du Magistrat, « s'était comporté vaillamment avec un espadon. »

Nous faisons suivre ci-après:

1° La liste des bourgeois tués dressée d'après de nombreux documents.

2° Deux extraits du registre intitulé : Breederaadboek der Hoofdmannen der Poorterij en Wijkmeesters, 1585-90, *concernant les pensions octroyées*

---

(1) *Bulletins de l'Académie d'archéologie de Belgique.* 2e partie, p. 459-463.

aan de weduwen en weezen der gesneuvelden.

3° Kopij van twee rekwesten der weduwe van Kapitein Reinout Michault, die in den slag werd gedood.

4° Eenige kopijen van stukken getrokken uit de Stadsrequestboeken.

5° De kopij van het kapittel der stadsrekening van het jaar 1583, bevattende de namen van al de Antwerpsche burgers die om het roemrijk feit van 17 Januari een pensioen op de kas der gemeente ontvingen.

aux veuves et orphelins des défunts.

3° La copie de deux requêtes de la veuve du Capitaine Regnault Michault tué dans la bataille.

4° Quelques copies de pièces extraites des registres aux requêtes de la ville.

5° La copie du chapitre du compte de la ville de 1583, contenant les noms de tous les citoyens anversois qui recevaient une pension sur la caisse de la commune pour la part prise par eux dans le glorieux fait d'armes du 17 Janvier.

I

Lijst der Antwerpsche burgers gesneuveld in de Fransche Furie.

Adriaenssen, Adriaan.
Aertssens, Hendrik.
Allemans, Lenaard.
Bacle, Nikolaas.
Beselaer, Nikolaas.
Bloemaert, Lucas.
Boel, Augustijn.
Bonecam, Michiel.
Borgmeesters, Hans.
Boudewijns, Gillis.
Brant, Jacob.
Cambri, Jeroen.
Carels, Peeter.
Casens, Hans.
Christiaensen, Hendrik.
Crillaert, Adriaan.
Dalbora, Prosper.
De Bassy, Huibrecht.
De Cleermaecker, Hendrik.
De Clerck, Michiel.
De Coste, Jacob.
De la Porte, Lodewijk.
De Linelle, Jan.
De Meester, Bernaard.
De Puceau, Alaard.
Derckens, Jacob.
De Schepper, Gillis.
De Vos, Nikolaas.
De Vriese, Reinier.
De Wattijn, Jan.
De Witte, Cornelis.
Drinckmans, Cornelis.
Du Weele, Robrecht.
Elinckx, Peeter.

Fruyt, Nikolaas.
Gaillet, Andries.
Geerbrecht, Hendrik.
Gillis, Kerstiaan.
Hagens, Hendrik.
Heyns, Frederik.
Hoet, Hans.
Hulst, Frederik.
Jacobssen, Hendrik.
Kelders, Hans.
Kempeneere, Hendrik.
Kerstiaenssens, Lodewijk.
Liebrechts, Willem.
Lievens, Hans.
Lingeman, Geeraard.
Lodewijckx, Willem.
Maes, Jacob.
Michault, Reinout.
Minuict, Salomon.
Monelli, Peeter.
Moneterre, Antoon.
Morimont, Hans.
Moyses, Rogier.
Muys, Geeraard.
Oes, Pauwel.
Padieu, Samuël.
Parmentier, Nikolaas.
Partou, Filips.
Reynders, Reinier.
Roelants, Reinier.
Rijff, Willem.
Scheppers, Nikolaas.
Schrijvers, Christoffel.
Scrijer, alias van Solinghe, Geeraard.
Segers, Koenraad.
Sindeler, Kasper.
Smolders, Godevaard.
Smolders, huisvrouw van Godevaard.
Sweerts, Kasper.
Tasse, Balthasar.
Thomas, Hans.
Thoms, Godevaard.
Vaeselinck, Fremijn.
Van Amstel, Nikolaas.
Van Cleve, Hans.
Vanden Berghe, Hans.
Vanden Venne, Marten.
Vanden Vondel, Hans.
Vander Beke, Barbara.
Van Elen, Jacob.
Van Everbroeck, Hans.
Van Eyndhoven, Balthasar, de jonge.
Van Gemeren, Antoon.
Van Goorle, Hans.
Van Hoeswinckel, Everaard.
Van Huysenborch, Jan.
Van Mol, Frans.
Van Mol, Margaretha.
Van Nieuwercken, Abraham.
Van Obbergen, Peeter.
Van Remonde, Christoffel.
Van Utrecht, Hendrik.
Verbruggen, huisvrouw van Cornelis.
Verhoeven, Adriaan.
Verwerft, Matthijs.
Vierendeels, Adriaan (kolonel).
Wissel, Everaard.

IIa.

(Rekwest aan het Antwerpsch Magistraat).

Aen mynen Eerweerdigen Heeren Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen.

Geven te kennen in alder oitmoet ende reverentie de aerme ende desolaete weduwen haere mans ghelacten hebbende inden aenslach byde Francoysen geattenteert op dese stadt den XVIIen January vanden jaere dryentachtentich lestleden, hoe dat wylen haere voors. mans inden voors. aenslach ghebleven synde, achterlaetende de voors. supplianten belast wesende met kinderen, soodat sylieden deur desen teghenwoirdighen ende continuelen benauden ende duren tydt verteert hebben allen tgene sylieden inde weerelt hadden ligghende ende ruerende, hebbende oyck een deel vande voors. supplianten groote ende merckelycke schaede gheleden, midts het affbranden vande nieuwe Borse, daer sylieden heure craemen ende goeden hadden staende, waerdeure sylieden inde vuytterste aermoede syn gecommen, als geenen middel meer wetende om voirtaenne hun met hunne kinderen te onderhouden, ende want by Uwer Eerw. voirsaeten met voirgaende consent vanden Breeden-Raidt hunlieden supplianten geaccordeert ende gegunt is, in recompense vant verlies vande voirs. haere mans, een jaerlycxe lyffrente van derthien guldens, daervan sylieden eenighe vervallen termynen hebben ontfanghen, maer wandt de voirs. supplianten, nyettegenstaende henne nerstighe sollicitatie, nu ter tydt egeene betaelinghe meer en cunnen ghecryghen vande termynen die alnoch vervallen souden moghen wesen, maer hunlieden voir andwoirde ghegeven wordt dat andere rentiers moeten voirgaen, daerenboven alnoch is hunlieden supplianten kennelyck ende notoir dat de weduwen hunne mans ghelaeten hebbende opden Couwensteynschen dyck van hunne lyffrenten daeghelycx betaelt wordden, daer nochtans den aenslach vanden selven dyck voirtsghekeert ende gedaen werdt tegens Syne Majesteyt ende de welvaert deser stadt, daer ter contrarien, de voors. supplianten hunne mans ghelaeten hebben tot dienste Zynre

Majesteyt ende welvaeren deser stadt, alles tot grooten achterdeele ende gheheele bederffenisse vande arme supplianten, als geenen middel meer hebbende oft wetende dan alleenlyck de voirs. lyffrenten om hun met hunne voirs. kinderen tonderhouden ende te alimenteren, sullen oick sy, supplianten, ingevalle syne egeene betaelinge van hunne lyffrenten en ghecryghen, gedwonghen wesen hunne kinderen, midts hunne groote aermoede ende miserie, den Aelmoesseniers deser stadt over te leveren, biddende daeromme de voirs. supplianten seer oitmoedelyck dat Uwer Eerw. gelieven wille (regard nemende opden getrouwen dienst by wylen hunne mans inden voors. aenslach aen Syne Majesteyt ende deser stadt ghedaen, ghelyck voirseght is, ende oyck midtsdyen hunne voirs. lyffrenten hun met voirgaende consent vande volle Leden deser stadt gheaccordeert ende ghegundt syn gheweest, ende naerderhandt by Syne Hoicheyt, midts het accoirdt vande reconciliatie, gheadvoyeert hun, supplianten, hunne lyffrenten op hunnen ghewoonlycken termyn te doen betalen, midtsgaeders hunlieden, supplianten, betalinge te doen geven vande paeyen dyer vervallen souden moghen wesen. Dwelck doende etc.

Inde margine stondt geappostilleert aldus : Sy ghestelt in handen van Meester Engelbert Masius, Pensionaris deser stadt, omme tversueck vande supplianten ter eerster vergaederinghe vanden Breeden-Raidt aen te dienen ende proponeren. Actum XVII^{a} Februarii XV^{c} LXXXVI ende was ondergeteeckent : A. Dyck.

Rolle vande naemen ende toenamen van de voirs. weduwen.

De weduwe Styncken Overwech van Willem Lodewycx.
De weduwe van Eduwaert Eswinckel.
Cleircken Dierick, weduwe Geerdt van Solinghen.
Heylken Jacops, weduwe van Eeverbrock.
Janneken de weduwe van Hans Hoet.
Mayken Nutens, weduwe Prospero Delbora.
Maeyken vanden Putten, weduwe, voir haere alimentatien als verleemt gebleven.
Brigitta Quuniet, weduwe Hendrick Christiaens.
De weduwe van Peeter Monnel.
Twee weesen van Goyvaert Smulders.

Lysbet Wouters, weduwe Heyndrich Geerbrachts.
Cathelyne Ghysels, weduwe Augustyn Boel.
Truyken Verbeke.
Lyncken van Caeberch.
Mayken van Aultrive.
De weduwe van Nicolas van Amstel.
Barbel van Schaiboerch.
Mayken Bosmans.
Lyncken van Doert.
Tanneken van Leverdal.
Barbara van Laer.
Marie Auly.
Ursele Koet.
Lyncken Rapsant.
Elisabeth van Laer.
Geerardt Lambrechts.
Mayken van Hoet.
Anneken de la Porte.
Faesken Peuters.
Bayken Coels.
Tonyne van Outrecht.
Hansken van Outrecht.
Eduwaert van Cleef.
Janneken van Cleeff.
Ariaen Pramers.

Wy hier onderscreven tegenwoirdelycke Aelmoesseniers binnen deser stadt van Antwerpen, certiffieren midts desen, byden eedt int aenveerden van onse offitien ghedaen, dat diversche weduwe ende weezen hunne mans gelaeten hebbende inden aenslach byde Francoisen geattenteert op dese stadt den XVII^en January vanden jaere LXXXIII^tich lestleden ende oick eenige vande selve achtergelaeten weesen dagelycx gedwongen syn aen onse camere alimentatie te versoecken, ende dat by gebreke van betalinge vande renten die dese stadt van Antwerpen hunlieden in recompensie vanden getrouwen dienst dese stadt inden voors. aenslach bewesen, gegunt ende geaccordeert heeft gehadt. In teecken der waerheyt, soo hebben wy dese jegenwoirdige met onsen name ende gewoonlyck hanteecken onderteeckent, daertoe vande voirs. weduwen ende

weesen verzocht zynde. In Antwerpen desen XV[en] February 1586. Onderteeckent : MARTEN DELLA FAILLE, JOOS DE SMIDTS, JAN VAN BLOYS, NICASIUS LE WAY. (1)

(Breederaadboek der Hoofdmannen van de Poorterij en Wijkmeesters, 1585-90, fol 106 v°.)

II[b].

Requeste vande weduwen ende weezen vande geblevene inde Fransche Furie.

Aen myne Heeren Borgmeesteren, Schepenen ende den ghemeynen Breeden-Raidt deser stadt van Antwerpen.

Geven te kennen in alder oitmoet ende reverentie de arme ende desolate weduwen haere mans ghelaeten hebbende inden aenslach byde Francoysen gheattenteert op dese stadt den zeventhiensten January vanden jaere LXXXIII[tich] lestleden, hoe dat wylen haere voirs. mans inden voirs. aenslach ghebleven zynde, achterlaetende de voirs. supplianten belast wesende met kinderen, soodat sylieden deur desen tegenwoirdighen benauden tydt verteert hebben allen tgene sylieden inde weerelt hadden liggende ende ruerende, hebbende oick een deel vande voirs. supplianten groote ende merckelycke schaede gheleden, midts het affbranden vande nieuwe Borse, daer sylieden heure cramen ende goet hadden staende, waerdeure sylieden inde vuyterste armoede ende miserie syn ghecommen, als geenen middel meer wetende om voirtaene hun met hunne kinderen te onderhouden, ende want by Uwer Eerw. voirsaeten hunlieden, supplianten, geaccordeert ende gegundt is, in recompensie vant verlies vande voirs. haere mans, een jaerlycxse lyffrente van derthien guldens, daervan sylieden eenige vervallen termynen hebben ontfanghen, maer want de voirs. supplianten, niettegenstaende henne nerstighe ende continuele solicitacie, nu ter tydt geene betalinge meer en cunnen gecrygen vande termynen die alnoch vervallen mogen

---

(1) Dit stuk is doorgehaald en werd waarschijnlijk door het hierop volgende vervangen.

wesen, maer hunlieden voir andwoirde gegeven wordt byden Rentmeester deser stadt dat hy deselve renten niet en mach betaelen sonder voirgaende consent van Uwer Eerw., als tot grooten achterdeele ende geheele bederffenisse vande voirs. arme supplianten, als geenen middel meer hebbende off wetende dan alleenlyck de voors. lyffrenten om hun met hunne voirs. kinderen te onderhouden ende te alimenteren, want sy, supplianten, by faulte van betaelinghe, syn bedwongen dagelycx alimentatie te halen inde camere vande Aelmoesseniers deser stadt, volgende dattestatie vande selve Almoesseniers hierby gevuecht ; selen oick daerenboven sy, supplianten, ingevalle zy voirtaene geene betaelinge van hunne lyffrenten en connen gecryghen, gedwongen wesen hunne kinderen, midts heurlieder groote armoede ende miserie, den Aelmoesseniers deser stadt over te leveren. Bidden daeromme de voors. supplianten seer oitmoedelyck dat Uwer Eerw. gelieven wille, regard nemende opden getrouwen dienst by wylen hunne mans inden voirs. aenslach aen Syne Majesteyt ende dese stadt gedaen, ende oick midtsdyen hunne voors. lyffrenthen hun met voirgaende consent vande volle Leden deser stadt geaccordeert ende gegunt syn geweest, ende naderhandt by Syne Hoocheyt, midts het accoirdt vande reconciliatie, geadvoyeert, hun supplianten hunne lyffrenthen op hunnen gewoonlycken termyn te doen betalen, midtsgaders hunlieden supplianten betalinge te doen geven vander paeyen dyer vervallen souden moghen wesen. Dwelck doende etc.

Inde margine stondt : Alsoo den Breeden-Raedt nyet en is jegenwoirdelyck vergaedert om dese ende gelycke zaecken voire te houden, sullen daeromme de supplianten hebben de paciencie totter tydt toe de Leden deser stadt andermael sullen wesen vergadert. Actum XXII^en^ Martii XV^c^ jaer ende LXXXVI^tich^. Onderteeckent : A. Dyck.

Rollen van diversche weduwen ende weezen vande Fransche Furie welcke syn heffende elck hooft een lyffrente op dese stadt van Antwerpen van derthien guldens tsjaers, alle halve jaere te betaelen, welcke lyffrente heurlieden toegevuecht is van myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt,

ende geconsenteert metten Breeden-Raede, vuytwysende heure brieven die zy daeraff hebben etc.

Die weduwe van Heyndrick Geerbracht, Lysbet Wouters met drye kinderen.

Die weduwe Tanneken van Leendael met vier kinderen.

Die twee kinderen van Goyvaert Smulders, Hans Smulders ende Anna Smulders.

Die weduwe Synken Pastels met drye kinderen.

Mayken Muytens ende Barbara Dalbora.

Anna Dresselers, weduwe van Peeter Monel, is heffende een lyffrente van vyffventwintich guldens tsjaers.

Die weduwe Mayken van Hoecke met twee kinderen.

Die weduwe van Peeter van Obberghen, Barbara Schols met een kindt.

Maeyken vanden Putte.

Die weduwe van Gillis Boudewyns met zeven kinderen.

Die weduwe Truyken Verbeke met drye kinderen.

Die weduwe van Augustyn Boel, Cathelyne Ghysels.

Die weduwe Christiaen Gillis met een kindt.

Hans van Utrecht ende Anthoni van Utrecht.

Die weduwe van Hans Hoets met twee kinderen.

Die weduwe Heyns met haer dochter.

Die weduwe Geeraerdt van Solinghe met vier kinderen.

Die weduwe van Hans Everbrueck, Heylken Jacops.

Servaes van Mechelen.

Hans de Haze.

Heyndrick Christiaens heeft achterghelaeten vyff kinderen.

Die weduwe Elizabeth van Laer met drye kinderen.

Die weduwe van Louis Kerstiaensens, Maeyken Bosmans met vyff kinderen.

Die weduwe van Jaecques Derckens, Elisabeth van Peel met twee kinderen.

Die weduwe van Everaert van Hooswinckel, Tanneken de Jode met twee kinderen.

Die weduwe van Fremin Vaselinck, Elisabeth van Tricht met vyff kinderen.

Die weduwe van Reynier Reynders, Lyncken van Male met drye kinderen.

Die weduwe van Peeter Elinckx, Lynken van Kapenberch met vier kinderen.
Die weduwe Lynken Rabsant met twee kinderen.
Die weduwe Maeyken Eely met twee kinderen.
Die weduwe Barbara van Laer met drye kinderen.
Die weduwe Ursel Cockx met twee kinderen.
Die weduwe Syncken Versteenen met drye kinderen.
Die weduwe Barbel van Amstel met drye kinderen.
Hans Moyses, weese van Rougier Moyses.
Jan van Holdenborck met twee kinderen.
Die weduwe van Willem Lodewyckx, Stynken Overwech met vier kinderen.
Die weduwe Lynken van Dort met haer dochter.
Geeraerdt Lambrechts.
Jaecques Grimmer.
Lucas Bloemmaert heeft achtergelaeten twee kinderen.
De weduwe van Peeter Monnel.
De weduwe van Robert de Ville met drye kinderen.
De weduwe Heylken Lereyns.
De weduwe van Nicolaes Fruytier, Anneken de la Porte met vier kinderen.
Franchoys de Coste voir syn alimentatie etc.

Certificatie vande Almoesseniers deser stadt.

Wy hier ondergheschreven teghenwoirdichlyck Aelmoesseniers binnen deser stadt van Antwerpen, certiffieren midts desen, byden eedt int aenveerden van onse offitien ghedaen, dat diversche weduwen hunne mans ghelaeten hebbende inden aenslach byde Francoysen gheattenteert op dese stadt den zeventhiensten January vanden jaere dryentachtentich lestleden, ende oick eenighe vande zelve achtergelaetene weesen, daegelycx ghedwonghen syn aen onse camere alimentatie te commen versoecken, ende dat by gebreke van betaelinghe vande renten die dese stadt van Antwerpen hunlieden in recompentie vanden ghetrouwen dienst by huere mans dese stadt inden voirs. aenslach vande Franchoysen bewesen, gegundt ende geaccordeert heeft ghehadt. In teecken der waerheyt, soo hebben wy dese jeghenwoirdighe met onsen naem ende gewoonlyck hanteecken onderteeckent, daertoe vande voirs. weduwen ende weesen versocht synde. In Antwerpen

desen XVen February 1586. Was ondergeteeckent: MARTEN DE LA FAILLE, JOOS DE SMIDT, JAN VAN BLOYS, NICASIUS LE WAY.

(Breederaadboek der Hoofdmannen vande Poorterij en Wijkmeesters, 1585-90, fol. 112 v°).

IIIa.

(Rekwest van Margaretha van Zeverdonck aan het Antwerpsch Magistraat).

Aen myne Eerweerde Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen.

Geeft in alder oitmoet te kennen Margareta van Zeverdoncq, nagelaten weduwe van wylen Reynoudt Micault, capiteyn inde Corte Nieustraete, hoe dat zy, suppliante, eenen tyt geleden aen Uwer Eerw. heeft gepresenteert sekere requeste om te vercrygen eenighe recompensie soo van vele voorgaende diensten als van syne leste groote getrouwicheyt, die hy, Micault, dese stadt van Antwerpen (wederstaende den inval ende opreurighe intreprinse der Franchoisen,) gethoont, bewesen ende met zynen bloede besegelt heeft, waerop alnoch de suppliante niet en heeft vernomen iet gedaen te wesen dan generaelycken by Uwer Eerw. geordineert te syne de weduwen ende weesen te recompenseeren met lyfrenten, daertoe geconstitueert hebbende soo wt de Wet als respective wt de andere Leden van Uwer Eerw. zekere Commissarissen, ende alsoo haer de suppliante, het sterfhuys oversiende, grootelyx beswaert vindt ende gechargeert met veel verscheyden schulden, daerenboven belast met vyf cleyne kinderkens, soo is dat zy, suppliante, geassisteert met haere voors. kinderkens, implorerende Uwer Eerw. goedertierenheyt, ootmoedelyck suppliceert dat Uwer Eerw. gelieve (regaerdt nemende op de goede getrouwe ende gewillighe diensten des voors. Micaults,) haer suppliante te gonnen alsulcke eerlycke vergeldinge ende recompensie als Uwer Eerw. bevinden sullen zyne verdiensten te meriteren, ende dat tselfde sou mogen gescieden niet in lyfrenten

maer in gereeden gelde, om daermede te mogen haer desolaet sterfhuys suyveren ende vryen, haer met de kinderkens eerlyck onderhouden ende de crediteuren die haer, suppliante, dagelyx molesteren te contenteren, ordinerende de voors. Commissarissen tselve gedaen te worden ter yerster gelegentheyt, versoeckende oytmoedelyck Uwer Eerw. goedertierene jonste, etc.

(Op den bladrand) : Sy gestelt in handen vanden Gecommitteerde opt faict vanden gevanghene om, hen advies gesien, geappointeert te worden naer behooren. Actum V[a] Maii 1583.

G. MARTINI.

Den Gecommitteerden tot recompenseren vande weduwen, weesen ende gequetste inde Fransche Furie, gesien hebbende dese requeste, dunct (onder correctie,) om redenen inde zelve begrepen ende besundere dat der stadt proffytelyck soude wesen dat men de suppliante in heur versueck zoude moegen accommoderen ende recompenseren met comptanten gelde, maer aengemerct de comptante penningen gedestineert tot recompense vande gequetste alreede byde voers. Gecommitteerde syn verdeelt, en hebben de gecommitteerde daertoe gheen middele ten zy dat Uwer Eerw. geliefde deselve gedestineerde comptante somme taugmenteren oft by andere extraordinarise middelen heur te vergelden ende recompenseren. Actum den 11 Mey 1583.

JOACH : GILLIS.

III[b].

(Rekwest derzelfde aan dezelfden.)

Aen myne Eerweerde Heeren Borgmeester ende Scepenen der stadt van Antwerpen.

Geeft oytmoedelyck te kennen die naegelaten weduwe van wylen Reynault Michault, hoe dat de suppliante by sekere voergaende requeste verthoont hebbende de goede

diensten haers mans ende de gelegentheyt van synen sterfhuyse, ende versocht dat men haer soude assisteren met gereede penningen, in plaetse vande lyfrenten haer ende vyff haere cleyne kinderkens toegevueght, heeft eyntelycken daerop verworven dadvis vande Gecommitteerde, dragende dat men haer, suppliante, met comptant soude accommoderen met eenighe extraordinarise middelen by Uwen Eerw. daertoe te schicken, naer luydt vande requeste ende advis daerop gestelt, hiermede annex. Ende desen achtervolgende soe addresseert haer de suppliante aen Uwen Eerw., vastelyck betrouwende dat deselve doude getrouwe diensten haers mans deser stadt bewesen sullen in redelycke consideratie hebben, ende aensien de gesteltenisse vanden sterffhuyse ende de benauwtheyt daerinne sy, suppliante, is gecoemen, sonder dat men eenighe andere oirsake can geweten dan dat alsoe sy haeren man ende haeren cassier beyde tsaemen heefft gelaten, voerde conservatie deser stadt, de middelen oft vuytstaende schulden ergens mochten steken onder diegene die nu ter tydt nyet en spreken. Emmers, hoe dattet sy, soe is sy, suppliante, soe seer belast gelaten dat haer luttel sal resteren tot haerer ende haerer kinderen alimentatie, waerdeur sy bedwongen wordt te suppliceren, dat in plaetse vande voers. lyfrenten, sy mochte worden geaccommodeert met comptante penningen, tot sulckenen pryse als doude getrouwe ende totter vuytersten gecontinueerde diensten van deser vaderloose kinderen vader sullen bevonden worden te meriteren. Biddende oytmoedelyck dat Uwen Eerw. gelieve de suppliante op eenighe gereede middelen tassigneren, midts doende den momboirs haerer kinderen genoechsaeme versekerheyt tegens de voers. lyffrenten. Dwelck doende, etc.

J. de Heire.

IV[a]

(Rekwest van Jan vanden Wouwer en Jan de Flandres.)

Aen myne Heeren.

Verthoonen ootmoedelyck Jan vanden Wouwer ende Jan de Flandres, cooplieden van wynen, hoe dat zy ten achteren zyn aenden Grave van Rochepot, ter causen van geleverde wynen, tsamen de somme van ontrent X[c] guldenen eens, voer welcke schult Monsieur Bouchon, Secretaris vanden voors. Rochepot, aenden supplianten heeft gelooft ende is borge gebleven, hebbende overzulcx oick zyne particuliere obligatie daeraff gegeven. Ende want de meublen ende goeden zoe des voors. Rochepot als des voors. Bouchon by diversche Capiteynen vande borgerye in hen quartier aengeslagen zyn ende gehouden wordden, zoe en is den supplianten geenen middel gelaten om daeroppe heure tachterheyt te mogen verhalen, dan alzoe den persoon des voors. Bouchon, die den supplianten voer hen schult als principael verbonden staet, alhier noch is geapprehendeert ende gestelt opten Backersthoren. Bidden daeromme hen te verleenen consent om den voors. persoon des voors. Bouchon inder gevanckenisse voer hare schult daervore opten *Steen* ende ordinarisse plaetsse vande debiteurs te doen stellen in goede bewarenisse. Dwelck doende. Actum ultima Januarii 1583.

(Requestboeck 1582-83, *fol.* 176 *v°.)*

IV[b].

(Rekwest van Jan Faes.)

Aen myne Heeren.

Gheeft te kennen Jan Faes, meulemakere, hoe dat alzoe opten XVII[en] January lestleden de soldaten ende ruyteren van Vranckrycke hadden de Kipdorppoorte deser stadt gesaiseert, diversche borgeren vermoort ende nyet alleenlyck eenige huysen ontrent de voors. poorte geplundert, maer oick

hen beste gedaen om dese stadt in brande te stekene, zoe hebben dezelve den brant begonst ende gesteken in zeker huysinge hem, suppliant, toebehoorende, inder vuegen dat allen het woutwerk vande zelve huysinge int geheele is affgebrant ende oick een deel vanden gevele oft muer vanden zelven huyse affgevallen, ende gemerckt tvoors. feyt heeft aengegaen de gemeyne ingezetenen alhier, datter oick diversche persoonen van qualiteyt vande Franchoisen binnen deser stadt zyn gesaiseert, dewelcke ten alderminsten wel behooren tintegreren zoewel de voors. schade ende verlies des suppliants als van diversche andere borgeren, die ten voors. tyde ende deur dombehoorlyck innemen ende saiseren vande poorte deser stadt zyn beschadicht. Bidt daeromme hierinne van offitie wegen te versiene ende zoevele te doene als dat hy, suppliant, vande affbrandinge vanden voors. zynen huyse wordde gerecompenseert zoe ende gelyck tselve in alle redelyckheyt ter arbitragien van persoonen hen des verstaende zal wordden bevonden te behooren. Dwelck doende etc.

Sy gestelt in handen vande Gecommitteerde tot tfaict vande gevangene, ten eynde zy van dinhoudt deser requeste note te houden ten eynde vanden ransoene vande gevangene hierop wordde versien zoe behooren zal. Actum ultima Januarii 1583.

MARTINI.

(Requestboeck 1582-83, *fol.* 177*)*.

IV^c.

(Rekwest der Stadskolonels.)

Aen myne Heeren.

Verthoonen de Colonellen deser stadt hoe dat, Maendach lestleden, des avonts, naerdyen de Franchoisen vuyt deser stadt gejaecht waeren, met voerraet van Uwen Eerw. in diligentien zyn affgeveerdicht geweest twee mannen zoe met brieven van Zyne Excellentie naer Eyndoven oft ter plaetssen daer zy onse ruyterye zouden meynen te vinden, inhoudende advertentie van tgeene ten zelven dage hier gepasseert was, dat dezelve ruyterye overzulcx zoude naer deser stadt

comen, welcke brieven oick zyn gelevert, ende want de voors. twee persoonen is belooft II^c guldenen ende dat wel redelyck is dat zy voldaen werden, Bidden daeromme tordonneren den Tresoriers ende Rentmeestere dezelve penningen vuyt te reycken ende te betalen. Item alzoe midts dafflyvicheyt vanden Colonel Vierendeel noodich is eenen anderen colonel in stede te stellen, bidden oick daerom tordonneren allen de Leden die de anominatie daervan competeert elck twee persoonen over te brengen, om vanden selven den eenen Colonel gemaeckt te wordden, oft dat tzelve geschiede vuyte geene die lest overgegeven zyn. Dwelck doende.

BACCART.

Sy gestelt in handen vande Tresoriers ende Rentmeestere ten eynde zy metten remonstranten desen aengaende overcomen, midts daeraene corttende de II ₰ Vleems by hen alreet ontfangen. Actum I^a Februarii 1583.

MARTINI.

(*Requestboeck* 1582-83, *fol.* 181.)

IVd.

(Rekwest van Adriaan de Wannemaker.)

Aen myne Heeren.

Verthoont Adriaen de Wannemaker, coopman alhier, hoe dat hy, suppliant, meest zyne negociatie heeft gedaen gehadt op Vranckryck, zoe tot Amiens, Calis, Abeville, St.-Wallerye ende op andere plaetsen alwaer hy, suppliant, diversche schulden ende goeden is hebbende, ende oick zynen dienaer tot Abeville voors., alwaer de Gouverneur vanden casteele desselffs suppliants dienaer heeft gevangen genomen, ende voorts alle dobligatien, gelt ende ander goeden aengeslagen ende hem daeraff gepilleert, zynde oick eenige ander zyns suppliants goeden ende penningen inde voors. ander steden aengeslagen, genomen ende gearresteert, al tot zyns suppliants groote schade, diewelcke daerdeure geschapen zal zyn bedorven te zyne indyen hy alhier binnen deser stadt

zyn verhael nyet en zoude mogen hebben op goeden, penningen, actien ende persoonen van ennige Franchoisen, diewelcke hy, suppliant, zoude weeten te becomen, hetwelcke hem nyet en zoude behooren geweygert te wordden, emmers dat hy ennige persoonen, goeden, penningen oft actien van eenige Franchoisen binnen deser stadt zoude mogen in arreste houden zoelange hem, suppliant, alle zyne voors. goeden, penningen ende obligatien werdden gerestitueert ende anderssints zynen voors. dienaer gerelaxeert. Bidt daeromme hem te consenteren dat hy zal mogen binnen deser stadt in arreste doen leggen ende *de facto* doen bewaren persoonen, goeden, obligatien, actien ende crediten van ennighe Franchoisen, tzy cooplieden oft andere, ten eynde voors., emmers ter tyt ende wylen toe alle zyns suppliants voors. goeden, penningen, obligatien, actien ende crediten hem zullen wesen gerestitueert ende zynen voors. dienaer gerelaxeert, oft dat hem zal wordden toegelaten eenigen anderen alsulcken middel als Uwen Eerw. zullen bevonden te behooren. Dwelck doende.

Sy gestelt in handen vanden Gecommitteerden opt feyt vande gevangene, om, hen rapport gehoort, geappointeert te worddene nae behooren. Actum IIII Februarii 1583.

Martini.

(*Requestboeck* 1582-83, *fol.* 182 *v°*).

V.

Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeester, Oude-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten der stadt van Antwerpen, die Godt Almachtich nyet genoch en connen gedancken vande groote genade hen ende de geheele stadt den XVII^en^ der voirleder maendt Januario bewesen, deselve doir zyne onsprekelycke barmherticheyt bewarende tegens den grouwelycken aenslach alsdoen aengericht, en hebben oick nyet willen naelaten te prysen ende te bedancken de goede borgeren ende ingesetenen deser stadt, die hun soo dapper in wapenen hebben begeven ende soo manlyck wederstaen denghenen die als vyanden de stadt meynden te overvallen, ende dezelve ende besundere de gequetste ende vermincte, midtsgaders de weduwen ende weesen vanden afflyvigen te recompenseren ende vergelden naer eens yegelycx meriten ende naer een iegelycx gelegentheyt ende noot. Ende naerdyen tzelve is verthoont inde Breede-Raden gehouden den XIX^en^ January lestleden ende den IX^en^ deser maendt February ende met eenen in consideratie geleegt dat gemerckt God Almachtich de genade ende gratie heeft gedaen de goede ende vrome borgeren die soo vromelyck hun hebben gequeten de stadt te bewaren, dat daeromme sy behoorden vuyt deerste ende gereetste penningen gerecompenseert te worden, namelyck oick vuyt de Casse vande Reducxtie, alsoe sy oirsaecke syn dat de rentieren hunne ypothecque hebben behouden, soo hebben myne Heeren Borghemeesteren ende Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, Oude-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vanden Ambachten geaccordeert ende geconsenteert, accorderen ende consenteren midts desen, dat tot behoeve vande voirs. recompensen ende vergeldinge sal worden geemployeert de somme van vier duysent guldens comptant ende vier duysent guldens lyffpensie, min ofte meer ombegrepen, om dezelve comptante penningen ende lyffpensien verdeylt te wordden naer een yegelycx meriten ende gelegentheyt, deputerende ende committerende midts desen Joncker Godevaert Montens ende Lodewyck Blommart, Schepenen, ende dander Gecommitteerde opt feyt vanden gevangenen, Vale-

rius van Dale, Oudt-Schepene, Balthasar van Eyndthoven ende Hans Hermans, Wyckmeesteren, Laureys Verreggen, Hans van Lemens ende Merten Booth, om te maecken een lyste vande gene die behooren gerecompenseert te worden ende daerop te hooren de Wyckmeesteren ende Capiteynen ende andere die hun goetduncken sal, om dezelve lyste ende het advys vande voirs. gedeputeerde nopende de groote van een iegelycx recompense ende vergeldinge gesien, voirdts de penningen daertoe noodich gelicht te wordden, tsy vuyt der casse vande Reducxtie oft anderssints, soo men sal bevinden te behooren. Aldus gedaen inde voirs. Breede-Raden gehouden den XIX^en^ January ende IX^en^ February anno XV^c^ dryentachtich *stilo novo.* Aldus ondergeschreven : Gelesen ende gearresteert in Collegio XIIII January XV^c^LXXXIII : Geteekent:

S. van Uffele.

Gecollationneert teghens doriginele acte, is daermede bevonden taccorderene by my,

Joach. Gillis.

Alzoo myne Heeren Borghemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, Oude-Schepenen, Hooftmannen, Wyckmeesteren ende Goede Mannen vanden Ambachten der stadt van Antwerpen, Breeden-Raetsgewyse vergadert synde opden XIX^en^ January XV^c^LXXXIII, ierst ende voir al gedanct hebbende Godt Almachtich vande onvuytsprekelycke genade die Zyne Goddelycke Majesteyt hen ende alle ingesetenen deser stadt hadde bewesen twee dagen daer te vorens, inde victorie tegens de Franchoisen, hebben daernaer oick den goeden borgeren ende ingesetenen gepresen ende bedanckt dat zy hen soo dapperlycken inde wapen hadden begeven ende soo cloeckelycken ende mannelycken wederstaen den grouwelycken aenslach vande Franchoisen, die als vyanden de stadt meynden te overvallen, ende om dezelve ende besundere de gequetste ende vermincte persoonen, midtsgaders de weduwen ende weesen vanden afflyvigen te recompenseren ende vergelden naer eens iegelycx meriten ende naer eens iegelyckx gelegentheyt ende noot, naerdyen tzelve anderwerff aende Leden vanden Breeden-Raedt opden IX^en^ February XV^c^LXXXIII vergadert zynde is geremonstreert

geweest, hebben de voirs. Leden respective liberalycken geconsenteert ende geaccordeert totte voirs. recompense de somme van vier duysent guldens in comptant ende vier duysent guldens tsjaers lyffpensie, min ofte meer ombegrepen, te nemene vuyt de gereetste penningen vuyt de Casse van Reducxtie, alsoo deselve goede borgeren oirsaecke waren dat de rentieren henne ypothecque hadden behouden, ende ten zelven eynde gecommitteert Joncker Godefroy Montens ende Lodewyck Bloemardt, Schepenen, ende den Secretaris Meester Joachim Gillis, Valerius van Dale, Oudt-Schepene, Jan van Stambeke, Franchois Gramondt, Balthasar van Eyndthoven, Hans Hermans, Wyckmeesteren, Laurens Verhegen, Hans van Lemens ende Merten Boots, gecommitteerde vanden ambachten, Aernout Hoffman en Jan Godin, Colonels, Jan van Hove ende Jan van Valckenborch, Dekens vande gulden, ende Lion Petit ende Cornelis Darthois, Capiteynen vande sesthienen, om gesamentlycken te concipieren een liste ende rolle van alle de doode, huere achtergelatene weduwe ende weesen, ende vande gequetste ende verlempde persoonen, om, tselve gedaen, de voirs. geconsenteerde somme van vier duysent guldenen comptant ende vier duysent guldenen lyffpensie aen een yegelycken vanden zelven te verdeylen, naer verdienste, gelegentheyt ende noot; welke commissie achtervolgende hebben de voirs. gecommitteerde de voirs. liste ende rolle gestelt ende, naer voirgaende pertinente informatie, gedaen de behoirlycke verdeelinge ende taxatie, dewelcke, soo het Uwer Eerw. goetdunct ende gelieft, sal wordden geaggreëert ende gearresteert, opdat dien volgende iegelycke weduwe, weese ende gequetste, ten iersten het doenlyck zy, wordde gerecompenseert, alsoo den meesten hoop derselver bitter armoede lyden.

Gecollationneert teghens doriginele acte, is daermede bevonden taccorderene by my,

Joach. Gillis.

1. Margriete van Severdonck, Jeronimusdochter, weduwe wylen Capiteyn Reynault Michault, oudt XXXIIII jaren, heft een lyffrente van XXI £ Arthois verschynende

XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXVXIII . . . . X £ X s. (1)

2. Hans Micault, oudt XIIII jaren, heft een lyffrente van XXI £ verschynende als boven, waerop betaelt is eenen termyn gevallen XVII July LXVXIII. X £ X s.

3. Sara Micault, oudt XI jaren, heft een lyffrente van XXI £ verschynende ten dage als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als boven . . . X £ X s.

4. Claude Micault, oudt VII jaren, heft een lyffrente van XXI £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is eenen termyn gevallen XVII July LXXXIII . . . . X £ X. s.

5. Philips Micault, oudt dry jaren, heft een lyffrente van XXI £ verschynende als voren, waerop betaelt is eenen termyn gevallen als voren . . . . X £ X s.

6. Jorisken Micault, oudt vyffthien maenden, heft een lyffrente van XXI £ verschynende ten dage als voren, waerop betaelt is eenen termyn gevallen als voren. X £ X s.

7. Katlyne van Capenberge, Jorisdochter, weduwe wylen Peeter Elinck, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

8. Susanna Elincx, oudt IX jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop betaelt is eenen termyn gevallen XVII July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

9. Tanneken Elincx, oudt seven jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waer-

---

(1) *(Op den bladrand)* : *Transeat* midts de acten hiervoerens geinsereert. By attestatie ende quitantie.
Deze aanteekening is betrekkelijk op de nummers 1-40.

op betaelt is eenen termyn gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

10. Neelken Elincx, oudt vier jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaér gevallen als voren . VI £ X s.

11. Saerken Elincx, oudt XXI weken, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren. . . . . . VI £ X s.

12. Tanneken de Jode, Gherardtsdochter, weduwe Everardt van Hoeswinckel, oudt XXX jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . VI £ X s.

13. Lysbet van Hooswinckel, oudt vier jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . . VI £ X s.

14. Phelisken *(sic)* van Hoeswinckel, oudt een halff jaer, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is eenen termyn gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

15. Elisabeth van Lare, weduwe Hans vanden Vondele, Provoost was, heft eene lyffrente van VII £ verschynende als boven, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LVXXIIII . . . . VII £.

16. Mayken vanden Vondele, oudt sesse jaren, heft een lyffrente van VII £ Arthois verschynende als boven, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen, ick segge betaelt een jaer gevallen als boven . VII £.

17. Hansken vanden Vondele, opde twee jaren, heft een lyffrente van VII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als boven, compt . VII £.

18. Phelipsken vanden Vondele, oudt een jaer, heft een

lyffrente van VII £ Arthois, verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . , VII £.

19. Tanneken de Clerck, Mechielsdochter, oudt vier jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. . . . . . . VI £ X s.

20. Gheerardt de Clerck heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen den XVIIen July LXXXIII . . . VI £ X s.

21. Dierick de Clerck, oudt twelff jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een half jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

22. Mechiel de Clerck, oudt seven jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

23. Lyntken de Clerck, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . . VI £ X s.

24. Mayken de Clerck is heffende een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVIIen July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

25. Mertyne vanden Plesse, oudt XXXIII jaren, weduwe Lucas Bloemart, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren. VI £ X s. (1)

26. Janneken Bloemaerts heft een lyffrente van XIII £ waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

---

(1) *(Op den bladrand:)* Zy gecasseert. *Obiit ultima Julii anno* 1584.

27. Lucas Bloemart heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als boven . . . . VI £ X s.

28. Hester Bloemart, *posthuma*, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als boven . . . . VI £ X s. (1)

29. Clara Dierix, weduwe Gheerdt Schryer, *alias* van Sollinge, oudt LV jaren, heft eene lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIII. . . . . XIII £.

30. Lisken Schreyers, oudt XIX jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als boven . . . . XIII £.

31. Wouter Schreyers, oudt XVII jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

32. Berbel Schreyers heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . XIII £.

33. Loys Schreyers, oudt derthien jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren. . . . . XIII £.

34. Styncken Everwech, oudt XLII jaren, weduwe Willem Lodewycx, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. XIII £.

35. Clara Lodewycx, oudt twelff jaren, heft een lyffrente van XIII £, verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . XIII £.

36. Andries Lodewycx, oudt acht jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

(1) *(Op den bladrand:)* Zy gecasseert. *Obiit.*

37. Geertken Lodewycx heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII als voren . . . . XIII £.

38. Lisken Lodewycx heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . XIII £.

39. Lyntken Lodewycx, oudt anderhalff jaer, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

40. Hansken Ryff, oudt twee jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen, compt . . . . . nyet.

41. Sacharias Ryff, oudt een jaer, is heffende een lyffrente van XIII £, verschynende XVII January ende July, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. . . . . nyet.

42. Lucia Pasteels, weduwe Abraham van Nyeuwercken, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . XIII £. (1)

43. Lyntken van Nieuwercke heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . XIII £.

44. Saerken van Nieuwercke heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren. . . . . XIII £.

45. Tanneken van Nieuwercke, oudt twee dagen naer de farie, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

46. Servaesken Cristiaenssen, weduwe Kerstiaen Gillis,

---

(1) *(Op den bladrand:)* By attestatie van henne leven ende quitantie. Deze aanteekening is betrekkelijk tot de nummers 42-53.

oudt veertich jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

47. Cristiaen Gillis, oudt vier jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

48. Janneken Hoephey, weduwe Hans Hoet, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XIII £.

49. Mathys Hoet, oudt XV jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

50. Lisken Hoet, oudt vier jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren. . . . . XIII £.

51. Dingne Stuyck, weduwe Bernardts de Meestere, oudt XLI jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII VI £ X s.

52. Janneken de Meester, oudt XVI jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

53. Andries de Meestere, oudt veerthien jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren VI £ X s.

54. Lisken Verpellen, oudt XLV jaren, weduwe Hans van Goirle, heft een lyffrente van XIX £, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. nyet.

55. Lyntken Cambier, weduwe Hans Lievens, oudt XXXIII jaren, heft een lyffrente van derthien ponden Arthois, waerop betaelt is eenen termyn gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s. (1)

---

(1) (*Op den bladrand*) *:* By attestatie ende quitantie.
Deze opmerking betreft de nummers 55-80.

56. Jaecques Lievens, oudt VI jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

57. Dingne Lievens heft een lyffrente van XIII £, verschynende ten dage als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

58. Janneken Lievens heft een lyffrente van XIII £, verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. VI £ X s.

59. Margriete Vydts, weduwe Hendricx van Utrecht, oudt XXXIII jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XIII £ (1)

60. Hansken van Utrecht, oudt X jaren, heft gelycke lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als boven . . . . XIII £.

61. Anthonis van Utrecht, oudt thien jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als boven . . . . XIII £.

62. Peryne van Pamele, weduwe Hans vanden Berge, oudt XXXVI jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. VI £ X s.

63. Marie Boschmans, weduwe Loys Cristiaenssens, oudt XXXVI jaren, heft een lyffrente van XIII £, verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . XIII £.

64. Hendrick Cristiaenssens, oudt vyffthien jaren, is heffende eene lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . . . XIII £.

---

(1) (*Op den bladrand* :) Zy gecasseert. *Obiit.*

65. Peeter Cristiaenssens, oudt sesse jaren, is heffende eene lyffrente van gelycke XIII £, verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen is als voren. XIII £.

66. Tanneken Cristiaenssens, oudt dry jaren, is heffende een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

67. Cornelis Cristiaenssens, oudt anderhalff jaer, heft een lyffrente van XIII £, verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. XIII £.

68. Lodewyck Cristiaenssens, oudt XIIII daghen, heft insgelycx een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII July LXXXIII ende January LXXXIIII. XIII £.

69. Mayken vanden Hoecke, weduwe Coerardt Segers, oudt XL jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

70. Mayken Segers heft een lyffrente van XIII £, oudt dry jaren, verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . XIII £.

71. Lyntken van Dort, weduwe Hans van Cleve, oudt XXII jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

72. Tanneken van Cleve, oudt vyff maenden, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . . XIII £.

73. Barbara Goels, weduwe Peeters van Obbergen, heffen een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XIII £.

74. Peeter van Obbergen heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

75. Elisabeth Vervoirt, weduwe Jaspar Sindeler, oudt veertich jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. XIII £.

76. Janneken Houpoix, oudt XXVIII jaren, weduwe Alardts du Pucheau, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIII. XIII £.

77. Raphaël du Pucheau heft een lyffrente van XIII £ Arthois, waerop betaelt is een halff jaer gevallen den XVII[en] Juny XV[c] LXXXIII . . . . VI £ X s. (1)

78. Janneken Parys, oudt XLIIII jaren. weduwe Frederick Heyns, is heffende een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . . VI £ X s.

79. Lysken Heyns, oudt twelff jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

80. Margriete d'Oultrepuis, weduwe Jans de Linelle, oudt XLIX jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . VI £ X s.

81. Jacop de Witte, Cornelissone, oudt vyffthien jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . . nyet.

82. Cornelis de Witte, Cornelissone, oudt seven jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . nyet.

83. Jacopmyntken de Witte, oudt dry jaren, heft een lyffrente van XIII £ vervallende XVII January ende July, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

(*Op den bladrand*:) Zy gecasseert. *Obiit* 18 *Decembris anno* 1583.

84. Angneete de Witte heft een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . nyet

85. Mayken de Witte, oudt dry maenden, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. . . nyet (1).

86. Anna Dresseleers, weduwe Peeters Monelli, oudt sessendertich jaren, heft een lyffrente van XXV £, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XXV £.

87. Mayken Muntens, weduwe Prosper Dalbora, oudt XXXVIII jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . XIII £.

88. Berberken Dalbora, oudt een jaer, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is eenen termyn gevallen den XVII July LXXXIII. . , ... , ... VI £ X s.

89. Alydt, weduwe Hans van Everbroeck, oudt dertich jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

90. Hansken van Everbroeck heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is eenen termyn gevallen XVII July LXXXIII . . . VI £ X s.

91. Truyken Nellens, weduwe Lenart Allemans, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . XIII £.

92. Mayken Allemans, oudt dertich jaren, heft een lyffrente van VII £ waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . VII £.

(1) *(Op den bladrand:)* By attestatie ende quitantie.
Deze aanmerking betreft de nummers 85-112.

93. Styntken Allemans, oudt XXI jaren, heft een lyffrente van VII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . VII £.

94. Peryne vander Beest, heft een lyffrente van XIII £, als weduwe van Niclaes Scheppers, verschynende ten dage als voren, waerop betaelt is eenen termyn gevallen XV July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

95. Peeter Scheppers, oudt veerthien jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

96. Hans Scheppers, oudt negen jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . VI £ X s. (1)

97. Styntken Scheppers, oudt acht jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is eenen termyn gevallen als voren. . . . VI £ X s.

98. Mayken Scheppers, oudt sesse jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . , ... VI £ X s.

99. Lyntken Scheppers is heffende een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

100. Elisabeth Wouters, weduwe Hans Gheerbrechts, oudt achtenveertich jaren, heft een lyffrente XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XIII £.

101. Tanneken Gheerbrechts, oudt XXIIII jaren, is heffende een lyffrente van XIII £, verschynende ten dage

(1) (*Op den bladrand:*) Zy gecasseert. *Obiit.*

als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . XIII £.

102. Pauwels Gheerbrechts, oudt tweeentwintich jaren, is heffende een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren. . . . . XIII £.

103. Susanneken Gheerbrechts, oudt eenentwintich jaren, is heffende een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XIII £.

104. Marie van Schille, weduwe Hendrick Jacobssens, oudt XL jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

105. Pauwels Haeck, weduwer van Barbara vander Veken, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen den XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

106. Katlyne Ghysels, weduwe Augustyn Boel, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXII VI £ X s.

107. Bregitteken Cristiaenssens, Hendrixsdochter, oudt twelff jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren. waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

108. Mangdaleenken Cristiaenssens, oudt thien jaren, heft eene lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XV July LXXXIII . . . . VI £ X s.

109. Hester Cristiaenssens is heffende een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als boven . . . . VI £ X s. (1).

(1) (*Op den bladrand:*) Zy gecasseert. *Obiit.*

110. Daniel Cristiaenssens heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . . . VI £ X s.

111. Jaecques Cristiaenssens, tweelinck, oudt een halff jaer, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als boven . . . VI £ X s.

112. Susanneken Cristiaenssens, tweelinck, oudt een halff jaer, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . VI £ X s.

113. Tanneken Mertens, weduwe Everardt Wissel, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen, compt . . . . nyet

114. Mayken Bouduwyns, Gillisdochter, oudt twintich jaeren, is heffende een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende ten dage als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . XIII £ (1)

115. Gillis Bouduwyns, oudt XVIII jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . XIII £.

116. Lynken Boudewyns, oudt XVII jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

117. Balthazar Bouduwyns, oudt XIIII jaeren, heft jaerlycx een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . XIII £.

118. Joris Bouduwyns, oudt XII jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. XIII £.

---

(1) (*Op den bladrand*) : By certificatie ende quitantie.
Deze bemerking geldt voor de nummers 114-133.

119. Franchois Bouduwyns, oudt seven jaren, heft een lyffrente van XIII £, verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen als boven. XIII £.

120. Carelken Bouduwyns, oudt twee jaren, heft een lyffrente van derthien ponden Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als boven . XIII £.

121. Berbelken Boudewyns, oudt een halff jaer, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £ (1).

122. Lysbeth van Peel, weduwe Jaecus Derkens, oudt XXXIX jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. VI £ X s.

123. Barbara Derkens is heffende een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is eenen termyn gevallen XVII July LXXXIII. VI £ X s.

124. Cornelis Derkens, oudt thien jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

125. Anna Bouchout, weduwe Ghillis de Schepper, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. XIII £.

126. Lysbeth Peeters, weduwe Hans Kelders, heft een lyffrente van XIII £, waerop is betaelt een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . . . VI £ X s.

127. Wouter Kelders heft een lyffrente van XIII £ Arthois, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII, compt . . . . VI £ X s.

128. Truyken Verbeke, weduwe Pauwels Oes, oudt veertich jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende

(1) (*Op den bladrand* :) Zy gecasseert. *Obiit* den 28 May anno 1584.

XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . . . VI £ X s.

129. Tanneken Oes, oudt VI jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is eenen termyn gevallen als voren . . . . VI £ X s.

130. Willem Oes, oudt vier jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

131. Dingne Oes, oudt dry jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als boven. . . . . VI £ X s.

132. Janneken Huysenborch, Jansdochter, oudt vier jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. XIII £.

133. Eduwaerdt Huysenborch, oudt dry jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XIII January LXXXIIII . . . . XIII £.

134. Lynken, weduwe Anthonis van Ghemeren, heft een lyffrente van XIII £, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . . nyet.

135. Jaecques van Gemeren, oudt XV jaren, heft een lyffrente van XVI £, verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is geschiet . . . . nyet.

136. Hansken van Ghemeren heft een lyffrente van XVII £ Arthois verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. nyet.

137. Anthonis van Ghemeren, oudt thien jaren, is heffende een lyffrente van XVI £ Arthois, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. nyet.

138. Lysbeth Brandt, weduwe Jacop Maes, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . XIII £ (1).

139. Hans Moises, oudt veerthien jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

140. Salomon Adriaenssens, oudt XVIII jaren, heft een lyffrente van XIII £, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen, compt alsoo hier. nyet.

141. Lisken Slootmaeckers, oudt XXXVIII jaren, weduwe Reynier de Vriese, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . XIII £ (2).

142. Jaecques de Vriese, oudt acht jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XIII £.

143. Lisken de Vriese, oudt vyff jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren. . . . XIII £.

144. Hesterken de Vriese, oudt dry jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . . . XIII £.

145. Jozynken de Vriese, oudt XVI weken, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren. . . . . XIII £.

146. Leonora Alardts, weduwe Hans Thomas, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XIII January LXXXIIII. . . . . XIII £.

---

(1) *(Op den bladrand :)* By attestatie ende quitantie.
(2) *(Op den bladrand :)* By attestatie ende quitantie.
Deze bemerking geldt voor de nummers 141-168.

147. Dingne Thomas, oudt een halff jaer, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . XIII £.

148. Lynken van Malle, weduwe Reynier Reynders, oudt L jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

149. Janneken Reynders, oudt IX jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois vervallende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

150. Melchior Reynders, oudt sesse jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . VI £ X s.

151. Mayken Reynders, oudt anderhalff jaer, heft een lyffrente van XIII £ vervallende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. VI £ X s.

152. Johanna Losson, oudt XXIII jaren, weduwe Jaecques van Elen, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XIII £.

153. Jouffrouwe Urssula Cock, oudt XXVII jaren, weduwe Salomons Minuict, heft een lyffrente van XIII £, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XIII £.

154. Salomon Minuict, oudt sesse jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

155. Davidt Minuict, oudt anderhalff jaer, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

156. Barbara van Lare, weduwe Loys de la Porte,

heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

157. Catharina de la Porta, oudt IX jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

158. Barbara de la Porta, oudt seven jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is eenen termyn gevallen XIII July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

159. Cornelia de la Porta, oudt vyff jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . VI £ X s.

160. Marie Elen, oudt XXXIII jaren, weduwe Philips Partou, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XIII July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

161. Barbelken Partou, oudt seven jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop betaelt is eenen termyn gevallen XIII July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

162. Mayken Pertou is heffende een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

163. Queryntken Nys, weduwe Willem Lybrechts, oudt XLVI jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, verschynende ten dage als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

164. Loys Lybrechts, oudt XVIII jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als boven . VI £ X s.

165. Mayken Lybrechts, oudt twintich jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

166. Davidt Lybrechts, oudt XIIII jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als boven . . . . VI £ X s.

167. Guilliam Lybrechts heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. VI £ X s.

168. Heylken Beirs, weduwe Adriaen Crillardt, oudt XLI jaren, heft een lyffrente van XIII £, verschynende als boven, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . XIII £.

169. . . *(sic)* Crillaerdt, oudt . . *(sic)* jaren, heft een lyffrente van XIII £, verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge gheen betalinge en is geschiet. . . . . nyet.

170. Marie de Haulterieve, weduwe Roberdts du Weele, heft een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s. (1).

171. Loys du Weele is heffende een lyffrente van XIII £, oudt wesende XII jaren, verschynende als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. VI £ X s.

172. Anna du Weele, oudt thien jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . VI X s.

---

(1) *(Op den bladrand :)* By certificatie ende quitantie.
Deze bemerking betreft de nummers 170-173.

173. Amandt du Weele, oudt vyff jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . VI £ X s.

174. Jenne del Port, weduwe Niclaes Fruyt, oudt XXXIII jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop binnen den tyde dezer rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

175. Mayken Fruyt, oudt sesse jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

176. Susanneken Fruyt, oudt vyff jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop egeen betalinge en is geschiet, aldus hier . . . . . nyet.

177. Helias Fruyt, oudt dry jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is geschiet . . . . nyet.

178. Anna Fruyt, oudt anderhalff jaer, heft een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop by tyde deser rekening egeen betalinge en is geschiet . . nyet.

179. Janneken Fruyt, oudt twee maenden, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop egeen betalinge en is gedaen, compt . , . . nyet (1).

180. Jouffrouwe Marie van Houte, oudt XXXVIII jaren, weduwe Jaspars Sweerts, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als boven, waerop egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

181. Martyntken Sweerts, oudt seven jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. . . . . nyet.

(1) *(Op den bladrand :)* Zy gecasseert. *Obiit,* oudt twee . . . .

182. Mayken Zweerts heft een lyffrente van XIII £, oudt wesende vyff jaren en halff, verschynende XVII Januario ende July, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

183. Jasparken Zweerts, oudt vier jaren en halff, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

184. Phelipsken Zweerts, oudt dry jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, vervallende als voren, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. . . . . nyet.

185. Janneken Zweerts, oudt een jaer, heft een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. . . . . nyet.

186. Ysabeau Olivier, oudt XL jaren, weduwe Hubert de Bassy, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop binnen den tyde dezer rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

187. Magdaleene de Bassy, oudt seven jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop gheene betalinge en is geschiet, compt alzoo. nyet.

188. Margriete de Bassy, oudt vyff jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is geschiet. . . . . nyet.

189. . . . . . (*sic*) weduwe Loys de Greve, oudt . . . . (*sic*) heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde dezer rekeninge egeen betalinge en is geschiet . . . . nyet.

190. Katlyne Nuyts, weduwe Adriaens Verhoeven, oudt veertich jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois ver-

schynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . . . VI £ X s. (1).

191. Andries Verhoeven, oudt dry jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois vervallende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

192. Mayken Verhoeven, oudt een jaer, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. . . . . VI £ X s. (2).

193. Peerken Samuy heft een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January XV^c^LXXXIIII . . . XIII £.

194. Johanna Gaillet, Andriesdochter, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde dezer rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . nyet.

195. Barbara van Schayenberch, oudt XLVI jaren, weduwe Niclaes van Amstel, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is eenen termyn gevallen XVII January LXXXIII *dico* July. . . . VI £ X s. (3).

196. Hans van Amstel, oudt XVIII jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge betaelt is een jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

197. Ghysbrecht van Amstel heft een lyffrente van XIII £, wesende van ouderdomme vyff jaren, verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

---

(1) (*Op den bladrand:*) By quitantie ende attestatie.
Deze aanmerking is betrekkelijk tot de nummers 190-193.

(2) (*Op den bladrand:*) Zy gecasseert. *Obiit Bavonis anno* 1584.

(3) (*Op den bladrand:*) By certificatie ende quitantie.
Deze aanmerking betreft de nummers 195-208.

198. Peerken van Amstel, oudt anderhalff jaer, heft een lyffrente van XIII £ vervallende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren. . . . . . VI £ X s.

199. Styntken Versteven, oudt XLIIII jaren, weduwe Mechiel Bonecam, heft een lyffrente van XIII £ vervallende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren. . . . . VI £ X s.

200. Styntken Bonecams, oudt sesse jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren. . . VI £ X s.

201. Mechielken Bonecams, oudt vier jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois vervallen als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

202. Aerdt Bonecams, oudt anderhalff jaer, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaar gevallen XVII July LXXXIII. . . . . VI £ X s.

203. Jouffrouwe Marie Cocquiel, oudt XXXV jaren, weduwe Balthasars Tassa, heft een lyffrente van XXI £ verschynende als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren. . . . . X £ X s.

204. Mayken Tassa, oudt elff jaren, heft een lyffrente van XXI £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren. . . . . X £ X s.

205. Apolonia Tassa, oudt acht jaren, heft een lyffrente van XXI £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren. . . . . . . X £ X s.

206. Magdaleene Tassa, oudt vier jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren. . . . . . . X £ X s.

207. Jan Baptista Tassa, oudt IX jaren, heft een lyffrente

van XXI £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is eenen termyn gevallen XVII July LXXXIII. . . . . X £ X s.

208. Margriete Tassa, oudt twee jaren, heft een lyffrente van XXI £ Arthois verschynende als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . . . X £ X s.

209. Clara de Leer, oudt XXIIII jaren, weduwe Balthasars van Eyndthoven, den jongen, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen *dico* egeen betalinge en is gedaen. nyet.

210. Barbara van Eyndthoven, oudt anderhalff jaer, heft een lyffrente van XIII £ vervallen als voren, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. nyet (1).

211. Balthasar van Eyndthoven, oudt vierthien dagen, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop egeen betalinge en is gedaen . . . . . nyet.

212. Marie Lamourette, oudt XXVIII jaren, weduwe Samuel Padieu, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

213. Lyntken Rapsant, oudt XXVI jaren, weduwe Hans Watteyn, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XIII July LXXXIII. . . . . VI £ X s. (2).

214. Hans Watteyn, oudt vyff jaren, heft een lyffrente van XIII £ vervallende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

215. Catharina Watteyn, oudt dry jaren, heft een lyff-

---

(1) *(Op den bladrand :)* Zy gecasseert. *Obiit* 28 *Maii anno* 1584.
(2) *(Op den bladrand :)* By attestatie ende quitantie.
Deze aanmerking geldt tot nummer 223.

rente van XIII £ Arthois vervallende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . VI £ X s.

216. Margriete Watteyn, oudt een halff jaer, heft een lyffrente van XIII £ Arthois vervallende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren. VI £ X s.

217. Gheerdt Linguemans, Geertssone, heft een lyffrente van XIII £, oudt wesende dry jaren, vervallende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . . XIII £.

218. Mayken Lingueman heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII, compt hier. . . . XIII £.

219. Tanneken van Leeffdale, weduwe Hans Casens, oudt XXXVI jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren . . . . XIII £.

220. Barbara Casens, oudt XVIII jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren. . . . XIII £.

221. Margriete Casens, oudt XII jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII . . . XIII £.

222. Hansken Casens, oudt thien jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XIII £.

223. Peerken Casens, oudt vyff weken, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen als voren. . . . . XIII £.

224. Catharina vanden Venne, Mertensdochter, oudt acht jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren,

waerop binnen den tyde deser rekening egeen betalinge en is gedaen. . . . . nyet.

225. Elizabeth vanden Venne, oudt sesse jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als boven, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

226. Joosken vanden Venne, oudt vier jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. . . . . nyet.

227. Heylken vanden Venne, oudt twee jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. . . . . nyet.

228. Elsken Minnensanck, weduwe Matheeus Verwerft, oudt XXXIII jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

229. . . . . *(sic)* Verwerft heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

230. Styntken Goyvaers, oudt XXVIII jaren, weduwe van Frederick Hulst, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XIII £ (1).

231. Hans Smolders, Godevaertssone, oudt twintich jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois, verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

---

(1) (*Op den bladrand:*) By attestatie ende quitantie.
Deze aanmerking geldt tot nummer 236.

232. Anna Smolders, oudt seventhien jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII . . . . VI £ X s.

233. Angneete van Bouckhoudt, oudt XXXVI jaren, weduwe Franchois van Mol, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen als voren . . . . VI £ X s.

234. Hans van Mol, oudt XVIII jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July LXXXIII. . VI £ X s.

235. Cleirken van Mol, oudt negen maenden, heft een lyffrente van XIII £ Arthois vervallende als voren, waerop betaelt is eenen termyn gevallen als voren . VI £ X s.

236. Abram van Ghoorle is heffende een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen den XVII[en] January XV[c] LXXXIIII. . . . . XIII £.

237. Franchois Mertens heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. nyet.

238. Hans Merchier, causmaecker, heft een lyffrente van XI £ verschynende als boven, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . XI £ (1).

239. Aerdt van Riemen, busmaecker, heft een lyffrente van XI £ verschynende ten dage als boven, waerop by tyde dezer rekeninge egeen betalinge en is gedaen. . nyet.

240. Adriaen Sprangers heft een lyffrente van XIII £

(1) *(Op den bladrand:)* By attestatie ende quitantie.

verschynende als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII, compt . . . . . XIII £ (1).

241. Peeter Pertrys, leemplecker, heft een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. nyet.

242. Gheerardt Lambert heft een lyffrente van VII £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIII. VII £ (2).

243. Pierre Rotti heft een lyffrente van XXI £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XXI £.

244. Hendrick Gheerardts heft een lyffrente van XXV £ Arthois verschynende ten dage als voren, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII Januari LXXXIIII. . XXV £.

245. Jaecques Grunners heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop betaelt zyn twee termynen gevallen den XVII January LXXXIIII . . . XIII £.

246. Hans Lenaerts heft een lyffrente van XXI £ verschynende ten dage als boven, waerop binnen den tyde dezer rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . . nyet.

247. Franchois de Costa, cleermaecker, heft een lyffrente van XXI £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt zyn twee termynen gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XXI £ (3).

248. Merten Segers heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde dezer rekeninge egeen betalinge en is geschiet . . . . nyet.

---

(1) *(Op den bladrand:)* By attestatie ende quitantie.
(2) *(Op den bladrand :)* Idem. Slaat op nummers 242-245.
(3) *(Op den bladrand :)* By attestatie ende quitantie.

249. Hans Cobbe heft eene lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop betaelt is een halff jaer gevallen XVII July XV^c ende LXXXIII . . . . . . VI £ X s. (1).

250. Servaes van Mechelen, backer, heft een lyffrente van derthien ponden Arthois verschynende als voren, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. nyet.

251. Gillis Schats, leertouwer, heft een lyffrente van XXV £ verschynende ten dage als boven, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. XXV£. (2)

252. Wouter van Hove, droochscheirder, heft een lyffrente van XXV £ verschynende XVII January ende July, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. XXV £.

253. Gillis Gillis, lynewever, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde dezer rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . nyet.

254. Jan de Keyser, suykerbacker, heft een lyffrente XIII £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . nyet.

255. Hans van Clevenborch, oudt-schoenmaecker, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XIII £. (3)

356. Hans Crop, sergeant mayor, heft een lyffrente van LI £ verschynende als boven, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . . . LI £.

257. Abram Knobbaert heft een lyffrente van XXI £

---

(1) *(Op den bladrand :)* By attestatie ende quitantie.
(2) *(Op den bladrand:)* By attestatie ende quitantie.
Deze bemerking betreft de nummers 251-252.
(3) *(Op den bladrand:)* By attestatie ende quitantie.
Deze bemerking betreft de nummers 255-256.

verschynende als voren XVII January ende July, waerop binnen den tyde dezer rekeninge egeen betalinge en is gedaen. . . . . nyet.
Grossa I^a . . . . II^{m}XLIX £ X s. Arthois

Alzoo byde Leden dezer stadt, Breeden-Raetsgewyse vergadert geweest zynde opden IX^{en} February anno XV$_c$LXXXIII, was geresolveert dat in recompense ende tot onderstant vande ghene die hun hadden vromelycken geemployeert tegens de invasie vanden Franchoisen binnen dezer stadt den XVII^{en} January daer te vorens, ende inde zelve invasie gequetst of dootgeslegen waren, soude van deser stadts wegen vuyte Casse van Reducxtie vuytgedeylt ende gedistribueert wordden, in comptantte penningen, totter somme van vier duysent guldens eens ende gelycke vier duysent guldens tsjaers lyffrentte, luttel min oft meer, soo men int deylen tzelve zoude bevinden te behooren, tot welcke distributie waren gecommitteert byden voirs. Leden deser stadt diversche persoonen vuyter Weth, midtsgaders vuyter Collegien vanden Ouden-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesters, Goede Mannen vanden ambachten, Colonnellen, Dekens vanden gulden ende Capiteynen dezer stadt, by welcke gecommitteerde, naer lange ende pertinente informatie op als gecomen was, de distributie ende vuytdeylinge der voirs. penningen ende lyffrentten gedaen ende sulcx int gelycke gestelt als sy naer gelegenheyt vander saecken hadden bevonden te behooren, ende hadden dyenaengaende gemaect twee quohieren, deen vanden weduwen ende weesen der afflyvige ende dander vande gequetste persoonen, welcke waren daernaer in Collegio gearresteert den VI^{en} Juny XV^{c}LXXXIII, nae denwelcken soo waren noch diversche gequetste, weduwen ende weesen te voirschyne gecomen die inde voirgaende quohieren, by versuymenisse vande Capiteynen ende anderssints, vergeten waren, ende hadden by pertinente informatie doen blycken dat zy ende andere dootgeblevene persoonen respective hen int voirs. feyt soo wel gequeten ende gedragen hadden als andere, ende daerbeneffens waren eenige gequetste daeraff goede hope was van gecureert te connen wordden, bevonden verminct

ende incurabel te wesen, alle dewelcke hun oick by requeste aen Borgemeesteren ende Schepenen hadden gedoleert, waren voirts aende voirs. gecommitteerde gerenvoyeert geweest, welcken achtervolgende hadden de voirs. gecommitteerde daeraff insgelycx geconcipieert ende gemaeckt een ander cleyn cohier van recompense, bedragende ontrent seven hondert guldens in gereeden gelde, *salvo justo*, ende ontrent vierhondert Karolusguldenen lyffrentten, hebbende daeromme de voirs. gecommitteerde insgelycx de distributie vande voirs. naergecomene persoonen sulcx gestelt als naer redene ende equiteyt billich was, maer gemerct de geheele somme byden Breeden-Raedt geconsenteert soo in contante penningen als in lyffrenten te vorens was bestelt ende geemployeert, sulcx dat daeromme van noode was tot recompense vande voirs. persoonen te hebben breeder consent vanden Breeden-Raedt, soo ist dat Borgemeesteren ende Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, Oude-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren, midtsgaders de Goede Mannen vanden ambachten, representerende de Leden vanden Breeden-Raedt ende het corpus dezer stadt, gesien tvoirs. nieuw quohier metten advyse vande voirs. gecommitteerde, hebben dezelve dit cohier gearresteert ende geapprobeert, consenterende dat de persoonen daerinne genoempt sullen respective hebben ende genyeten alsulcken recompensen als hen aldaer syn toegeschreven. Aldus gedaen inden Breeden-Raedt gehouden den XVI^en^ February anno XV^c^LXXXIIII. Onderteekent : Baccart.

Gecollationneert teghens doriginele acte, is bevonden daermede taccorderene by my

Joach : Gillis.

Ander lyffrenten betaelt den weduwen, weesen ende gequetste inde Fransche furie hun beclaecht hebbende van te sober recompense als andere die duer abus ende ontwetentheyt vergeten waren.

259. Hendrick Cornelissen heft een lyffrente van twintich ponden vervallende XVII January ende July, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. . . . . nyet.

260. Servaes van Mechelen heft een lyffrente van XII £ Arthois verschynende als boven, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is geschiet . . . . . . nyet.

261. Hans Verdonck heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

262. Hans de Hase heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

263. Dominicus vanden Broecke heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is geschiet. nyet.

264. Anna Lenaerdts heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

265, Tanneken de Kempenaer heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

266. Elizabeth van Tricht, weduwe Fremin Vaselinck, heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

267. Herman Vaselinck, oudt XVII jaren, heft een lyffrente van XIII £ vervallende als boven, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . . nyet.

268. Fernando Vazelinck, oudt XVI jaren, heft een lyffrente van XIII £ vervallende als boven, waerop egeen betalinge en is geschiet . . . . nyet.

269 Betteken Vaselinck heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . . . nyet.

270. Niclaes Vazelinck, oudt VI jaren, heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. nyet.

271. Merten Vazelinck, oudt dry jaren, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . nyet.

272. Janneken, weduwe Geerardt Muys, heft jaerlycx een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als boven, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. nyet.

273. Janneken Muys heft een lyffrente van XIII £ vervallende als boven, waerop egeen betalinge en is gedaen, compt. nyet.

276 *(sic)*. Margriete Mys heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als boven, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is geschiet. . . . . . nyet.

277. De weduwe van Godevaert Thonis, guldebruer, heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

278. Godevaert Thonis is heffende een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

279. Janneken Thonis is heffende een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als boven, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen, compt . nyet.

280. Lyntken Thonis heft een lyffrente van XIII £ Arthois verschynende als boven, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is geschiet, aldus hier . . . nyet.

281. Peeter Thonis heft een lyffrente van XIII £ verschynende XVII January ende July, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is geschiet . . . . nyet.

282. Mayken Thonis is heffende een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . nyet.

283. Balthasar Tassa heft een lyffrente van XXI £ verschynende als boven, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen, compt . . . . . nyet.

284. De weduwe van Adriaen Adriaenssens heft een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

285. Joos de Mol heft een lyffrente van XIII £ verschynende als voren, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet

286. Lisken de Mol, Franchoisdochter, heft een lyffrente van derthien ponden Arthois verschynende XVII January ende July, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. . . . . nyet.

286. Lisken vanden Vondele, *posthumus*, heft een lyffrente van VII £ verschynende ten dage als voren, waerop by tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. nyet.

288. Anthonia Janssens, weduwe Geerdt Linguemans, heft een lyffrente van XIII £ Arthois vervallende als boven, waerop betaelt is een jaer gevallen XVII January LXXXIIII. . . . . XIII .

289. Sara Monelli is heffende een lyffrente van XIII £ verschynende ten dage als voren, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. . nyet.

290. Katlyne Monelli heft een lyffrente van XIII £ verschynende als boven, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen . . . . nyet.

291. Suzanna Monnelli heft een lyffrente van XIII £

verschynende XVII January ende July, waerop binnen den tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gedaen. nyet.

292. Mayken vanden Putte heft een lyffrente van XIII £ verschynende ten voirs. dage, waerop binnen deu tyde deser rekeninge egeen betalinge en is gcdaen . . nyet.
Grossa IIa XIII £ *per se.*

Totalis vande twee voers. grossen van duytgeven vande recompensen gedaan aen de weduwen, weesen ende gequetsten inde Fransche Furie

Beloopt ter somme van twee duysent tweentsestich £ thien s. Arthois. IIm LXII £ X s. Arthois. (1)

---

(1) Buiten deze posten getrokken uit de *rekening der lijfrenten* van 1583 *sub* Pelgroms, bevat de stadsrekening der Domeinen van het jaar 1584-1585 nog de volgende aanteekeningen welke in verband staan met den aanval van den Hertog van Alençon en de weduwen en weezen der gesneuvelde burgers :

Joachim Gillis de somme van hondert ponden Artois ter saecken vanden dienst by hem gedaen int sequestreren vanden goeden, vassellen, stucken, papieren etc. vanden Hertoge van Alençon ende andere Heeren, ende wes dien aencleeffde, naervolgende dacte in date XVV IIa Novembris XVcLXXXIII, ordonnantie ende quictancie daerop dienende . . . . C £.
(*fol.* 281.)

Den Secretarisen deser stadt de somme van vier hondert viertich ponden ende ses schellinghen Artois, voor dexpeditie vanden lyffrentbrieven, acten ende ordonnantien vanden lyffrenten ende comptanten, gegunt verscheyden weduwen ende weesen vande genen die inden aenslach vanden Franchoisen dootgebleven syn ende andere die alsdoen verlempt ende gequetst syn geworden, naervolgende de specificatie ende drye distincte acten, mitsgaders ordonnantie ende quictancie hier overgegeven. . . . . IIIIc XL £ VI s.
(*fol.* 349.)

Den Secretarisen deser stadt de somme van tweentachtentich ponden ende thien schellingen Artois, ter causen van dexpeditie vanden brieven ende acten tot behoeve vande weduwen ende weesen vanden afflyvigen ende gequetsten inde Fransche furie, begrepen int nacohier, naervolgende de declaratie, twee distincte acten de date ultima Augusti LXXXV, ordonnantie ende quictancie hier overgelevert. . . . . LXXXII £ X s.
(*fol.* 350.)

De gecommitteerde opt stuck vande gevangene Franchoisen, de somme van elff hondert thien ponden ende achthien schellingen Artois, over twee maenden gagien vande soldaten die men aengenomen heeft tot bewaernisse vande voers. gevangenen vervallen IIIIa Martii ende Aprilis LXXXIII, volgende vier distincte acten, lyste, ordonnantie ende quictancie hier tsamen overgelevert. . . . . XIc X £ XVIII s.
(*fol.* 350 *v°.*)

Contrescarpe beteekent in
het Nederlandsch: Contrescarp
ofwel <u>tegenvoorwal.</u>
Het is de verschansing op de
schuine helling van de
gracht eener versterking
die naar het veld of de
wegen leidt. —

8 Naamlijst der Gouverneurs van het kasteel van Antwerpen 1567-1794.

—

Sedert den opbouw van het Antwerpsch kasteel in 1567, werd het ambt van Gouverneur dezer belangrijke sterkte steeds aan beroemde krijgsoversten toevertrouwd; verscheidene hunner vervulden eenen belangrijken rol in onze vaderlandsche geschiedenis.

Wij hebben de naamlijst opgesteld dezer krijgslieden, van wien er eenigen tot het hooge ambt van Gouverneur-generaal der Nederlanden en van Onderkoning van Navarra werden verheven. Ons werk ging niet zonder moeilijkheden gepaard, en voorzeker waren deze onoplosbaar gebleven, hadden wij niet de kostbare aanteekeningen ten onzen dienste gehad, eertijds door onzen geleerden medeburger Jan Baptist van der Straelen verzameld en welke de Commissie gelast met de uitgave der graf- en gedenkschriften der provincie Antwerpen zich ten nutte heeft gemaakt.

8. Liste des Gouverneurs de la citadelle d'Anvers 1567-1794.

—

Depuis la construction de la citadelle d'Anvers en 1567, le poste de Gouverneur de cette importante forteresse fut constamment confié à des officiers de renom; plusieurs d'entre eux jouèrent un rôle considérable dans l'histoire de notre patrie.

Nous avons dressé la liste de ces guerriers, parmi lesquels il y en a qui furent appelés aux hautes fonctions de Gouverneur-général des Pays-Bas et de Vice-Roi de Navarre. Notre travail n'a pas été sans présenter des difficultés que certes nous ne serions pas parvenus à résoudre sans les précieuses notes faites autrefois par notre savant concitoyen Jean Baptiste van der Straelen et utilisées par la Commission pour la publication des inscriptions funéraires et monumentales de la province d'Anvers.

Lodewyck Bloemaert de somme van drye hondert ponden Artois, over tgene hy gedebourseert ende verschoten heeft aende commissarisen geconvoyeert hebbende de gevangene Françoisen ende coffers vanden Hertoge van Alençon van hier nae Nyeuwpoorte, naervolgende dry distincte acten in date VIII[a] Aprilis, XXII Novembris LXXXIII ende prima Januarii LXXXIIII, ordonnantie ende quitancie hier tsamen overgelevert, ... III[c] £.
(*fol.* 353 *v*°.)

Gouverneurs.	*Plaatsbekleeders (Tenientes).*
1567. Kolonel Gabriel Serbelloni.	
1569. Don Sancho d'Avila.	
1570. Chiapin Markies Vitelli.	
1570. Frederik Perrenot, Gouverneur der stad en Opper-Kapitein van het kasteel.	
1576. Don Sancho d'Avila.	
1577. Filips van Croy, Graaf van Aarschot.	1577. Karel van Croy, Prins van Chimay.
1577. Lodewijk van Blois, Heer van Trelong, den 1 Augustus als verdachte aangehouden.	

1577-85. *De binnenwallen van het kasteel in 1577 afgebroken, werden in 1585 hersteld.*

1585. Don Christoval de Mondragon, overleden op 3 Januari 1596.	
1597. Don Augustino de Mexia of Messia.	
1605. Don Diego de Mexia.	
1613. Don Inigo de Ataola.	
1613. Don Inigo de Borgia.	
	1623. Don Gabriel de Penalosa.
1624. Don Juan Bravo de Lagunas.	
1631. Don Emanuel de Pimentel, Graaf van Feria (3 Juni 1631, fol. 5, 10, 12, 15 der *Breede-Raedboecken*. Gift door de Stad van 2.800 guldens). Aangekomen op 23 Juni 1631, sterft den 9 Augustus 1639.	1631. Don Domingo Gonzales de Lascaño.
	1638. Don Barnabas de Bargas y Marchuca.

1638. Don Felipe de Sylvia.

1643. Kapitein Jeronimo de Cobos, overleden 26 April 1643 ; begraven op het kasteel.

1643. Don Pedro de la Cotera *alias* de Gusman.

1647. Don Juan de Arragon y Borgia.

1653. Balthazar Mercador.

1656. Don Antonio de Castro y Tello.

Don Juan de Leones y Guevara, overleden 30 April 1666 en op het kasteel begraven.

1666. Don Fernando de Solis y Bargas, Ridder der orde van St.-Jacob, overleden te Antwerpen den 21 November 1669 en op het kasteel begraven.

1669. Don Bernardo de Salinas.

1669. Don Luis Aguiar.

1669. Don Juan Antonio de Pimentel de Prado, verwelkomd 27 April 1670 op het kasteel door het Magistraat, dat hem een tapijt van 2.800 guldens schonk. Hij stierf te Brussel op 6 Maart 1671.

1670. Don José de Villalpando, Markies van Ossera y Castanedo.

1671. Don Pedro de Sampayo, overleden den 13 April 1674 en op hetkasteel begraven.

1675. Don Juan de Velasco, Graaf van Salazar, Markies van Belveder, Ridder van het Gulden Vlies; overleden op 5 Mei 1678.

1678. Don Francisco-Antonio Agurto, Markies van Castanaga enz. In 1686 verheven tot de waardigheid van Luitenant-Gouverneur-generaal der Nederlanden, in vervanging van den Markies de Grana.

1679. Don Francisco Marcos de Velasco, Markies del Pico de Velasco, overleden 17 Juni 1693. Zijn praalgraf werd van het kasteel naar St.-Jacobskerk overgebracht en aldaar heropgericht krachtens besluit der Heeren Kerkmeesters van 19 November 1856.

1693. Don Diego Gomez, Graaf van Espinosa, Ridder der krijgsorde van S. Jago de Spada. Sterft 24 Januari 1695.

1695. Don Pedro Alvarez de Vega Bermudez enz., in 1698 tot Onderkoning van Navarra benoemd.

1700. Don Luis de Borgia y Centellas, Markies van Terrazana, Prins van Equillache enz. Op 30

1676. Don Diego de Heredia.

1678. Don Nuny de Saledo y Rivera.

1678. Don Mateo de Villegas, overleden 18 December 1678, op het kasteel begraven.

Juni 1718 overleden, werd hij met groote plechtigheid op het kasteel begraven.

1704. Don Diego de Heredia, overleden den 6 Maart 1704 en op het kasteel begraven.

1706, 15 Juni. *Overgaaf van het kasteel aan den Graaf van Marlborough.*

1719. Don José Antonio, Markies van Ruby y Bacados, Baron van Hivas enz. Overleden te Brussel op 31 December 1740 en met groote plechtigheid op het kasteel begraven.

1741. Jeronimo - Francisco, graaf van Nava, voormaals teniente. Zijne echtgenote Maria d'Auxy de Neufville stierf te Antwerpen op 5 April 1731 en werd op het kasteel begraven.

1744. Nikolaas-Leopold Prins van Salm-Salm, op 26 April 1744 verwelkomd. Hij stierf op 4 Februari 1770 en werd te Hoogstraten begraven.

1708. Don Julian de Para.

1731. Jeronimo - Francisco, Graaf van Nava.

1746, 4 Juni. *Overgaaf van het kasteel door den Luitenant-Veldmaarschalk Peeter de Piza en den Generaal-Majoor von Wied aan den Franschen Koning Lodewijk XV.*

Graaf van Clermont Ratel de Verville, Luitenant-kolonel der Infanterie.

Graaf d'Hérouville de Claye.

Pierre-Gaspard de Clermont, Markies van Gallerande.

1748. *Teruggaaf van het kasteel aan den Duitschen Keizer.*

Peeter de Piza. Stierf te Lier, als gouverneur dezer plaats, in den nacht van 31 Maart-1 April 1774.

1770. Thomas Plunkett, Luitenant-Generaal Z. K. M., Ridder der orde van Maria-Theresia. Stierf te Luik in de maand Januari 1779. Zijne gemalin Maria Dalton overleed te Antwerpen den 19 October 1778, en werd bij de Engelsche Theresianen begraven.

1779. Pierre de Langlois. Hij trad in bezit van zijn ambt op 11 Januari 1780 en stierf te Triest op 19 Augustus 1789.

Frans-Josef de Piza, schielijk te Lier over-

leden op 10 October 1788 en op het kasteel begraven.

1790. Generaal de Gavaux. *Door hem werd het kasteel aan den veldheer der Patriotten von Schönveld overgeleverd.*

1790, 6 Dec. *Generaal Alvinzi neemt bezit van het kasteel in naam van den Keizer Leopold II.*

1791. Generaal Graaf von Staray.
1792, 7 Aug. Ferdinand, Prins van Wurtemberg.

1792, 30 Nov. *Overgaaf van het kasteel aan den Franschen Generaal Labourdonnaye.*

1793-94. De Oostenrijksche Generaal Molitor.

1794, 24 Juli. *Tweede overgaaf van het kasteel aan de Fransche republiek.*

---

9. Verzameling getiteld :
COLLEGIALE ACTENBOECKEN
van 1577-1583.

—

Reeds in het Ve deel van het Archievenblad, *blz. 151, werd de aandacht geroepen op de kostbare verzameling der* Collegiale Actenboecken, *welke de verslagen bevatten der vergaderingen door het Magistraat in vroegere eeuwen gehouden.*

De collegiale akten van 1583-1585 zijn reeds verschenen (D. V en VI). Wij beginnen thans de uitgave van die der jaren 1577 tot 1583 en openen deze reeks op 17 Juli van eerstgemeld jaar, wanneer, na het vertrek der Spaansche troepen, het nieuwe Magistraat in functie trad.

9 Collection dite :
COLLEGIALE ACTENBOECKEN,
année 1577-1583.

—

Déjà, dans le tome V du Bulletin des Archives, *p. 151, nous appelâmes l'attention sur la précieuse collection connue sous le nom de* Collegiale Actenboecken, *et qui renferme les procès-verbaux des séances tenues par le Magistrat aux siècles antérieurs.*

Les actes collégiaux des années 1583-1585 ont déjà paru (T. V et VI). Aujourd'hui nous commençons la publication de ceux des années 1577 à 1583, en ouvrant cette série le 17 Juillet de la première de ces années, après le départ des troupes espagnoles et au moment de l'entrée en fonctions du nouveau Magistrat.

XVc LXXVII.

Tvernyeuwen vander Weth XVIIa Julii 1577.

Burgermeesteren :

Heer { Jan van Schoonhoven. / Nicolaes Rococx (1). } Ridders { Buyten / Bynnen

---

(1) (*Op den bladrand :*) *Obiit 7a Decembris.*

Scepenen :

Heer { Henrick van Berchem. / Nicolaes Rococx. } Ridders.
Willem Schoyte.
Meester Cornelis de Wyse.
Jan de Herde.
Meester { Jan de Pape. / Anthonis van Mansdale.
Joncker Rogier van Leefdale.
Willem Borrewater.
Gielis van Maersselaer.
Meester { Nicolaes de Voocht. / Adolff Blyleven.
Jan van Brecht.
Joncker Jan Dammant.
Balthazar van Vlierden.
Joncker Henrick van Halmale.
Franchoys vanden Cruyce.
Joseph Smit (1).

(Wethoudersboeck, vol. I).

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen Peeter de Molyn geordonneert omme te wesen kerckmeestere van St.-Jacopskercke, mits by hem doende den eedt daertoe staende. Actum XVII Julii 1577.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betalene Guillaume Maes, premier, de somme van IX guldens ende XVIII stuyvers, van verschoten penningen, met noch VI guldens voere zyne vacatien ende diligentie by hem gedaen. Actum XVII Julii 1577.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene Guillaume Maes, ierste deurweerdere ordinaris, ter causen van zyn jaerlycx pensioen ende gratuiteyt vuyt te reyckene ende te betalene de somme van XIII guldens eens. Actum ut ante.

---

(1) (*Op den bladrand:*) *Hi duo fuerunt electi, sed postea, eorum instantia, fuerunt in eorum loco surrogati* Meester *Petrus van Liere et* Meester *Lucas de Mera.*

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen collegialycken vergadert zynde, Glaude Baylliaert, vuyt respecten ende in recompensen vande diensten by hem den Heeren der stadt gedaen, gegundt ende ontfangen omme te wesen portier vander Hoykenspoorte ende St-Jansvliet met zynen appendentien, mits by hem doende den eedt ende opte gagien daertoe staende. Actum XVII Julii anno LXVII.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere, Heer Janne Wolffaert, Riddere, ter zaecken van vyff maenden dienst by hem gedaen als stadthoudere van Joncher Jan vander Meren zaliger, in zynen tyt Burgemeestere, ende dit oyck volgende den consente van Heer Nicolaes Rococx, de somme van hondert ende vyfftich guldens eens. Actum XVII Julii anno LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betalene den Heere van Beersel, als Commissaris by Zyne Hoocheyt gecommitteert zynde omme alhier de Weth te commen versetten, de somme van twee hondert ende vyfftich guldens eens, ende alzoe de Rentmeester verclaerde gheene provisie van gelde nu ter tyt te hebbene, geordonneert dat hy daertoe zal employeren tgelt ende penningen vander reductien, met gelooffte van hem tzelve in zyne rekeninge te doen passeren. Actum XIX Julii anno LXXVII.

Gelycke acte van gelycken teneur op Heer van Yssche ende van gelycke somme. Eodem die.

Gelycke acte ende ordonnantie opten Tresoriers ende Rentmeestere voer mynen Heer den Cancellier, vande somme van III_c guldens eens ende van gelycken teneure.

Item voere den premier Guillaume Maes opten Tresoriers

ende Rentmeestere is gemaeckt ordonnantie van betalinge van acht guldens.

Item voere den camerlinck van mynen voors. Heere den Cancellier opten Tresoriers ende Rentmeester totter sommen van X guldens.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, collegialycken vergadert zynde, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt vuyt te reyckene ende te tellene aen Heer Janne Muller, agent vande Hosteynssche crediteuren, onder zyn recepisse, de somme van vyff hondert daelders, tot dertich stuvers stuck, op rekeninge ende in affcortinge van tgene men den voors. crediteuren zynen meesters ende principale van deser stadt wegen schuldich is, ende dat binnen eender maendt naestcommende. Actum XIX Julii 1577. Ende alzoe de Rentmeestere vercleerde gheene andere provisie van gelde te hebbene omme Hansen Meulder volgende de voergaende acte te betalen, dan penningen concernerende der Reductien, is by myne Heeren den voers. Rentmeestere geordonneert dezelve penningen tot dien eynde te employeren, gelovende hem die te doen passeren in zyne rekeninge. Actum ut ante.

Op heden, datum van desen, zyn by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Heer Jan van Schoonhoven, Riddere, Buyten-Burgemeestere, Heer Henrick van Berchem, oyck Riddere, Schepene, ende Meestere Jan Gillis, Pensionaris deser stadt, omme te reysene naer Bruessel ende aldaer te compareren byden Staeten van Brabant oft heure Gedeputeerde, midtsgaders oyck byden Staeten vande andere Landen geunieert oft heure Gedeputeerde, ende metten zelven, gelyck zylieden tot noch toe gedaen hebben, te mogen resolveren alle tgene dwelck inde vergaderinge tzy vande voers. Staeten van Brabant apaert oft vande Generale Staeten oft heure Gedeputeerde zal geproponeert wordden oft mogen occurreren denzelven Staeten ende generalen Landen concernerende, ende hen des metter opinie vander Prelaeten, Edelen

ende Gedeputeerde vande andere steden van Brabant ende oyck metten Gedeputeerde vande Staeten van andere Landen ende Provincien mogen vuegen ende confirmeren, ende voorts te doene al tgene zy ende elck van hen zullen vinden te dienen ten meesteren oirboire ende proffyte vande Landen ende innegesetenen derzelver ende tot effectuatie vande pacificatie ende unie vande Landen ende vande geaccordeerde bede ende conservatie vande privilegien int generael ende particulier, ende voorts aengaende die zaecke deser stadt ende vande innegesetenen derzelver aldaer occurrerende, neffens den voors. Staeten oft heure Gedeputeerde, te Hove, inden Raede van Staete, Secreten, Financien, Raede van Brabant ende elders daert van noode wesen zal te voorderen, beneerstigen ende daerinne te doene al tgene zy ende elck van hen zullen bevinden te dienen tot meesten oirboir ende voordeel deser stadt ende ingesetenen derzelver. Actum XIX Julii 1577.

Op heden, datum van desen, zyn by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen, collegialycken vergadert zynde, vuyt crachte vande ordonnantie van Zynder Majesteyt op stuck vande collectatie ende ophave vanden hondersten penninck vande onruerende goeden gemaeckt, gecommitteert Peeter Voilghers, Drossaert vande beleende heerlicheden deser stadt, Lambrecht Smoudts ende Meester Peeter *Inden Zalm*, omme opt Kiel ende Marckgravelye met henne dependentien te doene ende te besoegneeren volgende de voors. ordonnantie. Actum XX Julii anno LXXVII.

Gelycke acte van commissie op Joncker Thymant van Urssele, Dyckgrave, Jan Adriaenssens, Peeter van Opstal ende Nicolaes de Waerdt, omme inden vyffthiensten wyck etc. Actum ut ante.

Op heden, datum van desen, zyn by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen Joncker Gelayn de Lescegne ende Joncker Jaspar Sanders, beyde Oude-Schepenen, omme te wesen Hoodtslieden vanden vierden wyck. Actum ut ante.

Alzoe de Gecommitteerde vande Generale Staeten dagelycx besich zyn omme metten Colonellen vanden Duytsschen

regimente de finale affrekeninge van henne tachterheyt effectuelyck te sluytene, ende om binnen middelen tyde de gemeyne Duytssche soldaten binnen deser stadt in garnizoene liggende in goede discepline ende gehoirsaemheyt te houdene, opdatter tusschen hen ende den borgeren gheene desordre oft inconvenient en zoude oprysen, tzy onder tdexel van eenige particuliere querele die zy tegens henne voors. Colonellen oft Overheyt zouden mogen hebben, gelyck zylieden van op gisteren hebben begonst vergaderinge te maeckene binnen den huyse van zeeckeren Capitain opten Oever gelogiert zynde ten huyse van Janne de Cordes, ende oyck op heden binnen den logimente vanden Colonel Frontsberg, tot allen canten binnen denzelven logimente op zynen persoon de wacht gehouden hebbende, daervuyt oyck binnen deser stadt by nachte ende ontyde eenige foele ende mesverstandt tusschen den soldaeten ende den borgeren zoude mogen oprysen, oft oyck by faulte dat men hen de provisie vande leeninge die zy gewoonlyck zyn vander stadt wegen te hebbene terstondt nyet en dede, ende omme al tzelve te belettene ende daerinne promptelyck te provideren, hebben myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen, collegialycken vergadert zynde, geordonneert ende belast den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt den voors. Colonellen binnen deser stadt wesende, onder hen recepisse, tot behoeff vande Duytssche soldaten binnen deser stadt in garnizoene wesende, by maniere van leeninge te tellene de somme van VIII^{c} croonen, ende welcke penningen alzoe de Rentmeestere deser stadt vercleerde gheene andere provisie van gelde vander stadt wegen onder te hebbene dan penningen gedestineert totter Reductien, hy tot desen eynde de penningen vuyter zelver Cassen van Reductien zal emploieren, ende zullen myne Heeren neffens den voors. Staeten Generael vervolgen behoirlyck bescheedt tot rembourssement van deser behoirende, midtsgaders te Hove acte van aggreatie tot ontlastinge ende descharge vanden voors. Rentmeestere. Actum XX Julii anno LXXVII.

Op heden, datum van desen, hebben myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen, collegialycken vergadert zynde, geordonneert ende geresolveert dat van nu voordane de Commissarissen vander examinatien jaerlycx by hen

zullen gecosen ende geordonneert wordden vuyten Schepenen vander Weth van dyen jaere, omme te vaceren ende hem verstaen int overhoeren ende examineren vande getuygen zoe ende gelyck dat naer gelegentheyt vander zaecken ende questien van partyen behoirdt te geschiedene. Actum XX Julii anno LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Borgermeesteren ende Scepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Meesteren Gielise Martini, Secretaris derselver stadt, omme te reysene in alder diligentie neffens Zyn Hoocheyt, omme metten selven te communiceren ettelycke saecken derselver stadt concernerende. Actum XXIIII^{a} Julii anno XV^{c}LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren gecommitteert Joncker Jaspar Sanders, Oude-Schepene, omme te wesen Hoedtsman vanden IIII^{en} wyck. Actum XXIIII Julii anno LXXVII. Depost zyn by myne Heeren gecommitteert Meester Gelain de Lescegne ende Meester Jaspar Sanders, Oude-Schepenen, ende Meester Nicolaes de Herde, Ouderman vander Laeckenhalle, omme te wesen Hooffliedan vanden vierden wyck deser stadt. Actum ut ante.

Op heden, datum van desen, ordonnantie gemaeckt opten Tresoriers ende Rentmeestere voer Heeren Henrick van Berchem, Riddere, Schepene, ter zaecken van zyne vacatien tot Bruessele ter dachvaert gevaceert, de somme van LXVI guldens VI stuyvers eens. Actum XXIIII^{a} Julii anno LXXVII.

Eodem die gemaeckt ordonnantie opten Tresoriers ende Rentmeestere voer Heer Jan van Schoonhoven, ter zaecken van III^{c}LXIIII daghen vacatien by hem tot Bruessele desen voerleden jaere gevaceert. Actum XVIIII Julii.

Eodem die gemaeckt ordonnantie opten Tresoriers ende Rentmeestere tot behoeff van Meester Jan Paris, van vyfftich guldens, ter causen ende als reste van huyshuere. Actum ut ante.

Eodem die gemaeckt ordonnantie opten Tresoriers ende Rentmeestere tot behoeff vanden voors. Paris, vander somme van twintich guldens eens, ter zaecken van tweemael den viertichsten penninck. Actum ut ante.

Eodem die gemaeckt ordonnantie opten Tresoriers ende Rentmeestere tot behoeff vanden voors. Parys, ter zaecken van extraordinarise oncosten ende gedebourseerde penningen, de somme van twee hondert ende twelff guldens.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betalene Joncher Jan van Westerhoudt de somme van drye hondert Karolusguldens eens, ende dat op rekeninge ende in affcortinge van tgene hem vander stadt is competerende. Actum XXIIII Julii 1577.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen den Tresoriers ende Rentmeestere geordonneert Joncker Jan Westerhout, in minderinge ende op rekeninghe van tgene hem is van deser stadt competerende vuyt crachten van syne besegelde obligatie, vuyt te reycken ende te betaelen de somme van III^c guldens eens. Actum XXIIII Julii 1577.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betalene de somme van twintich guldens eens, vuyt oirsaecke in zeeckere requeste by Robert Poelle, Engelsman, gevangen geweest zynde, aen myne Heeren voors. opten XX ende XXVI^en deser gepresenteert ende dye ordonnantie daerop opten XXVI^en derzelver gestelt.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen gecommitteert Heer Dierick vande Werve, Riddere, Deken vander Laeckengulde, ende Meester Henrick de Moy, Secretaris deser stadt, omme vander stadts wegen te reysen naer Vlaenderen, ende aldaer metten Gedeputeerde vander dicagien te besoegneren, beneersten

ende gaede te slaene dat dezelve dicagie met alder vliet ende diligentie wordde gevoordert ende geeffectueert, ende desen aengaende metten zelven Gedeputeerde goede correspondentie te houdene, ende voorts al te doene dwelck zy tot meesten oirboore ende proffyte vande Landen ende deser stadt zullen vinden nootelyck ende behoirlyck te wesen. Actum XXVI Julii 1577.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen geordonneert Joos de Bock ende Peeter van Oerle de penningen respective van hennen ontfanck terstondt ende zonder eenich dilay te leveren in handen van Janne van Steenwinckel, Rentmeestere deser stadt, nyetjegenstaende het verbot byden Huysschier van wegen den Rentmeestere vande Staeten aen ulieden respective gedaen. Actum XXVI Julii 1577.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Burgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, collegialycken vergadert zynde, geordonneert ende omme alle inconvenienten te verhuedene die anderssints by muyterye, vergaderinghe oft insolentie vande gemeyne Duytsche soldaten soude moghen gerysen, zoe tegens hunne Colonellen, Capiteynen als anderssints, van dat men hen de gewoonlycke leeninghe nyet en telde omme hen daermede te onderhoudene ende te alimenterene, belast den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt den voirs. Colonellen binnen deser stadt wesende ende onder hen recepisse ende expresse gelofte van Colonel Fronstberg, vanden selven ende ten iersten te doene rembboursement tot behoeff vande selve Duytsche soldaten binnen deser stadt in garnizoene wezende, by maniere van leeninghe te tellen de somme van acht hondert croonen tegen veertich stuyvers tstuck, ende welcke penninghen alzoe de Rentmeestere deser stadt vercleerde gheene andere provisie vanden gelde vander stadt wegen onder te hebben dan penninghen gedestineert totter Reductien, tot desen eynde de penninghen vuytter selver Cassen van Reductien zal employeren, ende zullen myne Heeren neffens de Staten Generael vervolgene behoirlyck bescheedt tot rembboursement van dese ende alle de andere voirgaende leeninghe nootelyck behoirende, midtsgaders te Hove acte van

aggreatie in behoirlycke formen tot ontlastinghe ende decharge vanden voirs. Rentmeestere, gelovende oick dese ende alle voirgaende tellingen den Rentmeestere in zyne rekeninghe te passeren. Actum XXVI Julii anno 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgermeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Meester Jan Asselliers, Secretaris deser stadt, omme in alder diligentien te reysene naer Bruessele ende aldaer mette Gedeputeerde daer wesende te compareren opten Staten, ende aen te ghevene tgene des by Tourlon ende Fronsberg op ghisteren is aengegeven, ende bezundere dat Fronsberg deur synen secretaris op heden voernoene heeft begeert dat mynen Heeren zouden verzuecken alleene aende natien hen in wapenen te willen stellen omme de stadt te helpen deffenderen ende beschermen ende den borgers nyet, hoewel hy sdaechs te voren hadde aengegeven dat men den Gulden ende borgers tzamen metter natien in wapenen stellen zoude, twelck nyet doenlycken en is, midtsdyen dat de Gulden ende borgheren zyn onversien van wapenen ; midtsgaders oyck aldaer te kennen te gheven tgene op heden mynen Heere alhier is geadverteert by zekeren huysman desen nacht vanden casteele gecommen zynde, van dat de compaignie van Cornelis vanden Eynde marcheren naer dezer stadt van Antwerpen, ende oyck neffens den Raedt van Staten ende Staten Generael ter instantie van die natie van Portugael te versueckene brieven van recommandatie addresserende aen mynen Heer den Prince van Oraingnien, beruerende de flote in Zeelandt gearriveert oft te arriverene. Actum XXIX Julii anno LXXVII.

Myne Heeren Borgermeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen verclaren dat zy egeenssints geraeden en vinden dat Jan van Nyversele, Rentmeester vanden Staten van Brabant int quartier van Antwerpen, noch ter tyt zal procederen totter verpachtinghe vande imposten te platten landen, zoe midts de groote onveylicheyt vanden weghen midts deze jegenwoordighe periculeuse gevueghenisse, als dat notoirlyck dezelve imposten nyet en zouden eenichssints tot voordeele vanden Staten verpacht wordden, zoo men bevonden heeft by voorgaende proeve dat nyemandt tot dyen fyne eenich offre oft presentatie en heeft gedaen, gemerckt de clare apparentie

dyer is om eenighe slete midts de jegenwoordige alteratie, ende dat anderssints oyck te vreesen waere dat, geconsidereert de groote foulen ende onverdrachelycke lasten daerinne de lantluyden ende brouwers hen zyn vindende byder vuyteringhe vanden crychsvolcke, de Commissarisen totter verpachtinge gedeputeert zouden geraecken te vallen in peryckel hens lyffs. Aldus geresolveert in Collegio den XXIX[en] July LXXVII ende belast den Rentmeestere, ten fyne van surceantie, deze te leveren den XXIX[en] July LXXVII.

Myn Heeren Borgermeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert mynen Heere den Marcgrave ende Schouteth deser stadt Symon vanden Werffve, by provisien ende tot wederroepen vanden Wethouderen voors., te assumeren ende in dienste te nemene twelff gesellen om denselven tot allen occurrentien te assisterene, onder de gaigien elck derselver van acht guldenen ter maent, tot twintich stuyvers den gulden ; des selen de voors. dienaeren eedt doen in handen vanden voors. Heer Marcgrave van getrouwicheyt, ende dat zy zoewel ten beheete desselffs, als ter ordinantien ende belast wesende vander stadt, hen selen bereet vinden tot allen apprehentien ende exploicten daertoe ende inne men denselven zal willen employeren. Ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere elcken der voers. gesellen te betalene à raison als boven, naer advenant vanden tyde de voors. Marcgrave zal verclaren dezelve gesellen oft dienaeren by hem in dienste geweest te hebbene, ende dezelve betaelinghe à raison als boven te continueren ende te vervolghen ter revocatie van mynen Heeren voors. Actum ultima Julii anno 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgermeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteerd Hendrick Nuyts, omme in alder diligentie te gaene in Vlaenderen ende elders omme te becommene wercklnyden, gravers, kerreluyden ende andere, omme te graven der stadt vesten ende joincten tusschen het casteel ende sKeyserspoorte dezer stadt. Actum III[a] Augusti 1567.

Gelycke acte gemaeckt voer Glaude de Vallay omme te gaene naer Eeckeren ende daerontrent etc.

Opten vierden dach Augusti, inder nacht, ter ordonnantien van mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen ende in presentie vanden Heere Baron van Liedekercken, gescreven eenen brieff aende Spuy- oft tZasmeestere vander vaert van Bruessele, aenden zelven versueckende dat hy, omme zekere saecke concernerende den dienst van Zynder Majesteyt ende den Staten Generael, zoude open doen alle de tzassen tusschen dit ende Bruessele, opdat denselven dienst daerdeure nyet en zoude wordden verachtert ende dat de brenger van dezen met zynen schepe in alder diligentie zoude moghen passeren.

Alzoe de Heere Baron van Liedekercke ende de Heere de la Motte, vuyten name vande Staten Generael, op ghisteren den Wethouderen dezer stadt van Antwerpen te kennen gegeven hadden dat zy, midts den extremen nootelyckheden ende bezundere tot dienste dezer stadt, van doene hadden ende promptelyck moesten opgebracht wordden de somme van veertich duysent guldenen, ende naerdyen desen aengaende metten anderen Leden deser stadt, Breeden-Raedtsgewyse vergadert zynde, is gecommuniceert geweest ende hen tvoors. versueck voergehouden, hebben geconsenteert ende geaccordeert dat men de voors. somme van veertich duysent guldenen zoude vinden ende opbrenghen by capitale impositie ende dezelve somme leenen den voors. Staten, omme die geemployeert te worddene ten dienste van Zyne Majesteyt, vanden Staten ende dezer stadt, achtervolgende tgene hen als boven voergehouden was, midts hebbende tot hender indempniteyt obligatie vande Staten Generael in forma ende op andere conditien breedere begrepen inder acten van consente op heden geexpedieert, onderteeckent byden Secretaris Asselliers, ende alzoe sekere goede borgers, aensiende de necessiteyt, hebben, omme te commen tot prompte tellinghe ende furnissemente vande voors. somme van veertich duysent guldenen, gegeven henne eygene ende particuliere obligatien aen Heeren Hans Hendrick Momprot totter voors. sommen toe, Soe eest dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, omme de voors. goede borgheren van heure voors. obligatie ende gelofte te versekeren ende indempneren, hebben denselven in handen gestelt ende stellen in handen midts dezen, de voors. geconsenteerde capitale impositie

ende middelen omme de voors. somme van XL[m] guldenen daeraene te verhalene, consenterende byde voors. borgeren geseth te worddene alzulcken collecteur oft collecteurs als hen goetduncken ende believen zal, daerby wezende eenen contrerolleur vander stadts wegen, ten eynde de penningen totte voors. concurrente somme van XL[m] guldenen tot lossinghe vande voors. henne vuytgegeven particuliere obligatien geemployeert mach wordden ende tsurplus gebruyckt achtervolgende den voors. consente. Actum IIII[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van dezen, syn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc., gecommitteert Meester Peeter Frans, Lieven van Paesschen ende Abraham Andriessens, omme ordre te stellene ende toe te siene opde gravinghe vander joincte ende fortificatie derzelver. Actum V[a] Augusti anno LXXVII.

Alzoe van weghen des Heeren van Lalain, van Heese, den Baron van Liedekercke ende mynen Heere de la Motte, Maresschal du Camp, ende andere Heeren gecommitteerde vanden Generalen Staten binnen dezer stadt wezende, mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geremonstreert ende te kennen is gegeven geweest, overmidts het goet debvoir gedaen byden Heere van Hautain, Gouverneur van Walcheren, ende Vice-Admiraels vander armade des Princen van Oraignien, met heuren schepen opten tweeden dezer maent, eenen yegelyck kennelyck, daerdeure de gemeyne landen ende deze stadt zeer grooten dienst ende benefitie hebben genoten ende ontfangen, dat men daeromme dezelve wel behoorde te beschincken ende eenighe tamelycke vereeringhe of gratuiteyt te doene, soe hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, collegialycken vergadert zynde, geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt dat zy vuytreycken ende betalen de somme van derthien hondert guldenen eens, omme die gedistribueert te worddene aenden voors. Gouverneur, Vice-Admiraels ende bootsgesellen, zoe ende gelyck dat achtervolgende de liste collegialycken gearresteert is geordineert. Ordonnerende den Rentmeestere dezer stadt, gemerckt hy vercleerde gheen gelt te hebbende dan penninghen gedestineert totter Reductien,

dat hy daeromme dezelve penningen vander Reductien tot dezen eynde sal employeren, ende zullen myne Heeren neffens den Staeten Generael vervolghen acte van aggreatie in behoorlycker formen tot ontlastinghe ende descharge vanden voors. Rentmeestere, opdat hetzelve in zyne rekeninghe wordde gepasseert. Actum VI^a^ Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt vuyt handen vander huysvrouwe J. Gillis Happart, Oude-Schepene, omme te nemene ende tot behoeff deser stadt onder inventaris te aenveerdene alle de parcheelen van zekere baggen ende juweelen, als gesalveert ende bewaert zyn opt nyeuw stadthuys vuyten brande inde leste plunderinghe ende saccagemente dezer stadt, ende daeraff derzelver te ghevene behoorlycke recepisse. Actum VII^a^ Augusti 1577.

Is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betalene in handen vanden Rentmeestere vanden quartiere de somme van twintich guldenen eens, omme by hem gegeven te worddene aen Andriesen Beperel, de eerste tydinghe gebracht hebbende van het vertrecken vanden Duytsschen soldaten vuyt dezer stadt. Actum VII^a^ Augusti 1577.

Alzoe nu onlancx zeeckere Heeren vander Weth ende oyck Edelluyden vander stadt zyn geordonneert te wezen Hooftluyden ende leytsmannen vande zes gulden ende hennen adjoincten, soo eest dat midts dezen denzelven Hooftluyden wordt geordonneert dat zy hen van stonden ane selen versien elck van eenen Lieutenant, twee Sergeanten ende vier Corporalen, inden crychshandel ende feyt van oirloghe wel geexperimenteert, dewelcke zy inde redelyckheyt selen mogen salarieren, te wetene den Lieutenant tot dertich guldenen, de Chargeant twintich ende de Corporael vyffthien guldenen, ende dat ten laste vander stadt ende gereserveert mynen Heeren henne macht ende auctoriteyt om dezen aengaende altyts te mogen doen versien zoo zy te rade selen bevinden te behoorene. Actum IX^a^ Augusti LXXVII.

Eodem die is byde Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Capiteynen hun te versiene van twee trommelslagers ende pypers ende dat op alsulcken salaris, prys ende soldye als zy ten minsten coste vander stadt zullen cunnen becommen, emmers totter sommen toe elcken vanden voors. trommelslagers ende pypers van neghen gulden ter maent. Actum IX^a^ Augusti 1577.

Eodem die geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere de Dekens vanden backersambachte tegenwoirdich, ter causen van geleverden broode zoe opt casteel als elders, midtsgaders voer zekere oncosten byde selve ende knecht vanden voors. ambachte gedaen, al volgende zekere specificatie daeraff zynde, vuyt te reycken ende te betalen de somme van hondert seventhien guldenen ses stuyvers eens. Actum IX^a^ Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, îs by mynen Heeren Borgermeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Wyckmeesters dezer stadt den commis Abraham de Hertoghe wederomme te ghevene ende te rembourseren de somme van negen duysent guldenen tot twintich stuyvers den gulden, vanden iersten ende gereetsten penninghen te procederene ende die commen selen vande capitale impositie als deselve commis op heden, datum deser, heeft geleent op dobligatie vanden Heere van Liedekercke ende Berchem. Actum IX^a^ Augusti anno 1577.

Eodem die is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gegundt ende geaccordeert Steven van Wiels, poortere dezer stadt, alzulcken knaepschap vander Lakenhalle dezer voors. stadt als byde afflyvicheyt van Geert Bollaert jegenwoordelyck is vacerende, midts doende den eedt daertoe staende. Actum IX^a^ Augusti anno 1577.

Eodem die is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen dezer stadt geordonneert den Hooffluyden ende Wyckmeesters vanden XIII wycken dezer stadt in henne wycken respective omme te gaene ende volgende de liste

ende specificatie hiervoer gestelt met alder vlieticheyt te innen, obbueren ende ontfanghen van alle de borgheren ende inwoonderen deser stadt de somme ende tauxe daerop zy gestelt zyn ende gehouden zyn op te brenghen volgende den consente vanden Breeden-Raede vanden IIII^{en} Augusti lestleden. Actum IX^{a} Augusti anno 1577.

Eodem die is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert Joncker Gielis van Martselaer, Schepene, te coopen vier hondert veertelen korens tot behoeff vanden casteele alhier, teghens XLVII stuyvers de veertele, te betaelene binnen eender maent naestcommende, ende dat op conditie dat Jan de Poorter, Tresorier, ende Jan van Steenwinckel, Rentmeestere dezer stadt, daeraff zullen maecken heur eyghen schult ende dyenvolgende obligatie gheven. Actum IX^{a} Augusti anno 1577.

Daernae gehoort het verclaren vanden voors. gecommitteerde van dat dezelve vuyt laste vande voors. commissie nyet meer en heeft gecocht dan hondert veertelen rogx, waervoer Jan van Steenwinckele, Rentmeestere, zyn obligatie heeft gegeven ende daeraff gemaeckt zyn schult, ende dat de redene vande voers. ordinantie cesseert, zoe hebben myne Heeren voors. geordineert dat dezelve gheen graen voirdere en zal coopen. Actum VIII^{a} Septembris 1577.

Op heden, datum dezer, is by mynen Heeren Borgermeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Cornelis Daems om te wezen Wyckmeester vanden tweeden wyck ende dat alleenlyck totter collectatie vande capitale impositie. Actum X^{a} Augusti 1577.

Eodem die is by mynen Heeren voors. geordineert den Tresosiers ende Rentmeestere denghenen die de wacht houden inde corps de guarde oft waeckplaetsen te versiene van colen ende licht. Actum ut supra.

Op heden, datum dezer, syn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt gecommitteert Meester Anthoenis van Mansdale ende Joncker Hendrick van Halmale metten Secretaris Asseliers, om te inventarieren alzulcken

vyff coffers als ten huyse van mynen Heere den Amptman staen gepackt tot versekeringe vander stadtschult. Actum ut supra.

Myn Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben gelooft ende geloven, midts dezen, den goeden mannen onderteeckendt hebbende dobligatien zoewel van XX^m gulden by Hans Hendrick Momprot getelt tot voldoeninge vander leeningbe vande XL^m guldenen die men van stadtswegen is leenende den Staeten Generael, als dandere van X^m guldens by Benedicto Bernardini Bonvisi ende compaignie ten fine voors. insgelycx te tellene, midtsgaders van alzulcken IX^m guldenen als op gisteren byden commis Abraham de Hertoge ten fine voors. oyck zyn geleendt, vander zelver onderteeckeninghe te ontlasten ende te indempneren, ordonnerende dat vande ierste penninghen te procederene vande capitale impositie respective, de voors. totale sommen zullen wordden gerembourseert ende voldaen. Aldus gedaen X dagen in Augusto XV^c jaer LXXVII.

Op heden, datum dezer, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert Goris Tyras, dat hy sal laten volgen ende leveren Meester Andriesen van Eetvelt, stadttimmerman, om die voorts te vueren inden Eeckhoff ten employe vander fortificatie deser stadt, alle alzulcken reepen, touwen, plancken, spiessen, gereetschap tot groote schepen ende alle andere gelycke gewant als dezelve is over hebbende in zeker packhuys neffens de wachte van dOosterhuys ende allen andere plaetsen waer tzelve zoude mogen wezen, dwelck hy zal gehouden wesen te declareren ende desaengaende in geenen faulte te wesen, oft anderssints zouden myne Heeren dezen aengaende moeten voirder versien ; des zal den clerck vanden Eeckhove Thomaes vanden Bossche tzelve ontfanghen by inventaris ende den voors. Tyras daeraff leveren behoorlyck acquyt. Actum ut supra.

Mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, hen betrouwende inde vromicheyt ende goede experientie van Philipsen van Lantmetere, coopman

deser stadt, versuecken ende nyettemin ordonneren dat hy hem zal employeren om te wezen Capiteyn vanden vendele vande jonghe mannen die hen gewillich hebben begheven ten dienste van dezer stadt ende tot bewaernisse derzelver, midts doende eedt daertoe gerequireert in handen van mynen Heer den Borgemeestere Schoonhoven. Actum ut supra.

Daernae gehoort het reffuz des voors. Lantmetere, hebben denselven anderwerven wel expresselycken geordonneert hem te regulerene volgende der voors. ordonnantie, sonder weygeringhe, (alzoe tzelve is tenderende zoewel tot zynder conservatie int particulier als dezer stadt int generael ende dat in zulcke gevuechenisse van tyde een goet borghere hem nyet en behoort eenighen last tontsiene,) oft anderssints selen myn Heeren daerinne voordere versien by zulcke middelen gelyck zy tot bedwanghe van behoorlycke onderdanicheyt in desen tyde gerequireert selen bevinden te behoorene. Actum XIIII[a] Augusti 1577.

Myn Heeren Borgemeesteren ende Schepenen dezer stadt hebben geordonneert Meesteren Janne de Pape, Schepene, dat hy sal doen maecken twelff vendelen geschakiert met root ende wit tot behoeve vanden wycken derzelver stadt, ende te besorgen de trommeleers ende pypers daertoe gerequireert. Actum X[a] Augusti 1577.

Myn Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert Meesteren Jannen de Pape, Schepene, dat hy van stonden ane sal versien dat de brugge aende Kipdorppoorte gevuechelycken wordde opgetrocken, ende tot dyen eynde de rollen ende andere dinghen daertoe gerequireert te doen hermaecken. Actum X[a] Augusti anno LXXVII.

Myn Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen vercleren dat zy nyet geraden en vinden dat de Rentmeestere vanden Staten van Brabandt int quartier dezer stadt Jan van Nyversele sal procederen totter verpachtinghe vanden imposten, zoe binnen dezer stadt als den omliggenden platten lande, maer dyenaengaende zal supersederen voerden tyt van XIIII daghen, soe midtsdyen

de Leden deser stadt in geene voirdere collectatien en hebben geconsenteert als dat de capitale impositie wordt geheven ende opgebeurt, ende dat ten platten lande, midts de gelegentheyt van Berghen ende Breda ende de jegenwoordighe alteratie, de verpachtinghe tot grooten naerdeel ende prejuditie vanden Staten soude geschieden, hebbende dese jegenwoordige verclaringe ende goetduncken den voors. van Nyversele tot zyne decharge doen insinueren, ende zal tzelve byden Heer van Berchem den Staten wordden aengegeven tzynen iersten vertrecke. Actum X[a] Augusti 1577.

Op heden, datum dezer, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommitteert Steven van Vissenacquen ende Jan Lers, omme in alder diligentien te reysen inde omliggende dorpen ende aldaer te diligenteren dat terstont ende met alder vliet binnen dezer stadt wordde gebracht allen het willige rys dwelck zylieden cunnen becommen, met gelooffte dat vander stadtwegen een yegelyck vander leveringhe van tzelve goet contentement gedaen zal wordden, ordonnerende oyck dat zylieden sullen diligenteren ende benerstigen dat achtervolgende de beschryffbrieven van mynen Heeren, wercklieden terstondt alhier wordden geschickt. Actum X[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van dezen, es by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert dat alsulcken cofferken als is bevonden int huys vanden Oisterlinghen, toecommende den Coronel Carel Fougre, sal wordden gestelt in handen vanden Secretaris Meester Jan van Asseliers, ten eynde dat hy de stucken daerinne wesende oversie ende deghene die hy sal bevinden te mogen dienen tot voordeel vanden lande ende vorderinge vanden gemeynen saecken te seynden in handen vanden Staten Generael. Actum XI[a] Augusti 1577.

Op heden XII daghen in Augusto anno XV[c] LXXVII, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Meesteren Janne van Hoboken, advocaet, te rembourseren ende te vergelden de somme van LXIIII guldenen by hem verschoten ende geemployeert in zekere reyse by-

denselven, vuyt laste van mynen Heeren voors., gedaen nade stadt van Namen, ende inde selve reyse gevacheert vanden XXX^en^ July totten XII^en^ Augusti beyde lestleden, omme aldaer aen te gevene zekere zaecken van importantien neffens eenige goede Heeren ende vrienden deser stadt wezende vanden Raedt van Zyne Hoocheyt, grootelyck dienende tot voirdeele deser stadt voors. ende den lande, midtsgaders ter causen van zyne vacatien de somme van XXXII gulden eens, maeckende tzamen de somme van XCVI guldenen. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert de Dekens vande ses gesworene Gulden ende Oudermans ende alzulcke andere persoonen als dezelve vuyt derzelver Gulden zullen denomineren om omme te gaene in alder diligentien inde wycken dezer stadt ende te nemene note van alle alzulcken wapenen als zy (volgende de declaratie die elck dyenaengaende zal doen,) zelen bevinden in elcker dezer borgeren ende innewoonderen huysingen te wesene, van wat qualiteyt, soerte oft conditien, tzy geestelyck, weerlyck, edelman oft andere dezelve zouden mogen wezen, nyemandt desaengaende vuytgesteken, ten eynde men mach zekerlyck geinformeert wesen (regardt genomen op deze jegewoordige gevuechenisse vanden tyde,) vande quantiteyt vanden wapenen daermede men hem zoude mogen behelpen in alle nootelycke occurrentie tot gemeyne conservatie dezer stadt voors. Ende zal eenyegelyck (als een zaecke tgemeyn beste concernerende,) schuldich wezen, des als boven byde voors. Gecommitteerde versocht wezende, gehouden wezen hem dyenaengaende volcomelyck te openen ende te vercleren tgene hy nopende dezelve wapenen zoude mogen onder hebben, op pene dat deghene die men zal bevinden hem des nyet volcommelyck gequeten te hebbene, gehouden sal wezen als qualyck geaffectionneert ende gedaen ter bewaernisse ende conservatie deser stadt ende voer zulcx gecorrigeert te worddene ter arbitraigen van mynen Heeren, ten exemple van eenen anderen ; ghevende, midts dezen, den voors. Gecommitteerde macht, tallen plaetsen daer zy sullen vinden merckelycke redene van suspitie, te doene voirder

ondersueck, altyt nochtans met zulcken discretie als zy naer gelegentheyt vander saecken zullen bevinden ende zulcx als men henne discretie is toebetrouwende. Sullen insgelycx de voors. Gecommitteerde hen informeren vander quantiteyt vanden coren die zy onder de borgeren dezer stadt ende allen anderen inwoonderen, hoedanich die moghen wesen, tzy geestelyck oft weerlyck, zelen bevinden, waeraff zy insgelycx als boven zelen memorie maeken ende den Heeren daeraff adverteren, omme voordere geresolveert te worddene zoe behooren zal. Actum XIIa Augusti 1577. (fol. 8 v°.)

Ordonnantie gemaeckt opten Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt vuyt te reycken ende te betalen Meester Nicolaesen de Voicht, Schepene, de somme van LXXII guldenen, ter zaecken van extraordinarise diensten, prout in specificatione. Actum XIIIa Augusti 1577.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene aen Laureys Janssens met zekere drye soldaten de sluetelen dezer stadt van Berghen-opten-Zoom gebracht hebbende, de somme van X guldenen ende X stuyvers; item Jan Michielssens, van zekere secrete tydinghe alhier gebracht, vier gulden; item aen Meester Jan de Pape, van zekere boden vuytgesonden omme werckluyden te becommene, de somme van VI guldenen ende XVI stuyvers; item Hans Raymaker, van dragen van zekere brieven tot Berghen-opten-Zoom, eenen gulden ende X stuyvers; item Adriaen Vermaest, Karel van Remunde ende Jaspar Crocx voer dlosmaecken vanden geschutte byde Duytssche soldaten vernagelt inde Nyeuwstadt als zy de vluchte namen, drye gulden, maeckende tzamen vyffendetwintich guldenen ende X stuyvers. Actum XIII Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. gecommitteert Meester Jan van Asseliers, Secretaris, om in diligentie te reysene naer Bruessele ende aldaer den Staten te communiceren de brieven ende het bescheet dwelck is bevonden in zekere cofferken toecommende ende competerende den Colonel Fougre, ende voorts dyenaengaende te doene volgende den mondelingen last hem by mynen Heeren gegeven; des zal dezelve doriginale

stucken noch ter tyt onder houden volgende den versuecke vanden Heer van Champaigni. Actum XIII[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Gielis van Wolffwinckel, tollenaer vanden Brabantschen thol, omme vander stadtswegen op te beurene ende tontfangene den impost van alle den lywaete dwelck buyten dezer stadt, tzy te watere oft te lande, wordt vuytgevuert ende dyenaengaende daerinne te gebruyckene, gelyck men hem deshalven oyck is betrouwende, alzulcken discretie als hy gebruyckt heeft gehadt binnen den tyt van zynder pachtinge vanden zelven impost by hem aenveert vanden Staten Generael geexpireert ende geeyndt den X[en] deser. Actum XIII[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. Dionys van Galdre, behoudt sone van wylen Jan Leys, binnen zynen levene stadtschilder was, by provisien gegundt ende ontfangen omme te-wezen portier vander Baghynepoorte dezer stadt, midts by hem doende den eedt ende onder de behoorlycke gagien daertoe staende. Actum XIIII[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Aelbrecht Rundenborch, gesworene bode van Hamborch, gebrocht hebbende de brieven van Aelbrecht Vercken, Amptman van Bermpstede, te betalene twelff guldenen, voer tbrengen vanden selven brieven Actum XIIII[a] Augusti anno XV[c]LXXVII.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc., naer voorgaende rapport gedaen aenden Heere van Liekercken, geordineert dat Janne Breemer, de jonge, coopman ende borgere van Niedenwezele, selen volgen alzulcken XCII stucken van musketten ende andere roeren al geteeckent met root oft geel copere, als zyn liggende int packhuys int Oostershuys N° XVIII, aldaer gestelt by mynen Heere den Grave van Lallain. Actum XIIII[a] Augusti 77.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert dat alzulcken Indiaenssche goude ketene, tweeendeveertich goude knoppen ende drye ringen, als op gisteren gestelt zyn in handen van Joncker Jan Damant, Schepene, ende bevonden zynde ten huyse van Diego Duaert, woonende opt hoeckhuys vande Clarenstrate, zullen wordden gebrocht ende geleeght onder mynen Heer Heer Hendrick van Berchem, Riddere, Schepene deser stadt, tot behoeff vanden ghenen die men naemaels zal bevinden daertoe gerecht te zyne. Actum XIIII[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betaelen de somme van twee gulden ende acht stuyvers voer drye bootsgesellen, van dat zy geroyt hebben naer zekere schip gelegen hebbende int Lanck Reck geladen met munitie, dwelck, nyet willende strycken, is deurgevaren. Actum XIIII[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeeestere Joos Heylen ende Peeter Wynts, ter zaecken van geleverden keese byde zelve zoe voor Champaigniz volck als opt casteel ende te Bergen gelevert, vuyt te reycken ende te betaelen de somme van I[c]LXV guldens ende XII stuyvers eens. Actum XVI Augusti 1577.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere de gagien vande Gecommitteerde vande binnenaccysen by provisien te betaelen, gelyck zy voer datum vander declaratie van Zyner Excellentie op dvuytgeven dezer maent inde maent van Januario anno LXXIIII gedaen betaelt heeft gehadt. Actum XVI Augusti anno XV[c]LXXVII.

Eodem die is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Heer Dierick vanden Werve voer zyne gagien

vuyt te reycken ende te betalen de somme van VI^{c}LII guldenen XII stuyvers eens, volgende zekere specificatie mynen Heeren geexhibeert. Actum XVI Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat zy vande penningen vander Reductien selen nemen de somme van thien duysent guldenen eens, soo omme daermede te betaelene den wercklùyden aende stadtvesten ende fortificatie derselver werckende, gagien vanden busschutters, munitie, leveringe, provisie voerden legere als anderssints, met geloofte vanden Rentmeestere deselve partyen van betalinge te doen passeren in zyne rekeninge vande Reductie, ende voorts hem te doen hebben acte van aggreatie vanden Hove. Actum ut supra.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dezer stadt tot behoeff vanden twelff wycken te leveren de stoffe van twelff vendelen, omme daermede ten behoorlycken tyde ende plaetsse ter wacht te gaene. Actum XVI Augusti XV^{c} jaer ende LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. Meesteren Gelain de Lescegne (1), Oude-Schepene, geordonneert omme te wezen Capiteyn vanden vierden wyck ende dyenvolgende hem behoorlycken te versiene van eenen Lieutenant ende vuerders den crychshandel hen wel verstaende ende daerinne expert wesende, ende voorts hem te reguleren achtervolgende der ordonnantie dyenaengaende by mynen Heeren gemaeckt. Actum XVII^{a} Augusti 1577.

Op heden, datum deser, myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, collegialycken vergadert zynde, gevisiteert hebbende het patroon vanden joincte loopende vanden casteele naer sKeyserspoorte, midtsgaders het model hierboven met poteerde getrocken ende

(1) le Cygny.

gemaeckt ende op als gehadt het advys vanden Baron van Liedekercke ende van Hans van Schille, Meester Jooris, Hans de Vrieze, Guilliamme Paeneken, Abraham Andriessens, Henrick van Paesschen, ingenieren, ende oyck vande stadtmeesters, is tzelve patroon collegialyck gearresteert ende geordonneert dyenvolgende voorts te wercken. Actum XVII[a] Augusti 1577.

Eodem die geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den clercken vander zelver camer, ter causen van het register zoe van erffrenten als lyffrenten staende ten laste respective vande fortificatie, corpus dezer stadt ende vanden contracte vanden alluyne, à raison van eenen stuyver tblat, volgende de specificatie by hen overgegeven, vuyt te reycken ende te betaelen de somme van hondert seven guldens ende XVIII stuyvers eens. Actum XVII Augusti anno 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. gecommitteert Steven van Vissenaecken, omme in alder diligentien te gaen naer Ste-Bernaerts ende aldaer metten Proost vanden selven goidtshuyse, tot meesten prouffyte dezer stadt, te coopene zekere boschken van elssenrys, omme tzelve totter fortificatie dezer stadt geemployeert te wordene, ende oyck metten Prelaet van Sinte-Michiels te communiceren ende oyck metten selven te accorderen ende te overcommen van zeker eycken bosken onder Wilryck oft daeromtrent gelegen, omme tot behoeff dezer stadt daeraff te doen maecken schanskorven, ende van zyne besoingnee voer alle sluyten van coope mynen Heeren rapport te doene, omme voorts geordonneert te worddene zoe ende gelyck zy tot meesten oirboire ende prouffyte deser stadt zullen vinden te behoorene. Actum XIX[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Joose Heylen ende Peeteren Wyns, ter causen vanden geleverden partyen van kase, botere ende hammen volgende der specificatie, tot behoeff vanden volcke van oirloghe soe vanden Heere van Champaigny als mynen Heere van Heze liggende ontrent Berghen, Steenberghen,

Tholen ende Breda, vuyt laste van mynen Heeren gelevert, in als vuyt te reyckene de somme van een hondert LXXI gulden X stuyvers. Actum XIXa Augusti 1577.

Op heden, datum van dezen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, collegialycken vergadert zynde, gecommitteert Heer Hendrick van Berchem, Riddere, Schepene, ende Meester Engelbert Mazius, Pensionaris dezer stadt, omme metten Heere Baron van Liedekercken in alder diligentien te reysene naer Bruessele ende metten Gedeputeerden aldaer wesende, neffens den Raet van Staten, Staten Generael ende elders daer tzelve behoort, te remonstreren ende te kennen te ghevene tgene op nu voernoene by eenige vanden Raidtsluyden, Wyckmeesters, Dekens ende Oudermans vanden Gulden mynen Heeren oyck in presentie vanden Heere van Liedekercken aengegeven is geweest, beruerende het demolieren ende demanteleren vanden casteele, ende dyenaengaende tzamen ende int particulier alle neersticheyt ende goet debvoir te doene, ten eynde tvoers. versueck mach wordden gebracht tot goeden effecte ende een vruchtbarich eynde. Actum XIXa Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. gecommitteert Meester Gillis Martiny, Secretaris dezer stadt, omme in alder diligentien te reysene naer Bruessele ende aldaer neffens den Generalen Staten, Staten van Brabant ende elders daer dat behoort ende nootelyck sal wesen, te remonstreren tgene eenige vanden Raidtsluyden ende Wyckmeesters op nu mondelinghe mynen voors. Heeren hebben te kennen gegeven, van alhier by provisien geordineert ende gestelt te worddene eenen persoon die Superintendent zoude wezen over de stadt int feyt van orloghe, omme alle daghe goede toesicht te hebbene over de borgeren binnen deser stadt nacht ende dach de wacht houdende, ende de clachten ende swaricheyden die tusschen denselven soude moghen oprysen te decideren, ende oyck correctie daeraff te doen doene, altyt met advyse ende by ordonnantie van Borgemeesteren ende Schepenen voorgenoempt, hebbende tot dyen eynde gedenomineert den Baron van Liedekercken,

ende voorts mede omme te dragene ende te leveren de specificatie vande penninghen van stadtswegen verschoten inde provisie van victuaille gesonden aenden Heeren van Heze ende Champaigny; oyck mede te nemene de copie vande leste publicatie vande vrye jaermerckt ende te vervolgene tplaccaet ende publicatie vande zelve voerde toecommende merckt, met vuytsteecxele vande persoonen naer behoorlycke maniere van doene, ende dyenaengaende alle neerstich vervolch ende expeditie neffens den voers. Staten ende daer dat behoort te doene ende te vervolgene, ende bezundere van tgene de voors. Raidtsluyden ende Wyckmeesters als boven versocht hebben gehadt, want zy op morghen avont oft ten lancxten overmorgen voernoene dyenaengaende antwoorde van mynen voers. Heeren zyn begherende ende verwachtende, ende voorts desen aengaende alles te doene tgene hy tot meesten prouffyte ende vorderinge vander stadt ende ingesetenen derzelver zal vinden nut ende oirboirlyck te zyne. Actum XIX[a] Augusti XV[c] jaer ende LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betaelen de somme van hondert XXXI guldenen V stuyvers een blancke IX myten, van geleverde victuaile by die van Borgerhoudt tot behoeff vander compaignien van mynen Heere van Champaigny gelevert, prout in specificatione. Actum XIX[a] Augusti anno LXXVII.

Gelycke acte van XCIII gulden XV stuyvers I oort eens ter causen van geleverde victuaïle by die van Borgherhout als boven gelevert. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert totten Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt voers. Heer Dierick vanden Werve, Ridder, Oudt-Borghemeester, ende Willem Martini, Greffier, om te dirigeren ende beneersten ende voirderen het werck vande nyeuwe fortificatie der voors. stadt, ende totten selven goede toesicht, regard ende consideratie te nemene, tot

welcken eynde ende opdat zy tot alle occurrentien ende zwaricheden die ontrent denselven wercke hen souden moghen bevinden gereet zouden mogen wezen, gehouden zelen zyn dagelycx eenen keer onder tvoors. werck te doene ende tegens acht uren te vergaderen met den Ingeniermeestere ende andere Officieren totten zelven wercke gedeputeert opt Schermershuys, om eenenyegelyck aldaer te hoiren ende in als te versiene zoe behooren zal, ende, in cas van merckelycke zwaricheyt, in Collegio rapport te doene, om voorts by mynen Heeren daerinne geresolveert ende geordonneert te worddene naerde gelegentheyt vander zaecken. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betaelen Gielis Crol de somme van twintich ℔ XIII schellingen Vlems eens, ter causen van geleverden poeder prout in specificatione. Actum XIX^{a} Augusti XV^{c} jaer ende LXXVII.

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere Helias de Noelles, weerdt *inde Sonne* inde Kammerstraete, ter causen vande verteerde costen byden Vice-Admirael, andere Capiteynen ende Officiers vande flote van mynen Heere den Prince van Oraingnien, ter assistentien deser stadt den II^{en} Augusti lestleden gecommen, vanden selven dage totten VI^{en} oft VII^{en} daernaer tot zynen huyse gedaen, terwylen dezelve alhier waeren wachtende naerde vereeringe ende gratuiteyt die de stadt hun hadde gegunt, midtsgaders den Commissarisen die met hun waren tracterende, in als vuyt te reycken ende te betaelen de somme van hondert tzeventich guldenen eens, alzoo men tot voerdeele vander voors. stadt metten voors. weerdt nyet naerder en heeft cunnen overcommen. Actum ut supra.

Eodem die es by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Abraham Andriessens om te wesen adjoinct van Meesteren Janne van Schille, ingeniere, ten fyne om toe te siene totten wercke

vander nyeuwe fortificatie dezer stadt ende om te effectueren ende te doene effectueren tgene byden zelven Meestere ingeniere in respecte vanden zelven wercke zal wordden geordonneert, voer welcken dienst myne Heeren voors. hem hebben toegevuecht ende vuegen toe, midts desen, eenen gulden sdaechs à raison van twintich stuyvers den gulden, innegaende datum dezer, ende voer zynen voorgaenden dienst, inventie, ingenie ende konste tot effectuatie vanden zelven wercke gebruyckt, vierentwintich guldenen eens ; ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere de voors. sommen respective hem vuyt te reyckene ende te betaelene, sonder dat van noode is desen aengaende voirdere ordonnantie te expedierene. Actum ut supra.

Gelycke acte van commissie op Jan Vredeman, Hans de Vriese.

Gelycke op Dierick van Molle.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Remy Jondon omme te wesene clercq van Joos de Vos, Contrerolleur, ende omme te houdene de rolle vanden arbeyders vanden nyeuwen wercke vander fortificatie deser stadt, voer welcken dienst myn Heeren voors. hem hebben toegevuecht ende vuegen toe, midts dezen, XII stuyvers sdaechs ; ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere dezelve somme vuyt te reycken ende te betaelen van nu voortaene ende vanden tyt aff hy inden zelven dienst zal gevaceert hebben, sonder voirder ordinantie ter causen van dezen te derven hebben. Actum XX[a] Augusti 1577.

Eodem die is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Andries Neyen om te wezen clerck vanden nyeuwen wercke vander fortificatie dezer stadt, den catallogum int opgaen ende affgaen vanden wercklieden te lesen ende toesicht te nemene oft elck hem volgende denselven catallogum totten wercke is vindende. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borge-

meesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betaelen Bruno van Gameren, gesworen bode dezer stadt, ter zaecken van hondert ende vyff daghen vacatien, à raison van achthien stuyvers sdaechs, de somme van vierendetnegentich gul-denen ende X stuyvers, midtsgaders alnoch ter saecken van verschoten ende gedebourseerde penningen vyffende-twintich guldenen ende achthien stuyvers, volgende den billette daeraff zynde, maeckende tzamen hondert twintich guldenen ende acht stuyvers. Actum XX[a] Augusti anno LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borge-meesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betaelen de somme van XIIII[c] XX guldenen XIX 1/2 stuyvers eens, ter zaecken van zeeckere geleverde partyen van victuaille, volgende der specificatien daeraff zynde inden leger voer Bergen-opten-Zoom gelevert. Actum XXI[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Bor-gemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert Willem vander A omme te zyne Wyck-meestere vanden twelffsten wyck, inde stede van Cornelis Dyck, midts doende den behoorlycken eedt daertoe staende. Actum XXI Augusti 1577.

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borge-meesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen etc. geordonneert Meester Otto de Baeckere zeecker geschut van Bergen-opten-Zoom herwaerts te brenghen ende daer-toe te doene ende te debourserene de penninghen daertoe nootelycken, gelovende denzelven te vergelden ende te voldoene tgene hy bewysen zal ter causen van dyen ver-schoten te hebbene. Actum ut supra.

Eodem die is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den Grave van Bossu (alhier tegenwoordelycken gecommen zynde omme mette Duytsche Nederlantsche soldaten onder Monsieur de Megem ende Monsieur de Hierge gedient

hebbende aff te rekenen,) te beschinckene met sesse stadtsstoopen wyns. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Hansen Snoeck te vereeren met twintich daelders van vierendertich stuyvers den daelder, ter causen ende vuyt oirsaecken dat hy alhier binnen deser stadt heeft gebracht dierste tydinghe dat doer dordonnantie vanden Staten Generael tcasteel van Antwerpen soude wordden gedemanteleert. Actum XXII^en Augusti anno 1577.

Alzoe myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere der stadt van Antwerpen den XXII^en dach van deze tegenwoordige maent van Augusto, ter presentien van mynen Heeren die Baenreheere van Liedekercke ende den Rentmeestere de Rouck, hadden doen vergaderen Breeden-Raetsgewyse die vier Leden deser stadt ende denzelven doen voerhouden ende verthoonen het inhouden vander missive gescreven van wegen myne Heeren die Staten Generael aenden voors. Heere van Liedekercke ende gedateert opten XIX^en der voors. maent van Augusto, nopende de superintendentschappe vanden wachten vander stadt, denzelven Heere by Hunne Eerweerdicheden ende Edelheden toegevuecht, ende voorts oyck het inhoudt vander acten van wegen denselven Staten Generael geexpedieert opden XX^en dach derzelver maendt van Augusto nopende die ontvestinge ende affworpinghe vanden mueren vanden casteele ter zyden vander stadtwaerts, ende volgende derzelver acte den voors. Leden hadden doen versuecken behoorlycke acte ende volcomen versekerheyt ende dat zy nyet en zouden gedoogen dat vuyt dyer oirsaken eenighe alteratie oft veranderinghe zoude gebeuren aengaende donderhouwt vande heylighe Roomsche Catholicque religie noch oyck vande gehoorsaemheyt die men Zyne Majesteyt schuldich is, maer dat de stadt zoude zyn ende blyven inde gehoorsaemheyt ende dienst vander Majesteyt, ende dat al achtervolgende den tractate vanden peyse gesloten tot Ghendt; hadden noch daerenboven den voors. Leden doen verthoonen dat, om te genyeten het

volcomen effect der voors. acten ende de stadt geheelyck te versekeren ende te vervallen doncosten die tot dyen eynde nootelyck moesten gedaen wordden, daer nootelyck ende promptelyck moeste opgebracht wordden zekere treffelycke somme van gereede penningen, hebbende tot dyen effecte geadviseert ende voer hunne opinie vercleert dat men daertoe zoude mogen consenteren eenen thienden penninck te lichtene op alle huysen ende gronden van erffven gelegen binnen der voors. stadt ende cuype derzelver, ende dat daeraff den ontfanck hebben zouden de Commissarisen byden voors. Leden tordonneren ende dat zy den selven nyeverincx elders toe en zouden mogen gebruycken, maer hetgene daer overen zoude boven doncosten als voeren, dat hetzelve zoude wordden geemployeert ende gebruyckt daer ende alzoe die Leden vander stadt gesamenderhandt zouden adviseren te behoorene, gelyck alle tzelve breedere byder propositie alsdoen mondelinge gedaen is verhaelt geweest, Soo ist dat de voors. Leden, ten voors. dage daerop behoorlyck geleth hebbende, hebben voer hunne opinie verclaert tgene ende alzoe hiernaer volcht, te wetene : inden iersten, die Heeren Oude-Schepenen, dat zy hoochelyck bedancken mynen Heeren die Baenreheere van Liedekercken, den Rentmeestere de Rouck ende alle andere hun geemployeert hebbende inde reductie vander stede ende casteele, van het goet debvoir ende officie dwelck zy gewillichlyck gedaen hebben tot dienste vander Majesteyt ende vander stadt, verzueckende voorts de Edelheyt vanden voors. Heere van Liedekercke dat hy hetzelve goet debvoir zoude willen continueren ende, dat doende, aenveerden den last van te wesene Hoocheyt ende Superintendent vanden wachten ende tgene daeraff is dependerende, ende dat met advyse ende goede correspondentie vanden Magistraet vander stadt, naer luydt vanden voors. brieven van mynen Heeren den Staten Generael gedateert opden XIX^{en} dach van Augusto alsdoen, ende voer zoevele raecke dacte vander ontvestinghe vanden casteele, hebben de voors. Oude-Schepenen geseeght ende vercleert dat dezelve behoorde terstont ter executien ende te wercke geleeght te wordden, in zulcker vuegen nochtans dat de stadt daerdeure egeenssints en zoude worden gecrenckt, ende dat men goede sorge ende toesichte zoude hebben ende draeghen dat vuyt dyer

oirsaecken egeen alteratie noch veranderinge en soude gebeuren in het onderhoudt vande oude Catholicque Roomsche religie, noch oyck vander auctoriteyt ende onderdanicheyt die men Zyne Majesteyt als Hertoge van Brabant schuldich is, alle tzelve naer luydt ende achtervolgende den teneur der voors. acten vanden Staten Generael in date den XX[en] dach van Augusto als boven, consenterende voorts dezelve Heeren Oude-Schepenen, voer zoevele in hun is ende behalvens dat dandere Leden vander stadt volgen ende anderssints nyet, dat die voors. Baenreheere van Liedekercke, die Heere van Bours ende andere hun geemployeert hebbende als voer, van hunne voors. goede diensten ende officien behoorlyck zullen wordden gerecompenseert ende vergolden, ende dat om tzelve te doene ende bezundere oyck om te vervallen die oncosten vander besluytinge ende fortificatie vander stadt, dat van stonden aene gelicht ende geheven zal wordden den X[en] penninck binnen derzelver stadt ende vryheyt van dyer van alle huysen ende gronden van erven daerbinnen gelegen, te betaelene deen hellicht byden proprietaris ende dander hellicht byden huerlinck, byden zelven proprietaris voorts te corttene aenden rentieren zoe dat behoort, op expres onderspreeck nochtans dat den XX[en] penninck op gisteren geheyst daermede cesseren zal. Ende alzoe de reductie vander voors. stadt ende casteele ende tgoet officie tot dyen eynde byden voors. Heeren gedaen nyet alleenlyck redondeert tot het particulier benefitie ende welvaert deser stadt, maer tot het benefitie generael van alle deze Nederlanden, zoe oyck doet die voors. fortificatie, dat daeromme zoewel de vergeldinghe vande voors. goede diensten als oyck de voors. oncosten vander fortificatie zullen ende behooren gebrocht te worddene ten laste vande generaliteyt vande zelve Nederlanden, ende dat overzulcx den voors. X[en] penninck der stadt zal valideren ende goet commen in voldoeninghe ende affcortinghe van haere quote ende portie die zy inde generale beden vanden lande zal hebben te geldene, dat oyck zoewel de collectatie als de distributie oft employ vanden voors. X[en] penninck sal gedaen wordden byden ghenen die daertoe van wegen der voors. Leden zullen wordden gecommitteert, ende dat daeraff zullen vry ende exempt gehouden worden de gebrande huysen noch nyet opgebouwt zynde, begerende

van deze hunne opinie ende consente gedepescheert te worddene acte in behoorlycker forme. Naer dewelcke de Goede Mannen vande Poirteryen ende Ambachten, representerende die twee leste Leden vander stadt, oyck openende hunne opinie opde voors. propositie, hebben verclaert gehadt hun te vuegen ende te conformeren met de voors. antwoorde ende opinie vanden Heeren Oude-Schepenen, ende dyenvolgende zoe heeft die voors. Baenreheere van Liedekercken vercleert te aenveerden ende accepteren den last van superintendentschappe vande wacht vander stadt, Zyne Edelheydt by mynen Heeren die Staten Generael toegevuecht, ende dat hy hem daerinne zoude employeren ende quyten naer zyn vuyterste vermoghen, sonder zynen persoon noch goet daerinne te sparene, daeraff de voors. Leden Zyne Edelheydt gesamenderhandt grootelyck hebben bedanckt gehadt. Ende daermede zoe is den voors. Breeden-Raedt gescheyden ende van allen tgene daer gepasseert is geexpedieert deze jegenwoordighe acte. Actum den XXII^{en} Augusti anno XV^{c} zevenentzeventich.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere der stadt van Antwerpen, collegialycken vergadert zynde, hebben geordonneert ende ordonneren, midts desen, dat, van stonden aene ende sonder eenich vertreck, dacte van consente vanden thienden penninck op ghisteren byden Leden deser stadt tot demantelatie vanden casteele geconsenteert zal wordden gestelt ter executien, ende dat de goede mannen onderteeckent hebbende dobligatie vander sommen van sessentzestich duysent vier hondert ponden Artois, tot veertich grooten Vlems tpont, tot behoeve als boven, aende eerste penningen vanden voors. X^{en} penninck te procederene zullen wordden gerembourseert ende dat zy henselven daeraff zelen moeghen rembourseren ende vergelden, tot welcken eynde de voors. hypothecque, midts desen, hen wordt gestelt in handen, gelovende de voors. Wethouderen, Tresoriers ende Rentmeestere denzelven goede mannen ter causen van dyen, int generael ende particulier, mede te ontheffene ende daeraff te indempneren, ende ingevalle yemandt ter cause vande voors. henne obligatie ende onderteeckeninghe int particulier wordt aengesproken, dat tzelve byde generaliteyt zal wordden

gedraghen. Actum Veneris XXIIIa Augusti 1577. Gelesen int volle Collegie ter presentien vande voors. goede mannen. ende gelevert ten dyen fyne voors. in handen van Luycas Tayaert, Deken vander Meerschen.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert Meester Gielis Arondeaulx omme te besoingneren dat die grachten vande citadelle wordden gevult met eerden ende daertoe te doen employeren peerden ende kerren om tzelve gevuechelyck te effectuerene sonder der stadt costen, waertoe hy zal mogen gebruycken zyn auctoriteyt by tbeste middele tzelve zal mogen wesen. Actum XXVIa Augusti anno XVcLXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert Ghysbrecht Despomereaulx, Boudewyn de Breyel, Jan Marischal, Peeter Scholier, Jeronimus Coomans, Hans Heymans, Jan vanden Langhenberge, Hans Spannenberch, Cornelis van Diest, Aerdt Francken, Hans Soutyn, Cornelis de Witte, Cornelis Yemants, Hans de Ruyter, Tobias van Hove, Augustyn Boel ende Jan Vasseur, om te commen inde gulde vanden Ouden Voetboge dezer stadt, ende te doene den eedt des guldebroeders vanden selven Ouden Voetboghe. Actum XXVI Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt vuyt te reyckene ende te betaelene Abraham de Hertoghe, als Gecommitteerde totter liquidatien vande schulden ende renten deser stadt, volgende de commissie van Zyne Majesteyt ende der acten vander Weth, vuyt te reyckene ende te betaelen zyne gaigen van zes hondert gulden tsjaers tot Sint-Jansmisse anno XVcLXXVII. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betaelene Hanssen van Hove, gesworen bode deser stadt, ter saecken van hondert dryeendetzestich daghen vacatien, à raison

van achthien stuyvers sdaechs, de somme van hondert ses ende veertich guldenen ende veerthien stuyvers, midtsgaders alnoch eenendertich guldenen ende thien stuyvers ter zaecken van vacatien ende gedebourseerde penningen by hem gevaceert ende gedebourseert zedert den iersten dach Novembris anno LXXVI totten vyffthiensten dezer, volgende den billette daeraff zynde, maeckende tzamen hondert achtendetzeventich guldenen ende vier stuyvers eens. Actum XXVII[a] Augusti XV[c] jaer ende LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Aert de Wynne, schipper, voer zekere zyne pyne ende arbeyt gedaen int vercundigen aenden Prince van Oraingnen de vluchte vande Duytsche soldaten vuyter Nyeuwe stadt alhier nu onlancx gedaen, vuyt te reycken ende te betaelen de somme van XXIIII guldenen eens. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert Jacques Vervloet, Melchior de Neuffville, Hans van Dale, Emmert Toolen, Peeter van Estlegem, Engel van Vlaenderen, Hans Verbeke, Wernaer Bollinck, Steven van Brueseghem, Peeter de Hooghe, Jacques van Driele, Jan van Berghen, Carel Vermanden, Loys Oystermans, Franchoys Gueillier, Jan Emmens, Jan Ryckaert ende Jan van Santvoirt te comen inde gulde vanden Ouden Hantboghe ende te doene den eedt als guldebroederen vanden zelven Ouden Hantboghe. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc., geordonneert den Dekens van(de) Metsers oft andere des last ende commissie hebbende, van stadtsweghen henne Suppoesten vanden selven ambachte te belasten ende te bevelene dat zy, terstondt ende sonder eenich vertreck oft delay, neerstelyck gaen doen wercken aen het affbrecken vanden casteele voerden sallaris ende arbeytsloon hiernaer volgende: te wetene die meesters metsers XII stuyvers ende den dienaers daertoe gequalificeert zeven stuyvers ende den kerreluyden voer hen peert, kerre ende hennen persoon XV stuyvers

sdaechs; des zullen dezelve ter behoorlycker uren ende tyde, tzy metter clock oft trommelslach, schuldich zyn neerstelyck te wercke te commene, op ende aff te gaene, ende de Commissarisen oft dezen aengaende last hebbende omme goede toesicht te hebbene zullen hebben sdaechs twintich stuyvers, interdicerende denzelven Suppoesten eenich werck, daerinne zy jegenwoordelyck voerde borgeren ende innegesetenen dezer stadt zyn werckende, voorts te maeckene oft te continuerene, maer tzelve op te houdene ende daerinne te supercederen den tyt van XIIII daghen, opte verbeurte van hennen ambachte. Actum XXVII Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Dekens vanden Smeden dat zy van stadtswegen den Suppoesten vanden zelven ambachte zullen belasten ende bevelen, terstondt ende sonder eenich vertreck of dilay, te doen gaen wercken aen het affbrecken vanden casteele voerden prys enden arbeytsloon hiernaer volgende : te wetene den meesters smeden XII stuyvers ende den dienaers VII stuyvers sdaechs, interdicerende denselven supposten eenich werck, daerinne zy jegenwoordelyck voerden borgeren oft innegesetenen dezer stadt werckende zyn, voorts te werckene oft te continueren, maer tzelve ophouden ende daerinne supercederen den tyt van XIIII dagen, opte verbeurte van heuren ambachte. Actum XXVII[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Dekens ende Oudermans vande zesse Gulden deser stadt, in alder diligentien vuyt elcker derzelver Gulden te kiesene zes goede mannen ende gequalificeerde persoonen, die in allen occurentien zelen assisteren den Hooffluyden ende Wyckmeesters, des by hun versocht zynde, tzy int ommegaen soe vander capitale impositie, den X[en] ende hondersten penninck lestwerven byden Leden der stadt voors. geconsenteert als int maecken vanden cohieren ende anderssints in alle andere gelycke saecken, ende denselven Hooffluyden ende Wyckmeesteren alle behulp, voirderinge ende addresse te doene hen mogelyck wesende, den voors.

alzoe aen te nemene persoonen daertoe auctoriserende. Actum XXVII[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Dekens ende Oudermans vande ses Gulden deser stadt in alder diligentie vuyt elcker derzelver Gulden te kiesene zes goede mannen ende gequalificeerde persoonen, diewelcke, oft eenige van hun daertoe byden voors. Heeren te kiesene, gehouden zullen zyn te assisteren de Hooftluyden ende Wyckmeesteren, by hun versocht zynde, in het ommegaen, maecken vanden cohieren ende voorts in het innen ende collecteren vanden penningen zoe vanden hooftsettingen als X[en] ende hondersten penninck nu onlancx byden Leden vander stadt geconsenteert, tot dyen eynde ende tgene daeraff dependeert, doende denselven alle behulp ende addres hun mogelyck zynde, waertoe hun de voors. Heeren hebben geauctoriseert ende auctoriseren by dezen, ende dit al sonder prejuditie vanden privilegien ende vryheyden der voors. Gulden competerende ende sonder dat hetzelve in toecommenden tyden sal mogen worden getrocken in consequentie. Aldus gedaen den XXVII[en] dach van Augusto anno XV[c] ende XXVII.

Opten XXVII[en] Augusti 1577, acte ende ordonnantie gemaeckt voer Moyses opten Grave opten Tresoriers ende Rentmeestere, van zekere XCV dagen vacatien à raison van XVIII stuyvers sdaechs, met zekere verschoten penningen beloopende tzamen CXIIII guldenen ende V stuyvers.
(fol. 26 v°).

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, collegialyck vergadert zynde, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere, tot behoeff vanden wycken deser stadt, alnoch te leveren stoffe tot acht vendelen, boven ende behalvens de stoffe vande XII vendelen inde voorgaende acte geruert, omme daermede ten behoorlycken tyde ende plaetse ter wacht te gane. Actum XXVIII Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, myne Heeren Borgemeesteren,

Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen verclaeren midts dezen, ten versuecke van Janne van Nyverzeele, Rentmeestere vanden Staten van Brabant int voors. quartier, dat de continuatie vande leste imposten binnen deser stadt voors. ierst is geconsenteert ende geaccordeert byden Leden der stadt voors. op gisteren voornoene, zulcx dat de voors. Rentmeestere nyet eer en heeft connen geprocederen tot verpachtinghe vande zelve imposten, hebbende ten dyen fyne voors. belast den Greffier deze onderteeckent hebbende den voors. Rentmeestere daeraff acte te leveren. Actum XXVIII[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te rembourseren denzelven Rentmeestere vander sommen van vyftich guldenen eens, ter causen vanden wyn byden zelven vuyt laste van mynen Heeren voors. geschonken aen Janne de Poortere, Tresorier, ten daghe van zynen houwelycke tot eender vereeringhe ende gratuiteyt vander stadtsweghen. Actum XXVIII[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Jannen de Poortere, Tresorier, te rembourserene vander somme van vyftich guldenen eens, ter causen van zekere huyshuere by denselven van stadtsweghen betaelt vant gebruyck vanden huyse aldaer de maelaccyse dezer stadt is collecterende. Actum XXVIII[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen Merten vanden Bruele gecommitteert om by provisien te bedienen het craenmeesterschap deser stadt, midts by hem doende den eedt daertoe staende ende op alsulcke gagie als mynen Heeren naer verdienste, pyne ende arbeyt vanden selven Craenmeestere sullen vinden te behoorene. Actum XXVIII[a] Augusti 1577.

Op heden, datum van desen, es by mynen Heeren

Schouteth, Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den persoonen inden overgegeven lieste begrepen grossiers vanden taverniers huere leste schinderinghe tegens den . . . . (sic) over te bringene, opte pene van XX guldenen, te bekeerene in dryen, ordonnerende dOfficiers vanden Cortte Roeden daeraff eenenyegelycken wete te doene. Actum XXVIII[a] Augusti 1577.

Lieste ende declaratie vanden Officieren gestelt ende gecommitteert tot directie vande fortificatie vanden nyeuwen wercke by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen.

Meester Hans van Schille, ingeniere, dewelcke, zoo voer zyn inventie als arbeyt, zal hebben LX guldenen eens.

Abraham Andriessens, adjoinct vanden ingeniaire ende toeziender vanden wercke, om te effectueren tgene byden ingeniere zal wesen geordonneert ende zal hebben XL guldenen.

Jan Vredeman ende Dierick van Mol, beyde assistenten ut supra ende es hen voer henne moyte toegevuecht elck twelff croonen, ende zelen voortaen hebben eenen gulden sdaechs.

Steven van Vissenaken, gecommitteert over de provisie vande materialen van noode totten wercke, om dezelve te beneersten, te beloopen ende te besorghen tgene de voors. meestere ingeniere ende dander toesienders hem selen ordineren, ende zal, voer zyne moyte ende arbeyt alreet gedaen, hebben XII croonen ende voortaen eenen gulden sdaechs.

Joos de Vos, Contrerolleur, gemerckt deselve is ordinaris Officier, sal men ten eynde vanden wercke op zynen arbeyt regardt nemen.

Remy Vedons, zynen clerck, ende sal hebben XII stuyvers sdaechs.

Meester Peeter Frans ende Hendrick van Paesschen, erffscheyders, Meester Andries Eertvelt, meester tymmerman, Thomas vanden Bossche, tot het opteeckenen van het tymmerhoudt, sperren, delen ende dyergelycke. Item tot het ondernemen ende note te houden van alle amunitien

van oirloge, want dezelve zyn ordinaris, zal men ten eynde etc. regardt nemen ut supra.

Clercken om op te teeckenen de namen ende toenamen vanden werckluyden, den catalogum te lesene ende toesicht te nemene.

Andries Neyen, ende heeft gedient zedert den derden Augusti lestleden.

Jeronimus de Smit, ende gedient zedert IIII[a] ejusdem.

Huybrecht Goen, zedert den V[en] Augusti.

Willem Geerts, sindert VIII[a] ejusdem.

Meester Carel Strytbach, zedert VI[a] Augusti.

Evraert de Severy.

Jan van Immersele, zedert den IX[en] ejusdem.

Ende zelen elck onder hen hebben hondert vyffentwintich oft dertich persoonen.

Jan Leys, opschryvere vanden boomsnoyers ende ruschstekers, midtsgaders de vracht derselver.

Denys van Galder, opscryver vanden eertkerren ende zelen elck hebben twelff stuyvers sdaechs.

Superstairien ende aendryvers.

Cornelis de Vos met Hans van Ranst, klerck inden tuyn, want deselve zyn ordinarise dienaers, sal men ut supra.

Symon Hoens, ende heeft gedient sedert V[a] Augusti.

Jacop Wampen, zedert den VIII[en] Augusti a prandio totten XIIII[en], zyn VI 1/2 dagen.

Jans vanden Broecke, zedert V[a] ejusdem totten XIIII[en], zyn X daghen, ende es elcken toegevuecht thien stuyvers sdaechs.

Lois der Kinderen, zedert VIII[a] Augusti totten XIIII[en], maken seven dagen ende zal hebben X stuyvers.

Jan Bene, om overal te gane daer men van noode heeft te zeynden.

Anthoenis Vissenaken, zedert den VIII[en] Augusti, want zy ordinarise dienst hebben. Ut supra.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen de

voors. lieste gearresteert ende geresolveert. Actum Lunæ XXIXa Augusti anno LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, collegialycken vergadert zynde, geordineert ende belast den collecteurs vande penningen geprocedeert ende alnoch te procederene vanden ontfanck vande capitale impositie, terstondt ende sonder dilay te brengene ende te leveren in handen vanden Commissarisen totten ontfanck vande selve penningen gecommitteert. Actum XXIXa Augusti anno 1577.

Op heden, datum van desen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Meester Cornelis de Wyse ende Meester Adolph van Blyleven, Schepenen, omme met Janne van Nyversele, Rentmeester vanden Staten Generael, te vacerene totter verpachtinge vande nyeuwe imposten nu onlancx byden Breeden-Rade alhier geconsenteert. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Carel Lippens, gesworen bode derzelver stadt, vuyt te reyckene ende te betaelene de somme van twelff guldenen eens, omme daermede te reysene naer Berghen-opten-Zoom ende aldaer te halene allen het geschut deser stadt toebehoorende. Aldus gedaen opten XXIXen Augusti 1577.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Keurmeesters deser stadt, terstondt ende zonder merckelyck vertreck oft dilay, te doen verhuysen ende vertrecken alle de cramen jegenwoordelycken staende oft gestaen hebbende opte Veemerckt byden Predicaren, ende die plaetse te gevene ende te stellene opt groot kerckhoff aen het Bezaenhuys alhier. Actum ultima Augusti XVc jaer ende LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Willemen Hoene, bode, ter causen van

diversscheche missiven ende reysen by hem vuyt laste deser stadt onlancx gedaen, vuyt te reyckene ende te betaelene de somme van XIIII gulden eens. Actum II[a] Septembris anno XV[c]LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen Matheeus de Hennyn geordineert omme te wesen Capiteyn vanden IX[en] wyck ende dyenvolgende hem behoorlyck te versiene van eenen Lieutenant ende vuerders den crychshandel hen wel verstaende ende daerinne expert wesende, ende voorts hem te reguleren achtervolgende der ordinantie dyenaengaende by mynen Heeren gemaect. Actum III[a] Septembris 77.

Op heden den II[en] Septembris anno XV[c]LXXVII[tich] syn byden Leden dezer stadt van Antwerpen, Breeden-Raetsche wyse yergadert zynde, gecommitteert ende geordineert omme te zyne Meesters ende Superintendenten vande fortificatie dezer stadt ende ontvestinghe vanden casteele, Jacob Verhult, Nicolaes de Voicht, Jan van Santvoirt, Adriaen van Breen, Franchois van Lemens, Gabriel Stuydelyn, Anthoni Rappallo, belastende denselven alle goede toesicht te hebbene ende alle sorge te dragene hen mogelyck zynde, ten eynde dat zoewel deene als dandere werck, volgende den concepte ende patroonen daeraff gemaeckt ende met advyse vanden Heer van oirloge gearresteert, met alle vlieticheyt wordde gevoirdert ende volbracht, auctoriserende dezelve omme, te dyen fyne ende met voorgaenden advyse van Janne Daems ende Hendrick van Paesschen, te mogen ramen ende adviseren ende te wercke te leggene alle middelen daertoe nut ende bequaem zynde, ende oyck een oft meer onder heurlieden te moghen kiesen die hebben zal den ontfanck vanden penningen die daertoe selen wordden geconsenteert, daermede betalinge te doene den werckluyden ende Officiers die zy gebruycken ende employeren zelen, inne te coopene die materialen, instrumenten ende andere gereetschap nootelyck ende gerequireert totten voors. wercke, van heuren ontfanck ende vuytgeven pertinente rekeninghe te houdene ende te doen den voors. Leden, de materialen die affgebroken zelen wordden te conserveren ende te bewaeren zoeverre heur mogelyck zyn zal, omme die in tyden

ende wylen geemployeert ende gebesicht te worddene tot fundeersele ende opmetsinghe vanden vesten dezer stadt, ende voorts derzelver saecken aengaende ende tgene daeraff dependeert te doene allen tgene zy tot voirderinghe vanden wercke ende tot dienste ende welvaren vander stadt zelen bevinden te behoorene, gelyck de voors. Leden hen des zyn volcommelycken betrouwende. Gedaen aldus ten jaere ende daghe voors.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. den Heere van Liedekercke, Baron vander zelver plaetse ende Superintendent vanden volcke van oirloghe bynnen dezer stadt, gegunt den Backersthoren derzelver stadt, omme aldaer te doen bewaeren ende gevangen stellen denghenen die hem zoude mogen misdragen opte wachte oft anderssints onder den volcke van wapenen ende andere die byden Provoest zullen wordden geapprehendeert. Actum III^{a} 7^{bris} 77.

Eodem die Jacques van Male acte vander somme van twee hondert thien gulden ende negenthien stuyvers ter zaecken van geleverden buscruyt, lonten ende loot, volgende der specificatie ende attestatien daeraff zynde. Actum ut supra.

Noch een acte voerden voers. Jacques van Male vander somme van twee hondert dryenvyfftich guldenen achthien stuyvers eens, hem competerende ter zaecken van geleverden buspoyer ende lonten tot behoeve vander compaingnie van Monsieur de Heze gelevert, volgende der specificatie ende attestatien daeraff zynde. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert dat alle de cramen jegenwoordelyck staende opte Veemerckt, plaetse in dezen tyt gedesigneert tot een loopplaetse omme die vanden wycken daer te doen vergaderen, zelen wordden vervuert, ende de cramen resorterende onder de Meerse, by provisien ende totter tyt anders zal wesen geordonneert, wordden gestelt op Onser-Liever-Vrouwenkerckhoff alhier, tegensover Franchoys vanden

Cruyce, zoe ende in zulcker vueghen dat daerby nyemant en wordde gediscommodeert ende de passagie vander gemeynte benomen. Actum IIII[a] Septembris anno 1577.

Alzoe byden Leden deser stadt eertyts zyn geconsenteert geweest de leste imposten opde vier specien, soewel binnen als buyten deser stadt, ende dat dyenvolgende dezelve zyn verpacht geweest byden Rentmeestere Generael vanden Staten van Brabant Jannen van Nyversele, hebbende onder andere Laureys Rycx denselven impost in pachte genomen tot Berchem, denwelcken hy daernaer dezer stadt heeft overgeseyt ten versuecke vande Wethouderen ende Leden voors., Soe eest dat mynen Heeren Borgmeesteren ende Schepenen hen hebben beloeft ende beloven, midts desen, dat zy den voors. Laureys Rycx selen affdraghen ende anderssints voldoen tgene hy ter causen vanden zelven impost aenden Rentmeestere Nyversele voors. soude mogen betaelt hebben oft alnoch soude mogen schuldich zyn, hebbende tot zynder indempniteyt ende versekeringhe den voors. de Rycke doen leveren dese jegenwoordige acte. Actum IIII[a] Septembris LXXVII.

Gemaeckt acten van comparitien vanden Wethouderen, beginnende den iersten dach Decembris anno XV[c] LXXVI ende eyndende den XVII[en] July anno LXXVII beyde incluys.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert Gielis Lambrecht, concergie, te bereyden alle avonden eenen maeltyt voer vier oft vyff persoonen, namentlyck voer Meester Jan de Pape, Schepene ende Commissaris vande ordinarise wachte opt stadthuys, twee vanden Hooffluyden die snachts metten schutters de wachte ende de ronde zyn houdende, ende voer myn Heere den Schouteth, oyck somwylen voer Meester Jan de Pape snoenens, des noot zynde.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dezer stadt Rombout de Vosch vuyt

te reyckene ende te betaelene de somme van XIIII guldenen IIII stuyvers eens, ter saecken van wynen daermede de soldaten vuyten casteele treckende, ten bevele van mynen Heeren, zyn beschoncken geweest. Actum VI[a] Septembris XV[c] ende LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, opte requeste gepresenteert by die vanden wycken nopende thouden vander wacht ende anderssints, geordineert dat die van het vendel vande jonge gesellen nyemant en zullen bevryen dan hunne ouders daermede zy zyn innewoonende. Actum VI[a] Septembris XV[c] jaer ende LXXVII.

Op heden, datum van desen, syn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, in Collegio vergadert zynde, gecommitteert Meester Nicolaes de Voocht, Schepene, Jan van Steenwinckele, Rentmeestere, ende Peeter Arnoult, coopman deser stadt, omme achtervolgende der instructien byden Generalen Staten gemaeckt in date den XVIII[en] Augusti lestleden ende der acten van commissien den II[en] dezer maent daernaer oyck geexpedieert opten Baron van Liedekercke ende den Rentmeestere Generael Guillaume Rouck, beyde onderteeckent by Weellemans, Greffier vanden zelven Staten, de voors. Gecommitteerde te assisteren ende oyck met henlieden te besoingneren naervolgende derzelver instructien ende dyenvolgende voer hen te ontbieden eenige vande treffelycxste ende machtichste borgeren, innegesetenen ende cooplieden deser stadt, omme te induceren ende te verwillighen merckelycke somme van penningen tot behoeff vande voors. Staeten te leenen, oft daervoer henlieder credyt te verstrekene oft anderssints, ende ingevalle zy daertoe geenssints en willen verstaen oft gewillich ende bereet hunlieder employeren, dezelve nae heurlieder faculteyt, goetduncken ende conscientie te tauxeren ende quotizeren. Actum VI[a] Septembris anno LXXVII.

Alzoe de Borgermeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, midts de menichfuldicheyt der zaken van ure tot ure occurrerende, hen zulcx bevinden becommert

dat hen nyet mogelycken en is mynen Heere de Baron van Liedekercken te assisteren in tgene raeckt den last vanden superintendentschappe vander wacht dezer stadt, denzelven byden Staten Generael toegevuecht, soe promptelycken als den dienst vander Majesteyt ende der stadt verheyscht, ende namentlyck dat zy, midts henne groote occupatien, nyet en cunnen verstaen totter audientie vande clachten vande wycken binnen deser stadt byde innegesetenen derzelver gehouden, visitatie vanden brieven binnen ende vuyt deser stadt respective gebracht ende gedraghen, midtsgaders tot het overhooren ende examineren vanden persoonen die vuyt- ende innegaen, oft bynnen der stadt zouden mogen wezen, suspect van quade name ende fame, ende anderssints deser stadt onnut ende anderssints, Soe eest dat, omme denzelven Heere te assisteren, sy hebben gecommitteert ende committeren, midts desen, van Collegie wegen, Meester Janne de Pape ende Meester Lucas de Mera, Schepenen, ende voorts vuyten goeden borgeren, innegesetenen ende cooplieden dezer stadt, Meester Jacop Roelants, Janne van Santvoorts, Peeter Arnoults, Pauwels Doeckers, Cornelis van Nispen, Jan de Rume, Adam Verhult ende Valerius van Dale, Sebastiaenssone ; versueckende ende nyettemin belastende denzelven tot dyen eynde ende totter voors. assistentie te vindene byden voors. Heer Baron van Liedekercken, des by hem versocht zynde ; ende zoewanneer tegens eenige persoonen voirdere zoude moeten geprocedeert wordden, dat alsdan dezelve henne informatie zelen overleggen in handen van mynen Heeren den Wethouderen, omme voirts by hen geordineert te worddene nae behooren. Ende ten eynde de voors. Heeren mogen geinformeert wezen van tgene aldaer zal wordden gedaen ende gebesoingneert, hebben, tot beter addresse ende executien van tgene by hen zal wordden geresolveert, geordonneert den voors. de Pape ende Mera, oft ten minsten den eenen van hen, hen te vindene ter plaetsen daer de vergaderinge telcken geschieden zal, omme, ten scheydene derzelver oft metter eerster commoditeyt, rapport te doene aende voors. Heeren van tgene aldaer zal wesen gebesongneert. Actum VIª Septembris 1577.

(fol. 25 v°).

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Commissarissen, midtsgaders den schutters ende andere goede borgers aende poorten de wacht hebbende ende den clercken aldaer zynde, dat zy geene goeden of coopmansschappen en laeten passeren dan onder de passeporten by eenen vanden vier Secretarissen deser stadt, vuyten name vanden voors. Borgemeesteren ende Schepenen geteeckent synde, achtervolgende de publicatie dyenaengaende den VII^{en} der voorleder maent Augusti gedaen. Actum VII^{a} Septembris XV^{c} jaer ende LXXVII.

Alzoe bevonden is dat onder de munitie vanden casteele zyn berustende zekere quantiteyt van tonnekens met loot, totten achtentnegentich, wegende XXIX^{m} III^{c} XCIII ponden, ende oyck zekere rollen loots, wegende VII^{m} III^{c} XXV ℔, met zekere plaeten van souduer tot V^{c} X^{c} ℔, die tanderen tyden gehaelt ende vervuert zyn vande munitie vander stadt, Soe hebben mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere dezelve tot behoeff deser stadt nae hen te nemene ende inden Eeckhoff te doen bewaeren byden ghenen daertoe last ende commissie hebbende, ende midts welcker overleveringe de voors. Tresoriers ende Rentmeestere Arts de Proost, munitionnaire vanden casteele, die dezelve tot noch toe in zyne bewaernisse heeft gehadt, zullen ontlasten. Actum VII^{a} Septembris XV^{c} jaer ende LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert Meester Gielis Arondeaulx ende Marten Wouters, Provoost vanden nyeuwen wercke vande fortifficatie, in alle diligentie omme te rydene ende alle persoonen hen met wagenen, karren ende peerden generende, soewel brouwers, hoveniers, gruysvoerders als andere, indyen te hebbene dat zy met heuren peerden ende karren comen dienen den tyt van acht daghen, zonder meer, tzy continuelycken oft by intermissie, nae heure beste commoditeyt, aende voors. fortificatie, alzoe tzelve werk is verheysschende alle acceleratie, tot conservatie van eenenyegelycken int particulier ende der stadt in generael, ordonnerende den voors. Provoest dat hy de

onwillige daertoe sal bedwinghen by vuythalen van heuren peerden ende karren ende anderssints, bovendyen opte pene van eenen angelot, ende dat men jegens dezelve voirdere sal versien gelyck heure ongehoorsaemheyt is verheysschende. Actum VII^a^ Septembris anno ut supra.

Op heden, datum van desen, myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat zy Marten Wouters, Provoost vande fortificatie, voer zynen sallaris ende gaigien selen betaelen ende vuytreycken eenen gulden sdaechs tot XX stuyvers den gulden, ende dat vanden tyde aff hy zal bevonden wezen hem totten voors. wercke inde qualiteyt als boven geemployeert te hebbene. Actum VII^a^ Septembris anno XV^c^LXXVII.

Is geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Merten van Osterwyck, ter causen van dat hy dry continuele daghen heeft omgeslegen dat eenyegelyck soude commen wercken aende vesten tegens eenen halven daeldere sdaechs tot sesthien stuvers, vuyt te reyckene de somme van twee guldenen VIII stuyvers. Actum VII^a^ Septembris LXXVII.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt Wouter Mols, trommelslagere, vuyt te reyckene ende te betalene XIIII guldenen VIII stuyvers, ter causen van XVIII daghen diensten ende vacatien, volgende den billette by hem daeraff overgegeven. Actum VII^a^ Septembris anno XV^c^LXXVII.

Alzoe myn Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, hen volcomelyck betrouwende inde goede experientie, bequaemheyt ende getrouwicheyt van Meesteren Jannen van Schille, Ingeniaire ordinaire vanden Staten Generael, hem hebben gecommitteert by hennen openen brieven onder den segele dezer stadt tot Superintendent ende Opperingeniaire-Meestere vande fortificatie derzelver, ende gemerckt dezelve, om zynen last behoorlyck te bedienen, hem geheelyck daertoe moet begeven ende diversche oncosten, zoe int houden van eenen peerde, eenen

geselle meer boven zynen ordinaris als anderssints, in respecte vande zelve commissie moet doen, ten eynde oyck de voors. Gecommitteerde hem des te betere zoude quyten, Soe hebben myne Heeren voors. hem toegevuecht ende toegeleyt drye guldenen sdaechs tot XX stuyvers den gulden, vanden tyde aff hy hem totten voors. wercke heeft begeven ende zoelanck hy daerinne zal vaceren ; ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere à raison als boven den voors. Meesteren Janne van Schille te betalene. Actum VIII[a] Septembris 1577.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben beloeft ende beloven midts desen Cornelis Janssens, Deken vande Smeden, dat hy voortaene, naerdyen den tyt van zynen dienst zal wezen geexpireert, sal vry ende exempt wesen vanden voirderen dienst, zoelange hy zal wezen guldenbroedere van St.-Joorisgulde volgende de previligie vander zelve gulde, ende dat den eedt by hem tot den voors. dekenschap gedaen zal wesen sonder prejuditie vande zelffve exemptie ende vrydicheyt, Actum X[a] Septembris LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betaelen den brouwer *inde Borcht*, ter zaecken van thien tonnen sesschellincxbier by hem tot behoeff vande werckluyden aenden casteele werckende gelevert, desanderdaechs naerdyen men heeft begonst gehadt het casteel aff te breckene, tzamen bedragende achthien guldenen eens. Actum X[a] Septembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen Marck Anthoni Cappon, ter causen van dat hy int vueren vander victualie ende munitie ten tyde de legher lach voer Berghen, vuyt laste van mynen Heeren voors., heeft gevaceert den tyt van acht daghen à raison van vyffentwintich stuyvers, de somme van thien guldens eens. Actum XI[a] Septembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert mynen Heere den Marcgrave (dat hy) de concubine van Fronsberger, metten soenken vanden selven Fronsberger, sal doen bewaeren met twee gesworene colffdragers ten huyse aldaer dezelve nu jegenwoordelyck inne is. Actum XI[a] Septembris 1577.

(fol. 27 v$_o$).

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den busschutters deser stadt, tot sevenentnegentich in getale, tegens twelff guldenen ter maent (volgende daffrekeninge byden Rentmeestere deser stadt met hen gedaen,) in als vuyt te reyckene ende te betaelene de somme van twelff hondert LXV guldenen XII stuyvers, volgende het billet vander specificatien daeraff zynde. Actum XII[a] Septembris LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betaelen Jan Struycke ende Laureys de Cuyper de somme van LXXXIX guldenen IIII stuyvers, soe verschoten ende gedebourseert, als hem toecommende ter causen van vacatien byden selven respective gedaen ende geemployeert ten tyde de leger heeft gelegen voerde stadt van Berghen, volgende de specificatie daeraff zynde. Actum XII[a] Septembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert ende in plaetsse van wylen Willem Boel gesurrogeert, ordonneren ende surrogeren by desen Henrick Moons, omme te wesen Kerckmeestere van Onser-Liever-Vrouwenkercke, midts by hem doende den behoorlycken eedt daertoe gerequireert. Aldus gedaen des Donderdaechs den XII[en] Septembris XV[c] jaer LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert Meester Nicolaes de Voocht, Schepene, omme tot behoeff vanden vier Leden des lants van Vlaenderen te tellene vande pen-

ningen van zynder administratien geconsenteert totten middelen loopende tot behoeff vanden casteele dezer stadt, de somme van XII[c] guldenen eens, tot XX stuyvers den gulden. Actum XIII Septembris XV[c] jaer ende LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Meester Niclaese de Voicht, Schepene, omme in alder diligentie te reysene naer Bruessele ende metten Gedeputeerde daer wezende te communiceren nopende de tauxatie ende quotisatie van zekere merckelyke groote somme van penningen die de Heer Baron van Liedekercken ende den Rentmeestere Guillamme de Rouck, naer vuytwysen heurlieder commissien, van zekere borgeren ende ingesetenen deser stadt, behalvens noch van die vander Natien gepretendeert te hebbene ende te wercke te stellene, ende dyenaengaende in meyninge zynde zekere executorialen te willen verwerven ende deshalven metten voors. Stadtgedeputeerde neffens den Raet van Staten, Staten Generael ende elders daert behoort, alzulcke remonstratie ende verthooninge van ombehoorlyck ende anderssints te doene, gelyck zy tot meesten oirboire ende prouffyte dezer stadt ende ruste vander gemeynte zullen vinden te behooren, mede oyck te kennen te gevene de groote lasten ende vuytheeringhe die de omliggende dorpen alhier zyn dagelycx lydende byden crychsvolcke daer liggende, inder vuegen dat daerdeure de dorpen nyet en cunnen verstaen omme te commen te wercken aen het casteel ende fortificatie dezer stadt, ende voorts daerinne ende andere stadtsaecken te doene ende te besoingneren gelyck zy tot welvaren derzelver sal vinden nut ende oirboirlyck te wesen. Actum XIII[a] Septembris 1577.

Is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere derzelver stadt Gielisen Lambrechts, concergie, vuyt te reyckene ende te betalene de somme van een hondert LVII guldenen XI 1/2 stuyvers eens, volgende der specificatie daeraff gethoont. Actum XIIII[a] Septembris 77.

Is van gelycke acte metter rekeninge voer dese gelevert

opte Rentmeesterscamere ende is aldaer misleet oft verloren ; is daeromme midts desen de voorgaende rekeninge te nyeuwte gedaen ende gecasseert. Actum XVIII^a Septembris 1577.

Ten jare ende daghe voors. is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den voors. Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betaelen den voors. Gielise Lambrechts de somme van XLVI gulden XV stuyvers, volgende der specificatien daeraff overgegeven. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert Gielis Lambrechts, concergie vanden stadthuyse, tot behoeff vande guldebroeders des snachts de wachte opt stadthuys alhier hebbende, van stadtswegen te doen brouwen biere van XIIII schellingen Vleems de tonne, omme dezelve des snachts onder de wachte getapt ende gelevert te wordene vyftich oft tzestich potten; des zal de brouwere ter maent gehouden zyn alhier in Collegio by goeder declaratien over te ghevene de quantiteyt van zynen geleverden biere, omme die by hem gecort te worddene aen tgene hy der stadt schuldich is oft zoude mogen wordden, ordonnerende oyck den Collecteurs vande bieraccyse alle dezelve bieren opter accysen aff te scryvene. Actum XIIII^a Septembris anno XV^c LXXVII.

Op heden, den XIIII^en Septembris XV^c zevenentzeventich, zyn de naervolgende persoonen, ten versuecke vande Leden vander stadt gecommitteert by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen omme te innen ende te ontfangen den X^en penninck byden Breeden-Raidt geconsenteert den XXII^en Augusti lestleden, volgende der acten daeraff zynde, ende de penningen daeraff comende te employeren tot lossinghe ende betaelinghe vande obligatien ten versuecke vande selve Leden by diversche Heeren ende borgers deser stadt onderteeckent, bedragende ter sommen van sesseendetzestich duysent vier hondert ponden Arthois, van twintich stuyvers tpont, in date den XXIIII^en dach der voors. maent Augusti, ende de reste te employeren conorm derzelver acten vanden Breeden-Rade, sonder nochtansf

dat de voors. Gecommitteerde zullen gehouden zyn inde restanten oft faulten, zoeverre daer eenige overblyven. Actum ut supra.

Tot den iersten ende tweeden wyck :
Hendrick van Onssen,
Cornelis Daems.
Totten derden ende vierden wyck :
Jacques Schot,
Davidt Haeck.
Totten vyffden ende zesten wyck :
Jacques van Yewerven,
Herman Bals.
Totten zevensten ende achsten wyck :
Lodewyck van Dalem,
Michiel Mengiaert.
Den negensten ende thiensten wyck :
Jaspar Charles,
Gabriel de Haze.
Den elffsten, twelffsten ende XIII[en] wyck :
Lucas Stayart,
Jan Gamel,
Cornelis Dyck.

Eodem die, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betaelene de somme van zeven hondert XX guldenen eens, voer zesse hondert ellen Beloens taftaff tot XX vendelen gelevert, volgende der attestatien vanden ghenen die dezelve vendelen gemaeckt heeft gehadt. Actum ut supra.

Alzoo de Rentmeestere dezer stadt vercleerde geene andere provisie onder te hebbene dan penningen gedestineert totter Reductien, hebben mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den voors. Rentmeestere dezelve penningen vuyt de voors. Casse van Reductien te betalen, gelovende hem die te doen passeren in zyne rekeninge ende te doen hebben aggreatie vanden Hove. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Collecteurs vande bieraccyse van Berchem aff te scryvene zekere zes tonnen biers byde ingesetenen van Berchem gedroncken ten iersten zyluyden zyn commen wercken in het affbreken van het casteel. Actum XIIII[a] Septembris 1577.

Op heden, datum van desen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen Heer Jacob van Berchem, Riddere ende Guldeken, Meester Gelain de Leschigny ende Meester Michiel Cnobbaert, Weesmeesteren, geordonneert om te wesen Peysmaeckers ende Schepenen vanden Peyse dezer stadt, midts doende den eedt daertoe staende. Actum XIIII[a] Septembris 1577.

Op heden, datum van desen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc., Meester Jan Bacx ende Meester Jaspar Sanders, Keurmeesters, geordonneert omme te wezene Oude-Schepenen vander Lakenhalle deser stadt, midts doende den behoorlycken eedt daertoe staende. Actum ut supra.

Op heden, datum van dezen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc., in plaetsen van Jan vander Herstraeten, Wyckmeestere, ende Bernaert Vermeyn, gesworen bertmeter, geordineert Peeter Segers, zydenlaeckencoopere inde Maelderyestraete, ende Bartelmeus Zegers, cruydenier opde Cordewagenbrugge *inden Blinden Ezel,* omme te wesene honderste mannen vanden iersten wycke. Actum XVII[a] Septembris 77.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert Artus van Vissenaken, fourier, omme vanden Tapitsiers deser stadt te leenen oft te hueren tapitserye, om daermede te stofferene Sinte-Michielscloostere, alwaer dExcellentie vanden Prince van Oraingnen sal commen logeren, ten meesten oirboire ende prouffyte derzelver stadt, welke huere de Tapitsiers selen mogen corten aende huere vanden Tapitsierspant die zy derselver stadt schuldich zyn oft zouden mogen wordden. Actum XVII[a] Septembris 77.

Daernaer es by mynen Heeren voors. geordineert dat de voors. van Vissenaecken zal moeghen overcommen tegens eenen stuyver delle, behoudelyck dat vande ierste acht dagen nyet en zal gegeven wordden. Actum XVIIIa Septembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, gehoort hebbende trapport vanden Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt, geordineert denselven Tresoriers ende Rentmeestere Jacques van Male vuyt te reyckene ende te betaelene de somme van vyffthien hondert XCVI guldenen VI stuyvers in een partye, ende noch negen hondert XLII guldenen XIIII stuyvers ter saecken van geleverden poyer, volgende der specificatie hierane gehecht, ende dat vuyter Cassen van Reductien, midts zy verclaerden anders geen penningen te hebbene. Actum XVIIa Septembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betalene Joos Heylen de somme van hondert sevenenvyfftich guldenen ende seven stuyvers eens, toecomende van geleverden kesen ende botere by hem in Augusto lestleden voerden legere van Breda gelevert, volgende der speciffcatien daeraff zynde, hierane gehecht. Actum XVIIa Septembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere derzelver stadt vuyt te reyckene ende te betalene Adriaenen Vermuelen de somme van LXXV guldenen, ter saecken van geleverden metalen lepels ende kilibers tot behoeff vander artillerye deser stadt, volgende der rekeningen by hem daeraff overgegeven ; ordonnerende voorts, gesien hebbende dadvys vanden Capiteyn vander artilleryen, dat dezelve Adriaen Vermolen zal hebben voer zyn vacatien eenen schellinck sdaechs. Actum XVIIa Septembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc., geordonneert den Collecteurs

vander wynaccyse deser stadt aff te scryvene vier amen wyns tot behoeff vander kercken byder weduwen wylen Willems Peeterssens, *int Saragynshooft*, gelevert omme te celebreren ende te communiceren binnen den geheelen jaere van LXXVI. Actum XX[a] Septembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen Merten Goirts, alias Mertens, gegundt het portierschap vander Pisternepoirte. Actum XXIII[a] Septembris 77.

Eodem die, es by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Gecommitteerden totter collectatien vander wynaccysen aff te scryvene vier amen wyns Rinschen, gehaelt *int Sarasynshooft* ten huyse vander weduwe Willems Peeters, ten behoeffve vande Borchkercke, gebruyckt omme mede te celebreren ende communiceren int voorleden jaer van XV[c] LXXVI. Actum ut supra.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Jannicken Denys vuyt te reycken de somme van vier ponden Vleems eens, omme het schip inde requeste byden voors. Denys overgegeven ende aen mynen Heeren gepresenteert vermelt vuyt den gront te halen, ende sullen daeraff note houden omme in tyden ende wylen tzelve te recouvreren daert behooren zal. Actum XXIII[a] Septembris 77.

Geordonneert den Gecommitteerde totter wachte vanden casteele dat zy zelen laeten volghen aenden Rentmeestere Janne van Nyversele alle de smedecolen wezende aldaer als tot behoeff vanden Staten vercocht. Actum XXIIII[a] Septembris 1577.

Op heden, datum van desen, zyn by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. gecommitteert Meester Jan de Pape ende Meester Niclaes de Voicht, Schepenen, omme met Peeter vanden Venne, Hendrick Boonaert ende andere goede mannen vanden vierden wyck te visiteren ende

te inventarieren zekere goeden ende munitie toebehoorende ende competerende der Conincklycke Majesteyt, berustende in zekere packhuys onder den voors. wyck resorterende, ende dezelve goeden in bewaernisse ende sequester te nemene ende taenveerdene, totter voors. Majesteyt behoeve. Actum XXV September XV^c jaer ende LXXVII.

Alsoe Joncker Jacob Zandelyn, Heere van Herentault, ende Meester Adriaen Waelborch, Secretaris inden Grooten Rade van Mechelen, hebben verclaert by eede, volgende den placcarte van Zyne Majesteyt in date den XVIII^en Septembris LXXVI, dat inden zes cofferen byden borgers deser stadt onder den Capiteyn vanden Werve ende vanden hondersten man Evraert Woffart, en Vrydage lestleden aangehouden op dEngelsche kaye, nyet en is berustende dan tgene hen eygen ende der schoonsustere vanden voors. Heere van Herenthoult ende der Casteleynerssen aldaer es competerende, volgende de specificatie ende declaratie by hen respective overgegeven ende gedaen, ende dat onder dezelve egeene gerooffde goeden en zyn, Soo es dat myn Heere den baron van Liedekercke, Superintendent vander wachte ende bewaernisse dezer stadt, Borgemeesteren ende Schepenen derzelver stadt hebben bevolen ende geordonneert, ordonneren ende bevelen midts desen den voors. Capiteyn, zynen Lieutenant, honderste mannen, thiende luyden ende allen anderen die tzelve zoude moghen raecken, tzamen ende int bezundere, dat zy den voors. Heeren van Herentault zyne vyff cofferen ende den voors. Waelborch zyn een coffere met allen tgene daerinne is bevonden, sonder vertreck ende tegenszeggen, selen laeten volghen. Actum in Collegio XXVI^a Septembris LXXVII.

Myn Heeren Borgmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, gehoort het rapport vanden Tresoriers ende Rentmeestere, hen op dinhoudt van zeeckere specificatie geinformeert hebbende aengaende tgene men schuldich is diversche persoonen van het deffroyement van mynen Heere den Prince van Oraingnen tsindert den XVIII^en dezer totten XXIII^en derselver inclusive, achtervolgende den billet daeraff zynde, hebben geordonneert dat zy denselven persoonen elck pro rata van zyne tachterheyt zullen betaelen ende voldoen

totter sommen toe van elff hondert XCVII guldenen V stuyvers.

Gelycke acte van elff hondert LV guldenen X stuyvers. Actum XXVI[a] Septembris 1577.

Alzoe de Rentmeester deser stadt verclaerde egeen middele te hebbene omme de voors. partyen te betaelene dan vuyter Cassen van Reductien, zoe hem geordonneert ende ordonneren, midts desen, dezelve penningen te nemen vuyter selver Cassen, dewelcke men hem zal doen passeren in zyne rekeninghe ende doen aggreeren vanden Hove. Actum XXVIII Septembris 77.

Op heden, datum van desen, gesien by mynen Heeren Borgemeesteren, Schepenen etc. de specificatie henlieden van weghen Jacques van Male overgegeven, midtsgaders de attestatien van mynen Heere den Buyten-Borgemeestere Schoonhoven ende Coenraert de Brier daeronder gestelt, hebben den Tresoriers ende Rentmeestere dezer stadt geordonneert Anthonisen van Male voors. vuyt te reyckene ende te betaelene de somme van sesse hondert neghen guldenen ende achthien stuyvers van geleverden poyer ende anderssints, volgende de voors. specificatie. Actum desen XXVII[en] Septembris anno XV[c] ende LXXVII.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. gecommitteert Heer Hendrick van Berchem, Riddere, Heere van Berchem, etc. Oude-Borgemeestere ende Schepene, Meester Jan van Asselliers, Secretaris deser stadt, om te reysen naer Bruessele ende aldaer metten Pensionnaris Gillis, daer wesende vander selver stadtswegen, te compareren opde Staeten ende metten anderen Staten, zoe van Brabant als de Generale Staten, ten besten helpen adviseren ende oyck te remonstreren aenden Heere van Champaigny dinconvenienten ende dachterdeel dat de stadt soude toecommen deur dexecutie vande subdelegatie die Zyne Edelheyt heeft op zekere persoonen gedaen, ten eynde vande ondersueckinghe van zekere cooplieden huysen ende boecken, ende Zyne voors. Edelheyt bidden dat hem believe dezelve commissie oft substitutie, ter

contemplatien vande stadt, revocere ende zynen last die hy dyenaengaende heeft nyet te wercke te willen stellen, midts byde cooplieden doende den eedt by henlieden gepresenteert. Actum desen XXVII^en^ Septembris XV^c^ LXXVII.

Geexpedieert zes acten onder de specificatien vanden schulden ende tachterheden vanden Duytschen Coronellen, ten eynde dat hen de copien vande obligatien, daeraff byde Wethouderen doriginele waere gesonden aende Commissarisen, souden hen strecken in zyne rekeninge.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Franchois de Costere, weert *inde Swane,* ter causen van een ame wyns by hem (vuyt laste van mynen Heeren voors.,) gelevert tot defroyemente ende behoeve van mynen Heere den Grave Heeren Jannen van Nassauw den XXVII^en^ Septembri lestleden, dezelve treckende te schepe naer Walcheren, de somme van veertich guldenen tien stuyvers eens. Actum I^a^ Octobris 1577.

Is by mynen Heeren voors. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Peeteren vanden Venne, Deken vanden Schippers, ter causen van twee pleytschepen byden selven gelevert ende gedaen ten vertrecke vande Excellentie vanden Prince van Oraingnen naer Bruessele inde voorlede maent, om te transporterene zyne bagagie ende vervolch, in als vuyt te reyckene de somme van vier guldenen eens. Actum prima Octobris LXXVII.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert ende midts dezen gecommitteert Willem Schuyt, Schepene, ende Meester Hendrick de Moy, Secretaris, om naer hen te nemene de bussen, haecken, dobbel haecken ende andere cleyne artillerye, midtsgaeders de rustinge, spiesen, hellebaerden ende andere ammunitie der stadt competerende, ende dezelve te doen vueren tot behoeve vander stadt opt Hessenhuys, ende daeraff te maeckene eenen pertinenten inventaris. Actum prima Octobris LXXVII.

Op heden, datum van desen, es by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Heer Nicolaes Roeckocx, Riddere, Borgermeestere, ende Meester Engelbert Mazius, Pensionnaris der voors. stadt, om te reysen naer Bruessele ende aldaer vander stadtswegen te compareren ter dachvaert vanden Staten Generael, ende oyck mede denselven aen te gevene tgene alhier is gepasseert opden Breeden-Raet, midtsgaders te versuecken dat de knechten vanden regimente van Hierges ende Meghem vuyt den omliggenden dorpen deser stadt vertrecken, midts henne groote vuyteringe ende foulen tenderende tot totale ruine ende desolatie vanden platten lande, ende voorts te versuecken resolutie opde gesequestreerde boecken vanden Spaenschen coopluyden; mede te verthoonen den geheelen staet vander stadt ende de geheel gelegentheyt derselver, met de remedien dienende tot redresse van dyen, ende voorts desen aengaende te doene tgene zy met den Gedeputeerde wesende tot Bruessele ende volgende dintentie vanden Heeren selen vinden te behoorene tot het gemeyn welvaren ende conservatie deser stadt ende namentlycken oyck verhuedinghe van allen inconvenienten. Actum prima Octobris LXXVII.

Op heden, datum van desen, hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, gehoort hebbende tverclaren by Meesteren Joose van Claerhout, Pensionnaris der stadt van Mechelen ende gecommitteert totte monsteringe ende de betalinge te doene doene vanden Vice-Admirael, Capiteynen, schippers, stierluyden ende bootsgesellen, daertoe byden Generalen Staten gecommitteert, geconsenteert ende consenteren, midts dezen, dat Michiel Bil vander gevanckenisse sal wesen ontslegen ende dat men de schippers ende stierluyden voorts leveren sal de goeden die by obligatie vanden Generalen Staten gecocht zyn geweest, tot betaelinge van hen derde paert. Gedaen aldus opden II[en] dach van Octobri 1577.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Godevaert, de mesmaeckere, ter causen van achtentwintich messen, vuyt te reyckene de somme van vier guldenen ende vier stuyvers. Actum III[a] Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, es by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, collegialycken vergadert zynde, sekere ordinantie nopende de wacht byde Schermersgulde te houdene gearresteert ende geordineert den guldebroeders die te naervolgen, opde boeten ende penen daerinne begrepen. Actum III[a] Octobris 1577. Voer dandere gulden gelycke acte, tot sesse, volgens tgene aende busse is gehanghen.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Secretarissen dezer stadt dat zy Jeronimum Michielssens, Onder-Schouteth, selen laten ongemolesteert vanden pontpenningen, bedragende twintich guldenen ende XVI stuyvers, vanden huyse genaempt *te Loove*, gestaen inde Mere, by hem gecocht, alzoe zy midts zekere zyne diensten dezelve penningen hem zyn remitterende. Actum III[a] Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere Lazarus Struyck te tellene de somme van hondert guldenen eens, op rekeninge, om daermede te betaelene den arbeyders ende straetwerkers, gevuert ende gedragen gehadt hebbende damonitie, als bussen, geschut, clooten ende harnasch der stadt competerende, vander citadelle opt Hessenhuys alhier. Actum quarta Octobris LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den persoonen in zekere liste by Grammeye overgegeven begrepen heur schinderinge gereet te maecken tegens den X[en] deser maant Octobris, alswanneer de Gecommitteerde vander wynaccyse zullen omme gaen omme den vont ofte blyff op te nemene, opde pene van XX guldenen, te bekeerene in dryen, nae ouder coustumen, ordonnerende den Officiers vander Cortte Roede daeraff eenenyegelycken de wete te doene. Actum IIII[a] Octobris 1577.

Gemaeckt drye acten onder de copyen van drye diversche

specificatien, vanden oncosten van mynen Heere de Prince van Oraingnen binnen dezer stadt gedaen, ten eynde de copyen zouden dienen voer originael aenden Rentmeestere Generael in zyne rekeninghe, alzoe de originelen moesten overgegeven wordden aenden Staeten Generael, ten eynde dezelve oncosten byden Staeten Generael souden werden gedregen. Actum IIII[a] Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen dezer stadt den vier gesworene soutmeters deser stadt geconsenteert van nu voortane te houdene alleenlyck de nachtwacht, ordonnerende den honderste lieden vanden wycken daeronder zy respectivelyck zyn resorterende ende allen anderen dyet zoude mogen aengaen, denselven vande dachwachte te bevrydene, ten eynde de gemeyne borgeren, ingesetene cooplieden ende andere int feyt van het meten vanden soute mogen gerieft ende gedient wordden. Actum in Collegio den IIII[en] Octobris 1577.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommitteert Meester Nicolaes de Voocht, Schepene, omme metten Tresoriers ende Rentmeestere te compareren ende te vaceren int collecteren vanden chysen deser stadt competerende int Borgerhout, ende aldaer den chysgevers onder eedt te doen vercleren respective henne tachterheyt vanden chysen die zy der stadt schuldich ende tachter zyn, ende nyeuwe boecken daeraff ende vander zelver tachterheyt te maecken ende te registrerene, gemerckt die oude boecken ende rollen deser stadt zyn verbrant, daermede de Tresoriers ende Rentmeestere voorts zullen gestaen. Actum Lunæ VII[a] Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, es by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Artus de Prost, ter causen vanden arbeyt ende vacatien by hem verschoten aende cuypers ende andere werckluyden het loot vanden casteele gevuert ende gepackt hebbende opt Hessenhuys alhier, in als te rembourseren vande somme

van XXV guldenen ende XIX stuyvers eens. Actum VIII Octobris 1577.

Alzoo de Rentmeestere deser stadt Jan van Steenwinckele zyn obligatie heeft gegeven aen Jannen ten Westen, vander somme van twee hondert vyffendertich guldenen, ter causen van hondert veertelen rogge tot XLVII stuyvers de veertele by Gielisen Marchelar, Schepene, vuyt laste deser stadt, tot behoeve vanden casteele gecocht, volgende de acten respective daeraff zynde in date den IX[en] Augusti ende VIII[en] Septembris beyde lestleden, Soe eest dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere (ten eynde de voors. van Steenwinckele daeraff zy ende blyve ontlast,) deselve somme van twee hondert XXXV guldenen aenden voors. van Westen te betalene, ende alzoe de Rentmeestere verclaert egeene andere provisie te hebbene dan vuyt de Casse vander Reductie, soe wordt hem geordonneert dezelve somme vuyte voors. Casse te nemene, gelovende hem deselve te doen passeren in zyne rekeninge. Actum IX[a] Octobris 1577.

Alzoe by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, collegialycken vergadert zynde den III[en] Augusti lestleden, is geordonneert geweest den Rentmeestere Generael deser stadt Jannen van Steenwinckele, dat hy vuyter Casse van Reductie tot fortificatie dezer stadt zoude employeren de somme van thien duysent guldenen, (alzoe deselve verclaerde egeene andere middelen te hebbene,) ende daernaer den iersten Septembris (tvoors. gelt tot behoeve als boven verschoten hebbende), belast andere gelycke somme ten fyne als voren vuyt deselve Casse te nemene, midtsgaders onlancx gelycke vyff duysent guldenen tot den voors. wercke te betaelene, beloopende de voors. partyen ter sommen van vyffentwintich duysent guldenen min oft meer, volgende de rekeninge daeraff zynde, Soo eest dat myne Heeren midts desen den voors. Rentmeestere geloven de voors. somme hem te doen passeren in zyne rekeninge ende hem daeraff te doen hebben behoorlycke aggreatie. Actum IX[a] Octobris 1577.

Item den twelffsten derselver maent geordonneert den Rentmeestere voors., ten eynde als boven, noch te verschieten vuyt de Casse van Reductie andere somme van vyff duysent guldenen, onder de geloefte als boven.

Op heden, datum van desen, es by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere Cristiaen Anthoenis, Oude-Deken vanden Schippersambacht ende tonneman, ter causen vande oncosten byden zelven gedaen int setten vande baecken binnen dese riviere, vuyt te reyckene de somme van XLIX guldenen ende XVIII stuyvers. Actum IX[a] Octobris LXXVII.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Thomaes vanden Bossche, ter causen van diversssche oncosten byden zelven gedaen aenden aerbeyders inden Eeckhoff, de somme van XXXII guldenen, volgende de specificatie daeraff zynde. Actum IX[a] Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, gehoort hebbende het rapport vanden Tresoriers ende Rentmeestere geappoincteert, ende midts by Mahieu Gheerard, broedere ende erffgenaem van wylen Anthon Gheerard, gelovende binnen twee maenden naer datum van desen alhier over te seyndene behoorlyck bescheet, gepasseert voerde Weth van Cameryck, dat die van Brabandt ende specialyck de borgeren ende innegesetenen dezer stadt aldaer vrydom van yssue zyn genyetende, ende midts welcke geloeffte den toesiender ende ontfanger vanden yssue, te wetene Ambrosius Marienborch, geordonneert ende toegelaten den voors. Mahieu zyn paert vanden verstorven goeden te laeten volgen vry ende vranck, ende te supercederen van zyne begonste procedure emmers den tyt vande voors. twee maenden, oft tot dat tvoors. bescheet zal wesen gethoont ende overgegeven. Actum IX[a] Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc., gehoort trapport vanden

Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt geappoincteert ende midts desen Ambrosium Marienborch, tocsiendere ende ontfanger vander yssue, geordineert dat hy, Michielen Lacuy, als gemechticht van Jouffrouwe Barbara Gheerardt, zyne moedere ende sustere vanden voors. Anthoni Gheerardt, betaelende de somme van XXV ℔ Vleems eens voer yssue de stadt competerende, hem inder voors. qualiteyt zyn paert vanden verstorven goeden vry ende francq te laeten volghen. Actum IX^a^ Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, zyn by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc., gecommitteert Meester Jan de Pape ende Meester Adolph Blyleven, Schepenen, omme te aenhooren de rekeninge vander administratie by Jan Verreycken gehadt vander stadt innecommen ende vuytgeven inde *furie*, ten tyde Jan van Steenwinckele, Rentmeestere, vuyter stadt ende de *furie* vande Spaenssche ende andere soldaten ontloopen was, ende dezelve commissie gestelt op zekere requeste byden voors. Verreycken overgegeven. Actum IX^a^ Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, es geordonneert den Rentmeestere Janne van Steenwinckel te tellene in handen vande Gecommitteerde totter fortifficatie, tot behoeve vande selve fortifficatie, zoo tzelve werck tot versekeringhe deser stadt dient gevoirdert ende dezelve Fortifficatiemeesters egeen middel en hebben, te tellene vuyter Casse van Reductie de somme van XXIIII^c^ guldenen eens. Actum X^a^ Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, zyn by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt gecommitteert Heer Dierick vanden Werve, Riddere, ende Willem Schuyt, Schepene, ende Peeteren Panhuyse, omme te besoingneren volgende dinstructie henlieden gegeven. Actum XI^a^ Octobris XV^c^LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere den Dekens vanden Vischcoopers te leveren die stoffe van XXX ellen taftaff tot eenen vendele,

bedragende der somme van XXXIX guldenen tot behoeff vanden . . . *(sic)* wyck. Actum XII[a] Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Wyckmeesters ende den clercken onderteeckent hebbende de requeste by hen overgegeven, ter causen vanden vacatien ende cohieren by hen respective gedaen ende gescreven int collecteren vande capitale impositie, te betalene à raison van eenen gulden sdaechs, voer zoevele dagen zy bevonden selen wordden hen daerinne geemployeert te hebbene, ende twee stuyvers voer elcke blat vande cohieren by hen dyenaengaende gemaeckt. Actum XII[a] Octobris 77.

Myn Heeren hebben geordonneert Merten Wouters, Provost vanden warke, te betalene, ter causen vanden penningen by hem totten selven warke verschoten, volgende de specificatie daeraff zynde, IX guldenen, ende van zyne vacatien voer tzestich dagen à raison van eenen gulden sdaechs, ende voer twee gesellen, zyne assistenten, voer veerthien dagen teghens thien gulden ter maent, ende voer ses voerden tyt van VI weken tegens gelycke thien guldenen. Actum XII[a] Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, collegialycken vergadert zynde, geordonneert de Collecteurs vander accysen deser stadt by provisien tot behoeff van die vander Natien van Engelant op te teeckenen den nyeuwen impost vande wynen ende bieren. Actum XII[a] Octobris XV[c] LXXVII.

Geordonneert dat men Claude van Failleys sal betaelen de somme van XXXI guldenen IIII stuyvers ter causen van LI dagen by hem gevaceert aen wercklnyden op te scryvene, midtsgaders het rys, à raison van XII stuyvers sdaechs. Actum XII Octobris 1577. (*fol.* 37).

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresorieren ende Rentmeestere deser stadt vuyt te reyckene

ende te betaelene aenden Capiteyne Heetvelt, Lieutenant des Heeren van Liedekercke, de somme van hondert guldenen eens, tot behoeve van des voors. Heeren van Liedekerckens guardie. Actum desen XIIII^en^ Octobris XV^c^LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgeemeesteren ende Schepenen gecommitteert Sr Jehan de la Faille ende Sr Peeter Arnouts, coopluyden, omme den Commissarisen ende andere Gedeputeerde vande Leden van Vlaenderen te assisterene ende behulpich te wezene omme op heure credit zekere merckelycke somme van penningen op interest te mogen lichten op obligatie vanden selven Leden van Vlaenderen oft andere versekerheyt tot contentemente vanden coopman die dezelve penningen vuytreycken zal, omme de begonste dyckagie van Borgerweerdt in Vlaenderen te volmaeckene. Actum XIIII^a^ Octobris anno 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den conchierge Lambrechts mynen Heere van Saventer (1), mynen Heere delle Heye ende den Lieutenant Backaert te beschenckene met zes stadtstoopen wyns. Actum XIIII^a^ Octobris 1577. Depost idem.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordineert den weert *inden Rooden Leeuw*, inde Cammerstrate, mynen Heere van Saventher ende myn Heere delle Haye te beschenckene met sesse stadtstoopen wyns, dwelck hem corten zal aen zyn accyse. Actum XIIII^a^ Octobris 1577.

(*fol.* 39).

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommitteert Heer Dierick vandenWerwe, Riddere, ende Jonckheer Willem Schoyt, Schepenen deser stadt, Sr Jacques van Nyeuwerven

(1) Philips vander Meeren, Heer van Saventhem.

ende Sr Joos vanden Cruyce, adjoincten vanden Heer, omme vanden casteele alhier te doen halenė allen het geschut metten clooten, poyere ende andere gereetschap daertoe dienende, midtsgaders oyck allen de plancken ende andere houtwerck aldaer wesende, der stadt toebehoorende, omme tzelve allegader te doene inden Houten Eeckhoff deser stadt. Actum XIIII^a Octobris 1577.

Alzoo Caspar Rodrigues, Consul vander Natien van Portugal, Loys Peres ende eenige andere vande coopluyden van de Portugaelssche, Spaenssche ende Italiaenssche Natien, zoe mondelinge als by requesten, hun hadden beclaecht gehadt aen myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen dezer stadt dat eenige particuliere persoonen, geverselschapt van eenige vande wachten die zy daertoe hadden weten te verwillighen, deze voerlede dagen hun hadden vervoirdert, by nachte ende ontyde, hunne persoonen, rekenboecken ende huysen te saiseren ende aene te slaene, ende dat zy, omme hunne huysen ende persoonen vryde te hebbene, waeren benoodicht geweest daervoere cautie te stellene ende voorts hunne rekenboecken vuyt hunne huysen te laeten volghen ende sequestreren in handen van mynen Heere den Borgermeestere, gevende te kennen dat alsulcken exploict nyet alleenlyck en was tegens de gemeyne gescreven rechten ende tegens alle goede policye ende ordre, maer daertoe oyck contrarieerde directelyck den expressen inhouden vander Blyder Incompsten Ons Genadichs Heeren des Conincx ende oyck den notoiren previlegien zoe vanden lande van Brabant als vande stadt van Antwerpen ende oyck mede de particuliere concordaten den Natien ende coopluyden toegeseeght, midtsgaders der veylicheyt, versekerheyt ende vryheyt nootelyck zynde tot stichtinge ende voirderinghe vanden coopmanshandele, dyenvolgende versocht dat de voors. rekenboecken hun zouden wordden gerestitueert ende de voors. cautionnarisen ontslaegen, ende des nyettemin omme te bethoonen hunne innocentie ende dat zy geenssints beschuldicht en waeren van hetgene die voors. particuliere persoonen hadden willen leggen tot hunnen laste ende onder het dexel vande welcke sy het voors. exploict hadden gedaen, hebbende ex super abundanti gepresenteert dat zy bereet waeren onder eedt hun te

expurgeren dat zy tot achterdeel vande Majesteyt noch vande Staeten vanden lande egeene penningen en hadden gedaen noch geleendt, noch oyck voerden toecommenden tyde en verstonden te doene noch te leenen, Soe ist dat die voors. Borgermeesteren ende Schepenen, willende behoorlycken letten op een saecke van zoe grooten gewichte ende consequentie, hebben dezelve doen aengeven den Leden deser stadt Breeden-Raetsgewyse vergadert zynde, ende daeroppe verstaen hebbende hun goetduncken ende advys ende oyck mede vande veerthien adjoincten byden zelven Leden den Heeren toegevuecht, hebben dyenvolgende geordineert ende ordineren midts desen, midts den redenen hiervoere verhaelt ende meer andere hun daertoe bewegende, midts die hier te lanck zouden wezen te verhalene, namentlyck oyck volgende de goede voetstappen van hunne voirsaeten, die hun tegens gelycke exploicten van alle oude tyden altyts hebben geopponeert gehadt, dat midts byden supplianten hun expurgerende onder eedt als voiren, volgende hunne presentatie, egeene penningen gedaen noch geleent te hebbene noch vander intentie te zyne te leenene tot achterdeele vander voors. Majesteyt ende Staeten, zoe oyck de supplianten dyenaengaende metterdaet hun ter presentien vanden voors. Heeren ende adjoincten hebben geexpurgeert gehadt, sullen de supplianten de voors. versochte rekenboecken wordden gerestitueert ende hunne cautionarisen zyn ende blyven ontslagen, zoo men dezelve is ontslaende midts desen, verclerende het voors. exploict ende saisissement als notoirlycken contravenierende der Blyder Incompsten, rechten, previlegien ende concordaten als voeren, nul ende van onweerden te zyne, ende opdat hetselve in toecommende tyden by nyemanden en wordde getrocken tot quaden exemple oft consequentie ten achterdeele van het gemeyn beste ende tot derogatie vande voers. rechten ende previlegien, zoe hebben de voors. Heeren, volgende den advyse als voeren, daeraff doen expedieren deze tegenwoordighe acte. Actum den XIIII^{en} dach van Octobris anno XV^{c} LXXVII.

Gestelt een appoinctement opde requeste van Vlaenderen byde welcke zy versochten dat de stadt eenige penningen zoude willen opbrengen tot sluyten vanden dycke van Bor-

gerweert, byde welcke de stadt verclaerde egeene middelen te hebbene, maer dat zy souden besien of zy ter Borsen ten credite van die van Vlaenderen eenige penningen zouden cunnen becommen, midtsgaders dat men behoorde te impetreren octroy aende Staten Generael byden welcken zy de gelande zouden moghen quotiseren naervenant vande quantiteyt van henne gronden oft dat anderssints deghene die dezelve penningen soude furneren zoude commen in hen plaetse. Actum XV^{a} Octobris anno LXXVII.

Myn Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, geleth hebbende op dinhoudt van desen, verclaeren tegenwoordelyck onversien te zyne van alle middelen van gereede penningen om den remonstranten tassisteren ten fyne in desen begrepen, versuecken daeromme dat dezelve hun addresseren aen mynen Heeren den vier Leden van Vlaenderen om desen aengaende te versiene, tzy by oplichtinge van penningen die zy selen moghen doen te Brugge oft Rysele oft anderssints, zoe zy deselve gevuechelycxste selen connen becommen, opdat dwerck nyet en blyve ongemaeckt ende den cost tot noch toe gedaen verloren, daertoe men es versoeckende, midts desen, dat ten aenschouwe van het gemeyn beste dezelve Leden hen willen employeren naer hen vuyterste vermogen, zoe oyck de voors. Wethouderen van hender zyden hier hebben gedaen ende noch verstaen ende begeren te doene, tot welcken eynde selen de voors. Wethouderen op een nyeuws doen handelen ende negocieren metten cooplieden hier residerende, ten eynde zy den voors. Leden op henne obligatie willen leenen de somme van penningen daertoe zy deselve selen connen verwilligen, ende alzoe tot noch toe de gelande ende gegoyde vanden verdroncken landen egeene onderstandt van gelde oft credite en hebben gedaen, nyettegenstaende zy daertoe zyn versocht geweest ende dat by volbringen vander voors. dyckagie zy int besundere sullen worden gebenificiert, zoe dunckt den voors. Wethouderen dat men gesamenderhant zoude mogen vervolgen neffens mynen Heeren den Staeten Generael octroy ende previlegie, vuyt crachte vanden welcken sal wordden toegelaten dat men denselven gegoeyde ende gelanden sal mogen taxeren op zekere somme van penningen die zy, naer advenant vander quantiteyt van

hennen goeden aldaer gelegen, gehouden selen zyn den voors. Leden van Vlaenderen op henne obligatie te leenen ten fyne voors. oft anderssints ; by gebreke van dyen, dat degene die deselve somme sal willen opbrengen zal daerdeure succederen in het recht vande selve gegoyde, soo men in gelycke saecke van dyckagie, den noot dat verheysschende, gewoonlyck is te doene. Actum XV[a] Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, ordonnantie gemaeckt opten Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt te betalen Peeter van Wayenborch, Corte Roede, de somme van drye guldenen ende XII stuyvers, ter saecken van vacatien ende verleet gelt by hem gedaen ter ordonnantie van mynen Heeren ter Borcht, omme aldaer te recouvreren de informatie ten laste van Jan Peris Floriaen genomen. Actum XV[a] Octobris LXXVII.

(*fol.* 37 *v°*).

Myn Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Meester Aelbrecht, ingeniaire, ter causen vande patroonen ende goede advysen die dezelve heeft gemaeckt ende gegeven nopende de fortificatie vande nyeuwe joincte deser stadt, vuyt te reycken de somme van tzestich guldenen eens. Actum XV[a] Octobris 1577.

(*fol.* 39).

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc., geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere deser voors. stadt Gielise Lambrechts, conchierge, vuyt te reyckene ende te betalene de somme van een hondert XL guldenen, volgende der specificatie daeraff gethoont. Actum XV[a] Octobris anno 1577. Depost idem.

(*fol.* 39).

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen Gielise Lambrechts de somme van een hondert dryenveertich guldenen

ende VI stuyvers eens, volgende de specificatie daeraff zynde. Actum den XV[en] Octobris XV[c]LXXVII.

Op heden, datum van desen, es by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere Hendrick ter Weyden, weert *int Vosken*, Godevaert Kuyten, weert *inden Gouden Leeuw*, Jacop Speelbach, weert *inden Tinnen Pot* ende Nicolaes Lambrechts, weerdt *inden Roscam*, remonstranten, ter causen vanden peerden van den Prince van Oraingnen, theuren huyse gefouriert, volgende der specificatien daeraff zynde, den achthiensten Septembris lestleden, in als vuyt te reyckene de somme van hondert vyffenveertich guldenen twee stuyvers. Actum XVI[a] Octobris 1577.

Alzoe de Heere van Saventhem ende de la Haye ende Baccaert, Lieutenant vander artillerye, als gecommitteert by mynen Heeren den Staten Generael tot het vervueren vander munitie vanden casteele, hadden mynen Heeren Borgmeesteren ende Schepenen dezer stadt van Antwerpen verthoont dat alzoe de voors. Heeren Staten hadden geordonneert dat men de munitie der Majesteyt toebehoorende noch binnen deser stadt soude laeten, sy met eenen quamen gelast om aenden Leden derselver stadt te versueckene acte van versekerheyt dat tallen tyde als de voors. Heeren Staten dezelve zouden mogen hebben van doene, ten dienste vander Majesteyt ende vanden lande, men hen die vryelyck sonder eenige swaricheyt soude laten volgen, Soe eest dat de voors. Wethouderen, tzelve aengegeven hebbende den Leden deser stadt Breeden-Raetsgewyse vergadert zynde, tsamenderhandt geresolveert hebben dat de voors. acte zoude wordden gegeven den voors. Gecommitteerde, tot welcken eynde ende volgende deselve resolutie doen expedieren dese tegenwoordige acte, daerby vuyten naem ende van wegen der voors. Leden toeseggende den voors. Heeren Staeten de voors. versekerheyt ende dat de voors. munitien vander Majesteyt selen vryelyck volgen tallen tyde als dat denselven Heeren Staten gelieven zal. Actum XVI[a] Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, te wetene den XVI^en^ Octobris XV^c^ jaer ende LXXVII, soe hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere te restitueren aen Meester Karel Blyhooft de somme van vier hondert gulden, die hy tanderen tyden aende stadt heeft betaelt voer trecht van dat hy geworden was Greffier deser stadt, ende dat vuytdyen hy tzelve officie nyet meer en mach bedienen, welcke restitutie zal geschieden metten penningen die Meester Jan van Hoboken aende stadt moet betaelen voer trecht van dat hy gesurrogeert is als Griffier in plaetsse vanden voors. Blyhooft. Actum ut supra.

Is by mynen Heeren voors. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den oudencleercoopers deser stadt, ter causen vanden bedden byden selven gelevert ten tyde de Prince van Oraingnen binnen deser stadt was, in als vuyt te reyckene de somme van XXI guldenen XVIII stuyvers. Actum XVII Octobris 1577.

Geordonneert Cristoffel Henricx te betalene de somme van XVII guldenen VIII stuyvers, ter causen van XXIX dagen by hem geemployeert int reysen om de dorpen te dwingen tot wercken aende fortificatie, à raison van XII stuyvers sdaechs.

Alzoe de Leden deser stadt, opden Breeden-Raedt gehouden den XIIII^en^ dezer maent, hebben geconsenteert gehadt zekere ongelt oft hoochsele opte wynen ende bieren, ende dat hetzelve by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen by provisien is geaccepteert, onder onderspreeck nochtans byden selven Leden gedaen dat het voors. hoochsele alleenlyck dueren ende loop hebben soude den tyt van viere maenden ende dat de penningen daeraff commende souden wordden geemployeert zoe tot fortificatie vander stadt als tot betaelinge ende affdanckinghe vanden Officieren vanden vendelen, ende dat voorts zoewel totten ontfanck als tot het vuytgeven vande selve penningen souden worden gecommitteert vier vanden adjoincten vanden Heeren ende dat daeraff hen souden wordden gegeven behoorlyck acte, Soe eest dat tot dyen eynde de voors.

Heeren hebben doen expedieren dese jegenwoirdige, daerby verclarende dat zy nyet en verstaen het voors. hoochsele elders te employeren dan volgende den voors. bespreke, zoe tot behoeff vander fortificatien vander stadt als tot betalinghe ende affdanckinge vanden Officieren vanden vendelen, noch oyck hetselve hoochsele langer te laeten loopen dan volgende den voors. consente voerden tyt ende termyn van viere maenden, ende dat voorts den ontfanck ende vuytgeven vande penningen daeraff commende zal wordden belast den voors. viere adjoincten oft andere die de Leden vander stadt daertoe eendrachtelyck kiesen selen. Aldus gedaen in Collegio den XVII[en] Octobris anno XV[c] ende LXXVII.

Geordonneert Jan de Bot te betalene XXXIII gulden ter causen van dat hy de pypegalen ende hotten tot de fortificatie heeft gadegeslagen, voer vyffenvyftich dagen à raison van XII stuyvers sdaechs. Actum XVIII Octobris 1577.

(*fol.* 43 *v°*).

Op heden, datum van desen, syn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Willem Martini, Greffier der stadt van Antwerpen, Peeter Panhuys ende Peeter de Molyn, coopluyden hanterende op Spaingnen om (volgende de brieven van credentien vanden Staten Generael in date den XVIII[en] deser maent opden persoon van Jannen Smit, hoeffmeestere vanden Heere van Champaigny, aenden Wethouderen deser stadt gescreven, midtsgaders dinstructie denselven de Smit dyenvolgende gegeven om te hebben advys zoe vanden voors. Wethouderen als coopluyden, oft midts de jegenwoirdige gevuechenisse geraden is de aenstaende vlote te laeten trecken nae Spaingnen voors.), hen dyenaengaende te informeren aende coopluyden ende andere aldaer handelende ende oft geraden es tzelve toe te latene oft nyet ende van hennen advyse note te houdene. Actum XIX[a] Octobris LXXVII.

Op heden, datum van desen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommitteert Jonckheer

Gielis van Maertselaer, Schepene deser stadt, ende S[r] Jan van Hove, omme den collecteurs vanden thienden penninck byden Leden vander stadt geconsenteert behulpich te wezen ende alle assistentie te doene hen mogelyck wesende tot voirderinghe vanden ontfanghe vanden selven thienden penninck, die men ontfangen zal ten huyse eertyts toebehoort gehadt hebbende Jaspar Douchy. Gedaen aldus opten XIX[en] Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betalene aenden proprietarisen van het schoor van Beetenisse de somme van vyff pont Vleems eens, ter causen van sekere soyen dewelcke deze stadt aldaer heeft doen haelen ende verbesicht zyn aen derselver stadt joincte ende werck. Actum XIX[a] Octobris 1577.

Ten selven dage is als boven geordineert den voors. proprietarisen te betalene de somme van negen ende negentich guldenen, hen competerende voer sessentzestich schepen soyen, elck schip gerekent tot XXX stuyvers, by hen aende voors. stadt ten selven pryse vercocht ende gelevert aende nyeuwe fortificatie. Actum als boven. Deze twee acten zyn den Rentmeestere geordineert midts etc. te betalen vuyt de Casse van Reductien.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt Jouffrouwe Catherine Michielssen, weerdinne inden Hage, vuyt te reyckene ende te betalene de somme van vyff gulden XVII stuyvers, volgende den billette daeraff gethoont. Actum XIX[a] Octobris 1577.

Ten dage ende jaere voors., is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt Joos Heylen ende der weduwen Baltasar Witstadt vuyt te reyckene ende te betalene de somme van LXXVII guldenen ter saecken van geleverde waeren, volgende der specificatie daeraff gethoont.

Alzoo ter kennissen van mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommen is dat diversche winckels oft staenplaetsen inden Engelschen Pant alhier meer vuyter handt verhuert zouden wordden, comende in huere jaerlycx te geldene, dan oft deselve verhuert wordden met hoogen ende het bernen vander keersen, Soo ist dat myne Heeren voors. midts dezen auctoriseren ende volcommen macht geven den Tresoriers ende Rentmeestere dezer stadt de voors. winckels vuyter handt ten hoochsten te mogen verhueren, houdende de voors. huere van nu voer alsdan voer goet ende van weerden. Actum XIX[a] Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere de partyen inde specificatie geruert, beloopende ter sommen van XXXIX guldenen ende XIIII stuyvers, vuyt te reyckene eude te betaelen, ende sal men dezelve brengen ten laste vande generaliteyt, ende alzoe de Rentmeester deser stadt vercleert geen middel te hebbene dan vuyte Casse van Reductie, es hem belast dezelve somme daervuyt te nemene ende zal hem die wordden gepasseert int vuytgeven van zynder rekeninge, ende zal hem daeraff wordden gegeven behoorlycke aggreatie. Actum den XIX[en] Octobris 1577.

Sur la remonstrance faicte aux Membres de ceste ville d'Anvers par les S[rs] de Saventhem et de la Haye et le Lieutenant de l'artillerie Backart, ensuyvant la charge et commission leur donnée par Messeigneurs les Estatz-Généraulx de ces Pays-Bas, affin d'avoir d'iceulx Membres acte d'asseurance que les munitions qu'apertiennent à Sa Majesté et sont icy tant au chasteau qu'à la ville, pouront librement et sans aulcun empeschement estre menées dehors, là, où et toutes et quantesfois que les dicts Seigneurs Estatz le requerront, les dicts Membres, ayantz advisé par ensamble et eu préallablement l'advis des Doyens et Suppostz des Guldes jurées et aussy celluy des Capitaines et Centeniers des enseignes des wycques, ont par ensamble résoluz, comme ilz déclairent par ceste, que moyennant que leur soit rendue la quantité, tant de la pouldre pesant XIX[m] IIII[c] LV ₶ et quantité de soulffre et salpêtre que des boulletz,

revenantz à XXVIIIm Vc XXXII, avec certain nombre d'armes qu'en l'an LXVII sont esté ensamble délivrées au chasteau, tout le demeurant, tant d'ung que d'aultre, suyvera librement et sans empesschement que soit aulx dicts Seigneurs Estatz toutes les fois qu'ilz le manderont querre, et au regardt de l'artillerie grande, moyennant qu'à lieu des XXXVII pièces de bronze et LI de fer qu'ilz treuvent leur défaillir de celles qu'à dict an LXVII ilz ont délivré au dict chasteau, leur soyent laissées et demeureront les IIc et VI pièces de fer y estans appertenans à Sa Majesté, moyennant aussy que par les dicts Seigneurs Estats leur soit délivrée ordonnance en vertu de laquelle ils puissent recouvrer les pièces de leur artillerie qu'ilz entendent estre en diverses villes et lieulx des Provinces-Unyes. Les pièces de bronze estans présentement en ceste ville et chasteau, appartenans à Sa Majesté, suyveront aussy librement aus dicts Seigneurs Estatz toutes les fois qu'ilz envoyeront pour elles, et pour aultant que touche les casacquins des pioniers, de tant que piéça ils sont démanuez et nullement recouvrables et que la rechache d'iceulx causeroit nouvelle altération entre la commune, les dicts Membres supplient aus dicts Seigneurs Estatz de les mectre en oubly, les condonantz au repos publicq. Faict au dict Anvers le XXe d'Octobre septante-sept.

Is by mynen Heeren voors. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Hendrick Boonaert, ter causen van dat hy vuyt laste van mynen Heeren voors. opden casteele den tweeden Augusti heeft gelevert vyfftich abordanen, vuyt te reyckene de somme van vyffthien guldenen acht stuyvers. Actum XXI Octobris 1577.

Is by mynen Heeren voors. ende den Heere van Liedekercke, Superintendent vander wachte, geordonneert Jan Merten ende Jan Vasseur, de jonge, te wezen Capiteyn . . . . . (*sic*) vanden . . . . . (*sic*) wyck. Actum XXI Octobris 1577.

Myn Heere den Superintendent de Baron van Liedekercke ende Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geeommitteert Meesteren Adolph van Blyleven, Schepene,

om met eenige vanden klercken vander secretaryen alhier, by hem te assumeren, informatie te nemene aengaende de differentie dier es geresen tusschen den Capitain Sanders ende den hondersten man Hercules Herles, op heden in Collegio by partyen respective verhaelt, ende dat tot coste van partye die men sal bevinden ongelyck te hebbene, om, deselve informatie gesien, voorts tegens denghenen die men bevindt culpabel te zyne ende oirsaecke vander alteratie ende commotie dyer es vuytgesproten, geprocedeert te wordene soo men ten exemple van eenen andere zal naer recht bevinden te behoorene. Actum XXI Octobris 1577.

Geordonneert dat men Merten Wolschat sal betalen de somme van XX gulden VIII stuyvers ter causen van XXXIIII dagen vacatien, à raison van XII stuyvers sdaechs, int gadeslaen vande instrumenten ende gereetschap geemployeert int afbreken vanden casteele. Actum XXII Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc., geordonneert Dominico Hoelmans te laten volgen S[r] Johan le Francq, Schepene vander stadt van Valencynne, zeven methalen stucken ende vyffentwintich dobbel haecken derselver stadt van Valencynne toebehoorende, ende tzelve zoe te passeren in uwe rekeninge. Actum XXII[a] Octobris anno XV[c]LXXVII.

Op heden, datum van desen, es by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert Meesteren Cornelis de Wyse, als Opperkerckmeestere van St.-Jooriskercke, dat hy naer hem zal nemen alle dornamenten, reliquien, vasen ende andere gewydde ende ongewydde dinghen ende chiraten dienende totter cappellen vanden casteele, om die te doen bewaeren ende conserveren tot dienste vander kercke. Actum XXII Octobris LXXVII.

Op heden, datum van desen, es by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert Meesteren Nicolasen de Voicht dat hy sal tellen in handen vande Gecommitteerde totter fortificatie de

somme van ses hondert guldenen, by maniere van prest, vande penningen die hy soude moghen onder hebben procederende vanden ontfanghe van twee stuyvers op elck tonne biers; des sullen de voors. Gecommitteerde hem rembourseren vanden iersten penninck te procederen vanden middelen geconsenteert byde Leden deser stadt totten bouw vande selve fortificatie, oft anderssints zal de stadt den voors. Meesteren Nicolaes daeraff doen vergelden byden Rentmeestere dezer stadt. Actum XXII Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt gecommitteert Jan Adriaenssens, Adriaen Vervloet ende Meester Bartholomeus Bruynincx met Nicolaes de Weert als clerck, om in alder diligentie omme te gane onder de jurisdictie vande Watermolenbrugge ende te maecken de cohieren zoe vande capitale impositie als thienden penninck ende dyenvolgende de penningen daeraff te procederene te ontfangen. Actum XXXIII Octobris 1577.

(*fol.* 44).

Gemaeckt negen acten van vrydomme voerde gesellen werckende int drucken vande Justificatie.

(*fol.* 44).

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt van Antwerpen geordineert Gillisen de Laet om te zyne, inde plaetse van Henrick Goris, Deken vande Graenvercoopersnatie ende gulde van Alle Heyligen binnen dezer stadt, ende Jannen de Laet, Janne Huygen, Gielis de Laet, Jacob Gosserie, Arnoult Moors ende Jan van Ryckelt, om te zyne Oudermans vander voors. natie ende gulde, midts doende den behoorlycken eedt daertoe staende. Actum den XXIIIIen Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betaelene Bruno van Eemeren, gesworen stadtboy, ter saken van LXIX dagen vacatien tegens

XVIII stuyvers sdaechs, de somme van LXII guldens ende twee stuyvers eens, midtsgaders alnoch XIX guldens ende X stuyvers van verschoten ende gedebourseerde penningen byden voors. Bruno gevacheert ende gedebourseert, volgende den billette daeraff zynde hieraen gehecht, tzamen makende LXXXI guldens ende XII stuyvers. Actum XXVa Octobris 1577.

Alzoe men bevindt datter dagelycx veel frauden ende abusen gebeuren inde wynaccyse, nyettegenstaende de goede ende loffelycke ordinantie dyenaengaende gemaeckt, ende dat tzelve oyck eensdeels toecompt, zoe deur het quaet debvoir, negligentie als anderssints vanden wynroyers ende vuytscryvers vande wynen, als hen nyet volcommelycken ende geheel regulerende achtervolgende hunne besworene instructie, ende omme daerinne te versiene, Soe is van tHeeren ende stadtwegen geresolveert ende geordineert de naervolgende poincten, waernaer de wynroyers ende vuytscryvers deser stadt hun schuldich zyn respective te reguleren, opde pene daertoe staende, ende dit al sonder invocatie van hunne besworene instructie ende andere ordinantie dyenaengaende gemaeckt, die noch ter tyt zullen blyven in hun volcommen vigeur, ter tyt in als zal wesen versien.

Aengaende de wynroyers.

I. Inden iersten, dat zy alderhande wynen, tzy cleyn oft groot, rechtveerdelyck sullen royen naer dezer stadt maete oft iecke, zonder op eenige andere regard te nemene oft reductie te maeckene, ende ingevalle men daerinne eenige merckelycke faulte oft bedroch vonde, naerdyen de vaten te watere zullen geleeght zyn, dwelck de regeerderen vande wynaccyse zoe dickwils zullen doen als zy eenige suspectie sullen hebben, zullen voer dierste reyse verbeuren zoeveel als de weerde gedraecht van alzoe qualyck geroyde wynen, met de ontcosten vande vaeten te watere te leggene, ende voerde tweede reyse voerde privatie van hunne officien ende arbitrale correctie, te bekeerene deze ende naervolgende penen in dryen, deen deel den Heere, tweede de stadt ende tderde den aenbrenger.

II. Item, dat zyluyden oyck egeene wynen, van wat sorte dat het zy oft wyen die zouden mogen aengaen oft toebehooren, hun en zullen vervoirderen te royen oft louteren, sonder dat diezelve wynen ierst ten comptoire vande wynaccyse opgegeven ende aengenomen zullen zyn, ende dat oyck in presentie ende tegenwoordicheyt van eenige vande vuytscryvers die daertoe byden Collecteur oft Controleur zal worden geadmitteert ende egeen andere, op pene van dry Karolusguldenen van elck stuck, dwelck zy anderssints souden royen oft loteren.

III. Item, dat zy int compareren ende blyven int comptoir vande wynaccyse, zoe des somers als swinters, hun sullen reguleren achtervolgende hunne gesworene instructie, opde pene van vier stuyvers dyer ter gesetter uren nyet en is ende voorts van twee stuyvers van elcker uren hy in gebreke zal wesen, te bekeerene als voere.

IIII. Item, en sullen oyck vuyter stadt nyet mogen reysen, zonder tzelve aen te geven den regeerderen vanden wynaccyse, ende hem oirloff te vercrygen, opde verbeurte van eenen gulden zoe menigen dach zy absent zullen zyn, te bekeerene als voere.

V. Van alle welcke penen de controleur vanden accyse zal gehouden zyn goet pertinent boeck ende note te houdene, omme teynden vanden halven jaere dezelve penen (voer zoevele die pecuniair zyn,) teynden vanden jaere aen henne gaigie gecort te worddene, ende oft hunne gagie zoeverre nyet en streckte, voerde reste paratelyck geexecuteert te worddene.

Vuytscryvers.

VI. Inden iersten, dat zy ende elck van hun, int compareren ende blyven int comptoir vander accyse zoe des somers als des winters, hun zullen reguleren achtervolgende hunne gesworene instructie, opde pene van vier stuyvers dyer ter gesetter uren nyet en is, ende voorts van twee stuyvers van elcker ure hy in gebreke zal wesen, als voere.

VII. Item, dat zy nergers en zullen mogen gaen vuytscryven eenige wynen, waer ende voer wyen dattet oyck waere, dan by expres bevel ende beheete vande Gecommitteerde vande wynaccyse, opde verbeurte van drye guldenen voer dierste reyse, de tweede reyse zes guldenen, te bekeerene als voere, ende de derde reyse opde verbeurte van heure officie ende arbitrale correctie.

VIII. Item, de wynen, die zy alzoe vuytgescreven zullen hebben, selen zyn gehouden die terstondt ten comptoire over te brenghen ende in het boeck vande accyse te teeckenen, zonder eenich interval van tyde oft iemanden anders onder weghen te moghen gerieven, ten waere by consente vanden Gecommitteerde vande wynaccyse, ende dat op gelycke pene als voere.

IX. Item, dat de voors. vuytscryvers ende elck van hun zullen voortaen schuldich ende gehouden zyn dagelycx ende continuelyck over hun te draegen de silveren pype hunlieder byder stadt gelevert, om die te gebruyckene volgende hunne instructie ende ordinantie, opde pene van vier stuyvers zoe dickmael zy bevonden zullen wordden die by hun nyet te hebbene.

Item, dat zy hun nyet en zullen vervoirderen eenige wynen vuyt oft aff te scryvene zy en hebben ierst ende alvorens geinquireert ende geproeft met de voors. pype oft het wyn, watere oft andere substantie is, opde pene van drye guldenen van elck vat oft vaetken dwelck zy anderssints souden vuytscryven, te bekeerene als voere.

Item, dat de twee van hunlieder sullen schuldich ende gehouden zyn des Woensdaechs, Vrydaechs ende Saterdaechs des noenens moeten opter accyse blyven, omme den coopman ende tavanier te gerieven, opde pene van vier stuyvers voer elcken van hun die daeraff in gebreke zal wezen, te bekeeren als voere.

Van alle welcke penen de voors. Controleur zal boeck ende note houden, omme deselve etc. als int vyffste article van desen.

Gesien ende gevisiteert by mynen Heeren den Schouteth, Borgermeesters, Schepenen ende Raedt dezer stadt de poincten ende articlen voors. ende op alles geleth, is by mynen voors. Heeren geordineert ende gestatueert, ordineren ende statueren midts desen, dat men alle ende elck vande voors. poincten ende articlen onverbreckelyck zal onderhouden ende doen onderhouden, opde penen ende correctien oyck aldaer geexpresseert. Aldus gedaen den XXVI[en] dach der maent van October 1577.

Alzoe de hoochselen, middelen ende lasten lestwerven byden Leden dezer stadt geconsenteert totten nyeuwen bouw ende voirderinghe vande fortifficatie derselver stadt, nyet genouchsame en zyn bevonden om te rembourseren ende vergelden zoe de penningen alreede totten selven wercke geemployeert (midts de nootelyckheyt genomen vuyter Casse van Reductie ende vanden gelde gedestineert ende geaffecteert ter betalinge vanden rentieren,) als om te vervallen doncosten dagelycx nootelyck tot voirderinge vande selve fortificatie, ende om die te brengene in behoorlycke defensie tot versekeringe vander stadt int generael ende eenenyegelycken int particulier, welcken aengaende, zoe midts dapparentie van oirloge als in respecte vanden affgaenden ende onbequaemen aenstaenden saisoene, es gerequireert alle diligentie, sorchfuldige ende neerstige voorderinge, dwelck sonder gereeden gelde nyet en can geschieden, sulcx dat, tzelve aenmerckende, diverssche goede ende voorsichtige borgeren ende ingesetenen deser stadt, zoe cooplуyden als andere (die geren allen inconvenienten ende aenstaende peryckelen souden voercommen,) hen gewillichlycken hebben commen presenteren, dat zy bereet zyn, naer hen macht, qualiteyt ende middelen, tot advanchemente vanden selven wercke, allen weken te doene eene goetwillige ende liberale contributie, dwelck den tegenwoordigen noot is verheysschende, ende gerequireert dat eenyegelycke ingesetene ende borgere, van wat qualiteyt hy oyck zy, hem daerinne naer zyn macht ende vermogen behoorlyck quyte, oft anderssints met zynen arbeyt tzelve werck helpe voirderen, alzoe recht ende redenen verheyscht dat een saecke die de gemeyne defensie aencleeft oyck generalyck wordde

gedragen ende becosticht, te meer dat de omliggende dorpen ende vlecken, waeraff dinwoonders nochtans hen binnen het besluyt derzelver nyet en houden tot advanchemente vanden selven wercke, hen volcomelyck ende gewillichlyck zyn employerende. . . . . *(sic)*

Geordonneert Peeter Verspoel te betalene XXXIII guldenen XII stuyvers, ter causen van LVI dagen vacatien int besorgen vande soyen totter fortificatie, à raison van XII stuyvers sdaechs. Actum XXVIII Octobris 77.

(*fol. 48 v°*)

Gelycke op Franchoys de Meyere, de somme van XXXIII guldenen XII stuyvers, ter causen van XLVIII dagen, als assistent van Vissenaken, om te reysen om rys ende soyen. Actum XXIX Octobris 1577.

(*fol. 48 v°*)

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren geordonneert dat men Meester Pauwels Schuermans, ter causen van dat hy continuelyck heeft gevacheert ende hem geemployeert totter fortifficatien dezer stadt, zoo int maken vande patroonen, modellen als int dirigeren ende ordonneren vanden selven wercke, vuyt laste van mynen Heeren voors. sal beschencken met eene ame wyns van vyfftich guldenen.

Gelycke op Jannen van Steenwinckele, Rentmeestere. Actum XXIXa Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Schouteth deser stadt, van stonden aene te arresteren onder Lambrecht Bottin, klerck myns Heeren des Amptmans Heer Godevaert Sterck, alle alzulcken prouffyten ende emolumenten als dezelve zoude mogen onder oft ontfangen hebben, procederende van het innecommen van het ammanschap ende dofficie byden selven Amptman bedient, midtsgaders tgene dezelve Lambrecht Boutin alnoch sal mogen ontfangen, ende dat voerde tachterheyt der selver stadt aenden voors. Heer Godevaert Sterck. Actum XXIX Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert ende midts dese gesurrogeert Meester Hendrick de Moy, Secretaris dezer stadt, om in plaetse van Asseliers te besoingneren metten anderen Gedeputeerde int faict van reductie, volgende ende naer inhoudt der commissie ende instructie den voors. van Asseliers gegeven ende opden salaris daertoe geordonneert. Actum XXIX Octobris 1577.

Gedepescheert een appoinctement opde requeste vande Gecommitteerde totter fortifficatie, ten eynde Artus van Proest ende Anthoni van Male souden in handen vanden voors. Gecommitteerden overleveren de sleutelen vanden amonitiehuyse binnen der plaetse vander citadelle was, om aldaer te leggene de materialen commende van(der) demolitie vander selver citadellen, behoudens dat ingevalle zy yet naemaels bevonden der Majesteyt oft yemanden anders te competerene, van tzelve weder te gevene dyent aencompt ende toebehoort. Actum XXIX Octobris 1577.

Eodem die, op zekere poincten van remonstrantie by hen overgegeven geappoincteert dat de Dekens vanden Gulden selen omme gaen, omme in diligentie te doen effectueren dacte vanden XXVI[en] Octobris, nopende de goetwillige contributie totter fortificatie. Actum XXIX Octobris 1577.

Eodem die, opde selve remonstrantie geappoincteert dat zy via facti selen doen executeren de dorpen nyet belast wesende met soldaeten, ten eynde zy volgende het getal van kerren daerinne zy hebben geconsenteert, commen wercken aende fortificatie.

Een andere gelycke op dinwoonders deser stadt hen met peerden ende kerren generende, ordonnerende den Schouteth denselven by middele van executie daertoe te bedwingene. Actum XXIX Octobris 1577.

Borgemeesteren ende Schepenen hebben geloeft Artus de Proest, Gecommitteerde vander amonitie vanden casteele,

te indemneren van munitie, volgende den inventaris daeraff zynde, gelevert der voors. stadt. Actum ultima Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, collegialycken vergadert zynde, geordineert dat geduerende de collectatie vanden hondersten ende X^en^ penninck h(uerders) ende p(roprietarissen) selen vry ende exempt gehouden wordden vander wachte dezer stadt. Actum den XXX^en^ Octobris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, midts den getrouwen dienst ende bystant vande zesse gesworene Guldenen deser stadt, geordonneert den Collecteurs vanden wyn- ende bieraccysen dat zy denselven Guldenen, ende namentlyck den Ouden Voetboge, aftscryven ende laten passeren selen dassyse metten impost oft hoochsele deser stadt competerende, vuytgesteken den nyeuwen impost ende hoochsele competerende den Generael Staten ende gedestineert tot de fortificatie deser stadt, ende dat van vier amen wyns ende een tonne Engels biers. Actum den XXX^en^ Octobris 1577.

Gelycke acte is gedepescheert voerden Jonghen Voetboge, voer vier amen Rinschen wyn min twee screven ende twee tonnen biers van XVI stuyvers.

Gelycke acte voerden Ouden Hantboge, voer drye amen ende een halff Rinschen wyn ende een tonne biers van XVI stuyvers.

Gelycke acte voerden Jongen Hantboge, van vier amen, XXV potten, II tonnen biers van XVIII scellingen Vleems.

Gelycke acte voerde Coleuveniers, voer drye ende een halff amen Rinschen wyn ende twee tonnen biers ende een tonne Engels.

Gelycke acte voerde Schermers, voer vier amen ende XXI potten Rinschen wyn ende twee tonnen Engels biers.

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borgemeesteren

ende Schepenen deser stadt geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen Hansen van Groeningen de somme van twee hondert tweentachentich guldenen ende XV stuyvers eens, ter causen ende volgende de specificatie daervan overgegeven. Actum den lesten Octobris 1577.

Ten selven daghe, is insgelycx byden voors. Heeren geordonneert denselven Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Carel Ymanden de somme van LII gulden ende thien stuyvers eens, ende dat volgende de specificatie daeraff gethoont ende den voors. Tresoriers ende Rentmeestere overgegeven. Actum als boven.

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betaelen Machiel Volckens de somme van seven guldenen XII stuyvers ende eenen halven eens, volgende de specificatie. Actum II[a] Novembris 1577.

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betaelen de somme van twee hondert LXXXVIII Karolusguldenen ende XII stuyvers eens aen Heer Hendrick van Berchem, Riddere, etc., ende dat over zekere vacatien ende verschoten penningen, volgende de specificatie daeraff den voors. Heeren ende Rentmeestere overgegeven. Actum den II[en] Novembris 1577.

Alzoe de Heere van Saventhem ende de Secretaris van Asselliers Zyn Excellencie ende den Wethouderen der stadt van Antwerpen aengegeven hebben van wegen den Staeten van Brabant, hoe dat de Staeten Generael genouch van sin zyn den cours ende loop vanden gelde te rysene naer advenant dat dandere provincien ende coninckrycken over lange die geresen hebben, ende de voors. Staten van Brabant vindende dat men, dat doende, soude merckelycke somme van penningen mogen prouffiteren tot behoeff vande gemeyne Staten, gelyck zy verstaen tanderen tyde gepractiseert geweest te zyne in Hollant ende Zeelandt, hebben de voors. Zyne Excellencie, Wethouderen ende de voors. Gedeputeerde versocht ende begeert aende Generaels, Wardeyn, Assayeurs

ende andere Officiers vander Munten, mitsgaders oyck aen Charles de Beaulieu, (als in dyer materie geverseert zynde,) dat zy opde voors. sake souden willen letten ende hen advys by gescrifte den voors. Heeren overgeven, hen tzelve oyck vanden voors. Staten wegen, zoevele in hen is, midts desen ordonnerende. Actum secunda Novembris 1577.

Instructie voerden Pensionaris der stadt van Antwerpen, reysende naer Bruessele.

Eerst te rapporteren neffens den Staten van Brabant het consent vanden Leden der voors. stadt opden Breeden-Raidt gegeven aengaende het ontfangen van Mynheere den Prince van Oraingnen voer Gouverneur particulier van Brabant, by provisie ende totter tyt toe datter zy eenen Gouverneur Generael, volgende dacte daeraff gemaeckt in date den XXV^{en} Octobris 1577, ende te vernemen vanden consent ende advoy vande andere steden van Brabant ende vande Leden vande Staten vande andere landen.

Ten anderen, neffens den Staten van Brabant ende mede neffens den Generael Staten te vercleren dat die voers. Leden der stadt van Antwerpen opten XXVIII^{en} Octobri 1577 die poincten ende articulen (daerop die Generale Staten verstaen dat ontfanghen soude wordden die Eertshertoge van Oistenryck Mathias als Gouverneur Generael vanden Nederlanden,) goet vinden ende expedient tot versekeringhe vanden zelven Staten ende allen ondersaten, stellende het vermeerderen oft verminderen, nae exigentie vande saecke ter discretie vanden Staten Generael, zy oyck hun remitteren ende refereren aende Generael Staten, aengaende daenveerden vanden voors. Eertshertoge van Oistenryck Mathias voer Gouverneur Generael van dezen Nederlanden.

Ten derden, aen te gheven aenden Staten van Brabant het consent vanden voors. Leden der stadt van Antwerpen, aengaende die continuatie vande imposten voer een jaer naeden X^{en} May XV^{c} LXXVIII naestcommende, totten X^{en} May anno XV^{c} LXXIX, ende byden voors. Staten te doen aggreeren tselve consent, om te beter de L^{m}I^{c} XXX guldenen XV stuyvers voer die quote vander stadt te mogen

opbringen opt voors. consent, oft anderssints zoevele te doene dat tzelve consent mach wordden geeffectueert.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt van Antwerpen gecommitteert Meester Jan Gillis, Pensionnaris der voors. stadt, om te reysen naer Bruessele ende aldaer neffens de Staten Generael, aldaer vergadert zynde, te doen ende besoingneren naer inhoudt vande bovengescreven puncten ende articlen ende anderssints naer exigentie ende gelegentheyt vande overcommende saecken, besunder deser stadt raeckende. Aldus gedaen den II^{en} dach der maent Novembris XV^{c} ende LXXVII.

Op heden, den IIII^{en} dach Novembris XV^{c} LXXVII, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betaelen Cornelisen Joost, hoeffsmit, de somme van drye guldenen eens, ter saecken van geleverde luenssen, tot hehoeff vanden geschutte in het affdoen vanden casteele gemaect ende gelevert. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, es by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert de Minnebroederen deser stadt voer dit jegenwoirdich jaer LXXVII, zoe voer herinck, bochhorinck, bier, hout ende andere gelycke assistentie die men denselven van stadtwegen plocht te doene tot hueren onderhout, vuyt te reyckene de somme van hondert guldenen eens, midtsgaders voer dit ende tvoorgaende jaer te tellene de somme van viertich pont Vlems, voer twee booten Spaenschen wyn, voer dit ende tvoirleden jaer die men dezelve naer costuymen es gewoon te geven voer nutwyn. Actum quarta Novembris 1577.

Geordonneert Meester Willemen Silvius, ter causen van diversche ordinantien voerde stadt gedruckt volgende de specificatie daeraff zynde, vuyt te reyckene hondert veertich guldenen ende acht stuyvers. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommitteert Andries van

Eertvelt, Merten Mertens, Reynier Coenen ende Jan Faes, om te versien, repareren ende vermaken de affuyten vanden geschutte deser stadt. Actum den IIIIen Novembris XVc ende LXXVII.

Item, gedepesscheert XX acten voerde Capiteynen deser stadt, waermede ende vuyt crachte vande welcke zy gecosen hebben huere Prevosten.

Op heden, datum van desen, es by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen Hansen van Obberghen, brouwere *inden Ketele*, ter causen van achtenvyfftich tonnen biers van VI stuyvers de tonne, byden zelven vuyt laste deser stadt vanden XIIIIen Augusti lestleden totten XXVIIen daernaer gelevert, tot behoeve vanden ghenen die vrochten aen tcasteel, in als vuyt te reyckene de somme van hondert vier guldenen VIII stuyvers. Actum Va Novembris 1577.

Eodem die, opden selven van geleverde bieren voerde soldaten liggende voer Breda, vander somme van zeven ende tnegentich guldenen eens.

Op heden, datum van desen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, ten versuecke ende begeerte van Zyne Excellentie, gecommitteert de Hoofftluyden ende Wyckmeester dezer stadt, om in alle diligentie elck in zynen wyck omme te gaene, ende den Suppoesten vanden selven wyck machtich ende van credit wesende tinduceren ende te verwillighen, ten eynde eenyegelyck van hen, naer advenant van zyne macht ende faculteyt, wil contribueren oft leenen tzy gelt oft crediet, om te moghen becommen ende opbringhen de somme van hondert vyfftich duysent guldenen opden lesten Breeden-Raet geheyscht, ende voorts note te houdene vanden genen die onwillich vallen, om voorts daerinne versien te worddene zoe behooren zal. Actum Martis Va Novembris 1577.

Gelycke op Dekens ende Oudermans vande Gulden om op

hunne kameren te ontbieden de Suppoesten van henne Gulden ende etc.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Meesteren Josepho Bredio, advocaet deser stadt inden Rade van Brabant, ter causen van diversche vacatien ende besoingnen byden selven inder stadt saecken gedaen, volgende de specificatie by hem daeraff overgegeven, vuyt te reyckene de somme van hondert vyfftich guldenen XV stuyvers. Actum ut supra.

Gelycke acte op zynen clerck de somme van elff guldenen, ter causen van diversche stucken ende scriftueren byden selven inder stadtsaecken gescreven, volgende de specificatie daeraff zynde. Actum V[a] Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is geordonneert by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen den Collecteur vanden vee(accyse), ten eynde hy den concherge vanden Engelschen huyse binnen dese stadt sal laeten passeren alzulcken ossen ende vee als hy zal commen te slaen int voors. Engels huys ten behoeve ende verbesigen vander Engelsche Natie aldaer, ende dat hy alle tzelve by provisie, zoe in respecte vanden voors. huyse als by memorie, alle imposten sal affscryven. Actum den V[en] Novembris 1577.

Op heden, datum van dezen, hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt gecommitteert ende committeren, midts desen, Willem Schoyte ende Cornelis de Wyse, Schepenen, Heer Dierick vanden Werve, Oude Schepene, Ridder, ende Meester Engelbert Masius, Pensionnaris, Peeter Panhuys, Joos vanden Cruyce ende Harman Valle, adjoincten, ende Adriaen Bardoul, Raedtsman ende Deken vander Meerssen, om gesamenderhandt te oversiene ende te examineren de contracten vander stadtswegen eertyts aengegaen metten Brouwers derzelver ende expirerende in dese naestcommende maent van Decembri, dyenaengaende te communiceren metten selven Brouwers ende andere daer dat behooren zal, om te vernemene oft het geraden ende oirboirlyck zyn zal hetzelve contract langere te continueren, oft dat men tzelve in eonige poincten zal behooren te

veranderen oft oyck geheelyck verlaten, ende wat ordinantie men voorts zoude mogen maecken voerden toecommenden tyde op het feyt vanden brouwen vanden bieren ten meesten gerieve vander gemeynten, van hunne besoingnee note ende verbael te houdene ende daeraff den voors. Heeren rapport te doene, om voorts by gemeynen advyse, zoewel deen als dandere aengaende, geresolveert te worddene hetgene men tot meesten oirbore ende proffyte vander stadt ende gerieve vander gemeynten zal bevinden te behoorene; ordonnerende de voors. Commissarissen hierinne met alder neersticheyt te besoingneren, ende auctoriserende dezelve om dese saken aengaende te mogen doene tgene zy tot voirderinge van dyen zullen bevinden te dienen. Actum V[a] Novembris 1577.

Alzoe nu onlancx den buytenlantssche Natien sekere puncten zyn verthoont geweest grootelycx betreffende tot versekerheyt vander stadt ende tot onderhoudt vanden coopmanshandele ter weder zyden, daeraff de volcomminghe in alder vlieticheyt dient gevoirdert, gelyck oyck de Supposten vanden zelven Natien zedert hebben vercleert daertoe bereet ende gewillich te zyne, Soe ist dat om deselve puncten terstondt ende sonder vertreck ter behoorlycker executien te doen stellene achtervolgende der begeerten vanden Breeden-Raet, myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben gecommitteert ende committeren, midts desen, Joncheer Rogier van Leeffdale ende Meester Adolph van Blyleven, Schepenen, Peeter Arnoults ende Herman Bal, adjoincten, ordonnerende denselven dyenvolgende die voors. poincten met alle behoorlycke vlieticheyt te doen effectueren, des hun gevende volcommen macht ende auctoriteyt. Actum V[a] Novembris 1577.

Alzoe die Leden deser stadt nu onlancx, te wetene den XIIII[en] dach vande geleden maent van Octobri, opten Breeden-Raet hebben versocht gehadt, dat men twee vanden adjoincten zoude willen committeren, denwelcken dezelve Leden souden mogen aengeven de resolutien die telcken opden Breeden-Raet genomen werdden, ten eynde zy acces hebbende int Collegie, neffens denzelven zouden mogen voirderen ende vervolgen de volcomminge ende effectuatie van dyen, Soe ist dat tot dyen eynde myne

Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben gecommitteert ende committeren, midts desen, Cornelis Daems ende Chrysostomus Scholiers; ordonnerende denselven hun achtervolgende der begeerten vanden voors. Leden daertoe met alre neersticheyt hun mogelyck zynde te employeren. Actum V[a] Novembris 1577.

Alzoe, midts diversche pregnante redenen, geheelyck nootelyck is dat den staet vander stadt terstondt wordde oversien ende geexamineert, ende dat behoorlycke ordre wordde gestelt, zoewel op het innecommen als vuytgeven vande penningen der stadt toebehoorende, ten eynde het innecommen ten hoochsten mach wordden gebrocht ende het vuytgeven besneden ende alle noodeloose oncosten ende lasten verhuet, zoeverre het eenichssints mogelyck om doene zal zyn, Soe ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen daertoe hebben gecommitteert Heeren Jannen van Schoonhoven, Buyten-Burgemeestere, Meesteren Pauwels Schuermans ende Janne de Poirtere, Tresoriers, Janne van Steenwinckele, Rentmeestere, Meester Ingelbrecht Masius, Pensionnaris, Meester Hendrik de Moy, Secretaris, Gillis Hoffman, Jacques van Ywerven, Jan van Hove ende Vincent de Smit, adjoincten, om in alre diligentie den voors. staet te oversiene ende te examineren, ende voorts te adviseren opde middelen daermede men het innecommen vander stadt ten hoochsten sal mogen brengen ende het vuytgeven besnyden ende alle noodeloose lasten ende oncosten affbreken, van hunnen gebesoingneerde note ende verbael te houdene ende daeraff den voors. Heeren rapport te doene, om, tzelve gehoort, by gemeynen advyse ende resolutie, dezen aengaende voorts geordineert te worddene tgene men ten oirboire ende prouffyte vander stadt ende tot ontlastinge ende verlichtinge derzelver zal bevinden te behoorene; auctoriserende de voors. Commissarisen om desen aengaende te mogen doene tgene zy tot voirderinge van hunne commissie zullen bevinden te dienene. Actum den V[en] dach van Novembris 1577.

Alzoe die Consuls ende Suppoesten vander Natien van Portugael, residerende binnen deser stadt, hadden mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen derzelver gepre-

senteert gehadt zekere opene brieven van sauvegarde ende passeport van mynen Heeren die Staten Generael, gedateert opden XXII^{en} dach vande naestleden maent van Octobri, denzelven Heeren versocht hebbende dat zy die vander Natien vander stadtswegen oyck zouden willen versekeren dat zy in allen tyden het volcommen effect vanden zelven brieven volcommelyck zouden mogen genyeten ende dat dyenvolgende dezelve brieven opde *Protocollen* vander stadt zouden wordden geinregistreert, ende den Secretarisen geordineert ende bevolen hun daeraff te leveren copye ende vidimus, telken als zy des by eenige vanden Suppoesten versocht zouden zyn, hebbende tot dyen eynde gerequireert gehadt te hebbene acte, Soe ist dat de voors. Heeren dyen achtervolgende hebben doen expedieren deze jegenwoordige, daerby toeseggende ende versekerende dyen vanden voors. Natien van Portugael dat, voer zoeveel in hun is, zy denzelven in allen tyden zullen doen ende laten genyeten het geheel ende volcommen effect vande voors. opene brieven van sauvegarde ende passeport ; ordonnerende den Secretarisen dezer stadt dezelve brieven te doen inregistreren opder *Stadtsprotocollen* ende eenenyegelycken vande Suppoesten vander selver Natien daeraff te leveren vidimus oft copye, telcken zy des versocht zullen wordden. Actum in Collegio den V^{en} Novembris 1577.

Op heden, datum deser, syn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommitteert Peeter . . *(sic)* ende Peeter Bogaert, om te besoingneren met Meester Cornelisen de Wyse ende andere gecommitteert hiervoere opden XXIII^{en} Octobris lestleden, int feyt vanden X^{en} penninck ende dmaken vanden cohieren zoe vande capitale penningen als den voors. X^{en} penninck. Actum den VI^{en} Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Aelmoesseniers deser stadt behoorlyck te alimenteren ende anderssints vanden synen ende penningen van hen onder dezelve Aelmoesseniers berustende, den persoon van Emanuel Lopez, ende sal tzelve heur strecken in behoorlyck vuytgeven. Actum VI^{a} Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt vuyt te reycken ende te betaelen Kerstiaen Anthonissen, baeckmeestere, de somme van XXII guldenen ende XVII stuyvers eens, toecommende van verschoten penningen die hy als baeckmeestere vuytgegeven heeft aenden boersgelle (1) dye hem geholpen hebben int setten vande backen ende anderssints, naervolgende de specificatie den voors. Heeren overgegeven. Actum den VIIen Novembris 1577.

Op heden, datum deser, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert voer Dekens vanden Wyntaverniers, Peeter Truyt ende Jacop . . . *(sic)*, woonende int Swertsusterstraetken *int Stoelken*. Actum den VIIen Novembris 1577.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, collegialyck vergadert zynde, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt Meesteren Jan de Pape alle dage vuyt te reyckene drye Carolusguldenen eens, omme daermede te beschinckene de guldebroeders die de wake des snachts selen commen te houdene opt stadthuys, ende dat in stede ende plaetse vanden wyn, bier ende bancquet dat zylieden van ouden tyden gewoonlyck zyn te hebbene ; ratificerende alle tgene des deur deze mondelinge ordonnantie tot den dach van heden toe gedaen is, sedert den VIIIen Octobris lestleden. Aldus gedaen den VIIen Novembris 1577.

Ten selven daghe, is gedepescheert dacte vander tauxatie gedaen opde Heeren vanden stadthuyse tot behoeff vander fortificatie deser stadt in plaetse van graven. Actum als voeren.

Item, noch de commissie daervan om op te heffen gedepescheert opde voicht ten selven daghe.

---

(1) Bootsgesellen. Zie *Stadsrekening* 1577, *fol.* IIIIcIX.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt by provisien gegeven ende gegundt, midts dafflyvicheyt van Franchoys de Cleyn, het politymeesterschap binnen deser stadt aen Meester Frederick Stendelin, midts doende den behoorlycken eedt daertoe staende. Actum den VII[en] Novembris 1577.

Daernae gehoort het rapport vanden Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt van Antwerpen, hebben myn Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt deser stadt geauctoriseert den voors. Tresoriers ende Rentmeestere, om de pachtinge vanden haringen inden Honte voer Saeftinge alnoch te vernyeuwen oft continueren voerden tyt van gelycke drye naestcommende jaeren. Actum VIII[a] Novembris 1577.

Op heden, datum deser, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommitteert de Gedeputeerde vande fortificatie deser stadt, om te verhueren, ten meesten prouffyte van dese stadt, den wintmolen staende opt Casteelplaetse alhier, behoudelyck dat zylieden voer het effectueren vander huere mynen Heeren selen laten sien de conditien ende voerweerden vander voors. huere. Actum VIII[a] Novembris 1577.

Ten selven dage, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt geordonneert ende gecommitteert als Wyckmeestere Bartholomeus de Monte, ende dat inden zevensten wyck, midts doende den behoorlycken eedt daertoe staende. Actum als voeren.

Op heden, datum van desen, is den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt geordineert te betaelene aen Jacop Stuwelaer de somme van LXIX guldenen eens, ende dat ter causen van torff gelevert int hoff van Zyne Excellentie van Oraingnen. Actum den IX[en] Novembris 1577.

Ten selven daghe, gedepescheert een acte op Steenwinckel, om van het casteel te hebben hondert veertelen corens.

Ten selven daghe, zyn by mynen Heeren Borgemees-

teren ende Schepenen gecommitteert Meesters Nicolaes de Voecht, Adolph Blyleven ende Jan de Poorter, Tresorier, om te openen ende visiteren alsulcken coffers als alhier van stadtswegen in arreste staen, toebehoorende mynen Heere den Amptman Heer Godevaert Sterck, om tselve gedaen zynde ende henlieder rapport gehoort, voorts geordineert te worddene naer behooren.

Alzoe om te becommene de somme van L^m guldenen die vander stadtswegen promptelycken moet opgebrocht wordden voer haer aendeel ende contingent vanden penningen die byden Staten van Brabant zyn geconsenteert, ende opgebrocht wordden om daermede te ontlastene het lant van Brabant, ende namentlyck het quartier van Antwerpen, vanden Hooge- ende Nederlantsche Duytsche krychsknechten daermede tzelve tegenwoordichlyck belast is, den Leden deser stadt heeft gelieft gehadt te consenteren de continuatie ende verlenginghe vanden imposten voerden tyt ende termyn van eenen jaere, beginnende den thiensten dach van Meye naestcommende ende eyndende den thiensten dach van Meye anno XV^cLXXIX, om daeroppe ende de versekerheyt ende hypothecque van dyen de voors. somme van L^m guldenen geleent ende gelicht te worddene, daerinne tegenwoordichlyck zoe die Wyckmeesters als Dekens ende Oudermans vanden Gulden zyn besoingnerende, Soe ist dat die voors. Leden hebben gecommitteert ende committeren, midts desen, Joos vanden Cruyce, Cornelis Daems ende Chrysostomus Scholiers, om van wegen denselven te hebbene den ontfanck ende vuytellen vande voors. L^m guldenen, die midts der voors. besoingnen opgebrocht ende geleent zullen wordden ende van wegen dezer stadt moeten getelt wordden in handen van Janne van Nyversele, Rentmeester vande Staten van Brabant in het quartier van Antwerpen, om voorts geemploieert te worddene als voeren ; auctoriserende dezelve Commissarissen om vuyt hunnen name te mogen gevene behoorlycke obligatien, onderteeckent by eenen vande Secretarisen deser stadt, denghenen die ten eynde voors. eenige penningen leenen ende opbringen zullen, inhoudende geloefte van remboursemente, met betalinge van verloope van rente den penninck XVIe, ende dat zy tot versekerheyt

van hetzelve zullen specialycken moghen verbinden ende affecteren den leenderen de voors. gecontinueerde imposten, ende stellen dezelve in hunne handen om geint ende gecollecteert te worddene tot hunnen behoeve, ende remboursement van hunne leeninge by alzulcke persoonen als zy daertoe eendrachtelyck oft het meeste deel van hun zullen willen committeren. Actum XIª Novembris 1577.

Ick ondergescreven, vuyt laste vande Gecommitteerde vanden Leden deser stadt, kenne ontfangen te hebbene van N. de somme van N., die deselve der stadt geleent heeft tot furnissemente van Lᵐ guldenen die de stadt tot behoeff vande Staten ende affdanckinghe vanden oirloechsvolcke liggende in Brabant voer haer aendeel ende contingent promptelycken moet opbrengen, welcke voors. somme van N. belove inder qualiteyt als voere vuyte name vanden voors. Leden de voors. N. te betalene ende te rembourserene, metten verloope van dyen, rentsgewyse, den penninck zesthiene, vanden iersten penningen die comen ende procederen sullen vanden imposten nu onlancx byden Leden deser stadt verlenght ende gecontinueert vanden thienden May naestcommende totten Xᵉⁿ May XVᶜLXXIX, dezelve imposten tot dyen eynde denselven N. specialycken verbindende ende affecterende van wegen den voors. Leden. Actum ut supra.

Myn Heeren de Wethouderen, gesien het beworp van dezer obligatien, ordonneren den Secretarisen deser stadt tonderteeckene dezelve obligatie tot negenthien in getale, te wetene derthien voerde Wyckmeesters ende zes voerde Gulden, als zy des byde Gecommitteerde vande Leden selen wordden versocht, volgende dacte van commissie in date den XIᵉⁿ dach van Novembri lestleden Actum XVI Novembris 1577.

Alzoo den tafelhoudere vanden ossen dezer stadt aen mynen Heeren den Borgemeesteren ende Schepenen is clachtich gevallen, dat de coopluyden vanden ossen promptelyck willen voldaen zyn vanden pryse vanden ossen by hun vercocht, pretenderende denselven anderssints daervoer terstondt rigoreuselyck te executeren, ende nyettegenstaende

hy aende coopers vande zelve ossen hadde vervolcht gehadt te hebben betaelinge vanden zelven pryse, die in gereede penningen binnen den derden dage, volgende dordonnantie, behoort voldaen te wordden, dat nochtans diversche vande zelve innecoopers hun te suecken maecken, pretenderende zoelange tzelve te dilayeren tot dat dordonnantie geraempt op het hooghen vander munte zoude zyn gecondicht, al tot grooter onverdrachelycke schade ende verdriet des voors. tafelhouders, dewelcke gehouden zynde den coopluyden vande ossen te voldoene in munte tegenwoordelyck loop hebbende, behoort insgelycx byden innecoopers vande ossen aenden tegenwoordigen loop vander munte betaelt te wordden, naerdyen deen ende dander schult is gelyckelyck geprevilegieert ende staet tot prompte betalinghe ende reele executie, Soe eest dat, om daerinne behoorlyck te versiene, myn Heeren voors. hebben geordonneert ende ordonneren, midts desen, alle innecoopers van ossen byden voors. tafelhoudere behoorlyck gesommeert zynde, promptelyck te voldoen den prys vanden ossen by hun innegecocht die zy noch mogen schuldich zyn, ende dat sonder eenich voirder vertreck oft dilay, oft dat anderssints ende by gebreke van dyen, nyettegenstaende thoochsele vander munte dwelck zoude mogen gebeuren, zy gehouden zullen zyn te betaelene naerden tegenwoordigen loop ende cours vanden gelde, daervoer de voors. tafelhoudere de gebreckelycke reelyck zal mogen executeren, volgende de voors. ordinantie. Actum XI[a] Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere Jan d'Argillar vuyt te reyckene ende te betaelene de somme van twee ponden Vlaems eens, ende dat ter causen van dat deselve heeft gemaect eenige patroonen dyenende totter fortifficatie deser stadt ende daerinne metten anderen Gedeputeerde eenige dagen gevaceert. Actum XII[a] Novembris 1577.

Alzoe, ten versuecke ende opte verthooninghe van mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, mynen Heeren vande Staten Generael heeft gelieft gehadt te

renonceren ende te wederroepen het ongelt op het vuytvueren vander hoppen, dwelck gebaptiseert wordt recht van licentien, byden zelven nu onlancx eenige particuliere gegunt, midts rembourserende deselve particuliere van alzulcke drye dusent guldenen eens als diezelve daervoere verschoten ende geleent mogen hebben, ende dat het nyet redelyck zyn en zoude dat hetselve rembour-sement soude staen ende commen ten laste vander stadt, maer behoort gedregen te wordden byden ghenen die hen metter coopmanschappen vander hoppen zyn generende, ende alzoe van nu voortaene de vruchte ende effect vander voors. wederoepinge ende revocatien metter daeten zullen genyeten, Soe ist dat de voors. Borgemeesteren ende Schepenen, ierst daerop gehoort hebbende deur middele van Commissarisen by hen geordineert zoewel die voors. particuliere als de voors. coopluyden vander hoppen, hebben geordineert ende ordineren midts desen, by provisien ende sonder prejuditie vande gerechticheyt deene oft dandere partye competerende, dat om de somme nootelyck totten voors. remboursemente te vindene, van nu voortane alle coopluyden van hoppe, het zy binnen oft buyten slandts, zullen gehouden zyn te betalene, voer elck quintael hoppen dwelck zy vuytvueren zullen, twee schellinghen Vleems, oft emmers goede ende sufficiente cautie stellen van hetzelve te betalene naerdyen beslicht ende geliquideert zal zyn het different desaengaende tusschen die voors. particuliere ter eenre, ende die voors. coopluyden ter andere zyden zynde, ende dat zoelanghe ende tot dat de voors. somme van drye duysent guldens opgebracht zyn zal. Actum XII[a] Novembris anno 1577.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betalene Jan Anraerdt de somme van vyff ponden Vlems, ter zaecken van zekere diensten ende vacatien by hem gedaen opt casteel int affbreken vanden selven. Actum XIII[a] Novembris 1577.

Eodem die, gemaeckt acte ende ordinantie opten Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt, tot behoeff van

Janne van Leendt, gesworen bode deser stadt, ter zaecken van zyne vacatien ende verleeght gelt, innegaende den iersten July anno LXXVII ende eyndende den V^en^ Novembris eodem anno daernaer, tzamen bedragende hondert L guldenen ende XVII stuyvers eens. Actum XIII^a^ Novembris 1577.

Alzoo byden Leden deser stadt is geconsenteert geweest, tot behoeff vanden Generalen Staten eenen hondersten penninck, midtsgaders zeker capitale impositie, volgende de ordonnantie ende instructie daeraf zynde, Soe hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommitteert Jonckheer Janne de Wilgiers, Drossaert vanden Kiele, ende Meesteren Nicolase de Voocht, Schepenen, omme te doen maeckene de cohieren vanden voors. C^en^ penninck ende capitale impositie, om denselven C^en^ penninck ende capitale impositie gecollecteert te worddene byden ghenen die men daertoe sal bevinden bequaem te zyne; auctoriserende de voors. Commissarisen om tot het maecken vande cohieren te mogen nemen Meesteren Marten Everaerts ende Jannen Looff als clercken, midtsgaders oyck alzulcken persoon oft persoonen, tzy vanden Wethouderen vanden Kiele, Wyckmeesters vander plaetsen oft andere, als zy Commissarisen daertoe zullen vinden van noode te zyne, ende dat op alzulcken gagien als de Heeren voors. naemaels sullen bevinden nade merite ende dienst van hennen arbeyt te behoorene; ordinerende de Wethouderen ende geassumeerde persoonen vander plaetssen den voors. Commissarisen te doen alsulcken assistentien in tgene des voors. is als zy zullen requireren ende den noot zal verheysschen. Actum in Collegio den XIII^en^ Novembris 1577.

(fol. 57 v°).

Alzoe byden Leden deser stadt is geconsenteert geweest eenen X^en^ penninck, omme daermede te vervallene seker consent totter ontvestinge ende affbrekinghe vanden casteele ende anderssints, welcken X^en^ penninck wordt gecollecteert op zeker instructie daeraff zynde, ende dat men tselffde consent verstaet zoe wel geschiet te zyne daer de stadt geheel accyse is ontfangende ende genyetende als binnen de mueren derselver stadt ende, by consequent, dat die

vanden Kiele, Marckgravenlye, Mechelsschen steenwech ende Harinckroye insgelycx daerinne zyn gehouden te contribueren van henne huysen ende erven, gelyck zy oyck van allen ouden tyden gewoonlyck zyn geweest te doene, Soe hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert ende geauctoriseert, gelyck zy committeren ende auctoriseren midts dezen, Joncker Janne Wilgiers, Drossaert vanden Kiele, ende Meesteren Nicolasen de Voicht, Schepene dezer stadt, omme te doen maecken de cohieren omme denzelven thienden penninck daeraff by hen oft henne gecommitteerde, volgende dinstructie daeraff gemaeckt, ontfangen te worddene ende voorts te leveren oft te doen leveren aenden ghenen die daertoe zyn gecommitteert; auctoriserende denzelven Commissarisen om tot dyen effect te mogen assumeren Meesteren Merten Everaerts ende Jan Looff, als clercken, midtsgaders oyck, indyent noot zy, alzulcken persoon oft persoonen, tzy vanden Wethouderen vanden Kiele, Wyckmeesters vander voors. plaetsen oft andere, als zy Commissarisen daertoe zullen bevinden van noode te zyne, ende dat op alzulcken gagien als de Heeren voors. naemaels zullen bevinden naede merite ende dienst van hunnen arbeyt te behoorene; ordinerende den Wethouderen ende geassumeerde persoonen vander plaetsen den voors. Commissarissen te doene alzulcken assistentien in tgene des voors. is als zy zullen requireren ende den noot zal verheysschen. Aldus gedaen opden XIII^en^ Novembris 1577. (*fol.* 58).

Alzoo de Leden deser stadt, Breeden-Raetsgewys vergadert zynde opden elffsten dach dezer maent van November 1577, hebben geaccordeert ende geconsenteert in het verlingen van seker hoochsel van accysen van twee stuyvers op dame vande inlantsche bieren, midtsgaders eenen braspenninck ende zes myten op elcke veertele terwenmeele voerden tyt van eenen jaere, expirerende respective te Kersmisse anno XV^c^ LXXVIII ende ultima January daernae, in alder manieren, zoe ende gelyck tzelve hoochsel inden jaere XV^c^ LXVII totten bouwen vanden casteele voorden tyt van thien jaeren, expirerende den XXVII^en^ Decembris naestcommende, is geaccordeert geweest, midts daeraff, ten

eynde vande selve middelen rekeninge, bewys ende reliqua gedaen worddene byden Gecommitteerden totten ontfanck vanden zelven, ter presentien vanden Schepenen, Oude Schepenen, Goede Mannen vander Poorteryen ende Ambacht, inder manieren ende gelyck vande voorgaende penninghen vanden zelven hoochsel gedaen is geweest, met conditien dat men denzelven Leden acte zal verleenen dat men tvoors. hoochsel nyet langer en zal laeten loopen ende dat om daermede te vervallen de gagien ende aff te dancken de Lieutenanten, Corporalen, Sergeanten ende andere Officialen jegewoordelyck onder de vendelen deser stadt gegaigeert zynde, ende het overschot daeraff te employeren in andere deser stadts nootelycke affairen ende oncosten, ende alzoe opden XIen Novembris anno 1575 daertoe is geannomineert ende gecommitteert Meester Nicolaes de Voocht, Schepene, ende opden IXen Decembris anno LXXV by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deselve annominatie geadvoyeert ende geratificeert, Soe ist dat myne voors. Heeren Borgemeesteren ende Schepenen den voors. Meesteren Nicolasen de Voocht van nyeuws hebben gecommitteert, gelyck zy committeren midts dezen, omme met assistentie van Jannen Looff dezelve middelen te doen innen ende collecteren tot behoeff van deser stadt, op alsulcken gagien als myne voors. Heeren ende de Leden deser stadt naerde meriten van hennen dienst zullen bevinden te behoorene; auctoriserende denselven de Voocht indyer qualiteyt ende ter comtemplatien van ons, Borgemeesteren ende Schepenen voorgenoempt, de voors. middelen specialycken te verbinden ende te verobligeren aen zulcken persoonen ende voer sulcke sommen als mynen Heeren, by voorgaende ordinantie hem, de Voocht, te verleenene, sullen bevinden van noode te wesen ende ordonneren opgelicht te worddene, om promptelyck te becommen eenich gereet gelt, daermede men de voors. Officialen soude mogen affdancken ende gageren, dezelve middelen van zynder commissien ende, indyen des noot zy, dincommen ende de penningen derzelver specialycken daervoren te verbindene, tot voldoeninge van alzulcke somme als men soude geraecken op te lichtene. Aldus gedaen ende gearresteert in Collegio den XIIIen Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Bor-

gemeesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere te continueren de gaigen van Arthus Vissenaken, sedert zyne leste betalinge, ende tot dat anderssints zal wesen geordineert. Actum den XIIII[en] Novembris 1577.

Op heden, datum van dezen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere dat men de dryentwintich gesellen, dienende voer Busmeesters binnen deser stadt, volgende de lieste daeraff zynde, zal betalen à raison van twelff guldenen, den Connestable tegens vyffentwichtich, Peeteren Karyns, Quartiermeestere, insgelycx tegens vyffentwintich, ende Dierick Sleurs, tegens achthien guldenen ter maent, ende dat vanden tyde dezelve hebben gedient ende noch dienen selen. Actum XIIII[a] Novembris 1577.

Ten selven dage is geordineert den Wachtmeesters alhier, ten eynde zylieden insinueren ende wete doen aen alle de Capiteynen dezer stadt, van dat zy binnen den derden dage overbrengen aen Borgemeesteren ende Schepenen de tachterheyt van heure Bevelshebbers ende Officieren. Actum den XIIII[en] Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, gestelt opde requeste gepresenteert byde Gecommitteerde totter fortificatie zekere appostille, daerby zy zyn geauctoriseert tot henne assistentie te mogen nemen eenen of meer clercken, naer inhoudt derselver requeste. Actum XIIII[a] Novembris 1577.

Op heden, datum van dezen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt gecommitteert Meester Jan de Pape, Meester Nicolaes de Voocht, Jonckheer Janne van Brecht, Schepene, ende Jacques van Ywerven, Adjoinct, omme met alre vlieticheyt hen mogelyck zynde te doen voirderen de resolutie nu onlancx byden Breeden-Raet genomen, zoe aengaende dinrolleringe ende opteeckinge vanden borgers ende inwoonders deser stadt, als de verdeylinge vanden selven inde vendelen van twee hondert hooffden elck vendele, ende daertoe oyck de presentatie van drye persoonen, ingeboren borgers van deser stadt, die elck vendele zal vinden onder zyne suppoesten, meest

bequaem ende gequalificeert om alzulcken last te vuerene, daervuyt die voors. Heeren daernaer sullen mogen kiesen eenen, omme te wesene Capiteyn vanden vendele. Actum XIIII[a] Novembris 1577. (*fol.* 60 *v°*)

Opten XV[en] dach Novembris XV[c] jaer ende LXXVII, ordonnantie gemaeckt opten Tresoriers ende Rentmeestere tot behoeff van Meester Engelbert Mazius, Pensionnaris, vuyt te reyckene ende te betaelen de somme van hondert XXIIII gulden, ter zaecken van diversche requesten, remonstrantien ende scriftueren by hem tot behoeff dezer stadt gemaeckt zedert der maent van Julius lestleden, prout in specificatie byden voors. Pensionnaris overgegeven ende byden Heeren gesien. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert ende midts desen geauctoriseert Peeter van Leyen ende Jannen Pellicoren, Wyckmeesters, om tontfangen de somme van vyfftich duysent guldenen lestwerven byden Leden deser stadt by maniere van leeninghe tot affdanckinghe vande soldaten geconsenteert, om deselve voorts over te tellene in handen vanden ghenen die te vorens daertoe zyn geordineert, ende daeraff te gevene quictancie volgende den teneure daeraff gedruckt, oft in andere betere forme zoe zy tot versekeringe vande contribuanten zelen bevinden te behoorene. Actum XV[a] Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert ende ordonneren, midts dezen, dat alle kerren- ende wagenluyden, hoedanich die zouden mogen wezen, binnen dezer stadt commende, tzy van Lorreynen, Coelen, Aken, Wezel, Nuys, Maestricht ende andere, hoedanich die zouden mogen wesen, binnen deser stadt vier dagen stille liggende, eenen dach aende fortificatie te commen wercken, in respecte vanden genen die binnen dezer stadt met hennen peerden zyn terende, ende in consideratie vanden ghenen die buyten der stadt hen zyn houdende, twee dagen, binnen dezelve vier dagen, ende dat opde pene van twee ponden Vlaems tot behoeve vande serve

fortificatie, by elcken te verbeurene die hem in gebreke vindt daeraff geinsinueert; ordonnerende den Officier Hyeronimo Michielssen dezelve pene texecuteren ende daerenboven henne peerden vuyt te halen om daermede dwerck voer eenen dach te hulpen avancheren. Actum XV[a] Novembris 1577.

Geordonneert Janne vander Eycken, ter causen van diversssche rekeningen tot behoeve deser stadt gescreven, volgende de specificatie daeraff zynde, vuyt te reyckene de somme van LV guldenen XII stuyvers. Actum XV[a] Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalene de XXV segelers van hen twee vierendeelen jaers gagien, te employeren de penningen gedestineert totter Reductien, gemerckt de Rentmeester vercleerde anders egeene provisie van gelde te hebbene, gelovende hem te doen hebbene acte van aggreatie vanden Hove ende hem in zyne rekeninge te doen passeren. Actum XV[a] Novembris 1577. Hieraff gemaect twee acten, elck van een quartier jaers.

Alzoe ter kennisse van mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen zyn gecommen diversssche abuysen ende misbruycken die dagelycx hoe lancx hoe meer gecommitteert wordden, midts den grooten excessiven getale vanden makelaers, ende dat diezelve oyck nyet en onderhouden dordonnantie hier voortyts op het stuck vande maeckelardye gemaeckt, Soe ist dat de voors. Heeren, begheerende daerinne behoorlyck te versiene, hebben gecommitteert ende committeren, midts desen, Willemen Schoyt, Schepene, Meesteren Pauwelse Schuermans, Tresorier vander stadt, Janne de la Faillie ende Herman Bal, Adjoincten, omme hen opte abuysen ende excessen vande voors. maeckelaers behoorlyck tinformeren, midtsgaders opde middelen daermede men dezelve in toecomenden tyde zal mogen remedieren; tot dyen eynde oyck mede te oversiene doude ordinantie ende voorts te ondersuecken oft daer yet voirder dient toegevuecht, van hennen gebesoingneerde rapport te doene, omme tzelve byde Heeren gehoort, voorts geordineert te

wordene zoe ende gelyck men bevinden zal te behoorene. Actum XVa Novembris 1577.

Is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Hansen van Obbergen, ter causen van zekere ledicant met zyne gordynen van fluweel ende armosyn, midtsgaders drye fluweelen stoelen, vuyt te reyckene ende te betalen de somme van twee hondert veertich guldenen, ende deselve somme te nemen vuyt der Casse van Reductie, ende zal die hem wordden gepasseert int vuytgeven zynder rekeninghe; midtsgaders sal men hem daeraff doen hebben behoorlycke aggreatie. Actum XVIa Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen Anthonis de Godt, ingeboren poirtere der stadt van Antwerpen, zoe midtsdyen de huysinge daer dezelve int blockhuys van sKeyserspoirte es inne woonende werdt gedemolieert als ten erstigen versuecke van Zyne Excellentie als anderssints, regardt genomen op zyn geslechte ende zyne tegenspoedige fortuyne, gegundt alzulcken segeleerschap van bieren als tegenwoirdich is vacerende, onder den salaris ende den eedt daertoe staende. Actum XVIa Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt den vyff gesworen stadtspeellieden ende elcken van hen te betaelen eenen stoop wyns, maeckende tzamen vyff stoopen wyns, van dat zy opten IIIIen deser maent voer het jaergetydt vander Furie solempnelycken inden dienst vander hoochmisse hebben gespeelt gehadt, ende welcke vyff stoopen wyns zy zullen mogen halen byden conchierge deser stadt. Actum XVIa Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen Meester Lucas de Mera, Schepene, gecommitteert ende midts desen in plaetse vanden absenten gesurrogeert, omme

te wesen momboir vande Witsusters deser stadt. Actum XVIII[a] Novembris 1577.

Geordonneert den Tresoriers en de Rentmeestere Dierick Sluers, busschietere, ter causen vanden dienst als busschietere vuyt laste dezer stadt van halff Meerte tot in Augusto lestleden gedaen, in als vuyt te reyckene de somme van zevenentzestich guldenen ende XI stuyvers. Actum XVIII[a] Novembris 1577.

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Rentmeestere Jan van Steenwinckele te betalen vuyt de Casse van Reductien de somme van dusent guldenen, ter causen van een halff jaer gagien competerende mynen Heere van Champaigny, midts dat de voors. Rentmeestere verclaert egeene andere middel te hebbene, ende zal hem deselve somme in rekeninghe wordden gepasseert ende te Hove geadvoyeert. Actum XVIII[a] Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geresolveert dat men de Lieutenanten, Corporalen, Sergeanten, trommelslagers ende pypers, dienende den vendelen vanden wycken, besundere ende eersten de vremdelinghen wesende in dienste, affdancken ende licentieren zal ; ordonnerende Meesteren Nicolasen de Voocht, Schepene, ter presentien vande Capiteinen van elcx vendele, ende onder recepisse vande selve Officialen, deselve Officieren te voldoene ende betaelen de gaigien ende solt dye men eenyegelyck van hen respective vander stadtsweghen schuldich is, tot drye maenden toe ende nyet voirdere genomen, oyck eenige vande zelffve Officialen eenige dagen over mochten gedient hebben, ende dat vande penningen die dezelve de Voecht es belast te lichten ende tontleenen op het consent vande continuatie vanden hoochsele vanden imposten nu onlancx byden Breeden-Raet geconsenteert. Actum XVIII[a] Novembris 1577.

Alzoo de Leden deser stadt opden Breeden-Raidt gehouden

gelieft heeft gehadt te consenteren eene verlinginge van het hoochsele vande imposten van twee stuyvers op elcke tonne biers, ende eenen braspenninck op elcke veertele terwemeel, ende dat voerden tyt ende termyn van eenen jaer, innegaende prima February naestcommende ende eyndende prima February anno LXXIX, om opt zelve consent gelicht te worddene de somme van penningen die promptelyck moet opgelicht wordden tot betalinge ende affdanckinge vande Officieren vanden vendelen, Soe eest dat dyenvolgende myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben gecommitteert ende committeren, midts desen, Meesteren Nicolasen de Voicht, om opt voors. consent de versekerheyt ende hypothecke van dyen te lichtene de somme van twelff duysent guldenen oft zoevele min of meer als men, naer voorgaende affrekeninge, de gagien ende solt vande voors. Officieren sal bevinden te beloopene, ende dat op alzulcken gracelycken interest, tzy van twelff, thien oft min, zoe hy ten besten metten cooplieden zal connen overcommen, tot dyen eynde tzelve consent ende middelen van dyen specialycken denzelven cooplieden te mogen verbinden ende affecteren tot huerlieder versekerheyt ende remboursement; ordinerende den Secretarisen deser stadt, byden voors. de Voicht versocht zynde, te expedieren brieven van verbintenisse in behoorlycke forme, met clausule van brengere sbriefs op alzulcken persoonen als dezelve heur annomineren zal. Actum XVIII[a] Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, zyn by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Heer Jan Schoonhoven, Riddere, Buyten-Borgemeestere, Heer Dierick vanden Werve, Riddere, Guldeken, ende Meester Engelbrecht Mazius, Pensionaris der voors. stadt, omme te reysene naer Lyere ende aldaer vander stadtwegen te saluerene de Hoocheyt vanden Eertzhertoghe van Oistenryck Mathias, ende aenden zelven te versuecken dat Zynre Hoocheyt gelieve hem binnen deser stadt te vindene, ende met eenen recommanderen dezelve stadt, midtsgaders de goede affectie ende genegentheyt die dinwoonders derzelver stadt hem zyn toedragende. Aldus gedaen opten XIX[en] Novembris anno XV[c]LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt van Antwerpen van dat zylieden oft emmers de voors. Rentmeestere, van stonden aen ende sonder merckelyck vertreck, by hem ontbiede de duerweerders liggende te Berchem ende met heurlieden overcomme ter causen van huere vacatien die zy aldaer gedaen hebben, ten beheete van Thomas Aenrat, ende dezelve daeraff by provisie ende sonder prejuditie van yemandts gerechticheyt betaele, ende zal tzelve hem in rekeninghe gepasseert wordden. Actum den XIXen Novembris 1577.

Is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt ten eynde zylieden de Cortte Roeden deser stadt betalen nopende het inneblasen vander Merckt, ende volgende doude costume ende hercommen. Actum den XIXen Novembris 1577.

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende betaelen Danielen van Ghele de somme van XII rycxdaelders in specie, om daermede te verheffen alsulcken appellatie als vander stadtwegen byde gearresteerde borgeren gedaen is tot Franckefoort aenden Camergerechte van Spiers, vanden vonnisse aldaer gewesen ten voordeele van Joncker Herman van Haetsfelt. Actum den XXen Novembris 1577.

Ick ondergeschreven, vuyt laste vande Gecommitteerde vanden Leden dezer stadt van Antwerpen, bekenne midts dezen dat de Dekens ende Oudermans der gulden vande Schermers getelt hebben aen Janne van Nyversele, Rentmeester vanden Staten van Brabant int quartier van Antwerpen, de somme van vier duysent acht hondert guldenen eens, tot twintich stuvers stuck, die de voors. gulde derselver stadt geleent heeft tot furnissemente van vyfftich duysent guldens, die de stadt tot behoeve vande Staeten ende affdanckinghe vanden oirloechsvolcke liggende in Brabant voer hen aendeel ende contingent promptelyck

moet opbrenghen, welcke voors. somme van vier duysent acht hondert guldenen belove ick inder qualiteyt als voere, vuyten name vanden voors. Leden deser stadt, de voors. gulden vanden Schermers te betaelene ende te rembourserene, metten verloope van dyen, rentsgewyse den penninck XVIe, vanden iersten penningen die comen ende procederen zelen vanden imposten nu onlancx byden Leden deser stadt verlenght ende gecontinueert, vanden X^{en} May naestcomende totten thienden May anno XV^{c} negenentzeventich, dezelve imposten tot dyen eynde derzelver gulde specialyck verbindende ende affecterende van wegen der voors. Leden, stellende dezelve in hennen handen om geint ende gecollecteert te wordden, tot hunnen behoeve ende remboursemente van henne leeninge, by alzulcke persoonen als zy daertoe eendrachtelyck oft den meestendeel van hen zullen willen committeren. Actum den XX^{en} Novembris anno XV^{c}LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert aen Meester Nicolaes de Voicht dat hy vanden penningen by hem opgelicht oft noch op te lichtene tot behoeff vander betaelinge ende affdanckinge vande Officialen gedient hebbende onder de vendelen deser stadt, zal by prest vuytreycken aenden Capiteyn Jonckheer Adolph van Eetvelt, tot behoeve vanden hellebardiers ende muskettiers vanden Baron van Liedekercke, de somme van twee hondert guldenen, ende zullen hem deselve wordden gepasseert in zyne rekeninghe zoe ende gelyck dat behoort, ende dit al voer deze reyse, sonder tzelve te trecken in consequentie. Actum den XXI^{en} Novembris 1577.

Ten selven dage, is geordonneert Lasarus Struyck, amonitionaire opde Casteelplaetse, dat hy van stonden aen leveren sal den Capiteyn Jonckheer Adolff van Eetvelde alle de lange spicien wesende int coophuys, om daermede te versien de vendelen deser stadt ende daeraff te nemene behoorlycke recipisse. Actum als boven.

Ten selven daghe, is by mynen voors. Heeren geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dezer stadt, tot behoeff vanden Archiducq Matthias van Oistenryck, achter-

volgende de brieven vande Generale Staten gescreven aen mynen voors. Heeren opden XVen dezer maent Novembris, te tellen de somme van dusent guldenen eens, ende dat opde recepisse vanden Heere den Senechal van Henegauwe oft D. Leoninus, ende want de voors. Rentmeestere vercleert geene andere provisie van gelde te hebbene dan vuyt de Casse vander Reductie, Soo is den voors. Rentmeester geordineert dezelve te ontleenen vuyt de Casse vander Reductie, onder geloefte van deselve penningen hem te doen passeren in vuytgeven van zyne rekeninghe, met advoy ende aggreatie vande Staten Generael.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere Heer Goessen van Raesvelt, Heer van Raesvelt ende Moerkerckerlant in Zuyt-Hollandt, op rekeninge van tgene hem van deser stadt es competerende, te tellene de somme van drye hondert guldenen eens. Actum XXIa Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert dat Laureys Rycx zal gestaen, midts betaelende zyn hooftgelt, gelyck de rentieren betaelen. Actum XXIIa Novembris 1577.

Op heden, datum deser, zyn gedepecheert voerde druckers van Silvius nopende de wacht noch acht acten. Actum XXIIIa Novembris 1577.

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert Gillissen Lambrechts, conchierge alhier, te seynden van deser stadtswegen den Grave van Swertsenborgh twee amen Rinsche wyns, ende dat de Tresoriers ende Rentmeestere deselve hem selen betaelen tot XLIII guldenen dame, midtsgaders zes stuyvers voerde vracht. Actum XXIII Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt geordineert dat de Raidtsluyden gedurende hennen actuelen dienst, midts

huere continuele occupatien, selen vry ende exempt wesen vander wachte. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Corte Roede deser stadt van stonden aene omme te gaene, den Schepenen ende Adjoincten te doen compareren tegens morgen ten acht uren, opde pene van eenen Carolusgulden tot behoeve vanden armen, ende namentlyck oyck te gaene ten huyse van Gillis Hoffman ende Peeter Panhuyse, ende denselven te bevelen insgelycx te compareren ter voors. uren, opde pene van twee hondert guldenen ten behoeve als voere. Actum den XXV[en] Novembris 1577.

Is oyck ten selven dage geordineert den Secretarisen dezer stadt anderwerff te scryvene aen Huybrecht Wachtmans, ten eynde hy hem hier tot Antwerpen terstont vinde ende hem begeve ten dienste daertoe hy byden Leden der voors. stadt is geordonneert, binnen den tyt in het leste scryven begrepen, opde pene van hondert ponden Vleems tot behoeve vanden armen. Actum als boven.

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommitteert Peeter Arnouts ende Jan van Steenwinckel, Rentmeester, om metten cooplieden ende proprietarisen te spreeckene ende veraccorderen (nopende den) incoop vander tapisserye hangende zoe int palleys van Zyne Hoocheyt van Oistenryck als Zyne Excellentie van Oraingnen. Actum den XXVI[en] Novembris anno XV[c] ende LXXVII.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, collegialycken vergadert zynde, geordonneert den Kerckmeesters van Onser Liever Vrouwenkercke alhier, dat zy terstont behoorlyck doen versien ende repareren den toren vander voors. kercke, ten eynde ende omme te eviteren alle periculen ende inconvenienten die anderssints ende by gebreke vande voors. reparatie zouden mogen geraecken te commene. Actum XXVI[a] Novembris 1577.

Op heden, datum dezer, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt gecommitteert Meester Pauwels Schuermans, Engelbert Masius ende Jan de la Faille, om in alder diligentie te reysene nae Bruessele ende aldaer aende Staten van Brabant ende Generael Staten, aldaer vergadert zynde, aen te gevene hetgene dat hier byden Leden dezer stadt aengegeven is geweest nopende den Wethouderen ende anderssints, in alles nopende de affairen deser stadt hen temployeren naer exigentie vander saecken. Actum den XXVIen Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, ter grooter instantie vande Goede Mannen vanden Breeden-Raidt, geordineert dat men van stonden aen ten huyse van Peeter Panhuyse sal seynden ende houden liggende de cluyvers, ten eynde hy van stonden aene maecke te obedieren den bevelen hem geinsinueert opden XXVen Novembris lestleden, van dat hy hem sal schuldich zyn te begeven ten dienste daertoe hy byden Leden der voors. stadt is geordonneert. Actum den XXVIIIen Novembris 1577.

Op heden, datum dezer, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt geordonneert dat men de XII Raidtsluyden vanden Maendaechsschen Raedt deser stadt des Maendaechs vry ende exempt sal houden vander dachwachte, ende dat deur de nootelycke occupatien die deselve Raidtsluyden ten zelven dage zyn hebbende. Actum den voors. XXVIIIen Novembris 1577.

Ten selven daghe, is by mynen voors. Heeren geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betalen Heeren Janne van Schoonhoven, Riddere ende Buyten-Borgemeestere dezer stadt, de somme van XXV guldenen VII stuyvers eens, ende dat ter causen van verschoten penningen die dezelve Heere verschoten heeft, zoe in besichtigen ende tydingen vanden volcke van Hopman Cornelis van Eynde, ten tyde dat hy opden XXVIIIen July hier inde stadt meynde te commen, als anderssints aen diversche missien, midtsgaders ter causen van dat hy verleet heeft tot Lyere als hy met Heeren

Dierick vanden Werve ende Masius heeft tot Lyere geweest congratuleren den Eertshertoge Matthias van Oistenrÿck, al volgende de specificatie daeraff overgegeven. Actum als voere.

Alzoe diverssche persoonen expeditie vervolgende van heure saecken, dewelcke zyluyden alhier in state van wysen hebben hangende ombeslicht, zyn clachtich gevallen van dat zylieden, nyettegenstaande heur voors. neerstich vervolch, evenwel nyet verhoort en worden, noch tot vuytinge van huere saecken kunnen geraken, ende dat mynen Heeren bevinden dat de sacken ende stucken vande selve clachtichvalderen zyn berustende ende over lange berust hebben onder Joncker Merten van Ranst, Soe ist dat byden voors. Heeren Borgemeesters ende Schepenen geordineert is ende ordineren, midts desen, den voors. Joncker Merten van Ranst, van dat hy van stonden aen in handen van yemanden vande Greffiers dezer stadt zal brengen alle de processen ende stucken die hem zyn gegeven om te rapporteren ende die hy is onder hebbende, ten zy dat hy gereet zy van rapport te doene, waertoe hy schuldich zyn zal hem te vuegene ten iersten daghe naer dinsinuatie dezer. Actum ten dage voors.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere Jacques van Male, ter causen van geleverde lonten aenden Connestable ten dienste vander stadt gelevert (volgende de specificatie daeraf zynde), in als vuyt te reyckene de somme van twee hondert guldenen eens. Actum XXIX Novembris 1577.

Is by mynen Heeren geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Dierick Arentssen vander Gouwe, ter causen van vier voerderen torff byden selven tot behoeve van Zyne Excellentie gelevert, in als vuyt te reyckene ende te betalene de somme van dryentwichtich gulden X stuyvers. Actum ut supra. Ende te nemene vuyter Casse van Reductie cum clausula ratificationis.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalene aen Hopman Jooris Schenck, ter causen van zeker coutse met drye bonte peerden met den tweederley getuygen, voer een gratuiteyt gepresenteert aen Mevrouwe de Princesse van Oraingnen, de somme van vier hondert zevenendertich guldenen ende XIIII stuyvers, daerinne begrepen den loon vanden maeckelaer; ende zoe de Rentmeestere verclaert egeene provisie te hebbene dan vuyter Casse van Reductie, es hem geordineert dieselve somme daervuyt te nemene, ende sal tselve hem wordden gepasseert int vuytgeven zynder rekeninghe, ende andersints hem daeraff doen hebben behoorlycke aggreatie. Actum XXIX^{a} Novembris 1577.

Onderteekent zekere liste van tabbaertlaken om dezelve te betalene, gemerckt de voorgaende was verbrant. Actum XXIX^{a} Novembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt van Antwerpen gecommitteert Everaert van Monickhoven, vuyten naem van zynder officien te bevelen alle den hondersten lieden dezer stadt, van dat zylieden binnen XXIIII uren naer dinsinuatie deser by gescrifte selen schuldich zyn over te brengene de liste ende cohier vande persoonen onder henne honderste manschap resorterende. Actum in Collegio den derden dach Decembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert Meesteren Huybrecht Walravens hem van stonden aen te begeven ten dienste van het wyckmeesterschap vanden zevensten wyck dezer stadt ende daertoe te commen doen den behoorlycken eedt. Actum den IIII^{en} Decembris 1577.

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen dezer stadt geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy by provisien ende sonder prejudicie vande gerechticheyt van partyen, volgende

der acten daeraff zynde, ten wederzyden onderteeckent, selen den ingesetenen van Berchem affdragen den hondersten penninck, daervoere de Rentmeestere vanden quartiere pretendeert deselve tegenwoirdichlyck texecuteren, ende, dat doende, toe te latene dat dezelve ingesetenen denselven hondersten penninck selen mogen vinden ende cortten by provisien ende sonder prejuditie als voere, aende penningen die zy der stadt schuldich zyn oft noch selen mogen wordden, ter saecken vanden halff assyse die aldaer tot behoeve derzelver stadt geheven ende gecollecteert wordt, midts nochtans byden zelven ingesetenen den voors. Tresoriers ende Rentmeestere gevende volcomen versekerheyt ende cautie, dat zoeverre nademael wordt bevonden de stadt in het voors. affdragen vanden hondersten penninck ongehouden te zyne, dat zy gelycke somme als den voors. hondersten penninck zal beloopen, metten intereste van dyen, derzelver stadt selen wedergeven, restitueren ende opleggen. Actum den vierden Decembris 1577.

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert Janne van Essche hem van stonden ane te begevene ten dienste van het wyckmeesterschap vanden zevensten wyck deser stadt ende daertoe te commen doen den behoorlycken eedt. Actum den IIIIen Decembris 1577.

Alzoe den Leden deser stadt nu onlancx, te wetene den XIIIIen dach van Octobri lestleden, heeft gelieft gehadt te consenteren zekere ongelt oft hoochsele opde wynen ende bieren voerden tyt ende termyn van vier maenden, omme daermede te vervallen doncosten vande fortificatie, met onderspreeck dat daeraff nyemandt vry noch exempt zyn en zoude, geestelyck noch weerlyck, vuytgenomen alleenlyck de vier biddende ordenen deser stadt, Soe eest dat om dezelve vier biddende ordenen te doen genyeten de vryheyt byden voors. Leden besproken, myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben doen expedieren deze jegenwoordighe; daerby ordinerende den Collecteurs vander assysen dezer stadt dat zy vuyt oorsaecke vanden voors. hoochsele de voors. vier biddende ordenen nyet en

zullen moeghen affnemen, maer diezelve daeraff houden vry ende exempt. Actum den IIII^en^ Decembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert Meesteren Nicolasen de Voicht, Schepene, den dryentwintich buschutters met hennen Connestable ende twee Quartiermeesters, ter causen van henne tachterheyt te betalene vanden twee stuyvers gecontinueert opde bieren voer een jaer, midtsgaders eenen braspenninck opde veertel terwe byden Leden dezer stadt geconsenteert, ende zal hem alzulcke somme, midts overbrengende behoorlycke quictantie, passeren int vuytgheven zynder rekeninghe. Actum V^a^ Decembris 1577. (*fol.* 69 *v*^o^).

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere Hendrick Hambach, klerck geweest inder Secretaryen alhier, ter causen van zyne vacatien ende diversche gescreven stucken inde saecken dezer stadt, prout in specificatione, vuyt te reyckene XIX guldenen ende XVI stuyvers. Actum V^a^ Decembris 1577. (*fol.* 70.)

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere te betaelen Meesteren Peeteren van Lyere de somme van XLVI guldenen, ter causen van vacatien aende poort gedaen sedert Meert LXXVI tot November toe eodem. Actum den zevensten Decembris 1577.

Ten zelven dage is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den voors. Tresoriers ende Rentmeestere te betaelene Steven Vissenaken I^c^XLIII guldenen, ter causen van gelycke dagen by hem gevaceert int fourieren binnen dese stadt sedert XX Octobris 1576 totten dage van heden toe. Actum als voere.

Ten selven dage, is by mynen voors. Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommitteert Joncker Rogier van Leefdale, om in alder diligentien te reysene nae

Bruessele ende aldaer neffens den Gedeputeerde deser stadt ende den Generalen Staten aen te gevene zekere saecken grootelycx dienende tot voirderinge vande stadt ende deze Nederlanden. Actum den zevensten Decembris 1577.

Item den VII^en^ Decembris geteeckent het billet vanden vacatien Jonckers Jans van Brecht, die hy gedaen heeft int reysen van hier nae Ste Geertruyenberghe, ten eynde de Prince van Oraingnen zyn passagie alhier over Antwerpen zoude nemen, beloopende tzamen XII guldenen. Actum als voere.

Op heden, datum deser, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Dekens ende Busmeesteren vanden Schoen- oft Huyvettersambachte, van stonden aen ende zonder merckelyck vertreck, te commen doen heur rekeninghe vande jaeren van LXXI, LXXV ende LXXVI, dat zylieden den voors. ambachte respective gedient hebben. Actum den VII^en^ Decembris 1577.

Alzoe by acte geexpedieert den XII^en^ dach van Novembri lestleden provisionelyck is geordineert geweest dat die coopluyden van hoppe voer het recht van licentie om dezelve te mogen vuytvueren zouden gestaen, midts betalende voer elck quintal twee stuyvers Vlems oft emmers daervoere stellende sufficiente cautie, ende dat op hope dat partyen dyenaengaende twistich zynde, int minnelyck met elckanderen zouden overcommen, Soe ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, gehoort hebbende trapport vande Commissarisen dat zy partyen nyet en hebben cunnen veraccorderen, hebben gerevoceert ende wederroepen, revoceren ende wederroepen de voors. provisionele ordinantie, ende, in plaetse van dyen, hebben geordonneert ende ordonneren, midts desen, dat die coopluyden, willende vuytvueren eenige hoppe, zullen gehouden zyn ter zaecken vanden voors. rechte te betaelen voor elck quintal vyff schellingen Vlems oft immers ten minsten daervoere stellen sufficiente cautie, ende dat totter tyt toe myne Heeren die Staten Generael dezen aengaende naerdere vercleren zullen hebben gedaen. Actum den VII^en^ Decembris 1577.

Geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere de Dekens vande Oude-cleercoopers vuyt te reyckene ende te betaelen de somme van een hondert LXVIII guldenen ende vier stuyvers, ter causen van geleverden huysraet voer Zyne Excellentie van Oraingnen, volgende den beheete van mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen voors.

Geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere te betaelen aen Cornelis Lanschot, à raison van twee stuyvers het blat, van alle tgene hy heeft gescreven ende geextraheert vuyt de casseboecken van Daniel de Bruyne ende conterolle tot furnissemente vanden processe tusschen deze stadt ende den voors. de Bruyne hangende, volgende de specificatie ende attestatie daeraff zynde.

Geordineert Mathysen Wouters ende Jan Reyniers, ter causen van zekere witte vaten, om daerinne te packen de victualien gevuert inden legere, liggende voer Bergen-op-Zoom den XI[en] Septembris ultime, (te betalen) de somme van XXXI gulden X stuyvers eens

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert de Rentmeestere Jan van Steenwinckele ende Peeter Arnouts, om te overcommen metten Tapissiers, zoewel nopende ende aengaende de huere als den coop van alzulcke tapisserye als is hangende zoe inde cameren vander Alteze als van Zyne Excellentie oft eenige andere, om dezelve van stadtswegen te coopene op alzulcke gracelycke payen als tzelve aldergevuechelycxste zal doenlyck wesen, ende totter betalinge van dyen te verbinden de huere vanden Tapissierspandt ende de huere vanden selven pandt te verlinghen. Actum IX[a] Decembris anno LXXVII.

Item op heden, datum van desen, gedepescheert achthien acten nopende de betaelinge vande Officiers vanden vendelen dezer stadt, van dat zyliedens heur betaelinge halen ende hebben souden van Meester Nicolaes de Voicht, daertoe by voirgaende acte collegiael gecommitteert zynde. Actum den X[en] Decembris 1577.

Op heden, datum van desen, zyn by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert Jan Scheelkens, woonende int Schuytstraete, ende Toussain....., *(sic) inden Swerten Arent* inde Bogaertstrate, omme te wesen putmeesters vanden putte aldaer gestaen inden IX^en^ wyck. Aldus gedaen den XI^en^ Decembris 1577.

Eodem die, Jan Bouwens den jongen, woonende opte Vrydaechsmerckt alhier, geordineert omme te wesen Busmeestere vanden Oude-cleercoopersambachte. Actum XI^a^ Decembris 1577.

Eodem die, te wetene opden X^en^ Decembris, zyn gecommitteert Meesters Adolph Blyleven, Schepene, ende Hendrick de Moy, Secretaris, midtsgaders Huybrecht Wachmans, Jan van Hove ende Peeter Panhuyse, Adjoincten, omme te oversien het contract by deze stadt gemaect met die vander Engelscher Natien nopende de packhuysen gestaen inde Venusstraete, eensamentlyck het contract tusschen deselve, dese stadt ende Anna Janssens (1), ende met deselve te commen in communicatie ende liquidatie vande tachterheyt die dEngelsche ter causen vande voors. packhuyshuere ten achtere zyn, ende voorts alle andere questien, zoewel tusschen de voors. Engelssche als Anna Janssens, te liquideren ende, indyen des doenlyck zy, te veraccorderene met auctorisatie in forma, ende ingevalle van geenen accorde, rapport doen om etc. Actum als boven.

Opden XI^en^ der voors. maent, gedepescheert eene acte op Joncker Jan Dammant als gedepescheert is op Joncker Rogier van Leeffdale opden VII^en^ Decembris voors.

Alzoe nootelyck dient vervolcht dappellatie nu onlancx gedaen inden Camerricht van Spiers, van zekeren vonnisse gewesen byden Wethouderen der stadt van Franckfort op zekere proces aldaer gehangen hebbende tusschen Joncker Herman van Haetsvelt, aenleggere ende arrestant ter eenre, ende Daniel van Gele, met zyne consorten, borgeren

(1) Anna Janssens was eene voorname grondeigenares te Antwerpen.

deser stadt, gearresteerde ende verweerderen ter andere zyden, denwelcken de stadt gehouden es te indempneren, Zoe eest dat om dezelve appellatie te vervolgen ende inden voors. Camergerichte behoorlyck te doen verheffen ende voorts alle te doene des daerane cleeft, myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben gecommitteert ende committeren, midts desen, Adolphus Osnabrugge, volgende de procuratie ende commissie daeraff gepasseert op gisteren, ende hebben voorts geordonneert ende ordonneren, midts desen, Tresoriers ende Rentmeestere denselven Gecommitteerde vuyt te reyckene de somme van veertich daelders van dertich stuyvers tstuck, om die geemployeert te worddene zoe tot zyne voiage als tot het geven vanden arras (1) aenden advocaet ende procureur aldaer, ende voorts denselven te betaelen à raison van tweeendertich stuyvers sdaechs, voer alzoe vele dagen als hy sal by attestatie vanden advocaet ende procureur bethoonen aldaer inde zelve saecke nootelyck gevaceert te hebbene, ende dit al boven zyne redelycke teercosten die hy by goede specificatie zal overgeven. Actum den XI[en] Decembris 1577.

Gedepescheert een acte, onder zekere rescriptie gedaen tegens de requeste by die van Bruessele tegens deser stadt overgegeven opde Staten Generael aengaende de Reductie. XI[a] Decembris 1577.

Geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betaelen aen Boudewyn van Berlicum de somme van veertich guldenen eens, ter causen van diversche acten, stucken ende munimenten voer deze stadt ten beheete van Borgemeesteren ende Schepenen gemaeckt sedert XIIII[a] Aprilis anno LXXVII, tot op heden datum van dezen. Actum den XI[en] Decembris 1577.

Eodem die noch een ander acte onder seeckere project om aende Staten van Brabant overgegeven (te worden).

Eodem die gemaeckt een acte ende ordinantie opde Tresoriers ende Rentmeestere tot behoeff van Hans van-

(1) *Arrha.* Volgens Kilianus ook *arre, arpenninck.*

den Hove, gesworen bode deser stadt, ter causen van zyne vacatien ende verleght gelt sedert den XVI^en Augusti lestleden totten thienden deser, vuyt te reyckene de somme van I^c V guldenen XII stuyvers.

Alzoe vuyt crachte vande brieven vande Staten Generael alhier tAntwerpen gesloten ende overdragen is dat alle deghene die met wagenen of kerren ende peerden de strate gebruycken (regardt ende consideratie genomen opde assistentie die deselve zyn dagelycx doende totte fortificatie dezer stadt,) gelyckerhant alleenlyck zelen toerusten ende opbrengen ten dienste van Zyne Majesteyt eenen wagen met drye peerden, om geemployeert te wordden naerden legere, sullen daeromme alle degene die de straten als boven zyn gebruyckende moeten helpen dragen ende gelden int gelycke tgene des daertoe gegeven ende opgebracht sal moeten wordden, ende zal denselven wagen moeten vertrecken naer Bruessele op overmorghen. XII Decembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren voors. geordineert dat men Meesteren Janne van Wesenbeke, clercq inde secretarye alhier, ter causen van sekere partyen by hem vuyt laste deser stadt gescreven, volgende de specificatie daeraff zynde, in als vuyt te reyckene LXXIIII guldenen 1 stuyver. Actum XII Decembris 1577.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betalene Meesteren Janne Gillis, Pensionnaris dezer stadt, de somme van III^c LXXXIIII guldenen, ter causen van I^c XXVIII dagen vacatien tot Bruessele, beginnende XX July totten III^en Decembris anno 1577. Actum XIII Decembris 1577.

Op heden, datum als boven, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordineert Meesteren Nicolaes de Voicht, dat hy vanden penningen op te lichtene op het consent vande twee stuyvers op elcke tonne, ende den braspenninck ende sesse myten vanden hoochsele van elck veertele vanden terwenmeele, volgende der acten vanden Breeden-Rade daeraff zynde, in

date XV^{c} ende LXXVII, XVIII daghen in November, beloopende ter sommen toe van XII^{m} guldenen, sal betalen, zoeverre daer eenich gelt overschiet boven de betalinge vande Officialen by hem alreet naer luyt vande voergenoemde acte, aen Hans van Groeningen, cleermaeckere, de somme van twee hondert LXXXII guldens ende XV stuyvers eens, hem competerende voer het maecken vande XXI vendelen, daerinne begrepen de naysyde, volgende de specificatie daeraff zynde, ende zal hem tselve wordden gepasseert in rekeninge. Actum ut supra.

Alzoe nu onlancx de Leden deser stadt hebben gecommitteert gehadt Meesteren Nicolaes de Voecht, Schepene, om op het consent nu onlancx gegaen aengaende het verlengen van zekere hoochselen van assysen van II stuyvers opde ame vande inlantsche bieren, ende eenen braspenninck ende sesse myten op elcke veertele terwenmeel, te lichtene de somme van XII^{m} guldens, op alzulcken gracelycken interest als hy tzelve zoude mogen becommen, om daermede te betaelen ende aff te dancken dOfficieren van dezer stadtsvendelen, blyckende byder acten daeraff zynde, ende dat dezelve de Voicht daernaer dyenvolgende gebesoingneert hebbende, heeft vande zelve zyne besoingnee den XXVIII^{en} dach der voirleder maent Novembris den voors. Leden rapport gedaen, besundere dat hy zekere cooplieden hadde verwecht die de voors. somme bereet waeren de voors. stadt te leenen, tegens thien ten hondert opt jaer, behalvens dat men hen soude verbinden ende affecteren, tot versekerheyt ende remboursemente, het innecommen vanden penningen die procederen selen vanden voors. consente, ende dat met voorgaende auctorisatie vanden Leden vander stadt, ende dat daertoe henlieden soude wordden gelevert obligatie gepasseert onder den zegel ter saecken vande stadt geauctoriseert tot desen effecte, al oftet waere den grooten zegel van verbande, Soo ist dat de voors. Leden daeroppe gedelibereert hebbende, zoe den voors. XXVIII^{en} als den XXX^{en} dach der voors. maent Novembris, begerende hierinne behoorlyck te versiene, hebben geauctoriseert ende auctoriseren, midts desen, den voors. Meesteren Nicolasen de Voecht om de voors. cooplieden van hennentwegen te mogen doen ende geven alle behoorlycke

versekerheyt ende geloefte van remboursemente, ende namentlyck om denselven te mogen verbinden, affecteren ende oyck in handen stellen, ist noot, het innecommen vanden voors. consente ende alle penningen die daeraff eenichssints commen selen, ende voorts, in plaetse vande passeringhe onder den segel vander stadt, hebben geresolveert dat men hen geven sal obligatie gepasseert actsgewyse opden naem vanden voors. Leden, inhoudende de voors. geloefte ende versekerheyt; auctoriserende dyenvolgende, mits desen, den voors. Meesteren Nicolaes om deze jegenwoordighe resolutie, geloefte ende versekerheyt te mogen doene, ten behoeve vanden ghenen, daer ende alzoe tzelve behooren sal. Actum den XIII^en Decembris XV^c ende LXXVII.

Op heden, datum van desen, geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen Bruno van Geweren, gesworen bode dezer stadt, ter saecken van LIIII dagen vacatien à raison van XVIII stuyvers sdaechs, de somme van XLVIII guldens XII stuyvers, midtsgaders alnoch XXIII guldens ende drye stuyvers van verschoten ende gedebourseert gelt, volgende den billette daeraff zynde, tsamen makende LXXI guldens ende XV stuyvers. Actum XVI^a Decembris 1577.

Op heden, datum van desen, geordineert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen Bruno van Geweren, gesworen stadtsbode deser stadt, ter saken van XXXVI dagen vacatien à raison van achthien stuyvers sdaechs, de somme van XXXII guldens ende acht stuyvers, midtsgaders alnoch X dagen tegens twee gulden, maeckende XX guldens, ende noch XXIII guldens van verschoten ende gedebourseerde penningen byden voors. Bruno gevaceert, verdient ende verschoten, volgende den billette daeraff zynde, hierane gehecht, tzamen bedragende de somme van LXXV guldens VIII stuyvers. Actum ut supra.

Gecomitteert Willem Schoyt ende Jan de Herde, Schepenen, ende Meester Engelbert Masius, Pensionaris, Hendrik de Moy, Secretaris, Jacques van Yewerven ende den Deken vander Meerssen, om voor hunlieden tontbieden

doude practisynen ende hunlieden in alles ende over al tinformeren sonder dilay, opden ouden salaris, gerechticheden, proeminentien ende emolumenten vanden Amptmanschap deser stadt, omme, tselve gedaen etc. Actum XVIa Decembris 1577.

Geordonneert den Secretaris Meester Denys vander Neesen te depescheren brieffkens opden Collecteurs vander accyse deser stadt van vrydom van alle alsulcke bieren ende wynen als by Syne Hoocheyt ende den Grave van Swartsenborg tot behoeve van hunder familie selen binnen deser stadt gesleten worden. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Jaecques de Bot vuyt te reycken ende te betaelen de somme van XCIIII guldenen ende V 1/2 stuyvers, ter causen van verschoten penningen, ende dat hy in diversche cleyne partyen, achtervolgende de specificatie daeraff synde, voor dese heeft geschreven. Actum den XVIIen Decembris anno XVc LXXVIItich.

Geordonneert Meester Nicolaes de Voigt, Schepene, dat hy vanden penninghen by hem opgelicht oft noch op te lichten tot behoeff vande betalinge ende affdanckinge vanden Officialen gedient hebbende onder de vendelen deser stadt, sal, by maniere van prest, vuytreycken ende tellen in handen van Pieter vanden Vliete de somme van twee hondert guldens, tot betalinge vande gagien vande hellebardiers wesende in dienste van Mynheer den Baron van Liedekercken, ende selen hem dezelve worden gepasseert in zyne rekeninghe soo ende gelyck dat behoort, ende dat alnoch voor dese reyse, sonder tselve te trekken in consequentien. Actum XVIIIa Decembris 1577.

Geordonneert den Gecommitteerde totten ontfanck vanden thienden penninck binnen deser stadt dat sylieden, respective hun gebleken synde dat de huysen binnen hunne wycken staende, die ledich ende onbewoont hebben gestaen een geheel jaer, ingaende te Bamisse 76 tot Bamisse lestleden, den proprietarisen daeraff selen laeten passeren ende gestaen, mits by hun in plaetse vanden voors. thienden

penninck betaelende den XX^en penninck. Actum XVIII^a Decembris 1577.

Geordonneert Meester Niclaes de Voigt dat hy van Harman Hes, volgende de requeste by hem overgegeven, sal coopen een quantiteyt van leeren eemers, à rayson van XVIII stuyvers den eemer, prout latius opde selve requeste. Actum XVIII^a Decembris 1577.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere om te betalen den XIIII segeleers vande brouweryen inde oude stadt hun achterstel van een vierendeel jaers gagien beloopende II^c LXII guldenen ende X stuyvers, vervallen den thienden Octobris desen jegenwoordighen jaere 77, ende daertoe temployeren de penningen gedestineert totter Reductien, gemerct de voors. Rentmeestere vercleerde anders geen provisie te hebben, ende sal tselve hem worden geaggreert te Hove ende gepasseert in rekeninghe. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, gevisiteert darticulen heurlieder byde Gedeputeerde vande fortificatie deser stadt gethoont ende geexhibeert, opde welcke verhuert soude moigen worden den meulen inden casteele alhier, geordonneert den voors. moelen selen voor een jaer tydts ende op alle de voors. articulen moighen verhueren, behoudelyck oyck dat hetselve geschiede metter bernender keersen ende eeneniegelycken al even nae. Actum XIX^a Decembris anno 1577.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen Gillis Lambrechts, conchergie, eene ame Rinschen wyn ten pryse van L guldens, die deselve gelevert heeft Meester Engelbert Masius, Pensionaris deser stadt, tot vergeldinge ende in recompense van vele ende menichvuldige verthooningen byden selven sedert een jaer herwaerts gedaen, soo opde Breede-Raeden middelertydt gehouden als elders. Actum XXI^a Decembris anno XV^c LXXVII^tich.

Gelycke acte op Joncker Jan van Brecht, van een ame wyns oft sestich guldens daervore, ter causen van

syne commissie hem gegeven byde Wethouderen deser stadt, om den borgeren te vereenigen ende de clachten hooren vande selve, ende den soldaten van Oversteyn, mitsgaders voor het visiteren vande logementen ende meer andere diensten die hy gedaen heeft vuyt crachte vander selver comissien ten tyde hy was Schepen vanden Peyse. Actum XXI[a] Decembris anno 1577.

Item, op Willem Schoyte, te wetene een ame wyns oft vyftich guldenen, ter causen van diversche diensten by hem gedaen int aenhooren vande clachten vande Duytsche soldaten, volgende dacte van XXII Martii, mitsgaders om gecollecteert te hebben ende gevisiteert dinnecomen ende tachterheyt deser stadt sedert het saccagement, soo vande jaeren LXXV als LXXVI[tich]. Actum ut supra.

Is by myne voors. Heeren in vereeringhe vande diensten gedaen by Meester Geleyn de le Cigne ende Meester Peeter van Lyer, Oude-Schepenen, Meester Lucas Despomereaulx, Joncker Peeter van Berchem, Joncker Aerdt Schoyt ende Joncker Henrick van Halmale, int feyt van heurlieder comissie byde Weth alhier van te visiteren metten Spaensche Cappiteynen, Duytsche ende andere binnen deser stadt in garnisoene liggende, oft anderen daertoe van sHooffswegen te comitterene totter visitatie vande logementen, audientie vande clachten ende swaricheden die tusschen denselven soldaeten ende den borgeren ende ingesetenen deser stadt souden geraecken te rysen, al volgende dacte daeraff gedepescheert synde in date XVIII[a] Januarii anno 1577, geordonneert ende gewillecort dat eeniegelyck van hunlieden sal moighen wechschencken, begiften oft bevryen eenen bequamen parsoon met de poorterye deser stadt, sonder dat deselve daertoe gehouden selen syn te betalen deser stadt het recht daertoe staende, maer denselven tselve recht, mits desen ende den voors. dienst, remitterende. Actum ut supra.

Geordonneert Meester Nicolaes de Voigt, Schepene, van dat hy vanden penningen by hem, volgende de comissie daeraff synde, opgelicht tot het affdancken vande Offitialen vande vendelen deser stadt, vuyt te reycken ende te

betaelen Meester Dominicus Hoelmans de somme van twee hondert guldenen eens, ende dat op rekeninge ende ter causen vanden dienst die hy sedert de maent van Augustus lestleden eenichssints mach gedaen hebben als toesiender vande artillerye deser stadt, ende sal tselve den voors. de Voigt gepasseert worden in syne rekeninghe. Actum XXI[a] Decembris 1577.

Geordonneert Domynecus Hoelman te laeten volgen den Gedeputeerde der stadt van Lyer seker stucken geschuts der voors. stadt van Lyer toebehoorende, mitsgaders noch seker geutelingen van yser. Actum XXI[a] Decembris 1577.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Meester Jan de Pape de somme van XL guldenen XIII 1/2 stuyvers, ter causen van verschoten penningen by hem verschoten, volgende de specificatie. Actum ut supra.

Op den XX[en] Decembris 1577, acte vuytgegeven vande Brouwers van binnen, datse selen moigen continueren hun bieren te brouwen den tydt van X oft XII dagen, breeder geruert inder acten daeraff gedepescheert. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Gillisen Lambrechts, concergie alhier, vuyt te reycken ende te betalen de somme van vier hondert XLIX guldenen VII 1/2 stuyvers, al volgende de specificatie daeraff overgegeven, nopende de maeltydt gedaen ten tyde dat men de Weth verseth heeft in Julio 77. Actum XXI[a] Decembris 1577.

Geordonneert als vore denselven Gillis Lambrechts vuyt te reycken de somme van vyff hondert LIX guldenen XIII 1/2 stuyvers, ter causen van seker oncosten van maeltyden gehouden in Augusto, nae datum dat het casteel is overgelevert geweest in handen vande Generaele Staten ende de Duytsche soldaten dese stadt verlaten hebbende. Actum als vore.

Geordonneert als vore den voors. Gillisen Lambrechts vuyt

te reycken de somme van XII^{c} XCIX guldenen III 1/2 stuyvers, ter causen van sekere soo ordinarise als extraordinarise rekeninghe, tot behoeve van dese stadt verschoten, beginnende den IX^{en} Aprilis anno 77 totten XX^{en} Decembris daernae, al volgende de specificatie. Actum als vore.

Geordonneert als vore den voors. Gillis vuyt te reycken de somme van II^{c} XIIII guldenen XV 1/2 stuyvers, ter causen vande maeltydt byden Heeren gehouden den V^{en} Septembris anno 77, waertoe genoot was de Heer van Bours met meer andere, oyck volgende de specificatie. Actum ut supra.

Geordonneert als vore vuyt te reycken op goede rekeninge Gillis Lambrechts, conchergie alhier, de somme van vyff hondert guldenen, ende dat om hem te assisteren ten eynde hy te gevueglycker mach vervallen doncosten vande maeltydt dien men doen sal ten dage dat men vernieuwen sal de Weth, ende om te tracteren Syne Hoocheyt, Syne Excellentie ende alle dander Heeren, ende want de Rentmeestere verclaerde etc. soo is geordonneert dat hy de voors. somme sal nemen vuyt de Casse vander Reductien. Actum als vore.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Diericken Lambrechts vuyt te reycken de somme van LXX guldenen eens, ende dat ter causen van diversche diensten ter diversche stonden deser stadt ghedaen, soo int schryven van passeporten met de Voigt in Octobri XV^{c} LXXVI^{tich}, by voorgaende commissie van myne Heeren, alsoyck int schryven van diversche informatien by Joncker Jan vander Meeren, alsdoen Borgemeestere, genomen, mitsgaders oyck om ten selven tyde gebesoigneert te hebbene met Meester Jan de Pape int schryven ende maecken vande quohieren ende lysten toucherende de wacht vande borgeren ende insgelycx om nu onlancx deselve cohieren gerecolligeert te hebbene. Actum XXI Decembris 1577.

(*fol.* 78 *v°*.)

Geordonneert dat Jan de Poortere, mits het verbranden vanden stadthuyse ende de stucken daer geweest zynde opde rekencamer, ende door de getrouwe rekeninge die hy ter

causen van syne administratie gedaen heeft inde voorleden jaeren, sal ghestaen, mits by eede gewarigende aende stadt nyet ten achter te syne noch inde selve gehouden, ende dat hy dit selve tot synder meerder sekertheyt sal moigen aengeven den Breeden-Raedt, hebbende voorts denselven de Poorter acte verleent van dat hy, de Poorter, in toecomenden tyden nyet en sal genomen worden tot eenige andere deser stadtsdiensten, ende dit voor alsoo vele als inden Heeren is ende voorder nyet. Actum als vore.

(*fol.* 79).

XV^c^ LXXVII.

Tvernyeuwen vander Weth des Sondaechs XXII Decembris 1577.

Burgermeesteren.

Joncker Jan van Stralen, Buyten.
Meester Willem de Vos, Bynnen.

Scepenen.

Meester Willem de Vos.
Jan de Herde.
Meester Jan de Pape.
Joncker Rogier van Leefdale.
Meester Jaspar Sanders.
Gielis van Maersselaer.
Willem Borrewater.
Meester { Nicolaes de Voocht.
Adolff Blyleven.
Joncker Henrick van Halmale.
Adriaen van Heetvelt.
Nicolaes van Nassow.
Jan van Santvoort.
Jan vanden Broecke.
Aert de Laet.

Opden XXIIII^en^ Decembris anno ut supra, acte gemaect voor Jouffrouw Marie de Tena, ten eynde Mynheer den

Baron van Liedekercken haer soude laeten volgen III £ Vleems, omme haer in haren noodt te moigen behelpen. Actum ut supra.

Opden voors. XXIIII[en] Decembris, ordonnancie gemaect tot behoeff van Meester Jan van Hoboken, Greffier, opden Tresoriers ende Rentmeestere, ter causen van syne vacatien by hem int reysen nae Brussele ende anderssints gedaen, vuyt te reycken XXVII guldenen XIII stuyvers. Actum ut supra.

Geordonneert den Collecteurs vanden ontfanck vanden X[en] penninck dat sy selen continueren hunnen ontfanck, gelyck sy tot noch toe gedaen hebben, met sulcken verstande, te wetene, de Franche stuyvers tontfanghen sonder heurlieder schade oft achterdeel. Actum in Collegio XXIIII Decembris anno XV[c] sevenentseventich.

Geconsenteert den Rentmeestere deser stadt dat hy tot betalinge van seker LXVII guldenen III stuyvers, toecomende Jacob Stobbolaer van geleverden torff, sal moigen employeren de penningen vander Reductien. Actum XXIIII[a] Decembris 1577.

Gecomitteert Jan de Herde, Schepene ende Stadthouder vanden Amptman, daertoe by acte vande Gecomitteerde vanden Hove alhier wesende geauthoriseert, ende Meester Gillis Martiny, Secretaris deser stadt, om hun in alder diligentien te informeren opde qualiteyt ende tbedienen vande offitie vanden jegenwoordigen cypier binnen deser stadt ende besundere de groote exactien die hy in respecte vande gevangene seer rigoreuselyck soude syn doende, omme, deselve informatie gehadt, geordonneert of anderssints gedaen te worden soo men nae gelegentheyt vander saecken bevinden sal te behoorene. Actum XXVI[a] Decembris 1577.

Geordonneert den Dekens ende Oudermans vanden Schippersambachte alhier gereet te maecken sesse schepen, om op morgen daermede te dienen Syne Excellentie om te vertrecken naer Tempsch. Actum XXVI[a] Decembris 1577.

Gecomitteert Joncker Rogier van Leeffdale, Schepene, ende Meester Jan Gillis, Pensionaris deser stadt, omme te reysen nae Brussel ende aldaer te compareren byde Staten van Brabandt oft heure Gedeputeerde, mitsgaders oyck byde Staten vande andere landen geunieert oft heuren Gedeputeerde, ende metten selven te moigen resolveren op allen tgene dwelck inde vergaderinge, tsy vande voors. Staten oft heure Gedeputeerde, sal geproponeert worden oft moigen occurreren denselven Staten ende generale landen concernerende, ende hun des mette opinie vande generale Edelen ende Gedeputeerde vande Staten vande ander landen ende provintien moigen conformeren ende vuegen, ende voorts al te doene tgene sy selen bevinden te dienen tot meesten oirboir ende proffyte vanden landen ende ingesetenen derselver, ende tot effectuatie vande pacificatie ende unie vande landen, geaccordeerde beden ende conservatie vande previlegien int generael ende particulier, ende voorts aengaende de saecken deser stadt ende vande ingesetenen derselver aldaer occurrerende neffens den voors. Staten oft heuren Gedeputeerde te Hove, inden Raedt van Staten, Secreten, Finantien ende Rade van Brabandt, ende elders daert van noode wesen sal, te voorderen, beneerstigen ende daerinne te doene allen tgene sy selen vinden te dienen ten meesten oirboir ende voordeel deser stadt ende ingesetenen derselver, ende van allen tgene aldaer occurreert myne Heeren terstondt ende in alder diligentien over te schryven ende tadverteren. Actum XXVI[a] Decembris anno XV[c] LXXXI. (*fol.* 79 *v°*).

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te leveren der guarde van Syne Excellentie van Oraegnien, treckende nae Gendt, twee tonnen biers van XIIII stuyvers elcke tonne. Actum XXVIII[a] Decembris anno 1577.

Gecomitteert Jan vanden Broecke, de jonge, Schepene, Jan vanden Steene ende Aerdt Borremans, als last hebbende vande betalinge vande obligatie van sessentsestich duysent vier hondert guldenen eens, onderteeckent by diversche borgeren deser stadt, ten eynde sy aenden Rentmeestere vanden Staten van Brabandt Jan van Niverseel, in mindernisse vande voors. obligatie van 66400 guldenen, geven ende

tellen selen, ten behoeve vanden Heer van Bours oft syns actie hebbende, de somme van twee duysent guldenen eens, onder behoorlyck acquit nochtans ende verbintenisse des voors. Nyverseels van dat de voors. twee duysent guldenen eens in mindernisse vande voors. 66 duysent 400 guldenen eens ende tot cassatie derselver voor gelycke somme selen behoorlyck worden geindosseert. Actum XXVIII[a] Decembris anno 1577.

Gecomiteert Joncker Rogier van Leeffdale om van stonden ane te trecken nae Brussel ende aldaer metten Staten van Brabandt ende Generale Staten aldaer vergadert synde dagelycx te compareren ende in alle saecken aldaer occurrerende ende dese stadt raeckende te besoigneren als van deser stadtwegen gedeputeert synde. Actum XXVIII[a] Decembris 1577.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken, tot behoeve vande seven schepen diewelcke gedient hebben Syne Excellentie in syn vertreck nae Gendt, voor elck schip ende den schippers, de somme van acht guldenen, beloopende tsamen sessenvyfftich guldenen eens. Aldus ghedaen den lesten Decembris anno XV[c] sevenentseventich.

Alsoo het redelyck is dat degene die vaceren ende hen employeren in het innen ende opbeuren vanden penningen geaffecteert ter betalinge vande renthieren, als wesende het middel ende instrument daerdeure de penningen voors. innecomen, vande selve penningen worden betaelt van henne vacatien ende gagien, Soo hebben myne Heeren de Wethouderen geordonneert ende ordonneren, mits desen, dat men vuyter Casse vander Reductie geaffecteert den voors. renthieren zal betalen den Collecteurs, Contrerolleurs, Zegeleers ende andere die men employeert totten ontfangen ende innen derselver penningen, mitsgaders alle andere saecken daeraff dependerende ende annex synde, advoyerende den voorgaenden betalingen dyenvolgende gedaen ; ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere hen dyenvolgende te reguleren. Actum II[a] Januarii anno 1578.

Alsoo het recht vanden geleyde vanden Honten der stadt

competerende is, mits het sluyten vander riviere ende de cessatie vande navigatie voor datum van desen ontfangen geweest by collectatie door Nicolaes den schryver, die mits synder indispositie versocht hadde gedeporteert te syne, ende dat oyck bleecke by syne rekeninge overgegeven in handen vande Tresoriers ende Rentmeestere den ontfanck vanden selven rechte sedert den XX^en^ Februarii 1577 stilo novo totten lesten dach van Novembri anno eodem, wesende tydt van meer dan negen maenden, alleenlyck bedragen te hebben ontrent vyff hondert ende vyfthien guldenen, ende dat de voors. Tresoriers ende Rentmeestere gesproken ende gecomuniceert hebbende met diversche, omme tselve recht in pachtinge vuyt te geven, daervore jaerlycx worde gheboden XIIII^{c}, XV^{c} ende ten lesten XVI^{c} guldenen, Soo is eyntelycken op heden, datum hieronder geschreven, by myne Heeren collegialycken vergadert synde (ierst gehoort het rapport van Tresoriers ende Rentmeestere,) geresolveert taccepteren de presentatie den voors. Tresoriers ende Rentmeestere gedaen by Gillis Wolffwinckel, ende dyenvolgende denselven hetselve recht vanden geleyde vanden Honte by forme van pachtinge over te laeten voor XVI^{c} guldenen voor eenen jaere, innegaende den iersten deser maendt ende eyndende den lesten Decembris daernae, salvo dat hy (by het) ontfangen vanden selven rechte hem sal reguleren nae ouder costuymen ende gelyck hy tselve recht eertyden heeft ontfangen gehadt, ende teynden vanden jaere daeraff leveren den Heeren eene cortte instructie, vuytdyen de munimenten deser stadt in het saccagement syn verbrandt geweest, ende te betalen alle maenden een gerechtste tweelffste deel vande voors. XVI^{c} guldenen. Actum II^{a} Januarii anno 1578.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken, ten behoeve van Syne Hoocheyt den Eertshertoge Matthias, de somme van vier hondert vier ende negentich guldenen XVIII stuyvers eens, ter causen van berringe tot behoeff van Syne voors. Hoocheyt gelevert sedert den XIIII^{en} Decembris XV^{c}LXXVII^{tich} totten XXX^{en} toe daernae inclues, volgende de specificatie. Actum II^{a} Januarii anno 1578.

Op heden den III^{en} Januarii XV^{c} jaer 78, gemaect ende

geteeckent thien ordonnantien opden Tresoriers ende Rentmeestere, tot behoeff van Meester Henrick de Moy, Secretaris, van sekere syne vacatien int reysen tot Brussel ende elders by hem gevaceert ende by Mynheer van Berchem geattesteert. Actum ut supra. (*fol.* 80 *v*°).

Op heden, datum van desen, hebben myne Heeren de Heer Baron van Liedekercken, Superintendent etc., Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, geordonneert ende ordonneren mits desen Gillisen de Laet te wesen by provisien Cappiteyn derselver stadt, van alsulcke parsoonen als men hem by gheschrifte geven sal ende begrepen syn inde rolle oft liste daeraff ten bevele van myne Heeren gemaeckt. Actum III[a] Januarii anno 1578.

Ten selven dage, is in plaetse van Jaspar van Zurich, mits synder indispositien, gesurrogeert by eene nieuwe acte.

Item Reynier Mischout.
Item Jan Versluys.
Daernae is in plaetse vanden voors. Versluys gesurrogeert Christoffel de Meester.
Gelycke acte op Franchoys Vulcan.
Gelycke op Carel vanden Hoyken.
Gelycke op Gysbrecht van Bombhuysen.
Gelycke op Lodewyck Blommaert.
Gelycke op Jan Corstens.
Gelycke op Henrick Voel.
Gelycke op Peeter Kindt.
Gelycke op Berthelmeeus Segers.
Gelycke op Hanselmus van Loon.
Gelycke op Glaude Herlyn.
Gelycke op Franchoys de Febure.
Gelycke op Hans van Sevencoten.
Gelycke op Anthoine Carlier.
Gelycke op Joncker Erasmus Schets.
Gelycke op Anthonis van Male.
Gelycke op Joachim Colyns.
Gelycke op Joncker Cornelis van Mansdale.
Gelycke op Lenaert Heymans.
Gelycke op Jan Mertyn.

Gelycke op Marcus Hanegreeff,
Gelycke op Aerdt Bevers.
Gelycke op Nicolaes Rampaert.
Gelycye op Roelandt Pauleth.
Gelycke op Peeter Verhagen.
Gelycke op Jan Goutiers.
Gelycke op Henrick Nouts.
Gelycke op Jaspar Charles.
Gelycke op Michiel Quickelberge.
Gelycke op Geeraert vander Camen.
Gelycke op Peeter Baseliers.
Gelycke op Guillaume Hemssens.
Gelycke op Philips de Landtmeter.
Gelycke op Gillis van Deursevelt.
Gelycke op Jan Goddyn.
Gelycke op Hans Vasseur.
Gelycke op Mardus Schoyt.
Gelycke op Jan van Achelen.
Gelycke op Cornelis Noblet.
Gelycke op Balthasar Hertsen.
Gelycke op Guillaume Vermeulen.

X Januarii 1578.

Gelycke op Willem Symonssen.
Gelycke op Hans van Tolle.
Gelycke op Peeter de Hooge.
Gelycke op Jaspar Baseliers.
Gelycke op Willem van Steenwinckel.
Gelycke op Anthonis Maix.
Gelycke op Adriaen de Groote.
Gelycke op Pauwels Doucher.

Gecomitteert Meester Jan van Asseliers, Secretaris deser stadt, omme te reysen nae Brussel ende aldaer metten anderen Heeren daer wesende tot wederoepens toe te compareren soo opde Staten Generael als Staten van Brabandt, ende besundere om metten anderen Heeren daer wesende te vervolgen dexpeditie vanden staten van erven, huysen ende materialen vanden casteele, achtervolgende de requeste tot dyen eynde overgegeven, mitsgaders daffreke-

ninge ende assignatien vande partyen van gelde byde stadt voorde Staten verschoten, achtervolgende de memorie ende visitatie hem medegegeven. Actum IIII^{a} Januarii anno 1578.

Gecomitteert Jan van Santvoort ende Jan Gamel, Schepenen, Meester Jan Asseliers, Secretaris deser stadt, Jan de la Faille ende Peeter Aernouts, om in alder diligentien mette Gedeputeerde vande Camer vande bede vande Generale Staten vergadert synde tot Brussel, Charles de Beaulieu ende Gillis Wolffwinckel, te comuniceren ende oversien de liste byden selven Staten Generael geconcipieert, soo int Franchoys als onse Nederlandtsche tale, opde hooginge ende imposten te stellen, soo deselve Staten in meyninge schryven te syne, opde specien vande coopmanschappe, om, gehoort van heurlieder besoignee het rapport, voorts geordonneert te worden nae behooren. Actum IIII^{a} Januarii anno 1578.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aan Meester Janne Parys de somme van II^{c} XXXII guldenen V stuyvers eens, ter causen van extraordinarise oncosten die de Heeren den Gedeputeerde deser stadt gedaen hebben tot Brussele, volgende de specificatie daeraff overgegeven. Actum VII Januarii anno 1578.

Geordonneert den Tresoriers enden Rentmeestere vuyt te reycken Meester Jan de Leeuw, deser stadt procureur tot Brussele, de somme van een hondert guldenen II stuyvers eens, ter causen van syne vacatien inder voors. stadt saecken gedaen, volgende de specificatie. Actum VII^{a} Januarii anno 1578.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te geven voor eene vereeringe, ter causen van sekere carmina gededicеert den Magistraet, aen Jacobum Falckenborg, Saxo, de somme van XII guldenen eens. Actum VIII^{a} Januarii anno 1578.

Gecomitteert Jan Gysels, Oudt-Deken vanden Ouden Voetboge, ende Adam Verhult, om te visiteren de plaetsen alwaer men van noode sal bevinden de ketenen binnen deser stadt te

spannen, ende alwaer egeen en syn, daeraff rapport te doene aen Mynheer den Borgemeestere Joncker Jan van Stralen, ten eynde deselve daerinne van stonden ane doen versien. Actum X^a Januarii 1578.

Geordonneert Janne Staes by provisien te syn Cappiteyn deser stadt van alsulcke persoonen als men hem by geschrifte geven sal ende begrepen syn inde rolle oft liste daeraff ten bevele van myne voors. Heeren gemaect. Actum X^a Januarii anno 1578.

Gelycke acte op Jan van Impegem.
Gelycke op Jaecques de Cruyder, huyvetter.
Gelycke op Harman Scheemaecker.
Gelycke op Peeter Luls.
Gelycke op Guillaume Dyck.
Gelycke op Jaspar Vleminck.
Gelycke op Hans Scholiers,
Gelycke op Meester Gillis van Vlierden.
Gelycke op Meester Aernoudt Borcouts.
Gelycke op Adriaen Wannemaecker.
Gelycke op Lambrecht Rombouts.
Gelycke op Joos. Smit.
Gelycke op Hans Franck.
Gelycke op Meester Huybrecht Wynants.
Gelycke op Hans Pemels. — Actum ut supra.

Geordonneert dat de Wyckmeesters nu dienende, mitsgaders de Dekens ende Oudermans vande Ambachten deser stadt, selen continueren inden dienst daertoe sylieden nu respective syn gedeputeert ende gecoren, ende tot dat anderssints in desen sal wesen versien. Actum XI^a Januarii anno 1578.

Geordonneert als boven, dat die Heeren die inde twee leste voorleden jaeren in deser stadts dienste geweest syn als Schepenen oft Oude-Schepenen, ende nu ter tydt present synde in geenen dienst en syn, als onder ander Knobbaert, Besar ende Liere, dat deselve Heeren nu voortaen selen heure wacht houden ende continueren gelyck sy plegen metten anderen Heeren, soo Schepenen, Oude-Sche-

penen als andere Heeren ende Jugien vande subalterne bancken, ende selen daermede vande ander wachten wesen exempt. Actum XI[a] Januarii anno 1578.

Geordonneert ende gecomitteert als vore Adam Verhult, Jan Gysels ende Marten Neyen, om met alsulcke parsoonen, ingesetenen deser stadt, als hun goetduncken sal nootelyck te syne tot heurder assistentien, te versamen ende vergaderen vande goede borgeren ende inwoonderen alhier, by maniere van leeninge, de meubelen ende huysraedt van noode wesende totten huyse ende wooninge staende inde Casteelplaetse alhier, ende alwaer Syne Excellentie met synen gevolge ende guarde in meyninge is te gaen logeren, van alle welcke meubelen de voors. Gecomitteerde selen houden behoorlycken inventaris ende denselven overleveren, met voorgaende priseringe ende schattinge, in handen vanden Tresoriers ende Rentmeestere, opdat deselve meubelen, oft de weerde van dyen, in tyden ende wylen den voors. leenderen vander stadt wegen moigen worden gerestitueert. Actum als vore.

Item, een ander acte in dato den 26[en] deser 1578, waerby tot deser saecken gecomitteert ende gevuegt syn Valerius van Dale, Peeter van Leyen, Wyckmeesters, Lucas Rosen, Peeter Baseliers, Dekens vander Meersen, Geert van Houte, Deken vanden Jongen Voetboge, Jan de Pape, Deken vanden Ouden Handtboge, Jan Swanens, Deken vanden Jongen Handtboge, Jaecques Walraven, Deken vande Coloveniers, ende Aert Conincx, Deken vande Schermers. Actum als vore.

Geordonneert den Rentmeestere Jan van Steenwinckel, tot behoeve van Synder Hoocheyt, te betalen vuyt de Casse vander Reductie de somme van twee duysent guldenen, ende sal hem tselve worden gepasseert ende geaggreert in syne rekeninge. Actum XIII[a] Januarii anno 1578.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den hellebardiers van Syne Excellentie voor eenen nieuwenjaer vuyt te reycken de somme van XVI guldenen, de hellebardiers vanden Heer van Liedekercke thien guldenen

ende die vanden Marckgrave ses guldenen. Actum XIIII[a] Januarii anno 1578.

Geordonneert dat den ierste wyck syn wacht vande ronde snachts sal moigen houden in het huysken vande Craenkinders gestaen naest het Torffhuys, behoudelyck dat dieselve die de wacht houden sorge selen dragen datter nyet en sal worden verhandelt van tgene int selve sal bevonden worden. Actum XIIII[a] Januarii anno 1578.

Gecomiteert Jan de Herde, Schepen, Willem Schuyt, Oude-Schepen, ende Meester Pauwels Schuermans, Tresorier, om voor hun tontbieden Meester Anthonis van Mansdale, Oude-Schepen, Lambrecht Bottyn ende eenige vande practesynen ende hun te informeren opt recht salaris, emolumenten ende(om) preeminenten den Amptman deser stadt competerende, ende hun des te beter onderrichten, te belasten den Secretarisen deser stadt te schryven aenden Secretaris Pottelsbergh ten eynde hy overseynde dinstructie op syne offitie gedresseert, omme, tselve gedaen ende hun rapport gehoort, gedaen te worden nae behooren. Actum XV[a] Januarii anno 1578.

Geordonneert den Gecomitteerde totter fortificatie dat sy van stonden ane in alle diligentien selen innen ende collecteren de penningen vande goetwillige contributie, geconsenteert tot de fortificatie, die daertoe selen moigen assumeren ende comitteren sulcken clercken oft persoonen als sy tot der gevueglycxste collectatie selen bevinden te behooren, die tot heure assistentie selen moigen nemen den gesworen colffdragers, om, nae voorgaende instructie, de deffaillanten texecuteren op dobbele pene, denselven colffdragers, Fortificatiemeesters ende clercken respective daertoe authoriserende; ordonnerende denselven Gecommitteerde sonder dilay hen sulcx te reguleren ende tselve teffectueren, oft anderssints sal men tselve aen hen verhalen. Actum XV[a] Januarii anno 1578.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Gillis Lambrechts de somme van een hondert XXIIII guldenen VI stuyvers eens, ter saecken

van geleverden wyn ende oncosten vuyt laste van myne Heeren gepresenteert aenden Grave van Swartsenborg, Ambassadeur vande Keyserlycke Majesteyt. Actum XV^{a} Januarii anno 1578.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren den Baron van Liedekercken, Superintendent, etc. Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt (regard genomen opde mennichfuldige soo mondelinge als schriftelycke remonstrantien by diversche Cappiteynen aen myne voors. Heeren gedaen, vanden noodt die hunne supposten syn hebbende van wapenen, ende het cleyn middel daerinne sy hen syn bevindende om hun daeraff te provideren,) geordonneert Lazarus Struyck, gecomitteert totter toesicht ende bewaernisse vande munitie deser stadt, dat hy sal laeten volgen ende distribueren in elck vendele ses corseletten ende ses picken, volgende dordonnantie, sonder meer, oft oyck eenich geschut oft handtbussen vuyt te leveren, ende dat onder de recepisse vande Cappiteynen ende beloefte vande selve corseletten ende pycken behoorlyck geconditioneert ende gerepareert weder te keeren, in stonden ende wylen als sy sulcx selen by myne Heeren versocht ende belast syn. Actum XV^{a} Januarii anno 1578.

Op heden, datum van desen, soo hebben de tweelff goede mannen geassumeert totter assistentien vande Weth (geconsidereert den grooten noodt daerinne de Staten Generael tegenwoordich hun syn bevindende by faulte van gelde, om te bewysen de goede affectie ende wille die deselve de gemeyne saecke syn toedragende,) geconsenteert ende consenteren, mits desen, op hun credit te doen oplichten, tot furnissemente vande tweelff duysent guldenen byden Staten voors. versocht, volgende de brieven vanden X^{en} deser, de somme van XII^{c} £ Vleems, om deselve temployeren nae inhoudt vande voors. brieven vanden voors. X^{en} deser, behoudelyck dat tselve hun sal defalcqueren aen alsulcke somme als sy hebben geconsenteert aenden Heer van Liedekercken ende den Cancellier van Brabandt, ende dat sy prorata van gelycke somme selen desaengaende blyven ongemolesteert, dat sy oyck daeraff selen worden gerembourseert ende vergolden vande ierste bede oft middelen,

tsy generael oft particulier, geconsenteert oft te consenteren, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, tsamen ende elck besundere, denselven goede mannen ende de andere die verwillicht syn oft alnoch selen worden verwillicht om te suppleren die voors. XII^m guldenen, dat sy denselven goede mannen selen doen exempt houden in respecte van tvoors. consent, ende dat deselve goede mannen selen worden betaelt ende gerembourseert vande ierste penningen te procederen vande middelen geconsenteert oft te consenteren, tsy byde generaliteyt oft byden Leden deser stadt, ende dat sy nyet en selen toelaeten dat vande selve penningen, voor ende aleer tselve remboursement sy gedaen, tot eenigen anderen eynde selen worden geemployeert; belovende desen aengaende hun te doen hebben aggreatie vande Staten Generael ende besundere vande Leden deser stadt; comitterende totten ontfanck, overtellinge ende inninge vanden remboursemente respective vande selve penningen, Jan van Santvoort, Schepen, Sr Jan van Hove ende Sr Peeter Aernouts. Actum XV^a Januarii anno 1578.

Geordonneert dat de tweelff Raetslieden vanden Maendaegschen Raedt, mits henne continuele lasten, selen vry ende exempt wesen vande wachte, ende ongehouden hun daertoe te derven employeren, geduerende den tydt sy actuelyck syn dienende. Actum XV^a Januarii 1578.

Geordonneert Meester Nicolaes de Voigt, Schepen, over te brengen het cohier van het Kiel ende de Marckgravenlye ende die te leveren in handen van Willem Schuyt, Oude-Schepen, denselven Willem Schuyt comitterende totten ontfanck ende innige vande penningen daeraff te procederen, die tot synder assistentien sal moigen assumeren Lambrecht Snoeyens, ordonnerende Mynheer den Marckgrave ende den Drossaert vanden Kiele, respective elck int ressort van hunder jurisdictie, de deffaillanten by affpandinge texecuteren. Actum XV^a Januarii anno 1578.

Geordonneert Nicolaes de Weert over te brengen de cohieren vande Watermoelenbrugge nopende de capitale impositie ende die te leveren in handen vanden Tresorier

Meester Pauwels Schuermans, die yemandt sal comitteren totter collectatien ende opbrengen vande selve penningen, ende sal men, met advyse vanden Tresorier voors., nemen eenen voet hoe men deselve collectatie aldergevueglycxste sal doen ; ordonnerende den Officier vande Watermoelenbrugge de deffaillanten texecuteren by affpandinge oft anderssints by ander middel van bedwange. Actum XV[a] Januarii anno 1578.

Geordonneert den Gecomitteerde totter collectatie vande capitale impositie te doen innen de faulten binnen deser stadt ende te dyen eynde de gebreckelycke te leveren in handen vanden Schouteth deser stadt ; ordonnerende denselven Schouteth deselve te bedwingen tot betalinge by affpandinge oft andere middelen van executie. Actum XV[a] Januarii anno 1578.

Geordonneert S[r] van Dale hem te vuegen onder syn cappiteynschap, opde pene van II[c] guldenen ende op voordere penen by myne Heeren tordonneren, ingevalle van voorder ongehoorsaemheyt. Actum XVI[a] Januarii anno 1578.

(*fol.* 85 *v*[o]).

Een acte byde welcke wordt geordonneert Lazarus Struyck te laeten volgen tot behoeff vanden Cappiteyn Hanegreeff XII spiessen ende XII corseletten, onder de conditien inde voors. acte begrepen. Actum XX[a] Januarii anno 1578.

Gelycke acte tot behoeff vande VII[e] wyck. Actum ut supra.

Alsoo Heer Lodewyck vander Linden, Riddere, hadde versocht myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen dat hy, volgende dopene brieven van comissien van Syne Majesteyt ende onder de clausulen daerinne begrepen, soude worden ontfangen totten eede ende dienst vande Ammannye deser stadt, ende dat deselve Heeren dyenaengaende gecomuniceert hebbende metten Breeden-Raedt derselver stadt, hadden Syne Eerw. voorgehouden bereet te syne deselve totten voors. eedt ende dienst tontfangen, behalvens dat hy soude geloven ende versekeren de voors. Ammanye

te bedienen op alsulcken instructie als denselven byden Heeren vande Rekencamer daeroppe (ierst gehoort de Wethouderen deser stadt,) soude worden gegeven, ende mitsdyen daer seker poincten differentiael waren, soo aengaende der jurisdictie vande Ammannye, hoe verre deselve haer binnen der stadt was streckende, alsoyck aengaende de rechten, proffyten ende emolumenten daertoe staende, dat Syne Eerw. insgelycx geloven ende versekeren soude dat deselve, vuyt oorsaecke vande selve poincten, nyet en soude pretenderen noch hem selven yet toevuegen, maer die houden geschorst ende ghesuspendeert ter tydt ende wylen toe de voors. poincten by middele vande voors. instructie souden wesen geliquideert, soo Syne Eerw. alle hetselve gewillichlyck den voors. Wethouderen in Collegio hadde gepresenteert, Soo ist dat de voors. Heer Lodewyck, begeerende tselve tachtervolgene, heeft verclaert ende verclaert, mits desen, dat hy hem dyenvolgende van als tot als sal vuegen ende reguleren, gelovende de voors. Ammanye te bedienen inder vuegen ende manieren als vore, ende tot dyen eynde heeft doen expedieren dese jegenwoordige ende selve oyck mede onderteeckent. Actum Lunæ XX[a] Januarii anno 1578.

Geordonneert den Gedeputeerde totten ontfanck vanden X[en] penninck om omme te gane in hunlieden quartieren ende eeniegelycken tinsinueren, in faulte ende gebreke geweest synde hennen X[en] penninck op te brengen ende te betalen, denselven X[en] penninck op en Maendage ende en Dystdage naestcomende te voldoene, daerentusschen de voors. Gecomitteerde selen vergadert syn om hunne rekeninge te sluyten, ende dat opde pene van dobbel, volgende de publicatie daeraff synde. Is mede geordonneert dat alle Natien, soo Oisterlingen, Engelschen, Portegiesen als andere, nyet woonende inde huysinge van hunne Natie, syn gehouden den voors. X[en] penninck te betalene. Selen oyck de voors. Gecomitteerde opteeckenen de namen vande parsoonen byden Aelmoesseniers ende Heyligen Gheest onderhouden, ende aengaende ander gebruyckers, arme lieden wesende ende miserable parsoonen, byden selven nyet onderhouden, syn de voors. Gecomitteerde geauthoriseert ende authoriseren myne Heeren mits desen, om int

opbeuren vanden selven X^en penninck te ghebruycken sulcke discretie soo sy nae staet vande selve gebruyckers in goede conscientie selen bevinden te behooren. Actum XX^a Januarii anno 1578.

Een acte voorden Tresoriers ende Rentmeestere, om te betalen den Wyckmeesteren heur tabbaertlaecken. Actum XX^a Januarii anno 1578.

Geordonneert den Keurmeesteren deser stadt van stonden ane te doen amoveren alle de mesthoopen ontrent dese stadt liggende, op pene dat men anderssints deselve mesthoopen sal moigen vercoopen tot proffyte vande fortificatie, denselven Keurmeesteren daertoe, mits desen, authoriserende. Actum XX^a Januarii anno 1578.

Item een acte voorde Collecteurs vande bieraccyse, van dat de vier parsoonen vanden Geestelycken Hove alhier niet meer vry en syn van accyse. Actum ut supra.

Geordonneert den Gecomitteerde totter fortificatie, van stonden ane ende sonder vertreck, te doen amoveren de schutselen, riet, boomen, wyngaert ende alle ander empeschement, hoedanich dieselve moigen wesen, mitsgaders de leemen huyskens respective staende op, ontrent oft aenden voet inde gareyten vande bollewarcken deser stadt, mitsgaders oyck aende torens, Kipdorppoorte oft andere poorten ende plaetsen aende vesten, deselve plaetse te doen ruymen van alle becommeringen ende beletselen benemende den vryen toeganck, acces ende gebruyck vande selve bollewarcken, poorten ende plaetsen, de ydele vlecken te vullen metter gareyten ende de bollewarcken ende andere plaetsen van defensie te leggen ende te stellen op hen behoorlyck beloop ; ordonnerende den gebruyckers van stonden ane te ruymen ende te vertrecken. Actum XX^a Januarii anno XV^cLXXVIII^tich.

Geordonneert ende geinterdiceert allen ende eeneniegelycke poortiers, tsamen ende int besunder, oft eenige andere in oft ontrent de poorten deser stadt woonende, hen voordane te deporteren binnen, boven oft ontrent de poorten

oft bollewarcken deser stadt voordaen egeen bier oft wyn meer te tappen oft slyten, eenich volck aldaer te setten oft eenige oorsaecke te geven van eenigen volcke aldaer te versamen oft vergaderen, op pene van privatie van hunnen dienst ende dat anderssints hunne plaetse sal wesen impetrable. Actum XX^{a} Januarii anno 1578.

Geordonneert den Gecomitteerde totter fortificatien te vuytene ende te wyden de gracht streckende vande Keysers-poorte westwaerts tot opde egge ende hoeck vander nieuwer gordyn volgende ende nae de lingde ende breede tselve is afgesteken, om metter eerde daeraff te procederen te vullen soo het bollewarck vander selver poorten oostwaerts alsoyck om te breeden den wal neffens Schermershoff was, ende dat op een volcomen breede alsoo tselve aldaer nootelyck is gerequireert; ordonnerende voorts denselven Gecomitteerde dat men de loopschanse vanden selven wal sal vullen tot meerdere breede ende starcte vanden selven wal; authoriserende denselven den kerlieden ontrent de districte vander selver poorten gruys ladende tinsinueren dat sy tselve inde diepte aenden voet vanden selven wal selen vueren ende storten, oft, by faulte van dyen, dat sy, tot den kerdryvers coste des in faulte wesende, tselve selen moigen lichten ende aldaer doen vueren; ordonnerende den Officiers deser stadt ten versuecke vande selve Gecomitteerde texecuteren tgene in respecte vant vervueren vanden gruyse sal wesen geemployeert ende becosticht; authoriserende denselven Gecomitteerde van gelycken te moigen doen aen alle de poorten ende wallen deser stadt naer elck kerreman sal meest geraecken te warcken. Actum XX^{a} Januarii anno 1578.

Geordonneert dat men van stonden ane te warcke sal leggen (volgende der resolutie soo byden Rade van oirloge, Syne Excellentie als der Weth eertydts genomen,) de twee catten, cavaillieren oft platte formen op beyde de vuytstekende hoecken vande gordynen, achter de casamatten vander nieuwer fortificatie oft joinct, ende deselve te leggen op hunne behoorlycke hoochde, breede ende beloop, tot welcken eynde is denselven geconsenteert ende geordonneert

den gracht van buyten soovele te breeden ende te wyden als tselve warck sal requireren ende verheysschen. Actum XX^{a} Januarii anno 1578.

Ordonnantie gemaect opden Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken Moyses opden Grave, gesworen stadtbode, ter saecken van XLI dagen vacatien à rayson van XVIII stuyvers sdaegs, de somme van XXXVI guldenen XVIII stuyvers, mitsgaders alnoch XVI guldenen van verschoten penningen byden voors. vanden Grave sedert den IV^{en} Augusti totten XXIX^{en} Decembris beyde lestleden gevaceert ende gedebourseert, volgende den billiette daeraff synde, tsamen bedragende LII guldenen XVIII stuyvers. Actum XXIII^{a} Januarii anno 1578.

Gelycke acte op Bruno van Gemeren, ter saecken van II^{c}XXXIII dagen vacatien à rayson als vore, de somme van II^{c}IX guldenen XIIII stuyvers, mitsgaders noch LIIII guldenen XII stuyvers van verschoten ende gedebourseerde penningen, bedragende tsamen II^{c} LXIII guldenen VI stuyvers. Actum ut supra.

Gecomitteert Meester Gillis Martiny, Secretaris, om in alder diligentien nae Brussel te reysen ende aldaer dExcellentie vanden Princhе van Oraegnien te comuniceren de brieven der Wethouderen van Gendt, item om soo neffens den Staten van Brabandt soo neffens de Generale Staten ende elders daer tbehooren sal, soo by requeste als mondelinge, te vervolgen opdat den genomineerden Prelaet vanden convente van Ste Beernaerts werde geintroduceert ende in syne possessie gestelt, ende voorts generalycken tot directien der voors. saecken al te doene alsoo hy nae gelegentheyt derselver sal bevinden te behooren metten Gedeputeerde deser stadt. Actum XXIII^{a} Januarii anno 1578.

Geordonneert Peeter Bourlon ende Hans Frans om te wesen Dekens van St Jobsgulde, mits doende den eedt daertoe staende, met sulcken verstande dat sylieden selen tsamen met malcanderen accorderen, loten oft cavelen, wie van hun beyden twee jaeren continuelyk sal de gulde voors. dienen, opdat men voordane alle jare maer

eenen en derff kiesen omme gesurrogeert ende geordonneert te worden in plaetse vanden affgaenden Deken, ende dat alsoo eenen ouden metten nieuwen aencomenden selen dienen. Actum XXIIII[a] Januarii 1578.

(*fol.* 90.)

Geordonneert den clercken vanden wycken, sittende ende geseten hebbende totter collectatie vanden X[en] penninck, ende elcken van hen besunder, van dat sy ten iersten ende sonder merckelycken dilay, met assumptie van eenen gesworen colffdrager, in hunne wycken omme te gane ende aldaer op te halen de resten soo vanden X[en] penninck voors. alsoyck de resten vande capitale impositie metter daet aff te panden, om by dyen middel op te brengen ende te verhalen hetgene dat deselve ghebreckelycke van betalen respective daerinne schuldich syn, denselven clercken ende dienaer mits desen tot hetgene des voors. is comitterende ende authoriserende. Actum XXV[a] Januarii anno 1578.

Geordonneert Jaspar Charles over te brengen in handen vande Gecomitteerde vanden X[en] penninck voors. de cohieren vande capitale impositie, ten eynde de resten opgehaelt worden ende de deffaillanten ende gebreckelycke inde betalinge derselver byden clercken ende gesworen colffdragers daertoe op heden gecomitteert affgepandt, naevolgende deselve acte. Actum XXV[a] Januarii anno 1578.

Gecomitteert Jan Adriaenssen, Adriaen Vervloet, Peeter van Opstal ende Nicolaes de Weert ten eynde sy van stonden ane ende sonder merckelyck vertreck maecken de cohieren soo vande capitale impositie, thienden als hondersten penninck vande XV[e] wyck ende daerinne soovele doen dat sy, deselve cohieren behoorlyck gemaect synde, ten lancxsten dese naestcomende weke brengen in handen van myne voors. Heeren. Actum XXV[a] Januarii anno 1578.

Alsoo by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen den Leden deser stadt, Breeden-Raetsgewyse vergadert synde, was verthoont dat vuyt oorsaecke vande XX stuyvers byden selven Leden geconsenteert ten behoeve vande for-

tificatie op elcke ame wyns, bedragende ontrent een oort stuyvers opden pot, die herbergiers ende tappers van wynen hun hadden gevoordert den prys vande wynen op te steken ende te hoogen tegens eenen stuyver den pot, denselven soovele meer vercoopende dan te voren, dwelck egeenssints en betaempde, ende als de gemeynte daermede belast soude syn, dat het redelycker ware dat hetselve soude comen ten proffyte vande stadt ende tot behoeve vande voors. fortificatie, hebbende daeromme de voors. Heeren versocht dat opde wynen die ten tappe worden gesleten de Leden souden willen consenteren, in plaetse vande voors. XX stuyvers, vyff guldenen op elcke ame ten behoeve der voors. fortificatie, Soo ist dat de voors. Leden daerop geleth hebbende, hebben eendrachtelyck geconsenteert, te wetene de Heeren Oude-Schepenen ende Wyckmeesteren den XIen dach van Novembris, ende de Dekens ende Oudermans vande Ambachten den XXVen dach van January lestleden, dat de herbergiers ende tappers vande wynen die sy ten tappe slyten selen betalen vyff guldenen op elcker amen, bedragende eenen stuyver opden pot, behalvens dat de Heeren Oude-Schepenen hebben ondersproken dat men vernieuwen soude ende anderwerff publiceren dordonnantie eertyts gemaeckt opt stuck vanden wynen ende vuyttappers van dyen, ende dat den herbergiers ende tappers soude worden verboden ende geinterdiceert henne wynen nyet hooger te vercoopen dan soo die geschindert worden volgende de voors. ordonnantie, ende dat tegens de overtreders van dyen soude worden geprocedeert sonder verdrach ende dissimulatie, met welcken onderspreke de Wyckmeesters, mitsgaders de Dekens ende Oudermans vanden Ambachten, hun oyck hebben geconformeert. Actum respective den voors. XIen van Novembri ende XXVen van Januario lestleden.

Geordonneert opde requeste by Janne van Niverseel, Rentmeestere int quartier van Brabandt, nopende de collectatie vanden IIIen hondersten penninck, byde welcke Willem Schuyt ende Anthoine le Muet syn ghecomitteert om denselven tontfangen ende te leveren in handen van den Rentmeestere deser stadt. Actum XXVIIa Januarii.

(*fol.* 93 *v*°).

Geordonneert, opde requeste byde Ghecomitteerde totter fortificatie overgegeven, den Wyckmeesters over te brengen de cohieren vande honderste luyden in handen vande selve gecomitteerde vande goetwillige contributie. Actum XXVII[a] Januarii anno 1578. (*fol.* 94).

Gecomitteert Meester Nicolaes de Voight, Adolff Blyleven, Schepenen, Meester Pauwels Schuermans ende Jan de Poorter, Tresoriers, ende Janne van Steenwinckel, Rentmeestere, Joos vanden Cruyce, Cornelis Daems, Adjoincten, om, volgende den consente ende resolutie vande Leden deser stadt op gisteren Breeden-Raetsgewyse genomen, te besoigneren met Hans Puts, den ouden, ende metten selven te liquideren de schuldt ende tachterheyt die deselve is pretenderende ten laste vande stadt, vuyt oorsaecke soo vande hooftsomme die deselve Hans Puts inden jaere LXVIII[tich] gedaen ende geleent heeft, geemployeert geweest synde alsdoen, met meer andere sommen doen ter tydt gelicht ende opgenomen, tot affdanckinge vande vendelen doen aengenomen in dienste, alsoyck vanden interest daeroppe sedert geloopen rentsgewyse, omme, tselve gedaen ende den voors. Comissarisen rapport gehoort, denselven Hans Puts daervore rente bekent te worden ende voorts gehipothiceert opden Engelschen Pandt, volgende de resolutie vanden selven Breeden-Raedt; authoriserende de voors. Comissarisen om desen aengaende te moigen doen allen tgene de liquidatie vande voors. schuldt verheysschen sal. Actum XXVIII[a] Januarii anno 1578.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Mynheer den Cancellier van Brabandt, voor XVI dobbel dagen vacatien ende besoignerens extraordinaire, by dage ende nachte, buyten de gewoonlycke uren, ter causen ende volgende de comissie daeraff synde, ten eynde deselve Heer hem soude informeren op dinhoudt van seker requeste gepresenteert den Staten van Brabandt nopende het vernieuwen vander Weth, ende ingevalle men bevonde de saecke daertoe gedisponeert te syne dat men deselve Weth soude vernieuwen, dat deselve Heer Cancellier ende Mynheer van Liedekercken souden procederen tot het vernieuwen vande voors. Weth, met interventie ende

advys van mynen Heer den Prinche van Oraegnien etc., deselve daertoe authoriserende, de somme van III^c^LXXXIIII guldenen eens, à rayson van XII guldenen sdaegs. Actum XXIX^a^ Januarii anno 1578.

Gelycke acte ende vuyt redenen voors. voorden Secretaris de Zoete, de somme van LXX guldenen VIII stuyvers à rayson van XLIIII stuyvers sdaegs. Ut supra.

Gelycke acte ende gelycke redenen opden Premier Huissier van XXXII guldenen à rayson van XX stuyvers sdaegs. Actum ut supra.

29 Jan. 1578

Ten selven dage is geordonneert als vore den Colonels ende Capiteynen deser stadt, ten eynde sylieden den Supposten vande Natie van Portugael alhier noch ter tydt ende tot dat anderssints, met advys vande Leden vanden Breeden-Raedt deser voors. stadt, sal wesen geadviseert, in peys ende vrede laeten selen nopende het feyt vande wake deser stadt. Actum ut supra.

Gemerct de Leden vanden Breeden-Raedt verclaert hebben hoe dat men de guarde van Mynheer van Liedekercken nyet langer in eenigen dienst deser stadt gehouden heeft oft behoorde te houden dan totten VII^en^ deser jegenwoordiger maendt January exclus, soo ist dat om te wetene wat somme deselve guarde opden selven dienst mach ontfangen hebben ende wat deselve noch ter causen vanden selven ghepretendeerden dienst souden moigen ten achter syn, myne Heeren hebben ten selven eynde als boven gecomitteert ende comitteren mits desen Meester Nicolaes de Voigt, Schepene, ende Cornelis Daems, Adjoinct, eentsamentlyck oyck om mette selve guarde te comuniceren ende voor te houden alle behoorlyck middel, om deselve te doen hebben alle behoorlyck contentement van heure pretensie, omme, tselve gedaen ende der voors. Comissarisen rapport gehoort, voorts geordonneert te worden nae behooren. Actum XXIX^a^ Januarii anno 1578.

Geordonneert ende gecomitteert Meester Nicolaes de Voigt om met Laureys Rycx nopende den hoochsel vanden

teruwen meel voor eenen jaere tydts tovercomen ende veraccorderen, inder vuegen ende opden voet gelyck ende a advenant metten selven Rycx overcomen syn Tresoriers ende Rentmeestere in respecte vander assyse vanden selven teruwen meel. Actum ut supra.

Gehoort het rapport van Mynheer den Buyten-Borgemeestere Stralen, mitsgaders van Jan van Santvoort, Schepene, gevisiteert hebbende de warcken ende fortificatie deser stadt van Antwerpen, met assistentie vanden ingeniers, soo is by myne Heeren, ter presentien vande tweelff geassumeerde, geordonneert den Fortificatiemeesters van dat sylieden van stonden ane ende metten iersten selen schuldich ende gehouden syn hen int fortificeren deser stadt te reguleren volgende den verbale vande voors. visitatie hiervoren gestelt, ende namentlyck metter vliet ende in diligentien te doen effectueren het ierste poinct vande voors. visitatie, ende met alle neersticheyt te doen maecken de tanaille oft noodtweere tusschen Croonenborchpoorte ende het casteel, volgende het desseing ende patroon daeraff met advyse van Syne Excellentie gemaect ende in handen vande voors. Fortificatiemeesters berustende. Actum XXIX[a] Julii (1) anno 1578.

Gedepescheert twee acten onder twee obligatien vande penningen by Meester Nicolaes de Voigt opgelicht, om deselve obligatien texpedieren onder den segel deser stadt. Actum XXIX[a] Januarii 1578.

Geordonneert den Fortificatiemeesters, opde requeste by Cornelisen Pluyn overgegeven, dat, in respecte van het leemen huysken staende opt bolwarck vande Keyserspoorte, men hem versien sal opt casteel voor eenigen tydt, mits continuerende inde toesicht van dat tgruys worde gevuert aende wallen deser stadt. Actum XXIX[a] Januarii 1578.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den

(1) Januarii ?

Aelmoesseniers deser stadt vuyt te reycken ende te betalen hondert guldenen sjaers, volgende doude costuyme (nyettegenstaende dinstructie inden jare van LXXIIII[tich] stilo Brabantiæ byden grooten Comandeur gemaect opt vuytgeven deser stadt,) innegaende den IIII[en] Decembris lestleden, den tydt de nyeuw Aelmoesseniers syn gecoren, ende dat tot assistentie van heur vier dienaers, behoudelyck dat sy tselve getal van vieren selen onderhouden ende denselven dienaers indyen hebben dat sy den vagebonden ende bedelaers sonder dissimulatie selen aenveerden, om denselven temployeren aen het warck, tsy int Jongershuys, aende meulens oft aende fortificatie deser stadt, ingevalle de menichte te groot is. Actum XXIX[a] Januarii anno 1578.

Syn by myne Heeren, ter presentien vande XII geassumeerde, gecomitteert ende comitteren, mits desen, Janne vanden Broeck, Schepen, ende Lanslot van Urssele, als Hooftlieden, Jan van Hove, Adjoinct, Jan de Heerstraet ende Peeter Dresseleer, Wyckmeesteren, Peeter vanden Venne, Deken vande Schippers, ende Andries Neyen, clerck, omme van stonden ane ende sonder merckelyck vertreck, omme te gaen inden iersten wyck ende aldaer met alder vliet ende diligentie, huysgesinsgewyse, te taxeren ende stellen op alsulcken ordinaris weeckgeldt als sylieden, nae heure conscientie ende naede qualiteyt van eeniegelycx huysgesin, menagie of persoonen, tsy geestelyck oft weerlyck, (op gheen dagelycxe oft ordinarise aelmoesse levende,) ende weder deselve heur eygen proffyt doende syn oft als facteurs voor anderen, ende weder deselve in een huys woonen, apart oft met andere inwoonen in eenich halff huys, camers, kelders oft solders, selen bevinden te behooren, al volgende den consente vande Leden Breeden-Raetsgewyse vergadert geweest synde opden XXVII[en] deser maendt Januarii, daertoe gedragen ende gegeven, waervan sy, Comissarisen voors., houden selen goede ende behoorlycke note of boeck, om, deselve gesien, voorts geexecuteert oft geordonneert te worden nae behooren, toelatende den voors. Gecomitteerde tot heurder assistentien te moigen nemen de Capiteynen, honderste ende tiende lieden vande voors. wycke, daer des van noode

wesen zal, ordonnerende denselven den voors. Gecomitteerde in tgene voors. is te assisteren ende behulpsamich te wesen. Aldus gedaen den XXIX^{en} Januarii anno 1578.
(*fol.* 95.)

Geordonneert Meester Andries, der stadt timmerman, de bruggen aende nieuwe fortificatie sulcx te maecken dat men deselve gemackelyck mach opheffen ende optrecken. Actum XXX^{a} Januarii anno 1578.

Geauthoriseert de tweelff goede mannen assistenten om tot oplichtinge vande vierthien duysent guldenen nu onlancx byden Staten Generael by brieven lestwerven versocht by maniere van leeninge, om te doen eene gemeyne monsteringe over den leiger, te verobligeren, verbinden, veronderpanden ende specialycken te hipothiceren ende affecteren het consent vanden Breeden-Raedt deser stadt, op gisteren gegeven, nopende het weeckgeldt oft de contributie van allen weecken over elcx familie te doene binnen deser stadt, ende daerenboven oyck te verclaren dat de Wethouderen syn tevreden dobligatie vanden gelde te leenene tonderteeckenen, met expresse geloefte dat vanden innecomen vande selve contributie nyet en sal worden geemployeert voor het remboursement vande selve XIIII^{m} guldenen ende andere meerdere sommen die daeroppe byden selven Gecomitteerde souden moigen worden gelicht. Actum XXX^{a} Januarii anno 1578.

Geordonneert Symon Colyns om volgende het bevel van Henrich Voel, coopman, te wesen vendrich vande wycke daeronder hy es resorterende, ende tot dyen eynde taenveerden het vendel vande compaignie nyettegenstaende hy es inde gulde van eenige schutterye deser stadt, ende dat sonder prejuditie vande gerechticheden den voors. schutterye competerende. Actum XXX^{a} Januarii anno 1578.

Gecomitteert als vore Jan van Essche, Lodewyck van Dalen, Wyckmeesters, Guillaume de Cater ende Marten Neyen om van stonden ane te visiteren de plaetsen alwaer nootelyck sal bevonden worden te spannen in tyden van noode ende in alle occurentien ketenen, ende, tselve ge-

daen zynde, te beneerstigen dat daerinne ende datter aencleeft alsulcken ordre worde gestelt dat in alle occurentien daerinne geen gebreck en sy, tot welcken eynde de voors. Heeren geauthoriseert hebben ende authoriseren, mits desen, denselven Gecomitteerde ten eynde sy den stadtsmeesters, soo smidt als timmerman, selen belasten daertoe te maecken ende leveren tgene des daertoe bevonden sal worden nootelyck te syne. Actum XXX^a Januarii anno 1578.

Geordonneert als vore Henrick Goyvaerts, Cornelis Neirincx, Huybrecht Bordincx ende Mathys Neerincx, alle vleeschouders deser stadt, toegelaeten ende geconsenteert binnen twee huysen oft winckels, te weten de voors. Henrick Govaerts ende Cornelis Neerincx in eenen winckel, ende de voors. Bordincx ende Mathys Neerincx in eenen anderen winckel, geduerende desen toecomenden vasten te moigen slane, veylen ende vercoopen, alsoo secretelyck alst hun moigelyck sal syn, alderhande vleesch voor crancken ende siecken menschen ende ander gebreckelycke parsoonen die des van noode hebben, ende daeraff consent ende goet bescheet brengen van heuren Prochiaen omme tselve te moigen doen, ende anders nyet. Actum XXX^a Januarii anno 1578.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen Jaecques Peeterssen, ter saecken van XIII dagen vacatien, à rayson van II guldenen V stuyvers sdaegs, by hem tot Brussele gevaceert met Gillis Happaert inder saecken van Prunen, de somme van XXXII guldenen X stuyvers. Actum ut supra.

Geordonneert vuyt te reycken ende te betalen Janne Brandt de somme van LXXXVI guldenen eens, ter causen van drye amen wyns, gelevert opde visitatie Ter Siecken gedaen den XV^en Novembris 1577. Actum ut supra.

Geordonneert dat men voordane de passeporten sal geven by eenen alleene, ten eynde men daerinne soovele te betere toesicht mach nemen, alsoo men van die

van Maestricht es verstaende dat diversche wynen vuyt deser stadt worden gevuert daermede de leeger vande vyanden wordt gespyst, ten eynde men egeen provande op Maestricht oft andere gelycke plaetsen, sonder voorgaende certificatie vanden Heere van Merode oft synen Lieutenant ende Magistraet, oft vanden Hooffden ende Magistraeten van andere gelycke plaetsen, van dat de provanden alhier te coopene aldaer selen gesleten worden met cleynder maten, ende waervore de cooplieden binnen deser stadt selen gehouden wesen cautie te stellen. Actum XXX[a] Januarii anno 1578.

Gecomitteert Meester Nicolaes de Voigt, Schepene, om te reysen nae Gendt ende aldaer aende Edele, Notable ende Gemeynte te verclaren het goetduncken vanden Wethouderen ende geassumeerde deser stadt, op dinhoudt van henne missive aende selve den XIX[en] deser geschreven, nopende ende aengaende de Heeren aldaer gedetineert ende inde selve geruert, ende dat deselve daerinne gelieve te ghebruycken alle bequaemste, suetste ende gevueglycxste middelen moigelyck wesende, mits gevende ende doende deselve gedetineerde behoorlyck versekeringe van dat sy nyet en selen attenteren tegens de gemeyne ruste ende welvaren, principalyck gemerct Syne Hoocheyt es aenveert int gouvernement ende dat men in sulcke dangereuse gevuegnisse moet soecken alle middelen om te houden eenicheyt ende goede correspondentie onder malcanderen, al conform der intentien van Syne Excellentie, ende met eenen te besichtigen alsulcken stucken geschuts als dese stadt aldaer soude moigen hebben ende derselver is competerende, ende dyenvolgende te versuecken dat men deselve der stadt laet volgen, achtervolgende de resolutie byde Staten Generael dyenaengaende genomen, ende voorts denselven van stadtswegen te verclaren dat deselve begeert te houden alle goede gevueglycke correspondentie ende minnelyck verstandt tot allen occurrentien. Actum XXX[a] Januarii 1578.

Gecomitteert op sekere requeste Meester Nicolaes de Voigt, Schepene, ende Chrissostumus Scholiers ende Cornelis Daems, Adjoincten, om met den busschieters aff te rekenen ende

te concipieren eene nieuwe ordonnantie volgende de resolutie vanden Breeden-Raedt. Actum XXXI[a] Januarii anno 1578.

Geordonneert Everaert van Monickhoven, Wachtmeestere, te distribueren onder elck vendele binnen deser stadt ende van stonden ane vuyt te deylen achthien oft twintich ordonnantien vande wachte, ten eynde daeraff nyemandt ignorantie en pretendere ende deselve mach volcomelyck worden geeffectueert ende geobserveert, ende daerby te vuegen eenige *Pacificatien van Gendt;* ordonnerende Meester Willem Silvius deselve ordonnantien hem te laeten volgen. Actum ultima Januarii anno 1578.

Geordonneert Adam Stevens, weerdt *int Vlies* op dEyermerct, het vendel daeraff Capiteyn is Henrick Voel te comen resigneren van stonden ane in handen desselffs Capiteyns, om voorts daerinne gedaen te worden volgende dordonnantie van myne Heeren de Wethouderen op gisteren geexpedieert. Actum ultima Januarii anno 1578.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aende weduwe van Hector Bolet, alias Cosynken, scherprechter was, een heel halff jaer gagien. Actum den iersten Februarii 1578.

Geordonneert den Secretarisen deser stadt te maecken, ten behoeve van Hans Puts, de schepenbrieven ter causen vande affrekeningen gedaen, volgende de comissie gedepescheert opden XXVIII[en] Januarii lestleden. Actum I[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert, met advyse vande geassumeerde, den Capiteyn Hans Starck, den Pensionaris Masius met synen huysgesinne te houden vry ende exempt soo vande dach- als nachtwacht, ende dat mitsdyen deselve met syne clercken tsavonts spade ende smorgens vroech dagelycx moet vaceren in het beworpen vande requesten ende schrifturen die hem van stadtswegen worden belast te maecken, sulcx dat anderssints den dienst derselver stadt daerdeure grootelycx soude worden verachtert. Actum prima Februarii anno 1578.

Gesien by mynen Heeren de brieven soo van Syne Excellentie als Gedeputeerde vande drye Leden van Brussel, inhoudende hoe dat men aende stadt van Brussel, door heuren Gedeputeerde Jan Hublo, soude laeten volgen alsulcken quantiteyt van poeder als men alhier soude connen ontbeiren, oyck hetgene des is toebehoorende Jaecques le Roy, soo ist dat ontboden hebbende myne voors. Heeren voor hunlieden den voors. Jaecques le Roy ende gehoort hebbende desselffs le Roy vercleeren van dat hy metten Staten Generael aengegaen hadde seker contract van denselven te moeten leveren vyftich duysent ponden poeders, ende dat hy sulcx in alle occurrentien, volgende den voors. contracte, nyet en soude connen volbrengen, hebben dyen nyettegenstaende myne Heeren voors. denselven le Roy geordonneert dat hy, in mindernisse van des voors. is, schuldich ende gehouden sal syn, van stonden ane ende sonder eenich vertreck, te leveren den expressen Gecomitteerde vanden Gedeputeerde van Brussel de quantiteyt van duysent dryentsestich pondt poeders. Actum prima Februarii anno 1578.

Geordonneert Aertus de Prost van stonden ane ende sonder eenich vertreck over te leveren in handen van Jaecques le Roy allen het poeder hetwelck hy eenichssints weet oft onder mach hebben, ten eynde tselve mach worden hermaect ende gedroocht, sulcx dat men tselve ten besten ende gevueglyck mach gebruycken. Actum II Februarii anno 1578.

Ten selven dage ontboden geweest synde voor myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen dEerbare Heer Jan van Stralen, Joncker Erasmus Schets, Pauwels Doucher, Adam Verhult, Philips de Landtmeter, Jaspar van Zurich, Cornelis Daems ende Loys Verbeke, hebben respective ende elck van hunlieden by provisien geaccepteert het colonelschap over de Capiteynen, vendelen ende wycken deser stadt, daertoe sy by myne Heeren syn ghecoren ende gedeputeert, hebbende daertoe gedaen den behoorlycken eedt vanden hondersten ende vyfften article vande gedructe ordonnantie alhier gepubliceert den XII^en^ Decembris 77. Actum II^a^ Februarii anno 1578.

Geordonneert den Capiteyn Meester Jacob Gentius met syne supposten, van dat sylieden vande wacht deser stadt vry ende exempt selen houden Joncker Arent vanden Dorpe ende synen huysgesinne, vuytdyen deselve Joncker Arent dagelycx is vacerende inden dienst van Syne Excellentie, tot grooten oirboir ende welvaren van dese generale landen. Actum II[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert Alonzo Manricques rekeninge ende bewys te doene vander administratien by hem gehadt vanden putte gestaen inden iersten wycke, ende dat in handen vanden Brandtmeesters deser stadt, omme, tselve gedaen, voorts andere in syne plaetse ghesurrogeert te worden nae behooren. Actum III[a] Februarii anno 1578.

Geresolveert dat de Coronellen deser stadt selen belasten den Capiteynen onder hun resorterende dat sy voordane oirloff geven den supposten van hunne vendelen wesende in eenigen ampt, als Deken, Ouderman ende anderen gelycken last, waerdeure hunne presentie is nootelyck opde camere van hunnen ambachte, soowanneer de vergaderingen aldaer geschieden op deliberatie ende resolutie van saecken binnen deser stadt occurrerende ende waeroppe den Breeden-Raedt wordt vergadert, soowanneer deselve Capiteynen des byde Raetsleden deser stadt oft heuren Dekens des selen gerequireert ende versocht wesen door den cnape vanden ambachte, ten eynde de saecken die tot welvaren deser stadt gehandelt worden daerdeure nyet en worden beleth, vertogen ende verachtert. Actum III[a] Februarii anno 1578.

Gecomitteert Jan van Santvoort, Schepene, om te verclaren de Natie van Portugael dat, regard genomen opden grooten oirboir derselver Natie ende de goede affectie die deselve deser stadt ende dingeborenen van desen lande syn toedragende, sulcx dat sy denselven in Portugael van alle lasten syn bevrydende, dat myne Heeren denselven exempt houden van eenige wacht te derven doen oft oyck yet daertoe te contribueren, ende sal voorts de voors. Gecomitteerde met hen communiceren nopende de voorder lasten ende impositien, oft zy ter causen van dyen yet

souden willen contribueren. Actum III[a] Februarii anno 1578.

Gecomitteert den Brandtmeesters om met alsulcken als sy selen assumeren (verstandt hebbende van poedere,) van stonden ane te gaen in alle winckelen vanden genen die hun met poeder syn geneerende, om te visiteren oft tselve poedere is ceurbaer, goet ende oprecht buspoeder ende van egeene valsche stoffe ende materie gerafineert, maer sulcx geconditioneert als keurbaer poeder is verheysschende, alsoo men des aengaende dagelycx is bevindende groote faulten, waerdeure dagelycx worden gecauseert ende veroorsaect merckelycke inconvenienten onder den borgeren de wachte houdende ende andere int gebruyck derselver wesende, oyck anderssints een saecke van seer dangereusen respecte in tyde van noode, om, tselve wel ernstelyk byde voors. Gecomitteerde gedaen ende hun rapport gehoort, daerinne sulcx versien te worden als dimportantie vande saecke is verheysschende. Actum ut supra.

Geordonneert Lasarus Struyck, Gecomitteerde tot de toesicht van deser stadts amonitie, te assumeren vyff oft ses warcklieden smeden ende deselve temployeren in allen neersticheyt inde smisse vande citadelle was, om alle deser stadts cleyn geschut te versiene, te kuysschen ende te suyveren, ende principalyck om te doen repareren ende hermaecken de laetgaten ende de hanen, sulcx dat men deselve mach behoorlyck gebruycken in tyden van noode; ordonnerende voorts den voors. Struyck dat hy den Heeren sal veradverteren oft deselve bussen syn versien van hunne behoorten ende van tgene tot gebruyck derselver is gerequireert, als flessen, horens ende diergelycke, omme voorts daerinne gedaen te worden nae behooren. Actum ut supra.

Geordonneert dat alle parsoonen hen binnen deser stadt met peerden, wagenen ende karren geneerende selen gehouden wesen te comen warcken met denselven hunnen peerden ende gereetschap aende fortificatie deser stadt den tydt van acht continuele dagen, tot alsulcken redelycken prys als de Gecomitteerde vande fortificatie met

assistentie van Janne van Santvoort, Schepene, metten selven selen overcomen; interdicerende denselven kerluyden ende andere hen met gelycke saecken geneerende binnen denselven tydt tot eenich ander werck te verstane; authoriserende sHeeren dienaers om ten beheete vande voors. Gecomitteerde, ingevalle van controventie, hennen peerden vuyt te spannen ende temployeren totter voors. fortificatie. Actum IIIa Februarii anno 1578.

Geordonneert als vore dat achtervolgende de brieven vande Excellentie ende Prinche van Oraegnien, Lieutenant-Gouverneur Generael van dese Nederlanden, als dat Aertus de Prost sal laeten volgen ende leveren in handen van Carel Lippens, gesworen bode, oft den Gedeputeerde vande Generale Staten alhier tot dyen eynde gecomen synde, de quantiteyt van thien duysent pondt poeders ende......... (*sic*) duysent clooten, van tgene hy den Staten voors. toebehoorende in bewaernisse heeft, den voors. Artus daervan nyettemin vuyten name als vore indempnerende mits desen. Actum IIIa Februarii anno 1578.

Geordonneert Meester Nicolaes de Voigt, Schepene, van de penninghen by hem geordonneert op te lichten temployeren de somme van hondert guldenen in seckere secrete diensten ende advertentie deser stadt, daeraff hy sal houden correspondentie met Mynheer den Borgemeestere, ten eynde de stadt mach wesen geadverteert van tgene inden leeger ende elders is occurrerende. Aldus ghedaen den IIIen Februarii anno XVc LXXVIIItich.

Geordonneert allen den buytenwagenlieden, als Hesseneers, Loraynnoosers ende andere buytencoopmanschappen te wagen binnen dese stadt brengende, van stonden ane met hunne wagenen ende peerden binnen deser stadt te comen ende voordane binnen deser stadt vuyt te spannen, sonder te blyven inde omliggende dorpen, plaetsen ende voorgehuchten buyten deser stadt; des soo en selen deselve nyet gehouden syn met hunne peerden te warcken aende fortificatie deser stadt, ende ingevalle van controventie sal men daerinne byden Officier doen versien soo behooren sal, tot versekeringe deser stadt. Actum IIIIa Februarii anno 1578.

Gecomitteert Joncker Jan van Brecht, Oude-Schepene, ten eynde deselve van stonden ane binnen deser stadt ommegae ende visitere alle plaetsen daer hy sal meynen poeder ende buscruyt te wesen tsynder discretien, ende te vernemen de quantiteyt vanden selven poedere, tot welcken eynde deselve sal affnemen den eedt onder denwelcken eenieglyck sal gehouden wesen, des byden selven Comissaris versocht synde, deselve quantiteyt te verclaren, op pene van dat, ingevalle contrarie van dyen worde bevonden, dat tselve sal wesen verbeurt; denselven Gecomitteerde authoriserende om de plaetse daer hy soude moigen suspicie hebben te visiteren ende de sloten te doen openen. Actum IIII[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert dat alle schippers, tsy van buyten oft van binnen, hen voortane vermyden selen met heure, tsy schepen oft schuyten, eenichssints te liggen, oft deselve schepen oft schuyten te meeden aen het Brusselshooft buyten het Bierhooft alhier, opde pene ende verbeurte vande selve heure schepen oft schuyten. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Meester Nicolaes de Voigt, Schepene, te tellen de somme van XIIII[c] XL guldenen om deselve te distribueren onder den vendelen, elck vendel IIII £ Vleems, tot tsestich vendelen toe, om deselve vendelen op te rechten, ende soo de Rentmeestere Jan van Steenwinckel egeen middel en heeft, es geordonneert dat hy deselve somme sal nemen vuyter Casse van Reductien, ende sal hem tselve passeren int vuytgeven synder rekeninge, ende sal men hem daeraff doen behoorlycke aggreatie. Actum V[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert alle parsoonen hen met peerden generende inden byvanck, van stonden ane te comen warcken met hennen peerden aende fortificatie deser stadt den tydt van acht dagen; ordonnerende den Prevost vanden warcke deselve daertoe te bedwingen met vuytspannen ende vuyt halen van hunne peerden. Actum V[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert den Gecomitteerde tot het bewaren van-

den poedere ende deser stadt amonitie, van stonden ane elcken Coronel te leveren een tonne poeders van duysent pondt, behoudelyck dat de Coronels tselve nyet en selen employeren noch onder hun vendelen distribueren dan in tyde van noode. Actum V^a Februarii anno 1578.

Geordonneert, gemerct de parsoonen toecomende het mesch ontrent deser stadt poorten liggende tselve nyet en amoveren volgende de voorgaende ordonnantie van myne Heeren (daeraff nochtans byden Keurmeestere geinsinueert wesende,) den moesmeyers tselve mes te amoveren ende employeren tot hunnen proffyte. Actum V^a Februarii anno 1578.

Geordonneert den Lepelmaeckers, ter ordonnantie van Domynecus Holmans ende den Conestabels, te maecken den lepels sulcx als by hem sal verclaert worden tot het groot geschut van noode te syne. Actum V^a Februarii anno 1578.

Gecomitteert Joncker Henrick van Halmale, Schepen, Peeter Luls, Capiteyn, de Dekens vande Schippersambachte, Peeter vanden Venne, om van stonden ane te doen desarmeren den grooten boscayer alhier liggende aen de Roode Craen ende ander britoenen alhier in ende aende stadt liggende, tot welcken eynde sylieden met hun selen assumeren eenen gesworen clerck vuyt de secretarye alhier, by denwelcken sy selen doen houden goede note ende inventaris van tgene sylieden op denselven boscayer selen bevinden. Actum VI^a Februarii anno 1578.

Geordonneert Meester Nicolaes de Voigt vuyt te reycken elcken Capiteyn nyet versien synde van vendele XXIIII guldenen eens, tot behoeff ende om te maecken een vendel. Actum VI^a Februarii anno 1578.

Geordonneert den Rentmeestere te leveren aende Schotsche soldaten een tonne biers ende broot ende keese, om heur wat te vermaecken. Actum ut supra.

Geordonneert Artus de Prost in handen van Lazarus

Struyck te leveren ende te laeten volgen alsulcken cassen van Melaensche harnassen als onder hem syn berustende, om die voorts te distribueren, met advyse vanden Wachtmeestere, onder de armste wycken binnen deser stadt, ende geloven de voors. Wethouderen, mits desen, den voors. Artus daeraff tindempneren, hem ten selven fyne leverende dese jegenwoordige; des sal de Wachtmeestere nemen obligatie vande Capiteynen van deselve rustinge der voors. stadt in tyden ende wylen wederomme te leveren. Actum VI[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert Jaecques le Roy dat hy nyet en sal laeten volgen eenich poeder om tselve voorts te venten binnen deser stadt oft vuyt te vueren, sonder voorgaenden consente ende bescheet van eenige vande Heeren Borgemeesteren, ten ware aende borgeren, tot hennen gebruycke, int cleyne metten ponde. Actum VI[a] Februarii 1578.

Gecomitteert Jan Gamel om met eenen gesworen clerck te gaen int Hessenhuys alhier ende aldaer te visiteren seker tonnen hem te designeren by Franchoys Vulcan, Franchoys van Male ende andere, ende te besien oft inde selve geene amonitie en is van oirloge, ende ingevalle jae, deselve onder inventaris te aenveerden, ende ingevalle neen, dat men deselve tonnen ten laste vande voors. Capiteynen wederomme behoorlyck packen ende toedoen. Actum VI[a] Februarii anno 1578.

Gecomitteert Jan vanden Broeck ende ander, al naevolgende gelycke acte als hiervore staet geannoteert opden XXVIII[en] Decembris 1577, om te betalen gelyck aldaer ander twee duysent guldenen. Actum VI[a] Februarii anno 1578.

Geloeft ende geloven mits desen Vuesels, Contrerolleur vande artillerye, te betalen ende vernuegen van alsulcke III[c] £ spicien tot XXIIII stuyvers elcke spicie, mitsgaders V[c] handtroeren tot IIII guldenen X stuyvers tstuck, als de voors. Contrerolleur op syn eygen credit heeft opgenomen ende gecocht tot behoeve der stadt van Brussel,

ende dat ingevalle de voors. Veusels nyet en wordt gerembourseert vande voors. stadt van Brussel, gelyck dat Jan de Blaer ende Philips van Espen, Gecomiteerde, ten eynde voors. soo in heuren eygen name als inden name vande voors. stadt geloeft hebben te doene. Actum VIIa Februarii anno 1578.

Gecomitteert Eeuwoudt van Eemeren, Schouteth van Brecht ende Lieutenant vanden Drossaert van Brabandt, om van stonden ane ende in alder diligentien te bevelen alle de dorpen liggende ende resorterende onder de voors. stadt, dat sylieden, sonder eenige contradictie oft dilay, selen schuldich ende gehouden syn alle hen granen, gedorst oft ongedorst, hoy ende stroy te brengene binnen deser stadt, opde verbeurte vanden selven grane ende fouragie. Actum VIIIa Februarii anno 1578.

Gelycke acte op Adriaen van Ranst, oyck Lieutenant vanden Drossaert van Brabandt. Actum ut supra.

Gedepescheert een acte, ten eynde alle vagabonden souden binnen XXIIII uren vertrecken. Actum ut supra.

Item een acte waermede geordonneert wordt alle vrempdelingen over te bringen heure wapenen. Berust het principael inde secretarye sub vander Neesen. Actum VIIIa Februarii 1578.

Geordonneert den goede mannen staende aende poorten de wacht houdende, dat sy laeten passeren alle coopmans gepacte goeden, besegelt wesende met een vande ses segels hierboven gedruct, oft met den segel vanden Buyten-Borgemeestere Heer Jan van Stralen, ende dat ter tydt toe der stadts segel, dienende om de voors. coopmansgoeden vuyt te vueren, sal wesen gemaect. Actum VIIIa Februarii 1578.

Alzoo tot Cantecroy, tot behoeff van Mynheer van Champaignie, als gevangene, bewaert wordt Bartholomeeus Swynker, die hem schryft Lusitano, secretaris vanden Coronel Focquer, by seker twee soldaeten, daeraff den

eenen, ghenaempt Nicolaes Henry, is Corporael van Mynheer van Champaignie, ende dat de borgeren deser stadt vuytgetrocken wesende tot bewaernisse vanden selven huyse ende forte, in groot peryckel syn van, overmits den voors. gevangene by nachte ende ontyde te moigen versocht ende geassaillieert te wordene, dwelck soude tenderen tot grooten achterdeel ende quetsinge, nyet alleenlyck van de voors. borgeren, maer oyck van deser stadt, ende om daerinne promptelyck te versiene, soo hebben myne Heeren, ierst hierop gehadt hebbende het advys van mynen Heere den Princhе van Oraegnien, geordonneert ende belast, ordonneren ende belasten mits desen, dat de voors. gevangene tot behoeff van Mynheer van Champaignie ende sonder hem oft yemanden daerdeure in eeniger manieren te willen prejuditieren, terstondt sal worden ghebracht alhier binnen dese stadt ende inder gevanckenisse gehouden ende bewaert worden, den voors. Heer van Champaignie ende allen anderen des van doene hebbende dese jegenwoordige acte van non-prejuditie vander stadtwegen verleenende. Actum IX^{a} Februarii anno 1578.

Geordonneert Lazarus Struyck dat hy de XV^{c} handtbussen, mitsgaders de halff haecken met synen toebehoorten ende harnassen die hy is onder hebbende, sal leveren in handen vande Coronels deser stadt, omme by hen onder de Capiteynen ende vendelen gedistribueert te worden, ende dat onder de recepisse ende geloefte van deselve in tyden ende wylen te restitueren vanden voors. Coronels. Actum ut supra.

Verthoonen de Coronels deser stadt dat, mits desen jegenwoordigen noodt ende dangereuse conjoincture van tyde, myne voors. Heeren believe opde naevolgende poincten in alder diligentien te doen versien.

I. Inden iersten, dat elcken vande voors. remonstranten worde toegevuegt, voorden tydt van dry maenden, eenen Oppersten Chargeant, goet ende getrouw wesende ende den chryschandel verstaende, ende daertoe byde stadt gegageert synde om denselven in alle occurrentie te assisteren.

II. Item, dat myne voors. Heeren gelieve denselven remonstranten te verleenen acte, waerby men hen sal beloven ende bewysen remboursementen van tgene by hen alreede, soo aende vendelen, trommelen als andere saecken den welvaren deser stadt ende hennen last concernerende, is verschoten ende alnoch verschoten soude moigen worden.

III. Item, dat het believe als boven den remonstranten, onder hunne behoorlycke recepisse ende beloefte van in tyden ende wylen te restitueren, te laeten volgen alsulcke XV^c soo handtbussen als halff haecken wesende opt Hessenhuys, mitsgaders soovele morillioenen ende harnassen als van noode wesen sal, waeraff groote quantiteyt int casteel is berustende, ten fyne deselve onder den Cappiteynen gedistribueert moigen worden, omme voorts onder hunne vendelen onder den behoefflycken vuyt te deylen.

IIII. Item, dat insgelycx believe te doen publiceren ordonnantie dat alle mansparsoonen, tsy borgers oft ingesetenen, vuytgenomen dengenen onder de Natien ende Geestelyckheyt resorterende, die vuyt deser stadt syn vertrocken sedert den iersten Februarii lestleden, sullen schuldich syn, met hunne meubelen goeden by hun vuytgevuert, wederomme binnen deser stadt te keeren binnen den tydt van XIIII dagen, op seker groote pene daertoe tordonneren.

V. Item, by gelycke publicatie te gebieden dat alle herbiergiers selen gehouden syn (boven het gewoonlyck overbrengen aenden Schouteth deser stadt,) alnoch schriftelyck aen te geven aenden Capiteyn onder denwelcken sy respective syn resorterende de namen van alle de vrempde parsoonen ende peerden tot heuren huyse logerende.

VI. Item, dordonnantie nopende het vuytvueren vande goeden ende geven vande passeporten te vernieuwen ende strictelyck te doen onderhouden, gemerct men verstaet deselve in verscheyden manieren alreede geinfringeert te syne, ende tordonneren dat deselve passeporten alleenlyck op eene signature sullen voortane worden vuytgegeven.

VII. Item, dat myne voors. Heeren believe te schryven

aen alle de dorpen onder hun ressort wesende, ten eynde sy hun behoorlyck stellen ter wapenen onder vendelen ende ordinarise wacht houden, mitsgaders denselven te gebieden dat sy der stadt ende den remonstranten in tydts tot alle occurrentien adverteren tgene sy eenichssints souden moigen weten ende vernemen, het welvaren deser stadt concernerende.

VIII. Item, in alder diligentie te voorderen ende doen volbrengen (ter denominatie vande remonstranten,) het vuytgaen ende vertrecken van alle suspecte parsoonen, waeraff de stadt te seer is vervult ende dwelck soude moigen causeren de geheele ruyne derselver.

IX. Item, (in alder diligentien) dat myne Heeren gelieve te versien opde meulens, quernen ende tgene des is aenclevende.

X. Item, dat men promptelyck sal remedieren opde huysen hebbende heure vensteren respecterende de Schelde ende watercant, omme volgende dordonnantie deser stadt met behoorlycke geerden ende anderssints versien te worden.

XI. Item, tordonneren seker getal van boden oft spien, die tallen tyden myne voors. Heeren ende de remonstranten van alle gelegentheyt ende occurrentien sullen adverteren, waerinne men verstaet tot noch toe groote faulte gebeurt te syne.

Versoeckende dat myne voors. Heeren believe in alder vliet, nae vuytwysen des jegenwoordigen noots, opde voors. poincten te doen versien.

Appostillen.

Opt ierste, selen den remonstranten eenen sulcken, die sy selen bevinden bequaem tot het chargeantschap in desen geruert, ende deselve myne Heeren overgeven, ende sal men alsdan met deselve ten minsten cost deser stadt overcomen.

Opt IIe, is geordonneert dat men elck Cappiteyn sal vuytreycken, tot behoeff van synen vendele, vyffentwintich guldenen, ende de reste aengaende, dat de Capiteynen selen overbrengen in handen vande Coronels hunne contributie, om deselve voorts byden Colonels gedistribueert te worden soo behooren sal.

Opt IIIe, is by mynen Heeren geordonneert Lazarus Struyck dat hy de handtbussen, mitsgaders halff haecken met hunne toebehoorten in desen geruert, onder hun recepisse sal overleveren aende Coronels, die deselve nae heure discretie selen distribueren onder hun vendelen.

Opt IIIIe, sal men ordonneren de Gecomitteerde totter taxatie vanden weeckgelde dabsenten nyet te verschoonen inde selve taxatie, maer ter contrarien, mits hunne absentie, hooger te stellen.

Opt V^e, is den Secretarisen geordonneert te doen een publicatie nae inhoudt van desen ende daerby te vuegen dat alle degene die binnen deser stadt van buyten nu voortane innecomen over de vier dagen sal blyven liggen, schuldich sal syn hen te verthoonen voorden Officier oft Cappiteynen vande plaetse daeronder hy is logerende, die denselven sal geven een teecken van syne handt dat alsulcken hem heeft verthoont, op pene dat, by faulte van dyen, deselve selen gehouden wesen voor suspecte parsoonen.

Opt VIe, loquatur met Syne Excellentie.

Opt VIIe, scribantur litteræ, ten eynde sy de wacht ende ronde houden ende der stadt alle morgen te poortyde adverteren van tgene sy vernomen selen hebben.

Opt IXe, sal men de publicatie vanden querne vernieuwen et loquatur Laureys Rycx.

Opt X^e, de publicatie dyenaengaende te vernieuwen, ende selen de Coronels deselve doen executeren, ende sal men den proprietaris daerontrent woonende eedt doen doen dat sy nyet en selen door deselve yet ontfangen oft vuytsteken.

Opt XI[e], desen aengaende is versien, ende selen nyettemin de Coronellen tselve oyck moigen doen ende eenige assumeren tot redelycke coste vande stadt. Actum IX[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert Aertus de Proest te laeten volgen aen Janne Bailly, Gecomitteerde van die van Mechelen, de quantiteyt van V[c] L clooten, drye hondert van acht ponden, II[c] voor twee folckonetten ende vyftich voor een halff cartouw, onder recepisse de restituendo. Actum X[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert Domynicus Hoelmans, Comissaris vande artillerye alhier, van stonden ane te laeten volgen aen Jannen Bailly, gecomitteert met een missive in data heden van die van Mechelen, de navolgende stucken artillerye onder recepisse de restituendo, te weten : twee folconeaulx, een halff cartauw ende drye ysere stucken dragende acht ponden. Actum X[a] Februarii anno 1578.

Gecomitteert, met advyse ende ten beheete van Syne Excellentie, Jan van Santvoort, Schepene, Jan van Steenwinckel, Rentmeestere, ende Dierick de Moy, ten eynde sylieden, van stonden ane en sonder vertreck, coopen ende affveerdigen nae het fort hetwelcke men is maeckende tot Willebroeck de quantiteyt van II[c] delen, II[c] sperren oft capranen, hondert manden ende hondert pypegalen, ende leveren oft doen leveren in handen van Cornelis van Mansdale, als daertoe gecomitteert ende gedeputeert synde. Actum XI[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert den Fortificatiemeesters deser stadt ten eynde sylieden van stonden ane den voors. van Santvoort, Steenwinckel ende de Moy assisteren van alsulcke delen, sparren, cordenwagenen ende manden als sy selen connen ontbeiren ende metten iersten derven, om te seynden nae het warck van Willebroeck. Actum XI[a] Februarii 1578.

Geordonneert Jeronimus Michielssens, Onder-Schouteth, ten eynde hy levere Christoffel de Meester, om te seynden nae Cantecroy, vyftich pondt drooch poeders, vanden poe-

der van Anthonis van Male, ghevangene. Actum ut supra.

Geordonneert Aerthus de Proest dat hy sal laeten volgen ses yseren stucken competerende die van Hoochstraeten ende ses geutelingen toebehoorende dese stadt, tot behoeve van die van Brussel, met drye hondert yseren nae exigentie vande qualibres vande selve stucken. Actum XI[a] Februarii anno 1578. (*fol.* 109).

Is by myne Heeren, achtervolgende dordonnantie van Syne Excellentie, luydende aldus : « Monseigneur le Prince d'Oranges, Conte de Nassauw, Lieutenant-Général de Son Altèse, ordonne aux Bourgmaistres et Eschevins de ceste ville d'Anvers de faire délivrer au Capitaine Jean le Noir, estant en garnison à Willebrouck, deux tonneaulx de pouldre et trois cens £ de mêches. Faict en Anvers le XII[e] de Febvrier 1578. Soubsigné : Guillaume de Nassau » geordonneert aen Aertus de Proest ten eynde hy aen Robert Flahout, Fourier vande voors. compagnie, levere twee tonnen poeders ende dry hondert pondt lonten, ende dat vande amonitie vande generaliteyt, mits nemende recepisse ende de jegenwoordige ordonnantie. Actum XII[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert van dat men alhier binnen dese stadt van nu voortane, mits de gelegentheyt des tydts ende om beters wille, tsavonts nae de clocke negen, egeene clocken geduerende den heelen nacht, totte clocke vyve des morgens, luyden oft trecken en sal, tselve oversulcx allen luyders oft costers ende costerssen van allen kercken, cloosteren oft godtshuysen ende gasthuysen ordonnerende ende bevelende, opde pene van arbitralyck ende nae gelegentheyt der saecken te worden gecorrigeert. Actum XII Februarii anno 1578.

Geordonneert dat men van nu voortane, mits de caducquiteyt vanden toren, de groote clocke nyet meer luyden en sal sonder consent vanden Borgemeestere. Actum ut supra.

Geordonneert ende geconsenteert Jan van Steenwinckel, Rentmeestere, te moigen nemen vuyte Casse van Reductien,

voor vierthien dagen, acht hondert guldenen eens, om daermede te betalen voor dese naestcomende vierthien dagen, mits den grooten noodt den arbeyders deser stadt warckende, ende sal tselve hem worden in syne rekeninghe ghepasseert ende te Hove geaggreert. Actum XII[a] Februarii anno 1578.

Alsoo myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen den Leden derselver hadden doen vergaderen Breeden-Raetsgewyse den XII[en] deser jegenwoordigher maendt Februarii, ende comparerende aldaer Mynheer den Prinche van Oraegnien, hadde denselven versocht gehadt dat sy myne Heeren den Staten Generael souden willen leenen, voorden tydt van vier maenden, de somme van een hondert ende twintich duysent guldenen, temployeren tot behoeff vande Duytsche ruyteren die men verstont te doen marcheren in alle vlyticheyt tot defensie vanden lande; hebbende voorts verthoont hoevele den geheelen landen, ende namentlyck der stadt van Antwerpen, daerane was gelegen dat hetselve metten iersten soude geschieden ende dat men nyet en behoorde te twyffelen aende versekertheyt vanden remboursemente vande selve leeninge, mitsdyen de Staten Generael waren tevreden daervore te gheven hunne obligatien, nae advenant vande quote die elcke provintie oft landt inde generale middelen moeste opbrengen, blyckende tselve by dacte van obligatien van wegen denselven Staten geexpedieert in date den XI[en] dach der voors. maendt van Februario, daeraff den Leden is lecture gedaen geweest; hebbende voorts ter discretien vanden selven Leden gestelt het middel, daermede men de voors. somme gevueglycxste soude connen opbrengen, Soo ist dat de voors. Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, mitsgaders de Heeren Oude-Schepenen, ende daernae oyck de Wyckmeesters ende Dekens ende Oudermans vande Ambachten, opt tgene des voors. is rypelyck geleth hebbende ende daertoe considererende den vuytersten noodt ende necessiteyt daer het landt hem jegenwoordelyck inne vindt, ende voorts oyck voor oogen nemende het groot jammer ende verdriet van hetselve landt, door gebreck van behoorlycke defensie ende beschermenisse, noch voorder soude inne vallen, onder bespreeck dat het

in toecomenden tyde nyet en sal worden getrocken in consequentien ten achterdeel vande rechten ende previlegien der stadt competerende, hebben ghesamentlyck geconsenteert ende consenteren, mits desen, op te brengen ende myne Heeren de Staten Generael te leenen de gheheyschte somme van hondert ende twintich duysent guldenen, voorden versochten tydt ende termyn van vier maenden, ende deselve promptelyck te doen consigneren in handen van Syne Excellentie, omme voorts gebruyct ende geemployeert te worden tot behoeve vande Duytsche ruyteren, daertoe sy versocht syn, sonder elders te moigen gediverteert worden, deselve somme te vinden ende op te brengen by middel van een hondert ende twintich parsoonen, vande beste gestayde ende gequalificeerde borgers ende inwoonders deser stadt die men aennoemen sal (1), die tot dyen eynde gehouden selen syn elck promptelyck te verschieten ende in gereeden penningen op te brengen de somme van duysent guldenen eens; dies soo sullen elcken van hen toegevuegt worden vier parsoonen, die gehouden selen syn denselven promptelyck te rembourseren, elck de somme van een hondert ende vyftich guldenen, wel verstaende nochtans dat, tot versekerheyt vanden remboursemente vande voors. somme, den voors. Leden sullen worden gelevert, volgende de voors. acte van obligatie vande voors. Staten Generael, de navolgende obligatien, te wetene: vande drye Staten van Brabandt, ter sommen van XX^m guldenen eens, vande vier Leden van Vlaenderen, ter sommen van XL^m guldenen ende vande Staten van Arthoys, ter sommen van XX^m guldenen, vande Staten van Henegouwe, ter sommen van XX^m guldenen, vande Staten van Rysel, Douay ende Orchyes, insgelycx ter sommen van XX^m guldenen, de voors. vyff obligatien vuytbrengende de voors. somme van een hondert ende XX^m guldenen, te betalen binnen vier naestcomende maenden metten interest daerop verloopen, gerekent à rayson van acht ten hondert opt jaer; deselve obligatien inhoudende speciale verbintenisse ende affectatie, soo van het weeckgeldt als alle andere generale middelen die de voors. ghenoempde provintien ende landen hebben

---

(1) Zie Deel III, blz. 241.

geconsenteert ende noch consenteren selen, ende die in toecomenden tyde aldaer vallen selen, omme metten iersten penningen daeraff comende gerembourseert te wordene, soo vande voors. hooftsomme als intereste, met clausule dat de schulden inde selve obligatien begrepen nyet en selen moigen worden gearresteert, becommert noch anderssints beswaert, in noch buyten recht noch voorden Staten int generael oft particulier, noch van dese stadtschulden geexpedieert voorts in amplissima forma, met allen clausulen van volcomen versekertheyt daertoe dienende, ende namentlyck oyck met voorgaende aggreatie van allen den Leden vanden selven lande ende provintien. Ende hebben voorts de Leden versocht aen myne Heeren de Staten Generael dat in desen ende andere voorgaende stadtsdiensten in tyden ende wylen souden willen bekennen ende derselver behulpich wesen, dat sy mach worden verloost ende ontlast vande vuyterste beswaernisse ende benautheyt daer sy, vuyt oorsaecke vande diensten der Majesteyt ende den lande gedaen, inne gevallen is ende noch jegenwoordelyck haer inne vint. Ende tselve alsoo vercleert synde, soo syn daernae aengenoempt de hondert ende twintich parsoonen die elck, als voren, duysent guldenen gehouden souden syn op te brengen, ende voorts gecommitteert, omme daeraff den ontfanck te hebben ende de consignatie oft leveringe te doene als vore, Meester Nicolaes de Voigt, Jan van Santvoort, Schepenen, Valerius van Dale ende Janne Pellicoren, Wyckmeesters, ende Janne Baseliers, Deken vander Meerssen. Ende daernae is den Breeden-Raedt gescheyden ende is daeraff gemaect dese jegenwoordige acte ende my onderschreven belast byde voors. Borgemeesteren ende Schepenen deselve tonderteeckenen. Actum XII[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert dat men den Admirael Tourlon, alhier ghecomen met drye oirlochschepen, sal beschincken met acht stadtstoopen wyns. Actum XIII[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert den Coronellen vande wacht deser stadt dat sy selen aenveerden XV[c] ponden cruyts ende poedere als syn berustende ten huyse van Mynheer den Amptman deser stadt, toecomende die van Loeven, ende deselve te

leggen opde Roypoorte, om in tyde van noode tselve by hun temployeren tot oirboir ende defensie deser stadt. Actum XIII[a] Februarii anno 1578.

Gesurrogeert inde plaetse van Pape Willem Schoyt, om te besoignieren inde VII[e] wyck, volgende dacte van XXIX[a] Januarii ultime. Actum XIII[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert Mansdale, opde pene van naerder te versien, volgende de voors. acte ende commissie hem te reguleren ende employeren. Actum ut supra.

Geordonneert Cornelis Prunen hem temployeren als vore in syne wycke. Actum ut supra.

Geordonneert Lazaro Struyck te laeten volgen, onder behoorlycke recepisse ende promisse de restituendo, die van Gendt XII geutelingen, nyettegenstaende dat de twee maer dese stadt oft de generaliteyt toe en behooren, ende dandere thiene, nae syne pretentie ende seggen, synen oom, vanden welcken hy last is hebbende. Actum ut supra.

Gedepescheert vyff acten, soo om die van Leeuw, van Diest, van Aelst, van Mechelen ende van Brussel te versiene van clooten ende eenich geschut. Eodem die.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyter Cassen van Reductien te nemen de somme van twee hondert guldenen, om deselve temployeren tot coope van houte, eude sal men hem tselve den Rentmeestere doen passeren in syne rekeninge ende doen hebben behoorlycke aggreatie. Actum XIIII[a] Februarii anno XV[c] ende achtentseventich.

Geordonneert Aertus de Proest, Gecomitteerde totter guarde vande amonitie deser stadt, te laeten volgen, tot behoeff vande stadt van Dermonde, een hondert ysers oft clooten van VIII ponden ende twee hondert van vieren. Actum XV[a] Februarii anno 1578.

Gelycke acte tot behoeff vande stadt van Aelst, hondert vyftich ysers van acht ende hondert vyftich van vier ponden. Actum XV[a] Februarii anno 1578.

Geordonneert Coenraert de Brier vuyt te reycken de somme van hondert guldenen, in recompense van twee partyen van gelde, elck vande somme van IX^{m} guldenen, tot behoeff vande Duytschen geformeert II^{a} Augusti 77. Actum XV^{a} Februarii anno 1578.

Geordonneert dat den Rentmeestere sal vuyter Cassen van Reductien nemen IX^{c} LXXVII guldenen IX 1/2 stuyvers, om te betalen den warcklieden, ende sal tselve passeren int vuytgeven synder rekeninge. Actum XV^{a} Februarii anno 1578.

Geordonneert als vore opden XV^{en} Februarii een ame wyns voor die van Lyere, ten tyde dat sy alhier ghecomen syn met Syne Alteze, ter sommen van XLIX guldenen, ende, want de voors. ame wyns gehaelt is *inde Swaen* in Borgerhoudt, soo is geordonneert dat de voors. somme hem sal cortten aen syne assyse. Actum den XV^{en} Februarii anno 1578.

(Wordt voortgezet.)

EINDE VAN HET XIVe DEEL. — FIN DU XIVe VOLUME.


GETTY CENTER LINRARY
3 3125 00667 7146